„ASOCIAȚIUNII” CENTRALA SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 761
Duminică 7 Iulie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

O chestiune în fond generală

de G. Călinescu

Intr'un număr oarecare din ziarul *Curentul*, d. Dragoș Vrânceanu îmi face deosebita onoare de a se ocupa de cele două volume recent apărute din a mea *Opera lui Mihai Eminescu*. Nu mă pot simți firește decât măgulit când văd că un tânăr de talia d-lui Dragoș Vrânceanu, care e poet și, judecând după anume semne din versuri, un om care a fost în străinătate, în Italia, îmi închipui chiar la studii (avem dar unele afinități) mă laudă pentru erudiție și socotește că lucrările mele „se nasc clasice". Aș putea spune că, lăsând la o parte judecata decentă cu care n'am fost obișnuit, m'a mirat repeziciunea cu care a apărut această recenziune, deoarece după socoteala mea o asemenea carte cere vreme pentru lectura propriu zisă și vreme pentru a urmări izvoarele ei de informație. Nu m'a mirat însă faptul că recensentul are și unele obiecțiuni și anume două: una, vorbind mai românește, că nu-l interesează și a doua că această chestiune care nu-l interesează e tratată cu prea mare erudiție. Iac'așa.

Sunt obișnuit cu fel de fel de manevre, cu fel de fel de represalii pentru atitutdinea mea critică, cu tot soiul de violențe și absurdități când e vorba de cărțile mele. Și când a apărut *Viața lui Mihai Eminescu* un recensent anonim dela Iași a scris expeditiv că nu interesează. Nu mai vorbesc de întronările și detronările la care sunt supus succesiv. Toate opiniile ostile au o notă comună și anume aceea că opera mea în genere este excepțională, pot să zic cum că clasică... dar fiecare lucru în parte nu face două parale. Chiar d. Lovinescu a binevoit, cu gingășia ce-l caracterizează față de generațiile mai tinere, să recunoască în mine „una din mințile cele mai ascuțite, și unul din tinerii cei mai talentați și mai culți ai generației", urându-mi mieros să ocup de s'ar putea un loc de frunte, deoarece dă d-sa a înțelege că cu toată inteligența, cultura și talentul nu fac două parale, ca unul care cu diplomă bună în buzunar nu poate ocupa postul pe care îl deține vreun analfabet, mai norocos. Toate aceste lucruri mă înveselesc nespus și cred că vor forma mai târziu o frumoasă colecțiune de mentalități contimporane.

Articolul d-lui Dragoș Vrânceanu m'a uluit, fiindcă n'am putut vedea în el decât bună credință. Că d-sa a făcut versuri asupra cărora voi fi dat judecăți care să-l nemulțumească, acestea nu sunt lucruri care să fie valabile aici, fiindcă se vede cât de colo învingerea de sine, pe care o cred totdeauna posibilă când n'avem de a face cu oameni mărginiți și apoi d-sa e de o mentalitate pe care o aflu comună la atâți tineri.

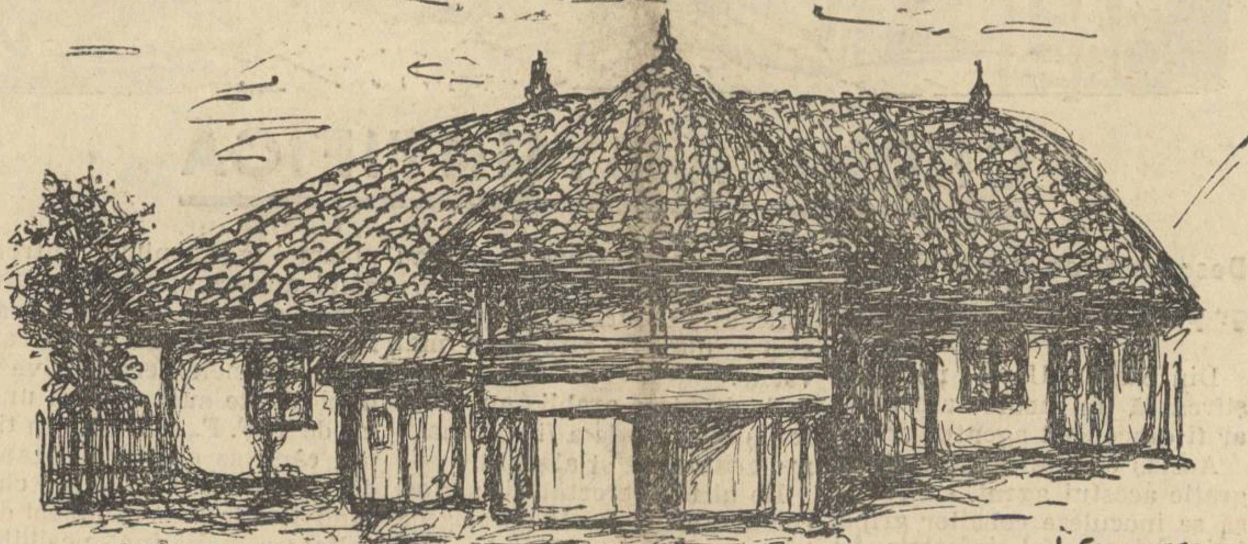
D. Dragoș Vrânceanu are în fața sa o operă de istorie literară și anume de documentație (aproape toată inedită), care studiază cultura lui Eminescu cu dovezi irefutabile și face pentru întâia oară tabloul întregii opere eminesciene, reconstituind fiecare proect în parte, publicând ceeace se poate publica, stabilind izvoare și legături de filiațiune, urmărind informația istorică a fiecăruia când e cazul, iar d-sa declară simplu că metoda asta e ciudată, că e nouă și rupe cu tradiția (!) că nu se ține seamă de ce s'a făcut pînă acum (!) * că întrucât privește cultura nu-l interesează dacă Eminescu știa sau nu grecește, iar cât privește descrierea operei nu se obișnuește și ca atare nu-și dă seama unde vreau să ajung cu atâta erudiție. Vai de mine și de mine! In ce veac ne aflăm și în ce punct de pe glob? De sigur că chestiunea aceasta a fost scrisă numai pentru cei care se interesează de asemenea lucruri, dar e întrebarea cum e cu putință ca pe d. Vrânceanu să nu-l intereseze ca pe un cetățean și poet român ce se află, închinător la Eminescu în sus și Eminescu în jos? Ce școală, ce universitate l-a învățat pe d-sa a crede că descrierea operei este o acțiune nemetodică și fără sens? Deschidă d-sa nu mai departe monografiile d-lui Lovinescu despre Negruzzi, Asachi și Alexandrescu și va vedea că în cea mai mare parte sunt descrieri ale operei sus pomeniților scriitori. Și încă în cazul cu Eminescu descriere e un fel de a vorbi. Firesc ar fi să zicem ediție și reconstituire, deoarece despuind toate manuscrisele se reîntocmește tabloul inspirației lui Eminescu. D. Vrânceanu are dinainte peste zece piese de teatru, reproduse în părțile reconstituibile, refăcute în planul lor, de care habar n'avea dar... nu-l interesează și nu scoate o iotă; sumedenie de nuvele și proiecte lungi de poeme, toate inedite, înlăuntrul cărora opera de până acum a poetului apare ca un început de schelă și... nu-l interesează. E prea multă erudiție și vrea să vadă spiritul lui Eminescu, de care nu e vorba aci adică vrea un soiu de esseu vag, cu teorii ca să discute și să ne facă praf. Pentru întâia dată, cineva pune cu emoție și într'o formă impersonală la îndemâna tânărului român din anul 1935 *opera lui Eminescu*, Eminescu „cel mai mare poet român" cum țipă toată lumea, opera întreagă, mă'nțelegi, mănunțit descurcată, cum nu mai făcuse nimeni până acum și d. Dragoș Vrânceanu se plictisește de atâta erudiție și găsește că e... insolit, neștiințific.

Dacă e vorba să spunem lucrurile pe șleau d. Vrânceanu n'avea altă cădere decât să rezume cartea și să lase altora chestiunea autenticității materialului în discuțiune. D-sa prevede polemici, controverse. Ce polemici și ce controverse? Aci nimic nu e discutabil, sau în tot cazul nu cum crede d-sa. Iată de pildă textul proectului comediei *Văduva din Ephes*. Iată și izvoarele. Asta e tot. Ce discuție poate fi aci și ce concluzie neatinsă? Concluzia cărții stă în conținutul ei. Dacă d. Vrânceanu ar avea oarecare informații de istorie literară sau dacă ar obișnui să meargă la Academie, ar confrunta textele, ar cerceta să vadă dacă le-am interpretat bine din punctul de vedere al intenției lor, dacă modelele literare presupuse sunt plauzibile sau dacă mai se pot propune și altele. Aceasta este singura discuțiune pe care o asemenea carte o așteaptă.

Chestiunea aceasta care pare personală e în fond generală. Apar serii de tineri din ce în ce mai înstrăinați de operele de erudiție și cultură. Pamfletul, esseul care bate câmpii și romanul, iată uneltele zilei. Atât de mare este nepregătirea încât un tânăr, de altfel studios și cu aptitudini erudite, a descoperit opere inedite ale lui Eminescu... publicate în ediția știută a d-lui Cuza, pe care mai înainte vreme o avea fiece licean mai răsărit. Un alt scriitor, foarte citit nici vorbă, mărturisește aceeaș inaptitudine la munca științifi-

* Intrebăm ce s'a făcut până acum!

(Continuare în pag. II-a)

DIN VIAȚĂ... ȘI DIN CĂRȚI

Barbu Delavrancea

In revista „Ramuri" (No. 1-3), d. C. Gongopol evocă figura lui Delavrancea — ca orator politic.

Plin de fapte, care n'ar trebui uitate, bogat în observații juste — de-o rară finețe — articolul d-lui Gongopol, vibrând de înaltă emoție, trebue citit.

Reproducem portretul fizic:

„Cap de leu cu o coamă vâlvoiu; frunte lată și deschisă ca un orizont larg, când de o seninătate pură, când noroasă și brăzdată de fulgere; figură prelungă și smeadă cu umerii obrajilor proeminenți; trăsături

BARBU DELAVRANCEA

neregulate, dar puternice; ochi de-o infinită bunătate cu variații de culoare ca marea sub razele soarelui... Afară de fruntea, magnifică, poate nimic frumos în parte, dar un tot de-o armonie impresionantă... Aici cu aspecte de barbar hirsut; aici cu înfățișare de trubadur rătăcitor".

Dela talentul și dela cunoștințele d-lui Gongopol așteptăm o întreagă galerie de figuri politice.

Folclor

In revista „Școala Mehedințului" găsim câteva cântece poporane.

Spicuim din ele pe cele mai originale:

Codrule, frunză rotundă,
Ia mai fă-mi puțină umbră:
Să stau cu mândra 'ntr'o dungă
Și să-i cuprind mijlocelul
Cum cuprinde lupu' mielul.

■

Măi bădiță, te-aș lăsa;
Dar ți-e mândra tinerea
Și faci păcate cu ea
Și te blastămă frunza...

■

Foae verde și-o alună,
Sună, sună și răsună.
Sună pietricica 'n gârlă,
Mândra plânge și suspină.
Suspină cu gura 'nchisă,
Ca o candelă aprinsă.

Revistele de provincie

In revista „Vlăstar" din Roșiorii-de-Vede, vedem bine fixat rostul revistei de provincie:

„Este revista care știe să valorifice amănuntul interesant nu în funcție de țara întreagă sau de capitală, ci de apropierea imediată a localității unde apare cu tot ce are mai caracteristic. In toate localitățile sunt biserici interesante, sunt urme preistorice, sunt case interesante prin vechime și felul construcției, costume care diferă de multe ori, în aglomerațiile mari țărănești, dela mahala la mahala, cu o cauză extrem de interesantă, sunt genealogii de cercetat, monezi vechi găsite, produse artistice țărănești, diferite dela sat la sat, sau dela meșter la meșter, sunt mai cu seamă bogate producții artistice orale, strigături la horă, lăsata secului, colinde, obiceiuri, jocuri, etc., etc. ca și viața economică diferită și interesantă prin cauze și efect".

Iar drept exemplu, autorul citează „o particularitate dintr'un oraș de provincie — ai cărui negustori își strigă clienții țărani, când aceștia trec pe stradă, cu numele satului: „Măi, Perețene... măi Ploscene... măi Scrioștene!" Satele sunt vecine, aproape se țin de mână; dar negustorul știe să-i deosebească după culoarea găetanelor dela ghebă, după felul brâului, a nojițelor, etc.".

Lucruri mult mai potrivite pentru o revistă de provincie — vorba autorului — decât comentarea lui Spinoza.

După Gh. din Moldova

Am primit la redacție un volum de „Epigrame", semnat M. Ar. Dan.

Am cetit prima epigramă. Iat-o:

Mie însu-mi

Ia ori ce om, de-i mic sau mare,
Tu numai bine-i faci, cât poți...
In parte-l plângi pe fiecare
Și'n epigrame râzi de toți.

Această strofă mi-a adus aminte de micul volum „Versuri și proză" de Gh. din Moldova.

Am răsfoit cartea căutând poezia care servise de model d-lui M. Ar. Dan.

Am găsit-o. O reproducem aici.

Sfat

Nu-ți pară rău de nici un bine,
Te miște orișice suspin;
Din câți trăesc pe lumea asta,
Nu-ți fie nimenea străin.
Și chiar de nu-i iubești pe oameni,
Tot fă-le bine, oricât poți;
Și rîzi — de vrei — de fiecare,
Dar plânge-i la un loc pe toți.

GH. DIN MOLDOVA

Asemănarea e vădită. Vorba ceia: fără comentar... Dl. M. Ar. Dan numai a inversat lucrurile — ca să nu fie prins...

Dar dacă nu-i interesant epigramistul și nici trucul lui, — ne urmăresc însă versurile lui Gh. din Moldova, care a pus aceeași idee și'n altă poezie. Se intitulează „Rămâne-va". O reproducem mai jos:

Rămâne-va după mine
Un ulcior întreg de oase;
Și 'ntre mii de versuri răle,
Câteva stihuri frumoase.
Dar vor fi uitate toate
Câte sunt și câte-am fost:
C'am iubit fără nădejde,
C'am trăit fără de rost,

C'am umblat de-apururi singur
Cași vulturul în zbor,
Că mi-am râs de fiecare
S'am plâns jalea tuturor.

Rămâne-va după mine
Un ulcior întreg de oase;
Și 'ntre mii de versuri răle,
Câteva stihuri frumoase.

In felul acesta — îndemnându-ne să reproducem stihurile frumoase de mai sus — d. M. Ar. Dan a făcut un serviciu literaturii.

Scrisori de sinuciși

In revista „Lotus" descoperim câteva „Scrisori de sinuciși", semnate I. Minius.

Păcat că sinuciderea s'a petrecut *după* și nu *înainte* de a se fi compus scrisorile...

M. SEVASTOS

Napoleon I către Maria Luiza

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 8 August, dela Namur. Eu o duc foarte bine cu sănătatea. Cred că nu te-a obosit călătoria și că pe micul rege l-ai găsit băiat mare; scrie-mi dacă te-a recunoscut. Sărută-l de trei ori pentru mine.

De eri, a început să fie vreme frumoasă.

Serbarea de eri s'a desfășurat foarte bine și a fost un prilej de bucurie deosebită pentru armată și popor.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda, 11 August.

Dragă prietenă,

Sper că vei porni în ziua de 17 spre Cherb(ourg). Nu te obosi și mergi încet. Știi cât îmi ești de dragă și cât de mult țin să-ți păstrezi sănătatea. Scrie-mi mai amănunțit.

Eu sunt bine. Vremea e foarte frumoasă. Căldura a scăzut.

Adio, mio bene. Două sărutări băiatului. Al tău

NAP.

Dresda, 12 August.

Draga mea,

Bănuesc că ești în drum spre Cherbourg. Sper că vei fi mulțumită de Normanzi și de Cherbourg, unde ți se va oferi un foarte frumos spectacol, pentru care te invidiez. Scrie-mi în amănunt.

Eu o duc foarte bine cu sănătatea și te rog să nu te îndoești de simțimintele mele.

Credinciosul tău soț.

NAP.

Dresda, 14 August.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din... Am citit pretenția tatălui tău. El a vrut războiul, din ambiție și dintr'o lăcomie nesățioasă. Evenimentele vor hotărî.

Eu o duc foarte bine cu sănătatea. Ingrijește-te și sărută de două ori pe micul rege.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda, 15 August.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea în care-mi spui că ai plecat în ziua de 19 spre Cherbourg; rândurile acestea nu te vor mai găsi prin urmare la Paris.

Iți mulțumesc pentru darul ce vrei să-mi faci. Nu ghicesc deloc ce-ar putea fi. Ia cu tine în călătorie pe cine dorești. Nu-i nici un neajuns dacă treci prin Rennes. E capitala Bretoniei, cea mai mare provincie a Franței. Dacă treci pe-acolo ar fi bine să te oprești cel puțin 3 zile în acest oraș. In acelaș ținut e și Brest.

Marinarii noștri cei mai buni sunt bretoni.

Eu sunt la Bautzen. Cu sănătatea o duc foarte bine. Te rog să te îngrijești.

Cu tot gândul la tine. Credinciosul tău soț.

NAP.

Dresda, 16 August.

Draga mea,

Plec astăseară spre Gorlitz. Războiul a fost declarat. Tatăl tău, amăgit de Metternich, s'a aliat cu inamicii mei. Impăratul Alexandru a sosit în ziua de 15 la Praga. Rușii au intrat în Boemia.

Eu sunt sănătos. Doresc să-ți păstrezi curajul și sănătatea.

Adio, mio dolce amore. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Dresda, 17 August.

Buna mea Luiza,

Iți scriu din Resenb(ach). Astă-seară voi fi la Gorlitz. Sper că te simți bine și că-ți place Cherbourgul.

Nu te intrista prea mult de purtarea tatălui tău. A fost indus în eroare, așa cum i s'a mai întâmplat și în alte rânduri.

Nu te îndoi nici o clipă de dragostea ce-ți port.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Reichenb(ach), 18 August.

Buna mea Luiza,

Eri am pătruns în Boemia. Am gonit din munți și din Gabel pe generalul Néperg. Rușii și Prusacii au intrat în Boemia. Pornesc spre Lowenberg.

Acțiunea mea are sorți de izbândă. Cu sănătatea o duc foarte bine.

Adio, draga mea. Astăzi pleci la Cherbourg. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Zevittan, 20 August.

Buna mea prietenă,

Ostilitățile au început. Am învins una dintre armatele dușmane în câteva lupte, silind-o să se retragă. Am intrat în Boemia și m'am apropiat până la 12 leghe de Praga.

Una dintre armatele mele trebue să intre astăzi în Berlin. Sunt în marș spre Dresda, ca să atac o armată rusă și austriacă în trecere pe-aci.

Treburile îmi merg bine. Sănătatea — excelentă. Te iubesc mult.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Gorlitz, 24 August.

Draga mea,

Am câștigat o mare victorie la Dresda împotriva armatei austriace, ruse și prusace, comandată chiar de cei 3 suverani Pornesc călare în urmărirea lor.

Cu sănătatea o duc bine. Bérenger, ofițerul meu de ordonanță a fost rănit mortal. Inștiințează-i familia și soția.

Adio, mio bene. Iți trimit câteva trofee.

NAP.

(27 August, Dresda).

Buna mea prietenă,

Ai aflat din Buletine ultimele știri. Papa François *a avut înțelepciunea să nu apară. Impăratul Alexandru și regele Prusiei au venit împreună cu trupele lor. Au fost bătuți strașnic și s'au grăbit să se înapoeze.*

Cu sănătatea o duc foarte bine. Adio, mio bene.

NAP.

Aștept mâine o scrisoare de la tine, din Praga.

(1813, 28 August, Dresda).

Draga mea,

Am avut câteva lupte frumoase. I-am bătut pe prințul Schwarzenberg și pe împăratul Alexandru.

Trupele lui papa François *n'au fost niciodată atât de slab pregătite; sunt hrănite prost și echipate mizerabil. Am luat 25.000 de prizonieri, 30 de stea-*

(Continuare în pag. II-a)

guri şi o mulţime de tunuri. Ţi le voi trimite.

Cu sănătatea o duc foarte bine.

Cred că te-ai distrat la Cherbourg. De două zile n'am primit nici o veste dela tine.

— Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău,

NAP.

Dresda, 29 August.

La Cherbourg a aflat Maria-Luiza, în ziua de 31 August, vestea tragicei bătălii dintre Napoleon şi tatăl ei. Cum a reacţionat împărăteasa?

„Sunt extrem de răcită, — îi scrie ea lui Méneval. Veştile bune pe care le-am primit azi îmi fac mai mult bine decât toate doctoriile din lume. Sper că această mare victorie îl va readuce acasă pe împărat şi, odată cu dânsul, şi pacea."

Iar peste două zile:

„Din toate amănuntele splendidei victorii câştigate de împărat, ceiace mi-a făcut mai multă plăcere a fost faptul că nu şi-a pus viaţa în primejdie."

Ce iluzie!

In urma bătăliei dela Dresda, Napoleon s'a îmbolnăvit: având vărsături, el a fost adus în oraş într'o stare de prostraţie desăvârşită.

— Sunteţi ud leoarcă, — i-a spus un bătrân grenadir; — trebue să vă primeniţi!"

Decepţiile iau acuma locul victoriilor şi se succed într'o cadenţă accelerată.

Oudinot, care se îndrepta spre Berlin, e oprit brusc, în ziua de 23, la Gros-Berrey, de către Bernadotte şi silit să se retragă.

Generalul Girard, care pornise din Magdebourg cu întăriri, a revenit destul de greu în această cetate.

In ziua de 26, Macdonald a avut o ciocnire dezastruoasă pe Katzbach cu Blücher.

La 30, corpul de armată al lui Vandamme, învăluit la Kulm de către Barclay de Tolly, Kleist şi Schwarzenberg, a pierdut mai mult de jumătate din efectivul său. Corbineau, camaradul său, a izbutit să scape cu cavaleria.

La aceste eşecuri face în chip discret aluzie Napoleon, scriind „Treburile îmi merg destul de bine."

Buna mea prietenă,

Am primit toate scrisorile tale din Cherbourg. Cu sănătatea o duc foarte bine. Sunt mereu în manevră. Treburile îmi merg destul de bine.

Dă ordin să se facă un Te-Deum, să se pavoazeze escadrele şi să se tragă câteva salve de tunuri pentru victoria dela Dresda.

Adio, mio bene.

NAP.

Bauzen, 6 Septembrie.

Buna mea prietenă,

M'am înapoiat la Dresda din Silezia, unde am respins armata duşmană. Eri a fost o vreme îngrozitoare. Cu sănătatea o duc foarte bine. Sper că ai ajuns cu bine la Saint-Cloud. Două sărutări micului rege. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda, 8 Septembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din Rouen. Sper că-mi vei scrie prin premier că te simţi bine la Saint-Cloud. Te-a recunoscut băiatul? Dă-i o sărutare din parte-mi.

Cu bine, draga mea. Al tău.

NAP.

Dohna, 9 Septembrie.

Draga mea

Am primit scrisoarea prin care-mi spui că ai sosit cu bine la Saint-Cloud. Mi s'a comunicat totuş că ai fost răcită. Te-a recunoscut copilul? A făcut vreun progres?

Eu sunt perfect sănătos. Vremea e frumoasă. A început toamna.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Liebstadt, 10 Septembrie.

Foarte ciudată e scrisoarea care urmează. *„Papa François"* are oare remuşcări? Cum s'ar putea explica astfel expedierea la Dresda a unei scrisori destinată fiicei sale, când el ştie foarte bine că Maria-Luiza e în Franţa?

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Aflu cu bucurie că te-ai restabilit. Iţi trimit o scrisoare din partea tatălui tău. Am deschis-o din nebăgare de seamă, crezând că e pentru mine. N'am cetit-o. Scrie-mi dacă e ceva ce m'ar putea interesa. Răspunde-i, şi scrie-le şi surorilor tale pe aceiaşi cale. Trimite-mi scrisorile. Le voi expedia eu.

Sunt sănătos. Cu bine, scumpa mea prietenă. Fii calmă şi veselă. Cu tot gândul al tău.

NAP.

O sărutare — băiatului. Toată lumea spune că e încântător şi că tu îl cam răsfeţi.

Dresda, 13 Septembrie.

Draga mea,

De 3 zile n'am mai primit nicio scrisoare dela tine, deoarece dezertorii s'au strecurat în spatele trupelor noastre şi ne-au interceptat corespondenţa. Sper că s'a terminat. Cu sănătatea sunt foarte mulţumit. Treburile îmi merg bine.

Adio, mio bene.

NAP.

Petersvald, 17 Septembrie.

Draga mea,

Trebue să fi rămas câteva zile fără veşti din parte-mi din cauza dezertorilor care veneau pe urmele trupelor noastre. Vor fi înlăturaţi.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Fii liniştită şi îngrijeşte-ţi sănătatea.

Adio, buna mea Luiza. O sărutare din parte-mi micului rege.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Petersvald, 18 Septembrie

Buna mea prietenă,

Am primit toate scrisorile tale până la aceia din 17 Septembrie comunicaţiile fiind reluate şi dezertorii îndepărtaţi.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, mio bene. O sărutare micului rege.

NAP.

Harta, 24 Septembrie.

„Dezertorii!" Da. Acuma când prestigiul victoriei începe să se nărue, acuma când „Marea Armată" a devenit legendă, defecţiunile se înmulţesc.

Soldaţii saxoni dezertează în massă, în urma instigaţiilor lui Bernadotte. Acesta îi avusese sub ordine la Wagram şi acum le transmite în ascuns proclamaţii prin care el, Francez, îi îndeamnă să dezerteze dela cauza Franţei.

La 27 Septembrie, un întreg batalion saxon îl urmează. Westfalienii şovăe.

Singuri Polonezii îi păstrează lui Napoleon un devotament neclintit.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

O chestiune în fond generală

Continuare din pag. I-a

că, singura care va fi în stare să ne dea o cultură: „De ce nu mă pot fixa, să ajung şi eu într'o zi un orientalist ca Tucci, ca Bogdanof? Cât de mult invidiez eu câte odată creierile acelea monovalente, care nu sunt tentate decât de un singur lucru, dar cari ajung cu timpul să-l cunoască, să-l stăpânească, să-l asimileze total".

Nu te fixa, domnule Mircea Eliade — căci de dânsul e vorba — fiindcă dacă te fixezi, la noi, se poate ca domnul Dragoş să vină să-ţi spună că chestiunea nu interesează şi că totul e insolit, spre ruperea tradiţiei de lene şi ... alergător pe pustii

G. CALINESCU

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Descoperirea agentului gripei?

Din Statele Unite ne vine ştirea că un medic american ar fi descoperit agentul gripei.

Acelaş comunicat afirmă că, graţie acestui agent, s'a reuşit să se inoculeze cobailor gripa. Animalele astfel infectate îşi găseau, în general moartea

S'a reuşit, totuşi, să se obţie o imunizare a cobailor împotriva boalei, folosindu-se un ser special dobândit dela bolnavii de gripă, vindecaţi.

Dacă încercările în America vor da rezultate eficace, terapeutica medicală dobândeşte noui resurse în lupta pentru combaterea gripei.

„Ochiul electric" în slujba apărării anti-aeriane

Preparativele pentru apărarea anti-aeriană urmează cu cea mai mare febrilitate în Statele-Unite ale Americii. Toate invenţiunile capabile să furnizeze o armă eficace în această direcţie, sunt imediat exploatate de organele militare ale noului continent.

Prezenţa unui avion inamic de bombardament poate fi semnalizată dela distanţe destul de mari, cu ajutorul unor aparate electro-acustice. De curând, arsenalul acestor dispozitive technice s'a îmbogăţit cu faimoasa celulă fotoelectrică, care-şi găseşte tot mai multe aplicaţiuni în cele mai variate domenii de activitate.

Celula electrică, utilizată pentru apărarea antiaeriană, nu reacţionează la lumina vizibilă, ci la razele invizibile calorifice, situate în preajma infraroşului. „Ochiul electric" simte dela câţiva kilometri undele de căldură, radiate de motorul în funcţiune al unui avion, şi aceasta chiar în cazul când negura învăluie avionul sau suprafaţa solului.

Celula fotoelectrică este conectată cu armele de apărare printr'un mecanism atât de ingenios, încât arma urmăreşte poziţia avionului, declanşând tirul, într'un mod absolut automat.

Astfel, apărarea devine cu desăvârşire independentă de simţurile noastre şi-şi păstrează facultatea de acţiune, chiar şi pe întuneric sau ceaţă.

Această celulă fotoelectrică, sensibilă la acţiunile calorifice îşi găseşte în Statele-Unite aplicaţiuni şi în multe alte domenii. Ea semnalizează în mod automatic orice vas care se apropie de coastă. Deasemenea e folosită la torpiloare. Intr'adevăr, „ochiul electric", montat în partea anterioară a torpilei, se găseşte în legătură cu instalaţia de comandă, printr'un dispozitiv secret. Intrucât fiecare vapor de războiu emite raze calorifice, prin maşinile şi cazanele sale, celula acţionează şi torpila este condusă automatic spre obiectivul ei, ca şi cum ar fi atrasă de un magnet.

Origina cifrelor arabe

Serviciul „Science Service", într'un raport de curând publicat, semnalează faptul că aşa zisele numere arabe, folosite în calculele noastre, n'au fost în realitate nici odată numite astfel de arabi, care le ziceau „numere indiene".

Rezultă de aci că origina acestor numere este mult mai veche.

E drept că arabii au avut totuş meritul de a fi sistematizat aritmetica şi algebra.

De altfel, cercetătorii serioşi consideră numerele de origină indo-arabică. In tratatele mai vechi, aritmetica este denumită „calculul cu elemente primitive şi algebra „ştiinţei equaţiilor".

Explosibile ca sursă de lumină

Unele scopuri ştiinţifice — cum ar fi de pildă, anumite explorări fotografice — necesită adeseaori isvoare de lumină, de scurtă durată, dar cu o enormă intensitate luminoasă.

Aceste condiţii sunt îndeplinite într'un procedeu de curând pus la punct, constând din utilizarea luminii fulgerătoare, obţinută prin anumite explosibile detonante. In asemenea cazuri se produce o intensitate luminoasă de vreo 14 milioane de lumânări, într'un interval de timp egal cu a cinci suta mia parte dintr'o secundă.

Undele electrice modifică plantele

In ultimii ani s'au făcut în repetate rânduri diverse comunicări asupra influenţei exercitate de undele electrice asupra creşterii plantelor. Printre savanţii, ce s'au ocupat în mod special cu aceste cercetări, cel mai cunoscut este profesorul italian Pirovano, care a publicat de curând o lucrare cuprinzând rezultatele unor experienţe susţinute şi meticuloase.

Concluziile savantului italian sunt extraordinar de interesante pentru savantul botanist, horticultor şi în special pentru radio-tehnicieni.

Profesorul Pironavo a stabilit că undele electromagnetice nu aduc nici un prejudiciu vegetaţiei în sine, ci pot numai schimba structura moleculară a plasmei germenilor, introducând adesea unele deviaţiuni destul de intense. Asemenea efecte au fost observate în cazul când organele germinative ale unei plante sunt expuse undelor de T. F. F., mai ales în timpul când se desvoltă organele de reproducere. Totuş, chiar când florile sunt complect desvoltate rămâne încă posibilă o influenţare a plantei.

O serie de numeroase experienţe au demonstrat în mod neîndoelnic că prin acţiunea razelor asupra celulelor germinative se produce o adevărată mutatiune a speciei la descendenţii plantei respective.

Cu alte cuvinte, însăşi natură specifică a plantei se schimbă, iar noul caracter devine ereditar. Se produce astfel o nouă varietate printr'un soiu de asalt.

S'a dovedit deasemenea că, pentru reuşita acestui fenomen, mai există şi alţi factori hotărîtori, ca de pildă condiţiile de nutriţie, de lumină şi de aer ale plantei.

Asemenea mutaţiuni au reuşit în general într'o proporţie remarcabilă, variind dela 38 la sută— în cazul porumbului obişnuiţi — până la 60 la sută. — la anumite specii de curbitacee.

Efectele sunt foarte marcate în cazul strugurilor. Aci s'au obţinut, prin acţiunea undelor, varietăţi cu cele mai diferite culori, dela totala lipsă de pigment, până la un roşu aprins.

De asemenea radiarea polenului plantelor a condus la rezultate interesante. Prin tratamentul cu unde se tinde la o sporire considerabilă a recoltei de fructe, precum şi la o extindere a varietăţilor de flori.

Profesorul Pirano este unul din primii savanţi, care a studiat sistematic problema mutaţiei plantelor prin undele electrice. A realizat rezultate, care interesează, nu numai horticultura, ci chiar şi industria, întrucât procedeul său se aplică cu succes şi unor plante textile ca de pildă cânepa, ş. a.

Ing. I. S.

Răsărit

Imn

Imi ciripesc zori vinete la geam
Prin glasul vrăbiilor înfoete
Ce poartă'n gât mărunte castagnete!
Intâia rază s'a'ncâlcit de-un ram.
Pe gard, zburlit, stă mâniat cocoşul
Privind cum peste deal apare roşul
Imens al unei creste... — alt rival? —
Pe-adânca mare-a nucului, un val
Se umflă şi porneşte spre fereastă,
Ascunde-o clipă uriaşa creastă!
Şi fiecare frunză e o undă
Sub care pânze mici de cer s'afundă,
Dar altele apar pe urma lor!...
Cocoşul suflă'n goarna lui sonor
Căci speriat, pe drumuri de lumini
Rivalul s'a pierdut pe la vecini!...
Doi fulgi rozalbi plutesc uşor pe vânt!
In nuc, talazuri verzi s'alungă frânt
Şi-acum, cocoşul recunoaşte'n zare
Grăuntele imens de aur: Soare!

ALICE SOARE

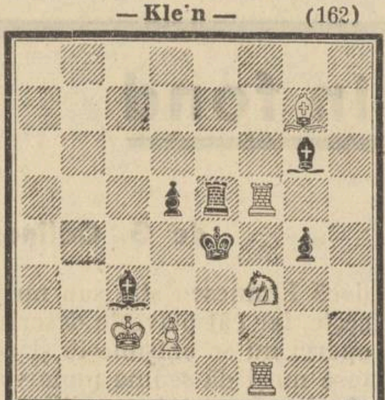
CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 901

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Klein — (162)

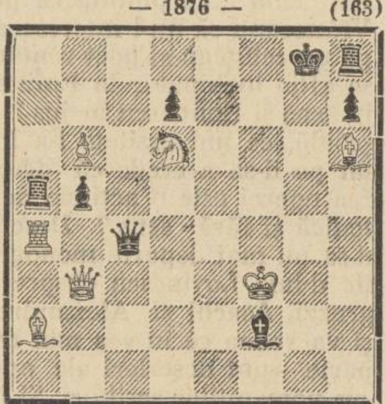
6 + 6 = 12

2 ‡

PROBLEMA No. 902

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— 1876 — (163)

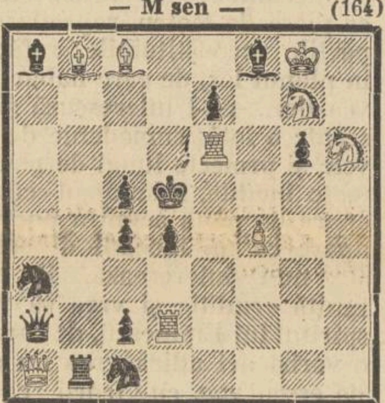
7 + 8 = 15

2 ‡

PROBLEMA No. 903

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— M sen — (164)

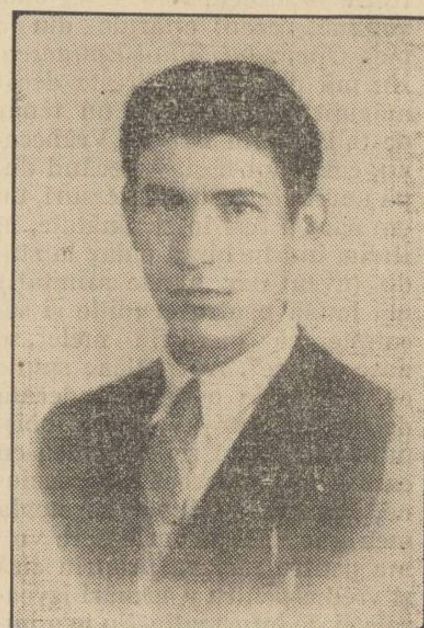
9 + 13 = 22

3 ‡

BIBLIOGRAFIE

A apărut *„Revista Română de Şah"* pe luna Iunie. Director este *d. Mihail Sadoveanu.* In numărul acesta se găseşte un material bogat şi foarte instructiv. O amplă dare de seamă a campionatului României pe 1935 conţine o analiză elocventă a maestrului Silbermann, noul campion. Urmează numeroase partide, sfârşituri din partidăă şi partide scurte, analizate de Silbermann, Brody, Cabiaglia, Toma Popa, Ichim, Balogh (veşnic colaborator şi strălucit analist), etc. In partea problemistică 25 probleme directe şi feerice şi studii. O bogată cronică şahistă complectează acest număr.

Revista Română de Şah se prezintă în excepionale condiţii technice şi poate rivaliza cu marile reviste de specialitate din Occident. Atât fondul bogat cât şi forma impecabilă este prodsul muncii inteligente şi imense ale d-lor Milu Augutstein şi Const. Menciu. Aceşti doi preţioşi

M. AUGUTSTEIN

devotaţi ai şahului românesc dau dovadă de un entuziasm şi un curaj sunt mai presus de orice răsplată. Acestora — d-lor Milu Augutstein şi Constantin Menciu — le aducem omagiul nostru.

* * *

In Statele-Unite, la Woodside, apare o intersantă revistă lunară de şah „Chess Review" de sub direcţia unor cunoscuţi şahişti americani. Partea problemelor este admirabil condusă de d. Maxwell Bukofzer, un preţios colaborator al rubricii noastre şi un admirabil problemist.

Numărul pe Iunie conţine un material ales din care subliniem un articol despre şahul în U. R. S. S., partide analizate de Dr. Max Enwe şi probleme de Dawson, Palatz, Bukofzer, van den Berg, Dobs, etc. Este o revistă elegantă şi frumos alcătuită. Adresa redacţiei: THE CHESS REVIEW, *19—12 Woodside Avenue, Woodside, N. Y., U. S. A.*

* * *

La Rostock (Germania) apare Schach-Herold, o revistă locală de specialitate cu un material bogat şi foarte instructiv. Numărul pe Iunie conţine articole de tactică şi strategie, despre turneul din Moscova, probleme originale, etc.

DINU NEGREANU
PAUL I. NEGREANU

Scrisori... scrisori... şi iar scrisori...

— Aţi primit şi dv. un plic asemenea acestuia care a fost trimis doamnei Elena Radu?

Dacă nu, poate o să primiţi mai târziu şi în orice caz, puteţi începe dv. concursul interesant pe care îl organizează „Forvil".

Prezintă mari avantagii acest concurs. Aveţi toate şansele să faceţi o călătorie, complect gratuită, la Paris, la Viena sau la Istanbul. „Forvil" acordă în total 15 asemenea călătorii gratuite. Nu e nici o piedică pentru dv. ca să fiţi unul dintre cei cincisprezece premiaţi.

Nu e loterie şi nici nu are cuvânt hotărîtor norocul, aşa încât dacă deobiceiu şovăiţi când e vorba de a vă pune şansa la încercare, de data aceasta puteţi cu încredere să participaţi la acest concurs, pentrucă rezultatul depinde mai mult de dibăcie decât de noroc.

Singura condiţiune care vi se pune este să cumpăraţi o cutie cu pudră „Forvil": „Cinq fleurs" sau „Anémones". E foarte probabil că sunteţi consumatoare de asemenea pudră, căci e cea mai bună dintre toate pudrele franceze.

Cupoanele vor circula până la 20 Noembrie 1935, când este ultima zi pentru trimiterea bonurilor la centrala „Forvil", Bucureşti, str. C. F. Robescu (fost Mitropolitul Daniil) No. 26.

Călătoriile se înţeleg complete, cu întreţinere de primul rang, excursiuni, vizitări de muzee, ghizi, etc.

Iniţiatorii lanţurilor câştigătoare (adică acei cari prezintă în aceste lanţuri bonurile cu numerile tipărite) vor obţine în afară de participarea la premiile în călătorii fiecare parfumerii în valoare de câte 2000 lei. Alte 15 premii de consolare vor fi împărţite deasemeni participanţilor făcând parte din cele 3 lanţuri cele mai lungi.

Incepeţi chiar astăzi lanţul ca să fiţi sigur că el va fi cât mai lung, şi astfel să câştigaţi călătoria frumoasă pe care „Forvil" v'o oferă

Un menaj ca multe altele...

I

O prietenie

Cei doi prieteni intrară în sală. Era încă de vreme. Andricu saluta amabil în dreapta şi în stânga. Stoica privea amuzat. Nu cunoştea pe nimeni. Seara aceasta, la teatru, era primul contact ce-l lua cu orăşelul în care avea să-şi treacă — poate — tot restul zilelor. Băiat sărac, Vladimir Stoica, numit de curând procuror, nu spera prea mult dela viaţă. Deprins să muncească — exemplul îl avea dela tatăl său, modest funcţionar, — moştenise temperamentul echilibrat şi firea veselă a mamei sale. Aşa că se mulţumea cu puţin, simţindu-se fericit că ajunsese numai prin munca lui, fără nici o protecţie, până aici. Fusese avansat procuror şi mutat. Nu s'a gândit o clipă că-şi putea alege alt oraş. Nici nu avea pe nimeni care să stărue pentru el şi nici n'ar fi văzut motivul. Nu-l lega nimic, nicăeri în altă parte.

Venit cu o zi înainte, era fericit că găsise aci un fost coleg de Facultate, cu care făcuse împreună şi războiul. Fire de elită, cu o cultură superioară, avocatul Andricu îi apăruse ca o oază în pustia singurătăţii lui, într'un oraş necunoscut.

Ajunşi la locurile lor, se rezemară în picioare cu spatele la scenă, privind sala. Andricu salută adânc, spre loji. Stoica îi urmări privirea. O femee, cu capul gol, dintr'o loje, răspunse graţios, zâmbind. Era foarte frumoasă. Blondă, cu ochii adânci, frunte mare, avea ceva copilăresc şi tot odată dureros în privire, ca o madonă din epoca Renaşterii. Imbrăcată simplu, în negru, fără nici-o podoabă alta afară de aurul părului, era atâta graţioasă distincţiune în înfăţişarea ei, încât celelalte femei păreau deodată lipsite de farmec, stângaci gătite. Zâmbetul ei era ca un dar. Mişcarea capului fusese atât de armonioasă, încât Stoica, plăcut impresionat, se grăbi să întrebe:

— Cine e doamna cea blondă?"

— Lala Tofan.

— Vă cunoaşteţi bine?

— Da, facem muzică împreună. E o femee superioară. Munziciană excelentă, gospodină cum puţine femei sunt, cu graţie şi pricepere, soţie şi mamă ideală...

Andricu se înflăcărase. Aşa i se întâmpla şi la bară. Incepea pledoaria în mijlocul indiferenţii caracteristice sălilor de şedinţă. Vorbea încet. De statură mică, timid, ca toţi senzitivii, — nu-l prea băgai de seamă. Avea ochii albaştri, de un albastru şters, care nu dădeau de bănuit, la prima vedere, intensitatea şi adâncul privirii, ce ajungea, — trecând prin toată gama de albastru a mărilor, — să pătrundă şi să răscolească până în suflet. Aşa erau vorbele lui.

După un început timid, se înflăcăra şi deodată se făcea tăcere. Sala părea electrizată, toţi ochii atârnau de buzele lui, respiraţiile parcă se opreau... şi în mediul acesta blazat se trezeau conştiinţe, inimi începeau să bată şi când termina pledoaria, toată sala era de partea lui şi dreptatea la fel.

Se opri mâhnit. Ochii i se întunecară. Il surprinsese pe Stoica zâmbind.

— Destul, Nicule, nu-ţi cer şi biografia! Dacă îmi vei vorbi de fiecare femee atât, nu mai isprăvim...

— De celelalte femei n'am ce-ţi spune, îi răspunse Andricu, aşezându-se la locul lui.

— Dar nu e numai d-na Tofan aci!

— Celelalte femei nu mai există, când apare Lala Tofan.

— Nu cumva... e mai mult decât o cunoştinţă pentru tine? întrebă glumeţ Stoica.

— Vlad, nu strica prima bucurie a revederii noastre cu astfel de glume, spuse Andricu cu mustrare în glas. Lala Tofan e o femee pe care nici un gând urît, nici o privire nu trebue să o atingă.

— Imaculată concepţiune, mai glumi Stoica. Şi cine e posesorul acestei... perle?

— Doctorul Tofan, un om întreg, care o adoră.

Discuţia fu curmată de ridicarea cortinei. Piesa, banală ca subiect. Veşnicul adulter. Bine tratată, bine jucată, însă.

In pauză, cei doi prieteni au eşit pe culoar să fumeze.

Stoica se simţea urmărit de priviri curioase, se aflase desigur cine e. In treacăt Andricu îi prezentă o mulţime de lume. Toţi îi strâng mâna afectuos, examinându-l cu atenţie, ca pe un animal curios. Stoica se simte puţin stânjenit, intimidat.

Intr'un grup, care discută aprins doctorul Tofan, ascultă distrat urmărindu-şi fumul ţigării. Inalt, cu tenul bronzat, dă impresie de forţă şi vigoare, accentuată de bărbia voluntară şi fruntea înaltă. Ceea ce-ar părea aspru în figura lui e atenuat de gura senzual cărnoasă şi de privirea ochilor aţintiţi visători în gol. Poate să aibă 38—40 de ani, pe care nimic nu i-ar denunţa dacă nu ar avea tâmplele încărunţite şi o oarecare oboseală în atitudini, care nu-i strică câtuşi de puţin, dându-i parcă mai mult farmec. Clientele îl adoră. Prietenii îi spun „fericitul" şi-l aseamănă cu George Vracca.

Andricu îi pune mâna pe braţ. Tofan tresare uşor. Privirea i se întoarce de departe.

— La ce s'o fi gândind, se întrebă Andricu. Cum s'a schimbat!...

— Bună seara, Val. Am venit să-ţi prezint un prieten. Când Val s'a întors spre ei, Stoica l-a recunoscut.

— Domnule doctor, d-voastră n'aţi fost pe front la Runcu? D-voastră mi-aţi dat primele ajutoare când am fost rănit, în lupta dela 5 Septembrie. Imi amintesc perfect.

— Se poate, nu mai ştiu, zâmbi Tofan. E mult de atunci... hai să-l prezentăm Lalei, Niky.

Intrară în loje. Lala se întoarse şi întinse mâna lui Andricu.

— Imi daţi voe, dudue Lala, să vă prezint un prieten.

Lala se înclină graţios.

Doctorul Tofan îi invită să rămâe în loje. Andricu se aşează în fund cu Tofan, Stoica trecu în faţă, lângă Lala.

— Uite, l'a şi făcut prizonier pe noul procuror, şopti o doamnă din loja vecină, îmbrăcată într'o rochie ţipător roşie.

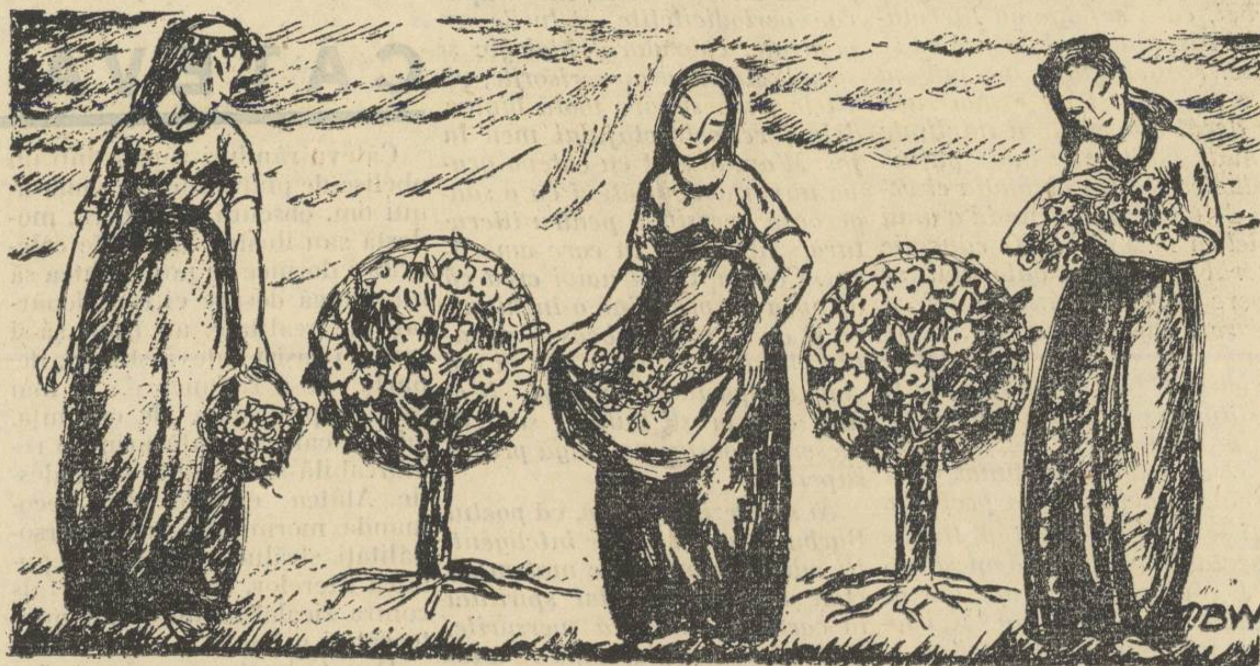
— Cine, dragă?

— Lala Tofan.

— Lasă, dragă, nu-i nici un pericol. Lala n'are ochi decât pentru bărbatu-său şi... apoi nici nu cred să aibă inimă. — Ştii tu, statuile... Incepură a râde amândouă.

Actul al doilea începuse. Lala era mai liniştită. Se întoarse spre Tofan, care nu-i mai evitase privirea, uitându-se la ea blând, ca la un copil pe care vrei să-l împaci. Fusese atât de preocupat toată ziua încât Lala nu îndrăznise să-l mai întrebe ce are. Acum i se păru că piesa începe să-l intereseze şi oftă uşurată.

Andricu surprinse privirea Lalei. Bănuia că ceva dureros intervenise între ei. Erau amândoi atât de schimbaţi! Lala, care era pasionată după muzică nu mai cânta. In ultimul timp făcuseră puţină muzică şi Lala fusese cu sufletul şi gândul aiurea. „Sunt obosită" spunea ea. Şi Tofan era îngrijorat. Se cunoşteau dela Paris. Andricu îşi pregătea doctoratul în drept. Tofan şi Oana munceau cinstit şi cu folos. Sora lui Val, pictoriţă de mare talent, fusese şi pentru Andricu o adevărată soră. Petreceau ceasuri întregi împreună, în atelierul Oanei, pe care Andricu o iubea tot cu dragoste curat frăţească. Ii unise acelaş entuziasm sufletesc al tinereţii lor, aceleaşi aspiraţiuni de viaţă frumoasă şi sănătoasă. După război se întâlniseră iar, de data aceasta, în casa soţilor Tofan, aci. Lala intrase în viaţa lor...

Când s'a lăsat cortina, după actul al doilea, ochii Lalei străluceau în lacrimi.

— Aţi plâns, doamnă, întrebă Stoica.

— Da, domnule. Sunt conflicte sufleteşti care mă turbură chiar la teatru...

Tofan şi Andricu eşiră să fumeze. Stoica, rămas cu Lala, o rugă să-i vorbească de cucoanele din loji. Lala îi vorbea simplu, sincer.

— Observ, doamnă, că n'aţi vorbit de rău nici o femee.

— Eu nu ştiu nici să critic, nici să bârfesc, domnule. Fiecare e aşa cum e şi face ceeace crede că trebue să facă. De ce să ne judecăm unii pe alţii? Toţi avem defecte...

— Şi calităţi, desigur, o întrerupse Stoica. Mai ales d-voastră, doamnă, sunteţi atât de... armonioasă, încât îmi închipui că nu puteţi avea decât calităţi!

— Nu ştiu, domnule, poate vă înşelaţi, răspunse Lala zâmbind, întorcându-se către Tofan care tocmai intra cu Andricu. Numai soţul meu e în măsură să-mi cunoască defectele şi calităţile.

— Tu eşti o perfecţiune, Lala, spuse Tofan grav înfăşurând-o într'o privire duioasă.

Actul al treilea se terminase. Eşiră. Gerul le biciui obrajii încălziţi. Lala era cu capul gol.

— Nu vă e frig, doamnă? întrebă Stoica.

— Nu, d-le, sunt deprinsă.

Lala îl luă pe Tofan de braţ.

— Mergem să facem baia de lirism, Val.

— Cum vrei tu, Lala.

Andricu îi explică lui Stoica vorbele Lalei. Intotdeauna după spectacole, sau după ce făceau muzică până târziu la ei, plecau să se plimbe prin parcul adormit. Şi Lala numise aceste plimbări: „baia de lirism".

Mergeau încet. Lala cu Val în mijloc. Discutară subiectul piesei. Eroina, trădată de soţ, îşi omorîse în actul al treilea — rivala, fără să dobândească inima celui pe care-l iubea.

— *Asta nu e o soluţie,* şopti Lala.

In legătură cu piesa, Andricu povesti o crimă, întâmplată chiar în noaptea trecută într'o comună din apropiere.

O femeee îşi omorîse bărbatul, din gelozie, cu o lovitură de topor, pe când dormea.

— Ce cruzime, strigă Lala cutremurându-se. Apoi încet ca pentru ea: *„era şi altă soluţie!"...*

Tăcură. Parcul dormea vrăjit, sub razele lunei pline, care-l învăluiau într'o lumină ireală. Zăpada aşternuse alb covor tăcerii, împovorând brazii, gătiţi ca pentru o sărbătoare. Nici un sgomot de nicăeri. Parcă mergeau prin împărăţia morţii... Fiecare îşi urma firul gândurilor, neîndurându-se să turbure liniştea albă. Gerul punea sclipiri de diamante sub paşii lor. Lala tresări, strângându-se lângă Val.

— Oare ar muri cineva, dacă ar sta mult în gerul ăsta?

— Sigur, Lala. Tu nu citeşti zilnic că au fost găsiţi îngheţaţi, bieţi nenorociţi, care...

— De ce nenorociţi, Val? S'ar spune că e o moarte frumoasă, nu suferi. Şi apoi să mori într'un asemenea decor, să fie totul alb, luminos... Nimic hâd şi meschin din preajma morţii obişnuite...

— Ce idei bizare, Lala! Voi artiştii aveţi o sensibilitate cu totul deosebită! Hai mai bine să ne grăbim, să nu răceşti.

Iuţiră paşii. In poarta locuinţei Tofan se despărţiră.

Andricu şi Stoica mergeau tăcuţi către casă.

— Ce femee deosebită, spuse Stoica. Aveai dreptate...

Işi urmară apoi drumul, fără să mai schimbe o vorbă.

II

Noapte bună, Lala

Lala intră deadreptul în odaia copiilor. Dormeau. Candela veghea somnul lor curat. Moţu, cu buclele blonde resfirate pe pernă, adormise cu mânile sub cap, surâzând. Mona, culcată pe o parte cu o mănuţă sub cap, cu cealaltă între foile cărţii de poveşti, din care citise adormind.

Lala îi desprinse uşor cartea din mână, sărutându-i pletele de umbră. Cum semăna cu Val! Moţu se întoarse pe o parte, la atingerea buzelor Lalei, mormăind prin somn:

— Lasă-mă în pace, Mona...

Lala îi înveli cu băgare de seamă, mai puse lemne pe foc şi trecu dincolo.

— Ce fac copiii, Lala?

— Dorm, ca două păpuşi. Tu nu te duci să-i vezi?

— Dacă i-ai văzut tu...

— Şi de copii te-ai înstrăinat, Val. Ce ai?

— N'am nimic. Ţi se pare...

Lala îl privi mâhnită. Val se simţi roşind sub privirea ei.

— Ce căldură insuportabilă aici!

Tofan se culcă, închise ochii. Apoi se întoarse pe o parte cu spatele la ea.

— Noapte bună, Lala.

— Aşa, Val, noapte bună? atât?... îl întrebă Lala cu lacrimi în ochi şi în glas. Am ajuns ca doi străini. Pe tine nu te doare asta? Aşa te-ai schimbat, Val! Ce ai? De ce nu-mi spui şi mie ce te frământă?...

— N'am nimic, ţi-am mai spus. Sunt obosit, Lala, lasă-mă te rog. Eu muncesc, am nevoe de odihnă".

Lala nu-şi mai putu stăpâni plânsul.

— Eşti nervoasă, Lala, din toate nimicurile faci drame! Citeşti prea mult. Linişteşte-te, lasă-mă te rog să dorm. Am de lucru mâne. Tu te poţi scula mai târziu.

Lala oftă. Tăcu. Stinse lumina şi se întinse în pat cu ochii mari deschişi în întuneric...

O frământa o nelinişte surdă. Nici ea nu ştia precis ce are. Suferea de schimbarea lui Val, fără să ştie care era cauza acestei schimbări. Asta o chinuia şi mai mult.

De câtva timp Val, era mereu preocupat. Neplăceri băneşti ştia că nu poate avea. In cariera lui era cinstit. Era încredinţată că nu i se putea reproşa nimic. In politică era apreciat şi reuşise, acolo unde mulţi au eşuat.

Muncea mult, asta era foarte adevărat. Dar nu era el destul de călit, deprins cu munca? Nu era oboseală fizică, ci mai mult un fel de oboseală sufletească parcă la el.

Il privea de multe ori cu spaimă, simţindu-l aşa departe de ea. De câte ori tresărise, întâlnind privirea aceea, care aluneca pe lângă ea, urmărind o imagine interioară!

Apoi, deodată se trezea ca dintr'un vis... şi privea străin în jur ca şi când s'ar fi întors de departe...

O durere ascuţită îi săgetă inima şi întrebarea i se înfipse adânc în creer:

— Dacă la mijloc e o femee? Se aplecă peste el: tu Val?... Lala îşi duse mâna la piept. Durerea se materializă şi stărui, ca un pumnal rămas în rană. Nu era cu putinţă! Ce-ar fi viaţa ei atunci? Ce fusese viaţa ei fără Val? I se părea că dragostea ei se născuse şi crescuse cu ea, şi când l-a întâlnit pe Val, dragostea ei era acolo, îl aşteptase... Zece ani se scurseră ca un vis! Şi el o iubise. Nu o mai iubea oare? Nu putu răspunde. Erau atâtea nuanţe noi în relaţiile lor pe care nimeni străin nu le-ar fi perceput Ce? N'ar putea preciza. Nimicuri. Totuşi sufletul ei le înregistra ca pe nişte note false... O privire distrată, un răspuns mai anevoios, o mică neatenţie... Val era absorbit de ocupaţiile lui, poate nici nu băga de seamă schimbarea. Ea era singură. Mama ei murise. Copiii erau prea mici, Singurul suflet care ar fi înţeles-o era Oana. Dar Oana trăia la Paris. Prietene n'avea. Citea mult. Astăseară, Val îi reproşase şi asta: „citeşti prea mult". Ce era să facă? Nu se plânsese niciodată de singurătatea ei. Insă Val îi spunea adese ori că e nervoasă. Odată i-a răspuns şi ea:

— Gândeşte-te şi tu la mine puţin, tu eşti mereu plecat...

— Dacă tu crezi că-mi face plăcere! fu răspunsul. — Dar ce să fac, trebue să lipsesc. Tu ştii că nu mă duc să mă plimb. Caută şi tu de te distrează, fă vizite, plimbă-te cu copiii, cântă. De ce nu mai cânţi Lala?...

Nu mai cântă la pian. La ce! Inainte, când îl ştia pe el lucrând în birou, seara după masă, cânta ceasuri întregi. Ii făcea şi lui plăcere, spunea că lucrează mai uşor. Dela un timp însă, Val nu mai lucra seara, când era acasă. Şi asta se întâmpla destul de rar, de când era deputat. Spunea că e obosit. Şi Lala nu mai cânta. După masa de seară, treceau în camera lor. Se culcau. Val citea jurnalele. Lala citea şi ea. Şi când Val adormea, Lala îl privea mult, mult şi adormea plângând...

Val adormise. Respira liniştit. Lala se ridică în pat, îşi strânse genuchii cu amândouă mânile şi rămase aşa ghemuită veghindu-şi durerea. O teamă neînţeleasă nu o lăsa să doarmă. Ca şi când cineva, în întuneric, s'ar fi aplecat ameninţător asupra ei...

Şi amintirile începură să-i ţie tovărăşie în noapte...

III

Poveştile se cântă

...Copilăria ei fusese fericită. Singură la părinţi, crescuse singuratecă. Nu simţea nevoia altor copii în jocurile ei. Intre copii era sfioasă, i se părea că ei se joacă prea sgomotos. Era fericită cu păpuşile ei, vorbea cu ele. Imaginaţia ei pleca cu ele de mână prin toate poveştile pe care i le spunea mama ei şi pe care i se părea că le trăeşte aevea...

Tatăl ei, arhitect, muncea mult. Se deprinsese de mică să-i respecte liniştea de care avea nevoe la lucru.

— Papa chie... şi mergea în vârful picioarelor să nu-l turbure. El ridica ochii de pe masa încărcată de planuri, o urmărea prin casă. O ridica pe genunchi, ca pe o păpuşe. Ea îi scotea ochelarii, îi săruta ochii blânzi, îi netezea părul albit de timpuriu.

— Ce ai vrea tu, Lala?

— Aş vrea să fiu mică, mică...

— Mai mică de cât eşti tu nu se poate, glumea tata.

— Nu, mai mică, cât un gândăcel mic, mic să stau în capul tău, — înăuntru, — să văd cum scrii tu şi pe urmă să stau în inima mamei să văd cum cântă la pian...

— Asta nu se vede, Lala.

— Ba eu aşi vedea, când aşi fi aşa mică, mică...

— Dacă zici tu aşa, îi răspundea el râzând. O săruta pe amândoi obrajii şi o punea încet jos.

— Du-te, Lala, joacă-te, fi veselă...

Mama ei era o fire foarte blândă. Cânta frumos la pian. Lala stătea ceasuri întregi şi o asculta.

— Mamă, dece cânţi tu *aşa?*

— Cum *„aşa"* Lala? Nu-ţi place cum cânt eu?

— Ba da, dar eu am să cânt alt fel când o să fiu mare.

— Cum alt-fel, Lala? *Aşa* trebue, aşa-i scris.

— Altfel, nu cum *trebue,* ai să vezi tu...

Pe la cinci ani, Lala a început pianul cu mama ei.

— Să n'o oboseşti, Eleno, e aşa mică!

— N'avea nici o grije, Toni, pianul e ca o jucărie pentru ea. Ce să facă, e atât de singură!

Fusese totdeauna o durere pentru ei că Lala e singură.

Sănătatea prea delicată a mamei ei nu-i îngăduise să-i dea un tovarăş. După naşterea Lalei d-na Weber fusese luni de zile, între viaţă şi moarte. Trebuiră să renunţe la bucuria de a vedea pe Lala şi casa lor mai veselă.

Când era de vre-o cinci ani, învăţase să citească. Incepuse cu literele mari de tipar. Le reţinea uşor, asociind la fiecare o imagine. Aşa: A. era scaun, — O era minge ; S. Şarpe : — D. felie; — T. cruce; — P. şedea într'un picior... şi tatăl ei, îi făcuse un abecedar, cu imaginile care le închipuise ea, colorate frumos, şi pe cărticica asta a ei, învăţaseră literele mai târziu şi Mona şi Moţu.

Pe urmă începuse să citească poveşti. Şedea ghemuită pe scăunel cu cartea pe genunchi, şi mânile la urechi, ca să nu audă nimic. Uita că citeşte, trăia poveştile.

Rotkäpchen, Schneewittchen, Gretel... toate pe rând erau ea, apoi se ducea la pian şi improviza melodii mici, simple.

— Ce cânţi tu acolo, Lala? O întreba mama ei.

— Poveştile...

— Cum, Lala, poveştile se cântă?

— Eu le cânt, mamă, poveştile mele.

Sunetele aveau pentru ea culori, spunea câte odată:

— „Mamă de ce *Re* e roşu?"

— „Cum roşu, Lala",

— „Da, e roşu şi *La* e alb, *Mi* e verde, Si e negru, Do e albastru, tu nu vezi?"

Apoi notele luau, — ca pe vremuri literele, — înfăţişare de oameni şi animale. Ast-fel *Re* deasupra portativului, era d. Niculescu, un funcţionar bătrân şi slab care venea pe la ei.

Au dat-o la şcoală. Lala s'a simţit izolată în mijlocul larmei şi nebuniilor colegelor ei. In prima zi, s'a întors plângând dela şcoală.

— Ce ai, Lala, o întrebase mamă-sa speriată.

— Mamă, cum îl cheamă pe tata?

— Anton Weber.

— Şi e neamţ?

— Nu, fetiţo, e român.

— Atunci dece nu-l cheamă ca pe alţi oameni? mai întrebă Lala ştergându-şi lacrimile.

— Fiindcă nu se poate să-i cheme pe toţi oamenii la fel. Uite pe tatăl meu l'a chemat Comşa. Dar dece întrebi?

Lala îi povesti d-nei Weber scena dela şcoală.

Două fetiţe, văzând-o că stă de o parte, veniseră la ea s'o ia la joc.Ea n'a vrut să se ducă. —Atunci altă fată mai mare, le-a strigat:

— Lăsaţi-o în pace, fetelor, nu vă jucaţi cu o nemţoaică.

— De unde ştii tu că e nemţoaică, întrebă una din cele două fetiţe.

— N'o vedeţi că e blondă? răspunse cu dispreţ fata cea uricioasă.

— Ei şi ce dacă e blondă? Ştefănescu Maria de a 4-a nu-i blondă?

— Bine, dar asta e chiar nemţoaică, am auzit când a strigat doamna catalogul.

— Cum te chiamă? o întrebă alta.

— Valeria, răspunse Lala.

— Nu aşa, cum îl cheamă pe tatăl tău?

— Weber, spuse Lala, plângând.

— Ei, v'am spus eu, fetelor, triumfă răutăcioasa, să-i zicem nemţoaica.

Directoarea eşise între timp în curte şi asistase la toată scena. Le făcu fetelor o aspră morală şi pedepsi pe eleva cea rea. O luă apoi pe Lala de mână şi intră cu ea în cancelarie. Acolo profesoarele au mângâiat-o. Directoarea i-a dat bomboane. Atunci Lala s'a rugat s'o erte pe fata care s'a purtat urât cu ea. Directoarea a dus-o în clasă, a dat-o de exemplu, şi a pus pe „reaua" de Vasiliu să ceară ertare Lalei. La eşire toate fetele au fost drăguţe cu ea, numai Vasiliu, trecând pe lângă dânsa a şuerat batjocoritor printre dinţi:

— Nemţoaico!... dându-i un ghiont apăsat pe ascuns.

In ziua aceia Lala îşi „cântase" la pian povestea primei dureri. Apoi se deprinse cu şcoala. Fetele o iubeau. Invăţa cu mare uşurinţă. Când profesoarele o dădeau de exemplu, ea pleca ruşinată capul. Nu era mândră de asta.

I se părea foarte natural să ştie, fără să-şi găsească vre-un merit. Când colegele îi spuneau cu admiraţie:

— Ce deşteaptă eşti tu, Lala!

Ea le răspundea zâmbind:

— Nu e vina mea, aşa sunt eu!

Le făcea cu drag servicii. Le arăta la probleme, la franceză, le ajuta la lucru, la desemn, le scria la muzică...

— Ce de talente ai tu, Lala, îi spuneau recunoscătoare fetele.

— N'am nici un merit eu, fetelor, le răspundea Lala blând.

După ce a terminat liceul, părinţii ei au hotărît s'o trimeată la Viena, să urmeze pianul. Lala era fericită că putea lucra mai departe. Nu pentru faptul că toată lumea spunea că are talent însă găsea în muzică o adâncă bucurie.

Ce ar fi făcut acasă, acum când nu mai avea şcoala să-i umple timpul?

Colegele ei se gândeau deja la măritiş. Ea nu iubea pe nimeni, nu întâlnise nici un bărbat care s'o turbure.

Sufletul ei găsise în artă frumuseţi şi culmi nebănuite.

Aşa îşi închipuia şi dragostea...

Mama şi tatăl ei au stat o săptămână la Viena.

S'au plimbat mult împreună, au făcut o mulţime de cumpărături şi au plecat apoi lăsând-o în grija d-nei Moor. Despărţirea a fost destul de grea, mai ales pentru ei. Lala a plâns câteva zile, apoi s'a liniştit şi a

Urmare în pag. IV-a

început să se deprindă cu noua ei viață.

Tinerețea prinde ușor rădăcini, ori unde...

IV

Tu ești o icoană...

Doamna Moor, femee în vârstă, foarte simpatică, cu maniere distinse, era văduva unui magistrat. Cum nu avea copii — și nici o rudă mai apropiată — care să-i umple liniștea casei din Kayser Gasse — pe care o moștenise dela soțul ei — se gândise să ia în pensiune câteva persoane. Și astfel luase ființă pensiunea Moor.

Afară de Lala, Frau Moor mai avea cinci „copii” cum le spunea ea. Ghertrud Hartmann și Liza Ehrlich urmau o școală de misionare. Sigmund Salzman, academia de comerț.

Aceștia trei, absorbiți de ocupațiile lor, reținuți la cursuri, nu se vedeau decât la mese. Cu cei doi străini însă — o poloneză și un englez — Lala se împrietenise din primele zile.

Mara Lecinska, fire impulsivă, temperament de vulcan— spunea că ea simte în vinele ei curgând foc, nu sânge — era înaltă, brună, cu trăsături caracteristice, fără să fie frumoasă. Urma pictura.

Cum o văzuse pe Lala exclamase:

— Mais, c'est une icone!

Se înțelegeau foarte bine, cu toată deosebirea lor de caracter, sau tocmai din această pricină. Mara n'o mai picta decât pe Lala. In fiecare zi îi descoperea alt farmec: o lumină nouă în buclele aurii, o umbră mai adâncă în ochi, o altă grație în mișcare, o drăgălășenie proaspătă în zâmbetul ei.

— De unde ai luat tu atâta frumusețe, Lala?

Ceasuri întregi o asculta Mara, când Lala cânta.

— Eu nu pricep cum poți tu cânta așa frumos, Lala, fără să iubești!...

— Dar tu cum pictezi așa frumos fără să iubești, Mara? îi răspundea Lala zâmbind.

— Asta-i altceva. Și apoi eu sunt mereu îndrăgostită, Lala. De un apus de soare, de un peisaj frumos, de un actor, de un erou, din romanul care-mi place, de „Frumos” în general și de frumusețea ta mai ales, Lala...

— Vezi și muzica își are peisajele și apusurile ei.

Eu de câte ori cânt o bucată „văd” ceva. Uite, Nocturna asta de Chopin a fost o noapte cu lună pe un câmp întins acoperit de zăpadă. Appasionatta de Beethoven e o furtună pe mare.

Lala cânta cu pasiune și făcea mari progrese. Era apreciată de profesori și admirată de colegi pentru talentul și frumusețea ei. Rămăsese aceiaș. Sufletul ei era senin, gândul liber. Era tot atât de bună camaradă cu fetele și cu băieții și n'avea nici o preferință pentru vreunul din ei.

Nici unul nu-i făcea „curte”. Frumusețea ei senină îi creea o superioritate care îi intimida. Ea nu iubea pe nimeni. Totuși Yohn Hornsby îi era drag, drag ca un frate.

Yohn Horsby venise la Viena să studieze compoziția.

Uimise profesorii cu inteligența lui sclipitoare și o memorie extraordinară. Toți îi prevedeau o carieră strălucită.

Dintr'o bună familie, cu o educație aleasă și o sensibilitate neobișnuită, natura îi încărcase de daruri sufletul și mintea. Totuși Yohn Hornsby era nenorocit. Cocoșat, mic din cale afară — o adevărată stârpitură — toată viața și frământările lui se oglindeau în ochii care cu toate că erau mici ,erau așa frumoși încât privindu-l nu-i mai vedeai decât pe ei, uitând trupul lui nenorocit.

Când a văzut-o pe Lala prima oară, la masă, n'a mâncat nimic. Tot timpul a privit-o. Apoi trei zile s'a încuiat în odaia lui, de unde a eșit mai palid și cu ochii adânciți ca după boală. Nimeni nu s'a mirat. Erau deprinși cu originalitățile lui Yohn Hornsby pe care i le respectau atât pentru excepționalele lui calități, cât și pentru a-l face să uite nenorocirea lui fizică.

Apoi se împrieteniseră. Ii lega acelaș cult pentru Beethoven.

Cele două misionare o invitau pe Lala, Duminica la biserică. Se ducea rar. Mai mult pentru muzică. Cu toate că mama ei era foarte credincioasă. Lala nu avusese niciodată vreme sau prilej să caute mângâere în rugăciune.

Mara Lecinska se ducea la biserică cu aceiaș pasiune ferventă cu care iubea sau picta. Când mergea și ea, Lala nu se simțea pătrunsă de acel fior mistic pe care-l bănuia la Mara.

Prefera să colinde cu Yohn Hornsby muzeele. Asta era pentru el o adevărată sărbătoare. Totuși, gata să renunțe, îi spunea:

— Du-te la biserică, Lala, dacă vrei. Să nu renunți pentru a-mi face mie plăcere!

— Nu Yohn. Eu nu simt mulțumirea Marei. Eu nu știu să mă rog. Oare o simplă rugăciune ar putea schimba destinul cuiva? Și apoi, Dumnezeu e pretutindeni Yohn: în natură, în noi. Dumnezeu e tot ce e frumos și drept. Eu n'am greșit nimic, n'am gândit nimic rău, sunt mulțumită de viață așa cum e! Ce să cer, pentru ce să mă rog”?...

Yohn Hornsby a plecat capul și a tăcut.

Duminicile după amiază, plecau în grup, afară din oraș, în încântătoarea „Wiener-Wald”.

Intr'o zi, rămași în urma celorlalți, Yohn Hornsby i-a spus:

— Lala, eu te iubesc.

— Și eu te iubesc, Yohn, îi răspunse Lala sincer.

— Nu, Lala, tu nu mă poți iubi pe mine. Eu sunt un nenorocit. Iubirea nu trebue să se nască din milă. Trebue să vie ca un trăsnet, să mistue tot ce n'a fost „EA” și să rămâe numai flacăra, care nu moare!... Ar fi un păcat dacă m'ai iubi, Lala, s'ar răsvrăti și firea. Iubirea nu e numai suflet. Sufletul e sclavul trupului. Tu trebue să iubești un bărbat frumos, să ai copii sănătoși...

Chiar dacă aș ști că tu mă iubești, eu nu m'ași putea atinge de tine. Ar fi ca și când un vierme s'ar lipi de o icoană...

Lala își simțea sufletul greu, îl privi cu ochii în lacrimi.

— Eu plec mâne, Lala, să știi. Nu mai pot suferi chinul de a te vedea în fiecare zi. Mai mare îmi va fi suferința departe de tine, o știu. Fiecare zi îmi va fi pedeapsă și ispășire fiindcă am îndrăsnit să te iubesc!

E mai bine așa!...

N'au mai vorbit nimic până acasă. Seara, după masă, Lala a cântat ca de obiceiu, Mara Lecinsky plângea impresionată.

Yohn i-a spus:

— Făptura Lalei e o melodie și sufletul ei un poem...

Și a doua zi, Yohn Hornsby a plecat fără ca nimeni să înțeleagă rostul acestei plecări. Mara Lecinska i-a dăruit un portret al Lalei. El i-a trimis Lalei „Viața lui Beethoven”. Pe prima pagină i-a scris:

Du bisst ein Heiligenbild, Lala.

Lala nu i-a putut dărui nimic. A plâns...

Cuvintele lui Yohn Hornsby nu le-a uitat. Abia târziu însă, când l-a cunoscut pe Val, Lala a înțeles...

(Urmează)

DOINA BUCUR

SCRISORI

1. Nu, dragă prietene. Nu e foarte necesar să demonstrezi o genialitate. Pentru că ai vrea să știi dacă se poate să-ți facă o activitate din meșteșugul lungirii vorbei, care se chiamă literatură, îți răspund pe dinafară că se poate. Meșteșugul a început să fie o meserie și nu e mai rușinos decât alte profesii împlinite cu mai multă sau mai puțină strălucire și fără obligația ei venită dela bossa infecundă a unui criticism de arătări. O educație a nerăbdării cere autorului să fulgere și să se consume tot cu fiecare a lui zisă lucrare. Dumneata n'ai ce face cu asemenea chibrit. Ia-o și du-o domol și cu stăpânire. Precocitățile combustiunii sunt rele. Te poți afla la 30 de ani gol și fumat — și scuipat, și abia începe profesia.

Mi se pare că o cerință trebue respectată: să-ți placă meșteșugul. E o plăcere amăruie, dar în zigzagurile ei continuă. Neistovindu-se râvna, durează și ea.

Am un vecin care mă exasperează cu o tenacitate tare. De 3 ani, în fiecare seară, timp de câteva luni pe an el asediază în grădina lui, cu arcușul pe vioară o melodie de romanță obsedantă pentru auzul lui. Și-a pus de gând să o izbutească. Imi dau seama că în deșert: nici peste 10 ani vioara lui nu va putea să o pronunțe. Am numărat sute de începuturi ale primelor 3, 4 silabe, zi cu zi. Cheia lui nu nimerește niciodată 'n broască dar vecinul e neobosit. El știe că are o cheie și o gaură și că nu se poate ca odată și odată să nu descue pe întuneric resortul interior. Peste 11 ani s'ar putea ca melodia să fie cântată și va fi fără îndoială un cântec pe care l-a uitat toată lumea. Fără să bănuiască, ridiculul meu violonist îmi slujește de dascăl. Am făcut și eu cu vioara mea ca el și chiar atunci când am ajuns să nu cânt cum vroiam, tot am făcut ceva. Interesează ceva. Nu interesează, negreșit, cerul și pământul dar interesează punctul dumitale de vedere: fă ceva, orice, dar ceva trebue să faci.

Trebue fiindcă vrei. Intr'altfel, știi, e cam tot una, să faci sau să nu faci nimic. In argot parizian asta se chiamă Quif-quif. *Te-apucă un fel de rușine să vezi că toate gâzele fac câte ceva, măcar ca să se afle în treabă. Ințelegi să ți-o ia oamenii înainte dar vine mai greu de înțeles să te întreacă, cine să zic? o coropijniță. Știi ce greoaie e bruta asta mică desgustătoare. Toate organele îi sunt par'că într'adins articulate contradictoriu, pentru ca la tot pasul, să dea îndărăt. Dacă ai citi un tratat de specialitate, nu ți-ar veni să crezi câte devastări operează bestia lentă, înnodată și mută. Secretul ei e derizoriu: lucrează încet, însă lucrează mereu. Asta vreau să-ți spui.*

Dacă ții să-ți fac o confidență, dragă prietene, d-ta citești acum scrisoarea unuia din cei mai leneși viețuitori. Iți puneam mai sus o condiție: să-ți placă meseria — și-ți pot spune la ureche că ceeace mi-a plăcut mie mai mult, n'a fost atât ea cât — absența ei. Natura m'a înzestrat cu o capacitate de lene care ar fi putut să rămâe singura și adevărata mea vocație, dacă împrejurările nu mă inghesuiau. Vroiam să știu foarte multe lucruri, fără să mă ostenesc să le caut. Din temperament și răzbunare prefer animalele puturoase, fără să mă gândesc că ele sunt, cele mai agile și mai cochete. Aș putea să dorm câteva zile în șir și să nu mă scol din pat decât ca să mănânc și să mă întorc pe cealaltă parte. Fiindcă n'am voie, mă compensez cu spectacolul animalelor, păstrătoarele ritului naturii somnolente și visătoare. Cotoii mai primesc porția triplă, în vederea unei imense digestii trândave. Mă satisface să-i găsesc putrezind la soare pe acești privilegiați, pe care poate că ai observat, nu-i atacă nici odată musca. Meșteșugul se împacă nu se poate mai bine cu lenea mare, favorabilă bunelor încolțiri: meseria îți impune o activitate. N'ai ce face dacă te hotărăști, căci, vrea să zică, trebuia să faci mereu câte ceva.

Ți-am mai spus, mi se pare, câte odată că foarte incidental am devenit ceeace se numește un scriitor. Incredințat că adevăratul meșteșug e o lene eternă eu vroiam să dorm. Și mă cam supărau întrebările altora și mai ales ale mele, mă supărau periodicitățile, ciclurile organizate, calendarul biologic și social. Mă supărau scrisorile, vizitele și mă supăra toată lumea, dela ferestrele etajului meu în jos. M'am născut cu câteva grave impermeabilități și cu o sângeroasă aversiune pentru literatură, literatura în care am căzut. Confrații mei naivi cred că aș avea despre mine o închipuire și ca să mă știrbească se întâmplă să mi-o înjure sau să mă conteste parțial și în bloc. N'ai idee câți proști vulgari sunt în meseria noastră pe lângă proștii superbi.

Ai să crezi, de pildă, că poetul Barbu e un om foarte inteligent. Iți aduci aminte că e matematician și accepți și stilul spiritual în care își lucrează versurile, deslânând urzeala, după ce a țesut în metru comun, strângând rândurile vertical dela margini spre mijloc și lăsând să atârne câteva fire cu capătul afară. In locul unde se întâlnește un corn de căprioară cu o jumătate de roză, după desenul inițial, se întâmplă fenomenul misterului și lâna cărămizie bate'n gălbui prin reciprocitățile bumbacului bleu ciel. *Meșteșugul e savuros.*

Ei bine, poetul a venit odată de mult, poate că acum vre-o șase, șapte ani, la mine acasă. Apucasem să scot și eu un prim volum de versuri și mă găseam în bluză și pantaloni de lucrător, fluierând contemplativ cu mânile în buzunare, dinaintea unui părete cu cărți, așezate în rafturi după cotoare. Ivirea neașteptată a poetului în coridorul meu și în dreptul ușii nu m'a emoționat pe cât trebuia de violent însă m'a amuzat figura lui de ofițer de stare civilă și m'a dispus tonul lui le circumstanță, terminologic. Mi se pare că era în redingotă. Prestigiul ceremoniei se ciocnea cu ilaritatea pe care lucrurile care nu rîd totuș o au, de ținuta mea cu totul neglijată, lipsită nu numai de cravată dar și de bretele. Incălțămintea demnă a poetului expecta bot în bot, papucii mei lăbărțați.

Poetul voia să-mi ceară un exemplar din volum. Ce putea să fie mai simplu decât dă-mi te rog volumul dumitale și decât poftim volumul meu: Poetului Ion Barbu, omagii. Țigări erau, cafeaua se făcea și confrații puteau să treacă la un lung taifas, cu atât mai agreabil cu cât poetul are un savuros raționament cerebral chinez.

Insă poetul începea tocmai un discurs, intrând în stilul indirect — și cum sta în picioare cu solemnitate și nu pusese piciorul pe pragul odăii, cu mare greutate am obținut să nu-l demontez cu o pufnire de râs. Poetul zise butonat: „Am venit să-mi iau exemplarul pe care mi l-ați rezervat”. Dacă lucrul ia atare formă, stai nițel, mi-am zis: „Nu ți-am rezervat, dragă domnule, nici un exemplar”. S'a ivit o grimasă. Am mai apăsat puțin: „Nu numai că nu ți-am rezervat, dar o să mă ierți că nici nu m-am gândit”.

Logodnicul trecu în contrastul lui, al înmormântării. Cu tonul cel mai ales al muzicalității el, care ar fi putut să tacă, zise: „Atunci nu-mi rămâne decât să mă retrag”. *Acest retrag îmi aduse încă odată hohotul de râs până la buze.*

Mă gândii o secundă ce să răspund și ce să fac... Și răspunsei: „Retragerea pe la stânga, ușa din fund”.

La câtva timp după acest neînsemnat eveniment poetul Barbu a publicat un studiu cu mult prea lung asupra poeziilor lui Tudor Arghezi, judecat sub toate aspectele plus altele câteva, ca să se demonstreze nulitatea complicată a unui autor, care făcea tot ce putea ca să nu iasă lucrul mânilor lui prea prost, dar care când ieșea prost nu se spânzura de disperare ci lua de la cap, dintr'o altă parte...

T. ARGHEZI

ȘI CÂTEVA EPITAFE

Câteva rânduri săpate într'un obelisc de piatră încheie viața unui om, obscură, mediocră, modestă sau ilustră. Anumite celebrități dornice ca posteritatea să nu-și facă despre ei idei departate de realitate, au ținut să-și scrie ei înșiși câteva stihuri, departe de a fi funebre, ci mai mult o profesiune de credință, adesea caracterizată printr'o remarcabilă sinceritate și modestie. Atâtea epitafe care recomandă mormintele unor personalități strălucitoare din republica literelor, se înscriu în fals contra zicalei că un epitaf minte cât și o femee.

Don Calmet, un savant benedictin din secolul al șaptesprezecelea, a lăsat să i se scrie pe lespedea funerară doar aceste două rânduri, rezumând însă cu preciziune o viață întreagă de om închinată erudiției și bisericii:

Hic jacet qui multum legit,
Scripsit, oravit, utinam bene,
amen !

Satiricul Régnier, de la care Boileau, legiuitorul Parnasului, a profitat destul fără să-l poată și egala, a trăit pentru plăcerile stomacului și ale spiritului, crezând cu fanatism în eternitatea lor. A murit tânăr, de o indigestie teribilă, rezultatul unei libațiuni copioase, dar avuse prudența să-și fi scris dinainte aceste versuri pentru mormânt, astfel ca să afle secolele chiar de pe pereții ultimului locaș, că a iubit tot ce-i omenesc și a fost așa cum urmează:

J'ai vécu sans nul pensement,
Me laissant aller doucement
A la bonne loi naturelle ;
Et ne saurai dire pourquoi,
La Mort daigna songer à moi
Qui n'ai daigné songer à elle.

Sărmanul Scarron, după ce a suferit și a râs o viață întreagă, a înțeles să fie bufon și din lumea umbrelor, însă din epitaful scris tot de el însuși se degajează expresiunea grozavei suferințe pe care a îndurat-o acest schilod de geniu, care sigur că s'o fi bucurat din lumea odihnei că soția sa pe care a luat-o de milă, a devenit soția puternicului rege. Totuși, este de prevăzut, că austera D-nă Maintenon n'a fost încântată de inscripția depe piatra sepulcrală a binefăcătorului ei de pe vremuri.

Celui qui ci maintenant dort
Fit plus de pitié que d'envie,
Et souffrit mille fois la mort
Avant que de perdre la vie.
Passant, ne fais ici de bruit,
Et garde bien qu'il ne s'éveille,
Car voici la première nuit
Que le pauvre Scarron sommeille.

Cine știe, dacă n'ar fi fost atât de urgisit Scarron, poate nici Racine nu și-ar fi mai scris „Esther” și „Athalie”, atunci biata nepoată a vijeliosului Agrippa d'Aubigné fiind redusă la eterna funcție de a plimba cu căruciorul un soț schilod! Scarron a murit la timp și toată lumea a fost mulțumită.

Ninon de Lanclos a trecut prin viață și prin iubire ca o sfidare adusă naturii, a fost un adevărat mit dealungul unui secol, încarnarea însorită a unei frumuseți și inteligențe diabolice care au dat atât de mult de lucru scribilor veacurilor, fără să fie pricepută decât de cei mai puțini. Ninon a fost o intelectuală de rasă, o adevărată hetairă alexandrină și pentru dânsa posesiunea era un fel de misterioasă renovare a eului prin ritualul etern. Cronica scandaloasă a tuturor timpurilor a anexat-o drept pradă facilă, pe această libertină filozoafă, care știind să extragă prea multe plăceri din viața terestră până la bătrânețe, s'a gândit prea puțin la cea viitoare. Abatele de Châteauneuf, prietenul ei și protectorul primilor pași ai lui Arouet, emancipat fecior de notar, n'a priceput-o nici dânsul mai mult decât ceilalți, de aceia epitaful scris de dânsul este unilateral, dar abundă în juste crochiuri. Unei ființe ca Ninon, doar un Racine ar fi fost în stare să-i scrie un epitaf, și nu Racine din Esther, Britanicus, Bajazet, ci numai acel din Phèdre.

Il n'est rien que la mort ne
dompte,
Ninon qui, prés d'un siècle, a
servi les amours,
Vient en fin de finir ses jours.
Elle fut de son siècle, et l'hon-
neur et la honte.
Inconstante dans ses désirs,
Délicate dans ses plaisirs,
Pour ses amis, fidèle et sage,
Pour ses amours, tendre et vo-
lage,
Elle fit régner dans son coeur
Et l'extrême débauche, et l'ex-
strême pudeur,
Et montra ce que peut ce triom-
phant mélange
Des charmes de Vénus et de l'es-
prit d'un ange,
. . . .
A la vie elle eut grande foi
Pour ne rien mettre à l'aventure
Elle ne crut point la future.

Din versurile excelentului abate, care încep cu o tiradă à la Bossuet, rămâne clar posterității că Ninon a fost cinstea și rușinea secolului, antiteza care probabil că l-a scăpat din supărarea Monseniorului arhiepiscop al Parisului. Desfrânată și pudică, înger cu pașii semeți ai lui Venus, admirabilă prietenă, iată cum d. de Châteauneuf parcă ar fi dorit să furnizeze un subiect lui Victor Hugo, vreo eventuală dramă romantică.

La Fontaine, homerul galic, și-a recunoscut totdeauna păcatele cu o adevărată candoare de copil drăgălaș. Păcatele nici nu erau în fond atât de grozave, căci rău n'a făcut în viață la nimeni. Petreceri, dragoste până la bătrânețe, și mai ales roze „Contes en vers”, îi formează bagajul de păcate, pentru care dealtfel, a și făcut penitență, câtăva vreme înainte de a muri.

Epitaful pe care și-l scrisese el însuși, ni-l arată așa cum îl știm din „*Le Savetier et le financier*”, complect desprins de bunurile lumești, disprețuitor al banului, izvorul tuturor relelor de pe pământ. Numai asupra ultimului vers avem de făcut serioase rezerve; zvăpăiatul care a lăsat cele douăsprezece cărți de fabule, o imensă comedie a umanității, să fi dorit numai să doarmă și să nu facă nimic? Modestia este impresionantă, mai ales că-l știm pe poet drept omul care nu prea ținea la măririle efemere, măgarii săi oricând preferă să fie ceeace sunt și vii, decât lei morți.

Jean s'en alla comme il était
venu,
Mangea le fond avec le revenu,
Tint les trésors chose peu néces-
saire.
Quant à son temps, bien le sut
dispenser ;
Deux parts en fit, dont il voulait
passer
L'une à dormir et l'autre à ne
rien faire.

Cel mai sincer dintre oamenii secolului său, cel mai devotat dintre prieteni, n'a fost sincer complect în epitaful pe care și l'a scris cu avariție. Se poate să nu pomenească nimic despre dragoste, tocmai dânsul care în plină bătrânețe își pierduse capul după o fetișcană de cincisprezece-șaisprezece ani? Dar, doar făcuse penitență cu puțină vreme înainte și, în epitaf s'a abținut de a scrie tocmai despre ceeace l'a turmentat o viață întreagă. „Le bonhomme”, a plecat așa cum a venit, ne-a lăsat însă Fabulele, consolare și răzbunare pentru oamenii onești.

Népomucène Lemercier, poet, autor dramatic și academician din secolul trecut, a cerut să-i sape pe mormânt doar atât:

Il fut homme de bien et cultiva
les lettres.

Nu mai puțin adevărat că a reușit să toarne perfecțiunea într'un rând, o admirabilă carte de vizită pentru posteritate.

Tristan Corbière, unul din poeții acei cărora le făcea o deosebită plăcere să se intituleze „blestemați”, s'a sfârșit acum șaptezeci de ani, numărând abea treizeci ani de viață pământească. Quatrenul de mai jos îl caracterizează admirabil și pe poet, și toată tagma lui :

C'était à peu près un artiste,
C'était un poète à peu près,
S'amusant à prendre le frais
En dehors de l'humaine piste.

Stendhal a detestat profund pe francezi cărora le-a aruncat în brațe pe nu tocmai comodul prunc, Julien Sorel. A iubit în schimb Italia cu catedralele ei unde se închină patriane sculpturale, cerul ei albastru care ocrotește iubirile grozave și adesea soluționate de pumnal, în sfârșit a găsit în patria lui Dante tot ce n'a găsit acasă, sau mai bine zis n'a căutat să afle. Iată de ce s'a răzbunat crunt pe toți ai săi, neuitând până la moarte că în câțiva ani s'au vândut deabea vreo zece-douăzeci de exemplare din „de l'Amour”. Răzbunarea a fost simplă, câteva cuvinte pe o lespede de cimitir:

Aci zace Henri Beyle, milanez.

Spiritual sau grav, epitaful de pe crucea omului de geniu nu minte niciodată. Aceasta este rezervat banalului epitaf burghez, în care totdeauna îngerii sunt încântați și onorați că li s'a mărit societatea cu încă cineva.

AUREL GEORGE STINO

Ploae

Plouă
Liniștit afară...
Inceput de primăvară
Cu cireșii albi de floare
Și cu glasuri de cocoare,
Peste zări
Și peste sate,
Depărtări
Nemăsurate.

Plouă
Stropi de viață nouă,
Peste vechile ogoare...
Și mă doare
Ploaia'nceată și măruntă,
Ca un dar
Pierdut de nuntă,
Ce-l găsești, fără de vrere,
Intr'o noapte de veghere,
Incuiat într'un sertar
In zadar,
De-o necunoscută mână...

Ploaia 'n streșini se îngână.

Plouă
Picături de rouă...
Stau și-ascult
Pe înserate,
Amintiri
De mult uitate,
Visuri, ce-au murit cu anii
Și, s'au spulberat în vântul
Ce cutreeră pământul...

Plâng în stradă, toți castanii.

Plouă
Stropi de viață nouă.
Gânduri care-au fost uitate
Picură 'n singurătate.
Basme din copilărie
Și iluzii ne 'mplinite
La tot pasul risipite.
Astăzi? Cine le mai știe!?
. . . .
Și pe zare
Și în mine
Și pe visele-mi blajine,
In tăcuta înserare
Plouă,
Picături de rouă.

A. C.

Gazeta Medicală

Sportul pe stadion. — Bolile cronice și sfaturi pentru cură. — Iradiațiile splinei. — Cum trebuie format un copil cu mintea debilă. — Incă un mijloc de a slăbi: prânzuri de-un singur fel fel. — Cabinetul sexual: Pubertatea și accidentele ei, de dr. S. Goligorschi; Psihanaliza în sexualitate, de drd. Fredric Watts. — Un institut pentru îngrijirea diabeticilor. — „Bubele dulci”, sau boala numită „Impetigo”. — Carnetul veterinarului. — Despre Enterită. — Vaccinul contra leprei. — Cnosultațiuni medicale și grafologice.

Capriciu de voiaj

Din penunmbra multicoloră a peronului, câteva mâni întinse şi surâsuri ultime porniră o clipă alături de rapidul care lin începuse să lunece. Două-trei vorbe sburară ca nişte fluturi buimăciţi şi se pierdură. Dincolo de vagoane părăsite şi de plopi răsleţi, peisajul se lărgia brusc. Inserarea aurie umpluse întinderile.

Pe fereastra compartimentului intră răcoarea bună şi se resfira în părul negru abia scăpat din strânsoarea băscei albe care — ştrengară — contrastase până aci cu chipul de naturală subţirime a călătoarei. Cu un gest hotărît şi suplu doamna îşi scosese din sacul de voiaj o carte. Ochii de peste drum scrutară furiş coperta ca să descifreze titlul şi autorul. Degetele fine cu reflexe de onix mascau parcă într'adins câte o literă care ar fi fost revelatoare. Cartea ştia să se încline atât cât se cuvenea ca să-şi păstreze secretul.

Doamna îşi ridică ochii şi privi pe tovarăşul de călătorie. Un moment numai. Apoi continuă să citească.

...Prin urmare, se gândi Petruş Dima, o cheamă Magda. Doamna care o chemase aşa pe peronul gării Craiova, era o creolă vibrantă, care râsese de câteva ori şi pentru el şi care-l străbătuse des cu păcatul ochilor, deşi cei doi coloneli şi civilul monoclat şi grăsun care o însoţeau, îl măsuraseră ostil. Unul din ofiţeri — cel înalt şi năsos — a sărutat cam prelung la despărţire mâna doamnei Magda. Mai ales acela îl săgetase cu ură. Avea dreptate. Magda călătoreşte singură cu un tânăr şi e bine. Poate e din Craiova — oraşul viitoarei lui neveste.

E mignonă, cu ochi negri, puţin miopi, dar frumoşi, cu gene imense. Acest soiu de ochi l-au fermecat totdeauna, puţin voalaţi şi cu adâncimi catifelate şi tainice. Are gură mică şi fragedă, deşi doamna poate avea — cine ştie? — peste treizeci şi cinci de ani... poate chiar treizeci şi opt. Fruntea e netedă, armonioasă, destul de înaltă, cu reflex marmorean de vine la tâmplă. Sub mătasa uşoară de un albastru mat a bluzei, bustul e ferm şi mic, ca toată făptura. Piciorul, ca de figurină de Saxa. Dece n'or fi ştiut pictorii să zugrăvească asemenea picioare?... Doamna pleacă probabil în vilegiatură.

Petruş Dima se aplecă odată insistent ca să vadă cu tot dinadinsul titlul cărţii. In acelaş moment doamna, care citea cufundată, aplecă manifest cartea, odată cu o umbră de zâmbet care-i trecu sub gene şi-i rătăci pe buze. Ochii însă nu i se deslipiră depe pagină.

E subtilă şi nu-i displace jocul, gândi Petruş. Dar cum să înceapă cu ea? Clasicul „unde mergeţi, doamnă?" e penibil cu o femee ca asta... Şi-apoi doamna citeşte... In sfârşit a lăsat cartea pe care a pus-o lângă ea, cu titlul în jos.

Un timp Magda Voinescu şi-a pierdut privirea pe câmp. Petruş privi şi el câmpul. Pe nesimţite ochii ei se întoarseră la tovarăşul de drum.

E un băiat care să tot aibe douăzeci şi cinci de ani, ori — cine ştie? — două zeci şi opt. Castaniu şi bronzat, capul are duritate şi muchii de sportiv. Numai nişte umbre suspecte în jurul ochilor, nişte mâni delicate corectează prima impresie. Sub sprâncenele arcuite feminin, ochii au o văpaie neagră şi îndrăzneaţă — aproape brutală — care alternează cu o oarecare naivitate, când privirea cade la picioarele femeii sau rătăceşte în lături. Are un exterior îngrijit, chiar elegant. Conductorul i-a spus adineaori: „domnule inginer". Inginer tânăr şi niţel turburător — şi n'are verighetă. Flăcău probabil... O fi ştiind să facă curte şi să-şi speculeze aparenţele?

Ce impresie i-o fi făcând ea, despre care unii spun că e de o seriozitate glacială?

— Doriţi s'aprind lumina, doamnă?

— Dacă vrei mata... E încă ziuă.

Ce proastă introducere şi ce timorată voce! se judeca umilit Petruş.

— Am crezut că voiţi să citiţi.

— Nu. Nu gust prea mult lectura în tren. O consider numai un antidot contra plictiselii.

Deci doamna se lipsia de carte, fiindcă nu se plictisia, luci gândul lui Petruş.

Târziu, un călător aprinse lumina şi se instală în compartiment. Cei doi deveniră complici în antipatia pentru acest străin inoportun şi intimitatea sporia în convorbiri neîntrerupte. Intrusul — burghez serios şi cuminte — deveni cu totul inofensiv când stinse lumina şi aţipi curând.

■

— Să ştii că o să-ţi trag urechile. Am dreptul fiindcă sunt mai bătrână.

Trupul ei se încordase, când el o prinsese cu arcul tare al braţului.

— Trage-mi-le. Te rog.

— Ce crezi că nu? Uite...

O ureche mică înfioră degetele care o strânsese întâiu cu vârfurile apoi cu toată mâna. Dar mâna mică de catifea vie fu muşcată mai sus de încheietură, ca pedeapsă, iar buzele care îngăimară o împotrivire, fură strivite şi supte. Fu între ei o ruptură duşmană. Dar căldura braţelor şi picioarelor care nu se mai fereau să se atingă, înceţoşa dulce clipele şi sensul unor cuvinte de prisos.

Trenul se apropia de Bucureşti.

— Nu cumva te-aşteaptă logodnica în gară? O să fie o nevastă fericită, fiindcă o iubeşti cu credinţă.

Caninii lui luminară în penumbră.

— Nu fac imprudenţa să-i anunţ descinderile mele în Bucureşti... Dar pe d-ta te aşteaptă cineva?

— Nu.

Trecură câteva clipe de gând ascuns şi turbure. Lumea ieşise pe culoar. Trenul se apropia încet de peron.

— Dece nu vrei să-mi spui cine eşti? o întrebă el privind-o fosforescent.

— Dece vrei să ştii? N'are niciun rost. Eu te-am întrebat cine eşti?

Ispita cutreeră din nou sângele. Din sărutarea scurtă şi sălbatică a bărbatului, gândul ei se smuci, duşman.

— Noapte bună.

— Nu se poate. Nu te las, gemură înăbuşit simţurile lui.

Ea minţi fără să ştie dece.

— Trebue să fiu acasă la ora trenului.

Paşii, în lumina orbitoare a peronului se grăbeau halucinaţi. Apoi o maşină — maşina lui Petruş — alerga prin răbufniri de lumină şi pâlcuri de umbră spre garsoniera lui.

Magda încercă să se dumirească. Cum de se aflâ ea lângă băiatul ăsta obraznic şi sensual, lângă un necunoscut, într'o aventură pe care acum câteva ceasuri nici n'ar fi dorit-o şi nici n'ar fi putut să şi-o închipue în peripeţiile ei meschine şi absurde. Plecase din Craiova ca să întâlnească la Bucureşti pe Virel care, obosită de examene, îi ceruse s'o ducă la Eforie. Ce cap ar face Virel s'o vadă acum sau să afle vreodată că mamy a ei a avut o asemenea aventură. Virel, care-i spunea deseori: „Ce drăguţă eşti tu, mamy! Ai văzut cum se uita domnul ăsta la tine? Ce n'aş da să fiu ca tine de dulce!" Ea însă e tare frumoasă şi niţeluş picantă cum ştiu să fie fetele de acum. Dar iată că şi Magda ştie să turbure. Dar colonelul Savu, vechiul ei supirant, dac'ar şti? Dar Emil — vesel c'a scăpat pentru câtva timp de nevastă n'o fi sacrificat credinţa conjugală cu actriţa lui din Craiova? Şi băiatul ăsta cu dinţi de lup îi făcuse adineaori, simpluţ şi încrezut, o pledoarie pentru lady Chatterley şi acum o duce în garsoniera lui. Iată toamna unei femei!

Tăcerea şi gândul stopară în faţa unei porţi cu grilaj, pe o stradă necunoscută.

Când peste câteva ceasuri se strecurau zorile, febra începu să se spulbere. Pe o fereastră deschisă, aerul rece învioră sângele.

— Pleci? De ce nu mai stai? Rămâi.

— Nu. Plec.

— De ce nu vrei să-mi spui cine eşti? Vreau să ne mai vedem şi să te cunosc.

— Ţi-am spus că nu vreau să ne ştim altfel. De-aia nu ţi-am cerut nici cu vreun detaliu de identitate. Ştii că mă chiamă Magda. Nu-ţi ajunge?

— Ei bine, tot voiu afla.

— Dela cine? A, probabil de la logodnica din Craiova.

— Viitoare logodnică. Deocamdată numai...

— Numai amantă.

— Eu îi zic „prietenă". Mai poetic.

— Da? Dar cine-i?

— Ei vezi, de ce eşti şi tu curioasă? Nu se spune. Dar altceva: unde-ţi faci vilegiatura?

Ea ezită. Un zâmbet îi flutură undeva în minte. Dar nu, nu se poate.

— Cred că la munte. Nu m'am fixat încă.

— De ce nu-mi spui unde? Spune-mi, te rog.

— Ţi-am spus că nu vreau să ne mai vedem.

— Prin urmare, niciodată? Un simplu capriciu de voiaj.

O duru banalitatea bărbatului care-i biciuise sângele.

— Niciodată. Un capriciu de voiaj. Atât.

Când maşina începu să alerge pe strada pustie, parcă vraja rea rămăsese în urmă ca un fum. Magda se regăsia dintr'odată şi încerca să uite ce a fost. Ceru şoferului s'o ducă la un hotel din centru. Nu vroia să descindă de-adreptul în camera cu pătuţ roz şi perdeluţe albe a Virelei.

■

De când se aflau la mare, Magda remarcase că Virel era mai svăpăiată ca de obicei. Pe plajă parcă lua marea în piept şi-şi dăruia pletele castanii-roşietice vântului şi ochii cenuşii albastrului din văzduh. Uneori numai fuma mult şi avea unele tăceri posace. Dar soarele se oglindea curând în umezeala ochilor şi în arămiul brun al obrajilor. De vreo două zile neastâmpărul crescuse.

Magda aflase dela o prietenă că Virel are o dragoste la Bucureşti. Nu vrusese nici să iscodească pe fiică-sa, nici să se preocupe de micile ei taine sentimentale. De aceea cele câteva scrisori pe care ştia că le primise Virel, le ignorase cu tot dinadinsul. Avea destulă încredere în mândria şi inteligenţa fiicei sale, ca să se teamă de vreo complicaţie. Ii plăcea chiar desinvoltura cu care Virel evolua în cercurile cu băeţi. Gândul că prelungirea fiinţei ei în timp va trăi mai intens decât trăise ea însăşi, o încânta. Şi apoi ea, Magda, care vibra ca la douăzeci de ani... deşi încerca să uite întâmplarea dela Bucureşti, amintirea nu-şi pierduse savoarea, iar micul ei secret nu înceta să sticlească uneori în întuneric a ispită. Bine că n'a făcut imprudenţa să spună necunoscutului unde avea să-şi facă vilegiatura. L-ar mai cunoaşte?

Intr'un amurg violaceu cu frământare moale şi densă de valuri, Magda se afla cu un grup de cunoştinţe la o masă dela buvetă, căutând printre cei care veneau pe Virel. Era târziu şi Virel întârzia prea mult în plimbare pe faleză sau la vreo prietenă. O văzu, apoi se înfioră, uluită, cu răsuflarea ruptă de sbaterea inimei. In urma Virelei, era el — care o conducea.

Cei doi se aşezară la o masă. In clipa următoare Petruş îşi întâlni privirea cu a Magdei, stătu la îndoială, apoi salută. Virel îi urmări privirea şi salutul.

— O cunoşti? îl întrebă ea nestăpânit.

— Pe doamna aceea? Da, mai de mult. (Incercă să nu-şi piardă cumpătul, ca un prost). Tu ştii cine e? Cum se numeşte?

— N'ai spus că o cunoşti tu?

— Ţi-am spus că am cunoscut-o de mult... odată în tren...

Virel îşi simţi inima arsă şi toată fiinţa împăienjenită. Dar repede izbuti să-şi alunge valul turbure din ochi, scrută pe Petruş o clipă, apoi privi alături, lină.

— E o oarecare doamnă... Vasiliu, dacă nu mă'nşel. O văduvioară care cu toată vârsta ei coaptă, am auzit că se amuză des şi cu temei. Ia spune-mi drept, ai cunoscut-o şi tu bine, nu-i aşa?

— Dragă, nu-i ce crezi.

— Haide, haide, nu minţi, dragă Pepi... Tu ştii bine că nu mă turbură trecutul tău. N'oi fi prost să-ţi închipui că mă tem, doar ştiu că sunt mai frumoasă decât ea.

Petruş ştia că gelozia femeii — mai ales a celei mândre — trebue uneori aţâţată. Cu Virel jocul era inteligent şi niţeluş pervers.

— Dar n'ar avea rost să-ţi ascund... A fost mai de mult, acum câţiva ani, un capriciu scurt, după câteva ceasuri de călătorie într'un compartiment de tren. Nici nu i-am cunoscut numele întreg... — Am aflat numai c'o cheamă Magda.

Peste puţin Virela pleca la vilă cerând lui Petruş să n'o însoţească, fiindcă mama ei a aflat de curând ceva despre legătura lor şi deocamdată n'ar fi bine să-i vadă împreună. Pretextul nedumeri, apoi prinse.

Virel rătăci singură pe ţărm până departe. Se întoarse acasă târziu. In cameră era întuneric. La fereastra care da spre puntea de lună a mării văzu ochii mamei sale plini de lumina lacrimilor.

— Mamy, aş vrea să plecăm mâne de aici.

— Şi eu vreau. Mergem la moşie.

Apoi Virel îmbrăţişă gâtul mamei sale şi o sărută copilăreşte cu toată gura.

M. D. IOANID

Cronica feminină

PLECAŢI LA MUNTE SAU LA MARE?

Iată întrebarea care flutură pe toate buzele.

A venit vara cu căldurile, cu nevoia de odihnă şi evadare care ne alungă din confortul de acasă — pentru o lună, — la munte sau la mare, după nevoia sau plăcerea fiecăruia.

Valizele, — care au hibernat prin poduri sau cămări întunecate — îşi vor împlini din nou

destinul. Şi iată-le aşteptând resemnate — cu gura căscată — încărcătura preţioasă, care va împodobi acolo *— undeva — pe stăpâna nerăbdătoare.*

Femeia e aceia care se bucură şi se agită mai mult în preajma plecărilor; ea are şi mai multă grijă. Pe când în geamantanul domnului *— pe lângă lingerie — va încăpea doar un pantalon alb cu sacoul sport şi un rând de haine negre pentru seară (cu hainele gris de voiaj nu-i ajunge?...)*

geamantanul doamnei va geme, închizându-se cu mare greutate.

In faţa dulapului deschis, alegerea devine un chin... „Şi pe asta o iei?" întreabă amuzant sau agasat soţul. „Desigur. Dacă am ocazia s'o îmbrac, de ce să regret că am lăsat-o acasă". Are dreptate, căci doamna are infinit mai multe ocazii să schimbe toaleta decât domnul. Chiar dacă vor fi tot timpul nedespărţiţi, nimeni nu bagă de seamă că domnul poartă de 29 de zile acelaş costum, pe când — ia gândiţi-vă puţin ce ar zice lumea! — dacă dumneaei ar îmbrăca aceeaşi rochie două zile în şir. Asta s'ar observa — bineînţeles! — numai decât şi ar egala cu o catastrofă la fel cu prăbuşirea Bucegilor sau secarea Mărei Negre... Se înţelege dela sine că d-ta nu poţi să apari la prânz cu aceeaşi rochie cu care la 10 ai făcut o mică plimbare şi nici după amiază, la promenadă, nu mai e posibil să îmbraci rochia dela prânz. Seara, mai ales dacă şi dansezi, vei arbora o toaletă grea, în care vei fi cu totul alta decât în rochiţa cu care ai fost la bae sau la ape. *Pe bună dreptate, deci doamnă, te sfătuesc să nu uiţi nimic din ceeace ai putea purta la băi, buna dispoziţie a d-tale, în orice împrejurare, fiind în funcţie de toalete. Schimbarea lor va face bucuria prietenelor, procurând în acelaş timp cel mai bogat material de discuţie cucoanelor din staţiune.*

Cât mai multe geamantane deci, — mai ales că se va găsi — chiar (şi mai ales!) *în lipsa soţului, — un domn gentil şi bine crescut care să se ocupe de ele.*

Când totul e gata, încă o ochire, pentru a vă convinge că nu aţi uitat totuşi ceva.

(Să nu uitaţi cheile dela geamantan, în grabă, acasă. Se întâmplă! Şi cu toate că e un fleac de nimic, dispoziţia e stricată dela Chitila. Un mic reproş... o lacrimă preţioasă ca o perlă şi... scena e gata! Deci, atenţiune!) O fi închis servitoarea bine ferestrele? Şi asta poate da loc la... surprize. (In special dacă amicul Ilişcăi este... şomeur).

Totul e gata. (Florile şi căţeluşul au trecut în grija vecinei). O ultimă ochire în oglindă. (Na, obrazul stâng e mai roşu. Puful aleargă grăbit şi corectează...) Maşina porneşte. La gară lume multă. Imbrăţişări, saluturi, îmbrânceli, scuze... In fine, trenul a plecat.

Depinde numai de dv. doamnă, să ajungeţi mâne la destinaţie tot aşa „fraîche" şi cochetă cum aţi plecat de acasă. Pentru costumul de voiaj veţi alege neapărat stofe moi care nu se şifonează, în nuanţe neutre care să nu sufere din cauza prafului sau fumului. Modernul „grège" şi „gris-bleu" sânt cele mai indicate culori. Tailleur-ul clasic — cu şemizeta la culoare, — pardesiul sport sau rochia pentru voiaj vor fi simple (cu cât mai simple cu atât mai de bun gust!) Ca stofă nu avem decât greutatea alegerii, găsind ţesături minunate, pentru toate gusturile şi toate pungile. Pălărioara sau basca, — asortată împreună cu poşeta, pantofii şi mănuşile — costumului şi iată-vă în adevăr gata de plecare. Bijuteriile le veţi avea în micul sac de mână, în nici un caz nu le veţi purta pe drum. Riscaţi să faceţi impresie proastă (în cel mai bun caz!) sau... să rămâneţi fără ele (ceeace, vă rog să mă credeţi, că s'a mai întâmplat!)

E dureros să mai întâlneşti — în secolul nostru, cu posibilităţile de acum ale modei şi vieţii — femei gătite ca pentru operă... în tren!

Nu uitaţi cartea de citit, mai ales în cazul când voiajaţi singură.

(...„en voyage sans livre"... amintiţi-vă de Musset). Chiar dacă nu citiţi, cartea vă pune la adăpost de convorbiri inoportune — (sau vă dă prilej să începeţi o discuţie simpatică) — sau posibilitatea de a vă cerceta „sans avoir l'air" tovarăşii de călătorie.

Voiaj bun, doamnelor şi la revedere la munte... sau la mare!

D. B.

Ştinţă pentru toţi
Radiofonie
Televiziune
programele de radio pe o săptămână înainte, sfaturi, informaţii şi ILUSTRAŢII LA HELIOGRAVURA vă oferă excelenta revistă „RADIO", ce apare de 12 ani în editura „Adeverul" S. A.
32 pagini mari 5 lei

O mătase fină să ţie oare aşa de puţin?

Păstraţi lingeriei Dv. de mătase aspectul lucrului nou spălând-o numai cu fulgi de săpun LUX.

LUX
For woollens, silks and all lovely fabrics

PENTRU LINGERIA FINĂ

Gânduri la mormântul lui Victor Anestin

Să căutăm a trezi pe oameni, cum î trezeşte Dumnezeu în fiecare dimineaţă, prin lumină.
N. IORGA

Viaţa şi activitatea lui Victor Anestin e cel mai bun exemplu de câtă sănătoasă înrâurire poate avea asupra sufletelor tinere, cultul Ştiinţei şi al Ideilor prin răspândirea culturii generale în popor. Un mănunchi de vechi şi credincioşi prieteni s'a adunat Duminica trecută la mormântul unui publicist de elită, popularizator ştiinţific neîntrecut. Cei de faţă — nu prea numeroşi — foştii lui colaboratori şi admiratori, au avut prilejul, lângă crucea de marmoră neagră, să mediteze profund şi pios, să răscolească multe amintiri şi gânduri în legătură cu activitatea plină de avânt şi de idealism a celui dispărut. Astăzi, după aproape două decenii de la strălucita operă culturală a lui Victor Anestin, când ne gândim la acea epocă fecundă, idealistă, a publicisticei româneşti şi privim în jurul nostru la hărnicia febrilă a publicisticei zilelor noastre, în vădit progres de cantitate, dar în dauna calităţii, figura lui Anestin ne apare tot mai luminoasă.

A fost un adevărat apostol al culturii, un mare binefăcător al tinerimii de atunci.

E drept, că pe vremea ceea nu apărea nici o revistă sportivă — niciuna, dar tineretul, făcând totuşi gimnastică — cum se zicea pe atunci sportului — la şcoală şi acasă, fără paradă, discret şi sănătos, acel tineret ştia să se entusiasmeze pentru frumosul sufletesc şi citea cu ardoare articolele, broşurile şi revistele în care Anestin descria pe înţelesul tuturor frumuseţile eterne ale cerului şi ale cugetării omeneşti. Pe vremea ceea chioşcurile şi vitrinele librăriilor, erau inundate de numeroase cărticele galbene, albastre, de toate culorile, cărţulii mici, sprintene, ieftine, (15-20 de bani) care circulau în mânile tuturor, prin trenuri, tramvae şi în ghiozdanele elevilor. Toată lumea afla ce-i în cer şi ce-i în centrul pământului, ce a scris cutare celebru savant despre origina omului şi un altul despre lupta pentru existenţă în natură, ca şi părerile filosofilor lumii în legătură cu problemele morale ale vieţii. In chipul acesta se înălţa, se lărgea orizontul de cunoştinţe şi preocupări ale celor ce n'au putut continua şcoala, şi a celor încă pe băncile clasei. Savanţi, gânditori, descoperitori, inventatori ai tuturor timpurilor, şi tuturor neamurilor erau traduşi, compilaţi, constrânşi să pună la dispoziţia tineretului lacom, să-i arate — pentru un gologan, doi, în broşurele frumoase, toate comorile ştiinţei, toate frumuseţile eterne ale gândirii omeneşti.

Se citeau puţine romane pe atunci, abia dacă apăreau 5-6 pe an, dar se publicau volume de poesii şi mai ales foarte multe cărţi de popularizare. Biblioteca pentru toţi, Biblioteca Minerva, Biblioteca Enciclopedică Socec, Biblioteca Nouă, Biblioteca Universală, Biblioteca Lumen, revistele Natura, Ziarul Ştiinţelor şi al Călătoriilor, Flacăra, Orion, Convorbiri Ştiinţifice şi Filozofice, Ştiinţa pentru toţi şi altele de care nu-mi mai aduc aminte, au cunoscut epoca lor de înflorire prin anii 1906-1916. Victor Anestin era centrul, animatorul tuturor, colaborând la toate acele publicaţiuni.

Anestin iubea mai ales astronomia, această regină a tuturor ştiinţelor. Să facem pe tineret să privească cerul, îmi spunea el adese, jos cresc vulgarităţile, sus e lumina, e idealul, e iubirea. Pe cititorii săi îi iubea ca pe nişte copii sufleteşti.

Era în corespondenţă cu ei, îi vizita, îi aduna în jurul său, le vorbea în conferinţe şi-i instruia prin scris.

Pe acei ce se străduiau, ca şi el, pe căile luminii tipărite îi ajuta cu sfatul, cu colaborări dezinteresate, astfel că ne gonea orice oboseală, orice descurajare. Ne întâlneam adese ori. O vorbă bună a lui, o observaţie, o aprobare, valora pentru mine, în anii tinereţelor mele închinate aceleiaşi strădanii, valora mai mult decât toate conturile librarilor care, ca şi astăzi, mai mult de cât astăzi, soseau cu mari întârzieri — sau nu veneau de loc.

Cuvintele lui Anestin mă răsplăteau pentru toate lipsurile şi necazurile — munceam înainte fericit, mândru că aveam aprobarea maestrului. Astăzi... După 20 de ani de prefaceri şi progres, avem astăzi vreo 12 periodice de sport printre care 3 sau 4 cotidiane, nenumărate reviste de foot-ball, de box...

Locul lui Camille Flammarion şi al lui Victor Anestin îl ocupă astăzi în inima şi entuziasmul tinerimii, d-nii Moţi Spacov şi Axioti...

Unde sunt cărţile şi revistele de popularizare? Cerul e gol, gândirea omenească s'a stâns.

In locul lor, mingi, pumni şi... romane.

Vechile reviste Natura şi Ziarul Ştiinţelor, singurele supravieţuitoare ale naufragiului, se luptă cu disperare în valurile indiferenţei generale — indiferenţa unui public cititor otrăvit, pervertit şi cea a librarilor având un deosebit respect numai pentru romanul compact, dela 100 lei în sus, cu dever mare şi rabatul idem.

La aceste mă gândeam eri, privind florile aduse de mâni pioase pe mormântul lui Victor Anestin. Şi m'am mai gândit încă la ceva.

Anestin fusese, în prima tinereţe, redactor la ziare antisemite...

Poate că, constrâns de nevoile existenţei, a făcut numai corectură, paginaţie — poate a scris, poate nu. Ştiu însă că nu a stat mult acolo şi în curând a intrat în redacţia ziarelor „Dimineaţa" şi „Adevĕrul" unde l-am cunoscut.

Mai ştiu că în acea vreme, fiind la „Adevĕrul", a început să se cultive, citind mult, enorm de mult, mai ales cărţi de ştiinţă şi de filozofie. A fost autodidact. A învăţat singur patru limbi străine şi continua a se instrui citind cu patimă capodoperele marilor savanţi în limba franceză, germană, engleză şi italiană. Această cultură ştiinţifică şi filozofică umanizazatoare, i-a format caracterul inobilându-i sufletul şi gândirea. Pe măsură ce pătrundea mai adânc în eternele legi ale naturii şi se identifica mai mult cu marile adevăruri ştiinţifice şi morale, în lumina curată a gândirii filozofice generoase, Anestin se înălţa tot mai sus, devenea tot mai înţelegător, mai liber şi mai iubitor de oameni. Admira şi iubea munca, talentul, ori cui, de ori unde ar fi venit.

Incă o dovadă a marei acţiuni puternice şi sănătoase, ce o poate exercita asupra sufletului tânăr cultura generală şi cultul marilor idei.

Astăzi această înrâurire lipseşte cu totul. Ne lipseşte un Victor Anestin.

A. A. LUCA

NU VEŢI PUTEA SCRIE
SUTE DE MII DE SCRISORI
DAR VEŢI PUTEA CORESPONDA CU
SUTE DE MII DE CITITORI
prin
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAŢA
şi veţi găsi ce căutaţi
IN ACEEAŞI ZI

Henrieta Stuart-Orleans

Era în vara anului 1644. Două armate se luptau în Anglia: *„cavalerii"* — partizanii regelui Carol I Stuart şi *„capetele rotunde"* — revoluţionarii-republicani conduşi de Cromwell. Ascunsă în oraşul Exeter, regina Maria, fiica lui Henric al IV-lea al Franţei, a născut acolo pe principesa Henrieta.

Războiul civil luând o întorsătură defavorabilă lui Carol Stuart, regina Maria a plecat singură în Franţa spre a obţine un ajutor financiar pentru cauza bărbatului său; n'a avut însă succes. In acest timp, prin capitularea lui Carol, micuţa Hendieta a rămas în acelaş Exter, pe seama credincioasei contese Morton. Ar fi încăput, desigur, sub „protecţia" dictatorului Cromwell, dacă contesa Morton n'ar fi reuşit să fugă cu dânsa în Franţa, înainte ca agenţii noului regim să fi descoperit că regina Maria-i plecată fără Henrieta...

Astfel, mama şi fiica au rămas în Franţa tot timpul vieţii de acum înainte, refugiate la curtea lui Ludovic al XIV-lea.

■

Vremurile erau tulburi şi pentru Franţa. Aurora „secolului Ludovic al XIV-lea" se arăta încă palidă. „Regele-Soare" — băeţel pe atunci — domnea sub tutela mamei — Ana de Austria — şi a cardinalului Mazarin, succesorul ducelui Richelieu, care se luptau însă contra puternicilor feodali, ţinând piept, în acelaş timp, şi agitaţiilor vulgului parizian, eminamente rebel.

Regina Angliei trăia împreună cu Henrieta în vechiul palat al Luvrului, într'un apartament mic fără aer şi lumină, având de îndurat uneori şi chinurile foamei. Toate acestea nu împiedicau însă pe Henrieta să primească o creştere aleasă şi să viseze, cufundată în lumea fanteziei proprie adolescenţei.

■

In Anglia, Cromwel l-a ţinut întemniţat pe regele Carol. Din cauza că parlamentul se solidarizase cu fostul monarh, deputaţii fuseseră arestaţi, în 1649. Cu toate că mulţimea londoneză striga şi cânta „God save the King", tribunalul instituit de Cromwell l-a condamnat la moarte pe Carol Stuart, iar călăul „şi-a făcut datoria". Prinţul de Galles, viitorul Carol al II-lea, a reuşit să fugă în Franţa unde şi-a găsit mama şi sora.

Dictatorul „protector" al Angliei, însuşindu-şi puterea, părăsise postura de cinic desgheţat şi vulgar, devenind mare puritan. Introdusese în acelaş timp severtiatea etichetei la curte. S'a arătat însă un mare artist în diplomaţie. Spania şi Franţa se întreceau în urmărirea unei apropieri de Anglia. Cetatea Dunkerque, pe care Turenne o cucerise dela Belgieni şi Olandezi, a fost dăruită Englezilor.

De dragul lui Cromwell, Stuartii urmau să fie expulzaţi din Franţa; dar graţie politicii lui Mazarin, numai Carol, ca prinţ de Galles şi pretendent la coroana Angliei, a fost nevoit să părăsească ţara care-i dăduse adăpost.

■

Henrieta a devenit o fetiţă religioasă şi totodată mondenă. Dela vârsta de 10 ani era o podoabă a balurilor curţii. S'a împrietenit cu tânărul Ludovic al XIV-lea, a cărui inimă, deşi începuse să bată pentru prima favorită Maria Mancini, a păstrat totuşi o profundă simpatie faţă de verişoara engleza, atât de drăguţă şi de echilibrată.

Cromwell a murit în 1658. Fiul său Richard a renunţat să-i ia succesiunea. In 1660, parlamentul restabilit l-a invitat pe Carol al II-lea, fratele Henrietei, să-şi ocupe tronul. Astfel, Henrieta, dintr'o refugiată, a ajuns o mărime politică.

Mazarin — politician prea abil — de unde n'a crezut la început în steaua Stuarţilor, a răspuns acestui şir de evenimente printr'o hotărire: fratele mai tânăr al regelui Franţei, ducele Filip Orléans, trebuia să ia de soţie pe Henrieta, sora noului rege englez.

Acum începe un echivoc care face din Henrieta — una dintre cele mai dramatice figuri feminine în istorie.

■

Acest Filip Orléans, care purta titlul oficial de *Monsieur*, fusese crescut într'un mod cu totul opus educaţiei bărbăteşti aplicate lui Ludovic al XIV-lea destinat să domnească. Filip fusese înconjurat de femei şi îmbrăcat ca o fetiţă. Scopul, urmărit de Mazarin prin aceste două educaţii, atât de deosebite, a fost atins: niciodată nu va izbucni vre-o rivalitate politică între cei doi fraţi!

Imbrăcat mai târziu în costum bărbătesc, Filip suferea într'una din această cauză, şi chiar la vârstă matură îi plăcea să fie travestit în femee, să fie parfumat şi fardat. Purta dantele. In acelaş timp, evita femeile. Se speria de ele, fiind înconjurat de tineri cu aceleaşi înclinaţii, porturi şi gusturi.

Dintre aceştia — de Guiche, Bévraunt, Marsant, Lorraine, Maurelle şi d'Effias — au jucat un mare rol în viaţa lui Filip. Totuşi, uneori el manifesta o energie irezistibilă, ca un militar îndrăzneţ, apărând în cele mai primejdioase clipe ale luptei...

■

Vestea, că „i-se ordonă să se căsătorească cu Henrieta", l-a deprimat la început cu totul. Protesta, ameninţa, implora să fie lăsat în pace. Nu era însă de glumit cu considerentele de politică înaltă. A trebuit în cele din urmă să se însoare, fapt „executat" în 1661.

Luna de miere i-a fost impusă de însuşi Ludovic care-i tăiase în felul acesta orice posibilitate de a-şi revedea tinerii prieteni. Henrieta, devenită acum *Madame*, a trecut chiar printr'o sarcină; a avortat însă. Prin aceasta, Filip a avut un pretext de a-şi urma linia de conduită de mai înainte.

Părăsită de soţul său, Henrieta s'a hotărît să rămână la postul de cumnată a regelui, de podoabă a curţii şi mijlocitoare politică între Franţa şi Anglia. Era de o cinste ireproşabilă, severă. Iubea atunci în taină pe însuşi Ludovic; acesta însă continua să simtă faţă de dânsa — numai prietenie şi respect.

■

Portretele Henrietei mărturisesc că aceasta era o fiinţă curată, fermecătoare şi ruptă parcă din soare. Avea un mare spirit de iniţiativă. Bunătatea îi era împreunată cu tactul şi energia. Amabilitatea, inteligenţa şi studiile, distinse pentru acea epocă — o arătau femee de mare valoare intelectuală şi morală. Chiar fiziceşte se deosebea profund de curtezanele contimporane, în care „forma rotundă" se cerea înainte de toate.

Henrieta aparţinea tipului de femee, la modă mult mai târziu — în secolul al XIX-lea: frumoasă, graţioasă, dar cam uscăţivă. N'avea decât şaptesprezece ani când se măritase; a rămas o aristocrată engleză cu tot şicul ei francez. Vie şi veselă, cu părul minunat de culoare cenuşie, avea uneori escapade de băiat. Gusturile şi înclinaţiile sale nu se potriveau cu acelea ale timpului. Era o presimţire întrupată a romantismului, fiindcă, înainte de toate, *„îi plăcea să placă"*.

■

Poseda arta cochetăriei prin care „cucerea inimile" şi încuraja, în anturajul său, apropierea dintre prieteni şi prietene. Cochetăria aceasta avea însă un alt stil, deosebit de obişnuinţa relaţiilor aventuroase şi nestatornice dela curte...

Se apropia uşor şi liber de bărbaţi, dar numai în acel înţeles, de mai târziu, cu numele de: *amitié amoureuse*. Nu confunda prietenia cu pasiunea, rămânând credincioasă unei purităţi organice, înăscute. Cinstită şi loială, sinceră şi deschisă, se deosebea totuşi printr'o rezervă şi reticenţă oarecare englezească.

Ii plăceau „succesele" în societate şi proteja artele. Ea a introdus piesele lui Racine în teatrele regale. Patrona toate serbările dela curte, cucerind, şi pe acest teren, stima regelui.

Ludovic al XIV-lea îşi părăsise pe atunci favorita Maria Mancini, căci o nouă stea se ivise pe cerul dela Versailles şi Saint-Germain: tânăra Lavallière, din suita Henrietei. Aceasta însă n'a diminuat prietenia lui Ludovic faţă de Henrieta. Dincontră, devenise confidentă a proectelor secrete regale şi influenţa sa ajunsese apogeul, mai ales în urma unei misiuni diplomatice pe care o avusese în Anglia, unde obţinuse succes răsunător.

■

In acest timp, raporturile Henrietei cu soţul său s'au înrăutăţit până la ură deschisă din partea acestui din urmă. Filip nu putea să-i erte rolul covârşitor dela curte, influenţa asupra regelui, autoritatea şi prestigiul. In plus, prietenul cel mai intim al acestuia — de Guiche, se îndrăgostise de Henrieta!

Această lovitură a stârnit gelozia furioasă din partea lui Filip... Nu se poate constata nimic condamnabil în purtarea Henrietei, în cazul acesta, ca şi în celelalte cazuri similare, în care inspira pasiunea altor bărbaţi, Filip nefiindu-i soţ decât în aparenţă.

Totuşi, fiindcă Henrieta şi cu de-Guiche se întâlniseră de câteva ori „între patru ochi", Filip s'a plâns lui Ludovic, care a hotărît, îndată, să-l îndepărteze pe de-Guiche, dela curte. Nefericitul amant a fost trimis de tatăl său — celebrul mareşal de-Guiche — în Polonia.

Această întâmplare n'a putut, fireşte, să contribue la împăcarea soţiior Orléans, mai ales că în curând, în anturajul lui Filip, a apărut un nou favorit, cavalerul de Lorraine. Acesta, punând stăpânire pe Filip, a început un adevărat războiu contra Henrietei.

■

Printr'un şir de evenimente complicate, desnodământul acestei situaţii încordate n'a întârziat să se producă.

In Iunie 1670, Henrieta Stuart-Orléans s'a îmbolnăvit subit, în împrejurări suspecte şi enigmatice. Abia se întorsese din Anglia. A doua zi, a murit în chinuri îngrozitoare, după ce luase o băutură „răcoritoare". Boala durase numai câteva ceasuri — dar dela începutul suferinţii, Henrieta îşi exprimase convingerea că a fost otrăvită şi că va muri.

Aceiaşi părere a circulat şi la curtea regală, deşi medicii oficiali au invocat o altă cauză. — „De venin, nici vorbă! Acest cuvânt e interzis, la Versailles", — scria, în zilele acelea, d-na de-Sévigné d-nei de-Grignan...

Enigma morţii Henrietei a provocat însă mai multe păreri contradictorii, în ultimele trei secole. Versiuni, care de care mai senzaţionale sau mai veridice s'au ivit de atunci în literatură.

In zilele noastre, interesanta carte a lui Paul Rébout stabileşte, — dacă nu motivele crimei, cel puţin mersul evenimentelor care au dus la desnodământul tragic.

■

Ludovic, care dispunea de o poliţie bine informată „a palatului", a fost încunoştinţat că de-Lorraine, — noul favorit al fratelui său Filip, — conduce unele intrigi „îndreptate contra regelui". De Lorraine a fost închis în cetatea Lion, în Ianuarie 1670, apoi mutat la Marsilia, sub un regim şi mai sever. Toate aceste măsuri au fost luate personal de Ludovic, iar Henrieta nu le-a cunoscut. Clica lui Filip văzuse însă în aceasta — principala vinovată a persecuţiei lui de-Lorraine. De aci, — ura şi setea răzbunării.

Deşi supărat, Filip totuşi nu poate fi bănuit că a pregătit moartea soţiei sale. Ca răspuns la represaliile fratelui, acesta a plecat, împreună cu Henrieta, la castelul îndepărtat al ducatului Orléans.

Scandalul lua deci proporţii. O nouă „Frondă" apărea înaintea regelui, care tocmai avea nevoe de Henrieta, pentru o misiune diplomatică în Anglia, la regele Carol al II-la.

In acest timp, a intervenit între cei doi fraţi o înţelegere, şi rebelul cavaler de-Lorraine a fost eliberat. In loc de întoarcere la Curte, a plecat însă din Marsilia, în Italia...

Acum, apare pe scenă o personalitate obscură: provensalul Antoine Maurelle. Asupra acestuia a căzut misiunea de a aduce din Roma „ceva" — marchizului d'Effias, un intim al lui Filip.

După toate probabilităţile, acest „ceva" a fost celebra „otravă Borgia" — un venin a cărui compoziţie n'a putut fi identificată, în condiţiile ştiinţifice din acea vreme.

S. R.

Istoria unei societăţi

Puţini sunt aceia care ştiu că romanul „Les signes dans le Ciel", *este al zecelea volum al Istoriei unei societăţi şi că este, prin urmare, cea mai veche serie de roman ciclu din vremea noastră, fiind începută tocmai când Proust publica primele volume din* „Recherches du Temps perdu", *deşi este fără îndoială antecedentă.*

Opera aceasta e desigur de alt-fel departe de strălucirea şi neprevăzutul paradoxal din opera lui Proust. Totuşi, nu i s'a făcut dreptate autorului acestui monument. Aceasta, bine înţeles, şi din cauza condiţiilor înseşi în care s'a desfăşurat această considerabilă Istorie a unei societăţi, în progresiunea unei durate imprevizibile şi neprevăzute. Personagiile, din această cauză, nu sunt într'un moment şi într'un caracter, într'o criză, ca să le prindem în totalitate şi poate din această cauză ne apar îndestul de reprezentative într'o Istorie a unei societăţi. Lipseşte perspectiva şi atmosfera istorică. Dar interesul romanului care alcătueşte volumul al X-lea al Istoriei unei societăţi, este mai mult psihologic.

„Les signes dans le Ciel", a cărei acţiune se petrece în epoca dintre 1910 şi 1913, sunt două crăpături, una pe o casă de nobili, alta pe o casă de burghezi, persistenţa lor se simte în tot romanul.

Crăpătura de pe casa nobililor se simte în castelul de Quercy în viaţa şi familia contelui de Montasquet. Acesta deşi simpatic, deşi nu e lipsit nici de generozitate, nici de simţimântul onoarei, nici de spirit, este totuşi destinat prin caracterul epocii sale să reprezinte sfârşitul unei rase şi să ia parte la o lichidare. Nu este însurat, dar întreţine o legătură aproape îngăduită de conveniente cu o burgheză divorţată, d-na de la Croix.

Faţada se menţine încă, mulţumită unui evreu, Bari, conte de nobleţă papală. Până în cele din urmă însă o Alteţă Regală sau chiar imperială despoaie de averea lor şi pe conte şi pe d-na de la Croix.

Evenimentele sunt aproape banale, dar prezentate într'o lumină excelentă, cu toată viaţa şi adevărul cerut.

Crăpătura de pe casa burgheză ocupă partea cea mai importantă a volumului. Este o parte din viaţa scriitorului Varambaud, cu soţia sa Catherine, familia şi căsnicia lor, în realismul lor cotidian, cu humor şi sarcasm, subliniind faptul că ritmul vieţii lor este nedeciziunea, neprevederea şi nestabilitatea. Inţelesul crăpăturii de pe casă se răsfrânge în accidentele vieţii lor pe care noi o urmărim în detaliile cele mai mărunte şi care ne arată şi aci semnele evidente ale aceluiaşi destin de sfârşit şi lichidare ca şi în casa contelui de Montasquet.

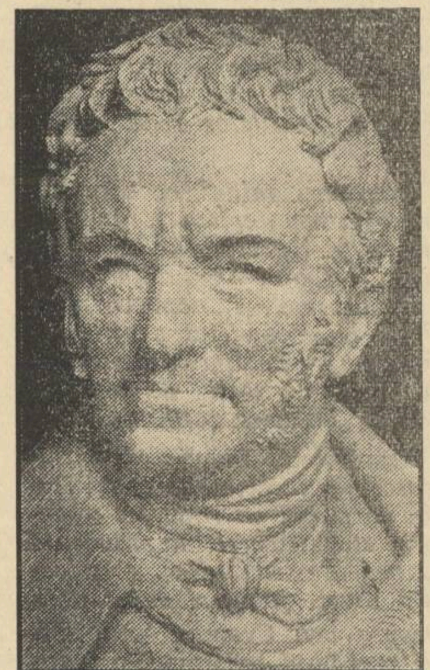
Mai toate portretele din acest roman sunt foarte bune, în special acel a unui fel de nebun, Marengot. Romanul ar fi avut desigur un mare succes dacă ar fi fost semnat de un nume nou şi ar fi inaugurat o operă nouă...

Expoziţia [illegible] manual dela Liceul Gh. Lazăr, organizată de d. profesor Eduard Slavkovski

STENDHAL

Ce straniu centenar! In anul 1935 nu i se serbează lui Stendhal nici ziua morţii, nici cea a naşterii şi nici unul din acele momente care se impun atenţiei omenirii din viaţa unui om, drept datele fatalităţii şi ale nimicniciei sale. Cu Stendhal nimic din aceste reculegeri involuntare, indiferente şi depinzând de generozitatea oamenilor. Dimpotrivă. Voinţa sa, monstruoasa, exorbitanta sa voinţă sare deasupra veacurilor, a unuia singur, şi constrânge posteritatea la o întâlnire fantastică şi sinistră. Suntem într'adevăr în 1935, şi cu o sută de ani înainte, dintr'o vanitate neruşinată, el declarase că scrie pentru oamenii din acest an, pentru noi adică. Nietzsche, involburatul său emul, nu riscase decât un termen cu mult mai redus: îşi dăduse întâlnire, cu primii săi prieteni din cinci în cinci ani, pe un vârf de munte. Stendhal ne dă nouă întâlnire, involuntarii săi amici, la un cot de secol. Şi este deplorabil, imoral, revoltător ca totuşi să ne prezentăm la rendez-vous-ul acesta cu umbra unui megaloman, la această convocare ca un rămăşag şi un blestem. Un rămăşag al lui cu moartea lui. Un blestem împotriva noastră ca după o sută de ani, — o sută de ani! — să fim tot acolo de unde plecase el, în ţarcul neputinţii sale.

STENDHAL

Scria pentru oamenii din 1935 pentru că cei din 1835 nu-l puteau înţelege. Şi nu-l puteau înţelege pentru două motive. Intâi pentru că o omenire nouă se forma şi îşi consolida caracterele atunci, o omenire care nu se cunoştea ci deabia îşi făcea primii şi entuziaştii săi paşi. Stendhal venea cu un formidabil denunţ şi cu un inventar social şi moral care, evident, nu putea decât să surprindă şi să displacă. In al doilea rând pentru că omenirea aceasta era şi este una deosebită, dintr'un anume punct de vedere. Burghezia, deşi individualistă, lucidă şi caracterizată, în cursul civilizaţiilor, printr'o remarcabilă inteligenţă, este o clasă, o cultură şi un regim căreia îi displace să se cunoască şi să se cerceteze. Intemeiată organic pe o contradicţie morală, pe conflictul dintre ideal şi barbaria exploatării, mentalitatea burgheză a fost şi este una de nesincerităţi, de camuflări şi de tăinuiri. Cea mai evidentă probă este lichidarea culturii sale, ca o spargere de abcese, ca un asalt exasperat al tuturor rancunelor şi înăbuşirilor. Pamfletul fără cruţare al lui Stendhal îşi capătă actualitatea şi interesul, pe care i le visa, deabea acum, între Shaw, Freud, Lawrence, Rimbaud, Joyce şi toţi ceilalţi procurori ai purităţilor ultragiate pe care i-a produs acest apus de civilizaţie.

Iată-l aşa dar, după cum singur s'a proclamat, actual, modern şi cercetat de oamenii din 1935 pe care îi convocase. Paşaportul moral al lui Julien Sorel mai dăinue încă şi astăzi şi serveşte celor în nesiguranţă drept un îndreptar. Toate operele reprezentative ale acestui veac al burgheziei, pentru psihologia sa socială stau încă sub semnul lui Stendhal. Cercetarea este cu atât mai facilă cu cât aceste opere reprezentative sunt doar câteva la număr. Sunt puţine întâi din cauza repulsiunii aceleia a burgheziei de a se cunoaşte şi de a fi pusă în faţa deplinei sincerităţi. Dispusă oricând de a urmări abstracţiunile, idealizările, distanţările, marea vanitate burgheză este nedesminţit recalcitrantă imediat ce inteligenţa părăseşte zenitul pentru a ateriza în realităţi şi necesităţi, fie ele cât de meschine ar fi. In al doilea rând aceste rechizitorii contra omului burghez, aceste denunţuri fotografice aproape, sunt rare în istoria culturală pentru că în sine însăşi sunt pe cât de lamentabile şi de tragice, pe atât de sărace şi de banale. Ce mare ispravă! Un tânăr care pentru a pătrunde în viaţă, în care îl năpustesc instinctele sale deslănţuite, setea sa de putere, de glorie şi de avuţii, jertfeşte pentru aceasta totul: dela seamănul şi aproapele său, până la sinceritatea, liniştea, idealurile, iubirea, înţelegerea, demnitatea, puritatea, fericirea sa. Dar această pitoasă, detestabilă tragedie a arivistului, a ariviştilor, a noastră tuturor, nu conţine nici măcat atâta material literar pentru a alimenta mai multe opere. In imensa sa sterilitate de ideal, de înălţare şi de sentimente superioare, care generează de obicei iniţiativa artistică, tragedia esenţial burgheză afară de câteva documente, trece în istoria culturală a omenirii nemenţionată, ascunsă ca o ruşine.

Stendhal este primul care se apleacă asupra acestui respingător caz. Spre aceasta îl împinge inteligenţa sa neîncrezătoare, atenţia sa de procuror, aproape farmaceutică, cum îi spunea recent Claudel. Pedeoparte amănunţimea neobosită a rechizitoriului său, pe de alta sărăcia cauzei, fac ca într'adevăr nu în Stendhal întreg, ci numai în *Le Rouge et le Noir* să stea întreaga tregedie burgheză. Cei care mai pornesc pe drumurile sale nu pot din cauza similitudinii eroului să nu repete nu numai în trăsăturile sale generale aventura, dar până şi în amănunte figura lui Julien Sorel. Frederic Moreau al lui Flaubert, Raskolnikov al lui Dostoevsky, Lafcadio al lui Gide, Clyde al lui Theodor Dreiser, — mai ales acesta deşi cel mai recent şi prezentat drept o Tragedie Americană, — nu sunt decât una şi aceeaşi problemă, una şi aceeaşi imposibilitate de rezolvare. Ei sunt condamnaţii la mistuirea permanentă, cei care şi-au vândut liniştea, — sunt epoca acelor rămaşi în afara fericirii. *Ce qui faisait de Julien un être supérieur fut précisément ce qui l'empêcha de goûter le bonheur qui se plaçait sous ses pas.* Sub semnul acestui blestem o sută de ani au murit şi s'au născut oameni. In sterilitatea aceasta paralizantă a solitudinii, a ineficacităţii şi a impotenţei creatoare. In condiţiile acelea morale care ne promiteau generozitatea, frăţia, adevărul şi realizarea şi ne constrângeau la laşitate, nedemnitate, egoism şi neliniştea propriului nostru sacrificiu.

KYO.

Siberia... Siberia... Siberia... In Siberia...

Sub titlul de mai sus a apărut o senzaţională povestire în excelenta colecţie. „Fantasticile aventuri ale lui **Bill Gazon**".

(No. 16)

Fiecare volum cuprinde un roman complet.

48 pagini ilustrate în culori

3 lei

Şase personagii în căutarea unui autor

—Piesă de Luigi Pirandello—

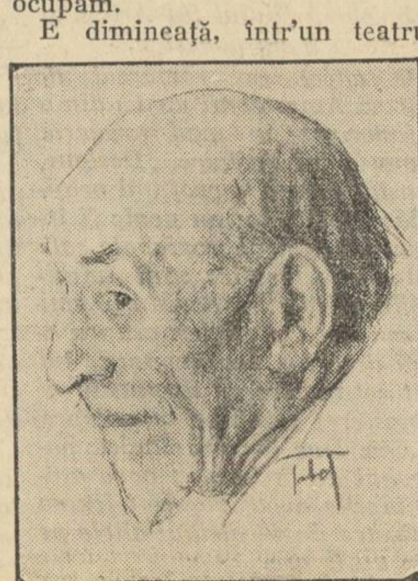
Problema creaţiei artistice şi a reprezentării scenice a făcut de multe ori obiectul celor mai interesante discuţii între criticii de teatru; rar s'a găsit însă şi câte un autor dramatic mai curajos, care să îndrăznească, într'o piesă a lui, să atace o chestiune atât de complexă şi delicată. Printre aceşti curajoşi foarte puţini la număr se află şi omul tuturor îndrăznelilor care a făcut de curând să se vorbească mult despre dânsul prin obţinerea premiului Nobel: sicilianul Luigi Pirandello. Piesa, care cu multă subtilitate pune în discuţie problema creaţiei operei de artă, surprinzând şi fixând un moment al acestei creaţii, poartă titlul original, sintetizând întreaga ei acţiune: *Şase personagii în căutarea unui autor.*

Intâmplarea, din care s'a născut piesa, nu e deloc banală. In unul din ceasurile sale de adevărată inspiraţie i s'a prezentat lui Pirandello o familie care, după expresia celor şase personagii componente, părea unită printr'o grozavă tragedie comună: *Tatăl,* de vreo cincizeci de ani, abătut şi umilit; *Mama,* cu figura descompusă de durere, ţinând de o mână un *Băiat,* şi de cealaltă o *Fetiţă* drăgălaşe, care să tot fi avut patru ani împliniţi; *Fiica,* mai mare, frumoasă, elegantă, provocatoare, şi în sfârşit *Fiul,* plin de dispreţ, căutând par'că să se ţină cât mai la o parte de ceilalţi. Drama sufletească a acestor nenorociţi era în adevăr sfâşietoare. Cu douăzeci de ani mai înainte, iubirea vinovată a Mamei pentru secretarul soţului provocase îndepărtarea ei din căminul conjugal. Plecase împreună cu acel secretar, pe care îl iubea, lăsând în urmă un bărbat îndurerat, a cărui singură mângâiere era băeţaşul de doi ani, pe care el îl creştea cu bunătate şi blândeţe. Din legătura isgoniţilor, se născu întâiu o fată, apoi un băiat şi în sfârşit o fetiţă, care ar fi făcut întreaga bucurie a traiului lor tihnit, dacă soarta nemiloasă nu ar fi răpus pe bărbat, în floarea vârstei. Mizeria îşi făcu apariţia în scurt timp şi Mama fu nevoită să se reîntoarcă în oraşul, din care plecase cu atâţia ani în urmă. Aici, ea încerca să-şi câştige existenţa lucrând pentru o croitoreasă; în realitate însă banii erau câştigaţi de Fiică, acum mare, frumoasă, ispititoare, printr'o josnică profesiune, al cărei intermediar lipsit de scrupule era tocmai pretinsa croitoreasă. In casa acesteia, fără a bănui cu cine are a face, fiica se întâlneşte cu tatăl ei vitreg; Mama îi surprinde şi ruşinea vinovatului nu mai cunoaşte margini. In disperarea remuşcării, el vrea să-şi răscumpere greşala, luându-i pe toţi sub acoperământul casei sale. Acum începe însă adevărata tragedie. Situaţia penibilă e cunoscută de toţi. Tatăl e zdrobit sub povara remuşcărilor, pe care impertinenţa Fiicei şi dispreţul Fiului nu le fac decât mai profund dureroase; Mama suferă groaznic de nenorocirea propriilor ei copii; o ultimă întâmplare — înecarea Fetiţei într'un basin al parcului şi sinuciderea Băiatului, cu un foc de revolver — ridică la culme tragedia sfâşietoare a acestor urgisiţi ai soartei...

Ce minunat material pentru o operă literară! Dar, această operă literară, Pirandello nu a voit s'o scrie: „Am întristat în„tr'atât până acum pe cititorii „mei cu sute şi sute de nuvele; „de ce să-i amărăsc şi cu poves„tirea jalnicelor întâmplări ale „acestor şase nenorociţi?" Şi atunci, cele şase personagii, cărora Pirandello le-a refuzat realizarea artistică pornesc... *în căutarea unui autor.* Astfel începe această piesă, de care ne ocupăm.

E dimineaţă, într'un teatru oarecare. Actorii sunt gata să treacă la repetarea unei piese, când uşierul anunţă că nişte per soane doresc să vorbească directorului. Sunt cele şase personagii, al căror rost e precizat de Tată, în primele lui cuvinte:

„Suntem aici în căutarea unui autor".

Luigi Pirandello

Faţă de mirarea foarte naturală a directorului, Tatăl explică situaţia lor:

„Te naşti în viaţă în atâtea chipuri, în atâtea forme: copac sau piatră, apă sau fluture... sau femee. Iar unii se nasc şi personagii!"

Şi adaugă:

„Drama e în noi, suntem noi; şi suntem nerăbdători ca s'o jucăm".

Cunoscându-le viaţa, directorul e atât de entuziasmat de minunatul material dramatic conţinut în ea, încât hotărăşte să procedeze imediat la improvizarea unei reprezentări.

Se începe cu penibila scenă dintre Tată şi Fiica lui vitregă, în casa dubioasă a croitoresei. Scena e jucată întâiu de personagii şi apoi de actorii, care o vor interpreta în faţa publicului. Deosebirea între o interpretare şi cealaltă este atât de mare, încât Tatăl, deabia stăpânindu-se, exclamă:

„Actorii joacă bine rolurile „noastre. Dar, nouă ne pare că „este altceva, care ar vrea să fie „acelaş lucru şi totuşi nu este".

Nu mai puţine dificultăţi întâmpină reprezentarea nenorocirii finale — moartea celor doi copii — din cauza spaţiului limitat al scenei. Invinse toate obstacolele, scena este jucată. Fetiţa se îneacă, iar o detunătură dintre culise anunţă şi sinuciderea băiatului. Moarte adevărată? Moarte simulată? Nu se ştie. Impresionaţi, actorii de pe scenă o discută aprins, până ce directorul anunţă enervat încetarea repetiţiei şi ordonă stingerea luminilor. Rămâne un singur reflector, care proectează pe scenă fantomatic umbrele celor patru personagii, lipsind copiii. Din mijlocul lor se desprinde Fiica, se opreşte în dreptul rampei şi isbucneşte într'un râs isteric. Coboară în sală, râde din nou. Ese prin fund, se aude un ultim râs strident, pe culoarul teatrului, şi... cortina cade.

Din acţiunea piesei, lipsită de o intrigă propriu zisă şi concretizată într'o simplă situaţie *dramatică,* ce se polarizează în jurul a două evenimente capitale, evident că personagiile nu pot apărea decât în deosebite planuri de realizare artistică: Tatăl şi Fiica, amănunţit şi complex studiaţi; Mama şi Fiul, statici şi unilaterali; Băiatul şi Fetiţa, deabia conturaţi. In schimb comună tuturor este fixitatea lor de *întruchipări abstracte* ale unor sentimente dominante *(remuşcarea* Tatălui, *durerea* Mamei, *răzbunarea* Fiicei, *dispreţul* Fiului) şi individualitatea lor desăvârşită: „Născându-se un personagiu capătă imediat o astfel de independenţă chiar şi faţă de însuşi autorul lui, încât poate fi închipuit de către toţi în multe alte situaţii, în care autorul nu s'a gândit să-l pună, şi poate dobândi dela sine un sens, pe care autorul nici nu a visat să i-l dea".

Intreaga piesă este astfel construită, încât să lase spectatorului impresia că nu e vorba de o adevărată operă dramatică, ci de o lucrare, suspendată parcă în curs de realizare, cu acţiune deabia schiţată, cu personagii deabia definite şi cu acea confuzie finală între realitate şi ficţiune, care crează în mintea noastră imaginea unei nebulozităţi cerebrale, din care piesa a ieşit, în parte, şi în care reintră, la sfârşit.

Chiar subtitlul piesei subliniază acest lucru: *comedie de făcut.* Comedie? Da, comedia vieţii, comedia destinului totdeauna ironic. De făcut? Nu, căci e făcută... E făcută de Luigi Pirandello.

RADU EUGEN SILVESTRU

Ciclul sportiv

Natație

Povestea cu sirena care cântă
In fundul mării, noaptea când e lună,
Şi chiamă cu cântarea lor nebună,
Pe nimeni astăzi nu mai înspăimântă.

In larg, bronzaţi de soare şi de vânturi,
Innotătorii marea o desmiardă
Şi nu se tem în funduri să se piardă:
In valuri ei îşi caută noui avânturi.

Şi spuma lor din care altădată
Veni pe lume Venera-Astarte,
Cu dărnicie albul şi-l împarte
Pe fruntea lor ce pare'ncununată
De însuşi albul Venerei-Astarte.

G. SPINA

VISUL DE AUR

JOHAN BOJER

... A fost odată un cavaler, voios din fire şi atât de bun la inimă, încât, în războaie se lupta cau un leu, iar între femei era bărbatul cel mai plăcut din lume.

Or, într'o zi, pe când vâna în pădurile sale, fu surprins de nişte vecini invidioşi. Fu legat, asemenea unui tâlhar, şi închis într'o peşteră mai neagră decât iadul. După mulţi ani de suferinţă, când temniţa făcuse din el o arătare palidă şi slabă ca un mort, fu scos afară şi, cu mânile legate la spate, duşmanii săi îl târâră într'o sală minunată unde ei se desfătau în belşug şi cântece de veselie. Făcură o ţintă din capul lui şi toate paharele de pe masă porniră spre bietul cavaler, rănindu-l în chip dureros. In revărsatul zorilor, fu trimis iarăşi în închisoare...

— Tinere cavaler, ce faci aici, ziua întreagă?

— Privesc umbra ce se înalţă, domol, pe zidul umezit... Nu mai ţin minte de când fac acelaş lucru...

Dar cred că anii au trecut după ani, şi mi-e un dor nespus de lumina zilei...

Timpul trecuse, într'adevăr... Ah! zilele petrecute între mucegaiul zidurilor!... Ah! iernile nesfârşite, ascultând iureşul năpraznic al furtunei!.... Şi primăvara, când pasările cântătoare, se alungau, ciripind, sburdalnice, prin verdeaţa şi soarele nevăzute de afară!...

Şi iată că veni o noapte când cavalerul se deşteptă la scârţâitul unei uşi ce se deschidea în taină. Mare îi fu mirarea când văzu intrând o bătrână ce ducea de mână o fată răpitor de frumoasă...

— Multă sănătate, fiule!... Bucură-te că venim să te salvăm!... Nu căuta să afli numele meu. Aceasta este fiica mea care vine să-ţi aline durerea. Ea te urma la vânătoare; însufleţea avântul tău şi al calului în războaie; a plâns anii tăi de temniţă şi mi-a cerut sprijinul pentru tine... Aceasta însă îi va aduce nenorocire; dar lâncezea de dor şi inima mea s'a îndupleeat. Acum, trebue ca tu să-mi făgădueşti ceva. Nu abuza de dânsa căci e cuminte şi neprihănită ca apa limpede din izvor...

Şi se făcu nevăzută...

Copila avea fruntea încununată cu flori din pădure şi în mână ţinea o liră cu coardele de aur.... Trupul ei svelt părea înfăşurat într'o rază de lună, iar ochii-i aveau scânteierea tremurătoare a stelelor când se oglindesc în adâncul posomorât al lacului.

— Spune-mi, copilă minunată, e vis sau sunt în prada unor friguri de moarte? E adevărat că poţi să mă salvezi din întunericul acesta?

— Tinere cavaler, ridică-te şi urmează-mă... Stelele ştiu că vei eşi afară şi au aprins, pentru tine, lumini nenumărate de argint. Niciodată, vântul nu şi-a domolit furia ca acum, iar fluturii de noapte dansează ca să te primească mai bine... Dă-mi mâna şi eu te voi libera...

— Tu spui că noaptea e minunată şi eu îmi amintesc că şi alte ori a fost la fel. Mai lasă-mă să aştept puţin; cred că părul mi-a încărunţit, iar picioarele îmi sunt prea slabe ca să mă sprijine.

— Tinere cavaler, dacă mă vei urma cu credinţă, îţi voi dărui tinereţea veşnică într'o ţară încântătoare, care-i ţara mea. Acolo, anii vor trece unii după alţii, în vecii vecilor, fără ca urma lor să-ţi adumbrească chipul...

— O, tu, fiinţă prea fericită care cunoşti un asemenea ţinut! Cum se chiamă ţara aceia care poate să-mi redea tinereţea?

— Nu întreba... Ca să ajungem acolo, trebue să trecem un lac. Pe malul opus, dansează tinereţea veşnică...

Ea îl luă pe cavaler de mână... Lanţurile se sfărâmară, uşa de piatră se dădu în lături şi amândoi eşiră în curte, unde paznicii dormeau... Săriră zidul şi încurând se treziră în mijlocul câmpiei, învăluiţi în întuneric. Era adevărat: stelele tremurau în scânteieri de argint, iar vântul îi mângâia cu blândeţe chipul trudit; şi asemenea unor suflete cereşti, sburară mână în mână, pe de-asupra pământului parfumat de flori...

— Creatură cerească, te iubesc şi sufletul meu te preaslăveşte. Tu m'ai scăpat din robia duşmanilor mei. Spune-mi: unde mă duci? Mă cutremură aducerile aminte şi trebue să mă opresc o clipă, să mă gândesc...

— Iubite, dacă-i vorba de-o amintire neplăcută şi tristă, alungă-o. Când vom fi în ţara noastră, durerile te vor părăsi...

— Nu, opreşte-te şi aşteaptă. Acuma câteva ceasuri eram încătuşat în lanţuri ce-mi zdrobeau carnea până la oase. Pe când suferiam, am jurat că mă voi răzbuna. Urmează-mă la castelul meu, ca să-mi pot aduna oamenii. Când voi fi prefăcut în cenuşe toate domeniile duşmanilor mei, atunci mă voi simţi liber şi-ţi voi aparţine ţie şi ţării tale, pentru de-apururi...

— Iubitul meu, te rog... Urmează-mă acum, cât este încă timp.... Oare te-ai născut pentru răzbunare? Nu ştii că ori de câte ori te răzbuni, se stinge câte una din stelele tale?

Dar tânărul cavaler se opri deodată şi zise:

— Nici unul din protivnicii mei nu va scăpa nepedepsit. Dacă ai venit să mă ajuţi, de ce nu te supui dorinţei mele? Dacă nu vrei să mă urmezi, voi porni singur...

... Era o noapte blândă şi ea îl urmă până la castel. Când el se culcă în pat, să se odihnească, ea îi trecu alături, la căpătâi.

— Iubitul meu nepreţuit, vrei să-ţi cânt o romanţă dulce, să-ţi legene visurile şi somnul?

— Mi-ar place mai bine un cântec de război. In ritmul lui inviorător, sufletul mi-ar tresălta de bucurie şi mi-ar alina suferinţele...

— Tinere cavaler, glasul meu n'are decât accente de duioşie. N'am încercat, niciodată, să-mi deprind vocea cu cântecele urii şi ale răzbunării. Inchide-ţi ochii şi lasă ca visurile tale să fie străbătute de raze luminoase...

— Iţi închipueşti că aş putea să mă înfrâng pe mine însumi? Nu înţelegi că otrava s'a strâns picătură cu picătură, în inima-mi îndurerată, de-alungul atâtor ani de temniţă? Nu, eu pornesc ca să susţin cauza dreptăţii mele...

In ziua următoare îşi înarmă oamenii, şi porni călare, în zale, platoşă şi suliţă, spre a-şi susţine cauza. Şi fecioara îl urmă, fiindcă îl iubea, deşi ochii îi erau împânziţi de lacrimi.

Ea stătu de-oparte, privind îngrozită cumplita bătălie. Ah!.. câte femei pângărite şi ucise!... Şi stăpânul castelului cât de orbeşte se avânta în luptă!

Şi când tânărul cavaler încălecă din nou, adânc mulţumit, acum, de isprava sa, ea văzu cum o dâră de sânge şerpuia din braţul sprijinit pe coama calului.

— Iubitul meu, tu eşti rănit. Stai o clipă ca să-ţi înfăşur braţul...

Şi când rana fu acoperită, el privi dulce în ochi, întrebându-l rugtoare:

— Acum că ai sfârşit lupta, poţi să mă urmezi în ţara mea?

— Nu, fiinţă minunată. Acum vreau să-l caut pe acela care m'a lovit. Nemernicul acela mi-a scăpat printr'o împrejurare drăcească; dar jur că va pieri de mâna mea!

Şi atunci dădu poruncă oamenilor săi să-l urmeze, în goana după acel care-l rănise.

Şi în bătălia aceia nouă, tânărul cavaler căpăt atâtea răni proaspete, încât fu dus, fără cunoştinţă, la castelul său.

Credincioasa fiinţă se aşeză iarăşi la căpătâi, veghindu-l până în clipa când cavalerul deschise ochii şi spuse că se simţea mai bine.

— Iubitul meu, acum trebue

Urmare în pag. VIII-a

să te scoli, să-ţi redobândeşti sănătatea şi tinereţea. Cauza ta e câştigată. Eu am stat aci, în tot timpul delirului tău şi acum vreau să-ţi cânt farmecul ţării în care iubirea nu moare niciodată...

Ea luă lira şi o făcu să răsune de armonii divine pe când cavalerul, lungit în pat, visa cu ochii întredeschişi... Şi el îşi dădu seama că afară cerul era albastru şi adânc, iar pasările înfiorau aerul cu ciripitul lor... Şe când soarele răzbea în camera lui, umplându-i sufletul de fericire şi recunoştinţă pentru frumuseţile pământeşti...

Dar se ridică deodată, luându-şi fruntea în mâni.

— Ingrozitor lucru!.... Eram gata să-l uit pe acela care rănindu-mă, mai trăeşte încă... Vreau să scap odată de piedicile acestea, deoarece durerea mă ajută să mi le reamintesc mereu.

—Iubitul meu, nu-ţi dai seama că în luptele acestea nesăbuite nu faci altceva decât să te alegi cu răni, pierzându-ţi tinereţea? Şi cu cât vei fi rănit mai mult, cu atât vei avea mai multe răzbunări de împlinit şi... cu atât va fi mai veşnică bătălia aceasta!...

— Taci! Nu vezi că aşteptarea îmi zdrobeşte inima? De astă dată nu-i vorba de răzbunare, ci de tot răul de care suferă multă lume. In ţară bântue ciuma şi eu vreau să ucid duşmanul spre binele tuturor...

— Tinere cavaler, începi să iubeşti oamenii necunoscuţi numai fiindcă între ei se află unul pe care-l urăşti? Află că eu nu te mai pot urma....

— Atunci, lasă-mă să plec singur... Tu vrei să mă îndupleci să nu mai lupt împotriva răului şi a nedreptăţii dintre oameni; dar îţi spun că dacă nu eşti în stare să mă ajuţi şi în lupta aceasta, n'am nevoe de muzica ta....

Atunci frumoasa credincioasă, se aplecă în genunchi şi rămase astfel, prosternată, multă vreme...

— Tânărul meu cavaler, am făcut pentru tine atâtea jertfe şi voi mai face încă, numai să nu te pierd. Dar făgădueşte-mi că bătălia aceasta va fi cea din urmă, a ta...

Şi când el se vindecă, porniră amândoi, în fruntea oastei cavalerului. In toiul vijelioaselor lupte, ea îl îmbia, cântându-i cântece de vitejie...

Dar cavalerul fu rănit încă odată şi durerea lui stârni dorinţi proaspete de răzbunare. Şi fu o luptă fără sfârşit, mereu reînoită...

Şi timpul trecea...

— Spune, iubitul meu, nu mai mergem în ţara mea, să ne sărbătorim nunta?

— Taci şi nu-mi vorbi despre asta.

Incep să fiu urmărit de un cârd de vulturi care îmi aşteaptă sfârşitul. Şi nu mai cred să existe o ţară fericită unde-aş putea să-mi recapăt tinereţea... Mai cântă-mi cântecele tale de război ca să-mi uit păcatele în vârtejul luptelor...

—Dulcele meu iubit, ştii tu că încep să îmbătrânesc, fiindcă nu mi-am folosit cum trebue vocea şi frumuseţea mea. Vino, aşa dar, vino; să ne salvăm de aci, atât cât mai este vreme...

— Nu, trebue să-mi purific sufletul.... Trebue ca tu să mă însoţeşti în locurile sfinte. Acolo îmi voi găsi pacea şi numai atunci te voi putea urma în ţara ta.

— Vai! nu înţelegi că într'un asemenea pelerinaj ai pierde şi ultima floare a sufletului tău? Tu care într'o vreme erai mândru ca un zeu, vrei, astăzi, să umbli cu spatele încovoiat?

— Taci, voce cobitoare.... Ispitele tale, sunt ispitele diavolului şi nu vei avea nici o putere asupra mea... Păcatele mele, asemenea unei mulţimi de reptile, îmi rod neîncetat sufletul şi trebue să-mi redobândesc îndurarea divină...

— Iubitul meu, nu pot să te urmez în pelerinaj. Glasul meu nu mai are accente decât pentru frumuseţe şi mândrie...

Atunci cavalerul îşi luă adio şi porni să-şi caute iertarea păcatelor...

Se înfăşură într'o mantie bogată şi plecă pe jos, prin întuneric şi frig. Dar într'o zi, sfârşit de oboseală se trezi singur în mijlocul deşertului şi căzu jos, lipsit de puteri...

De odată auzi o voce suavă şi iată că se ivi frumoasa-i credincioasă.

— Iubitul meu, iartă-mă că n'am putut face altceva decât să te urmez. Glasul meu tot mai are câteva accente pentru tine şi vreau să cânt amărăciunea păcatului şi bucuria ispăşirii...

Ea îl luă de mână şi-l însoţi la locurile sfinte. Şi pe când el îngenunchia, ea făcu să vibreze pe coardele aurite ale lirei rugăciunea de iertare şi pocăire.

Atunci cavalerul se ridică însufleţit de puteri. Inseninat în suflet, el îmbrăţişă dulcea fiinţă ocrotitoare, slăvind-o ca pe izbăvitoarea vieţii sale.

— Ascultă, iubitul meu, nu mergem să ne sărbătorim căsătoria?

— O, frumuseţe prea minunată, am auzit adineauri o voce care mi-a poruncit să plec în luptă pentru credinţa cea adevărată. Trebue să mă aştepţi lângă Casa Domnului în vreme ce eu am să mă lupt...

— Dulcele meu iubt, trupul meu s'a încovoiat, părul mi-e încărunţit iar vocea mi s'a stins. Dar te voi urma cât voi putea, fiindcă tu eşti toată fericirea mea...

Şi timpul trecea...

— O, logodnicul meu drag, părul tău e alb, iar chipul îmbătrânit. Şi eu, de asemenea sunt istovită. Pentru ultima oară, te întreb: vrei să mă urmezi în ţara mea, să ne sărbătorim căsătoria?

— ... Da, să mergem. Braţul meu e obosit, iar corpul plin de cicatrice. Ard de dorinţa de a mă vedea în ţara tinereţii veşnice...

Şi iată-i într'o zi, împreună, pe apa încremenită a lacului a cărui trecere avea să-i ducă în ţara fermecată...

— O, logodnicul meu iubit, auzi cum cântă aerul şi vezi luminile cum strălucesc? Sosirea noastră e aşteptată....

Ea se aplecă de-asupra apei şi se ridică tânără ca în prima noapte a întâlnirii lor, cu trandafiri în păr, cu corpul svelt ca raza lunei şi cu o liră ale cărei coarde erau asemenea razelor soarelui.

— Vino în barca mea, iubite... văd pe malul opus o mulţime voioasă ce aşteaptă să ne ureze bun sosit...

Şi cavalerul obosit, puse un picior în barcă, dar îşi dădu seama numai decât că aceasta se afunda fiindcă el era prea greu...

— Ce înseamnă asta? Barca e prea mică şi nu poate să mă ducă...

Atunci tânăra credincioasă îşi ascunse chipul între mâni şi începu să plângă...

— Vai! S'a adeverit presimţirea de care mă temeam aşa de mult.... Pot să măresc barca, acum, cât e pământul de lung şi lat şi tu vei fi tot prea greu ca să te mai duc în ţara mea...

— Ce spui?... Nu pot să cred vorbele tale!... Vrei să mă părăseşti aci?...

Scapă-mă... Du-mă în ţara pe care totdeauna am visat-o...

— Iubitul meu, acum nu mai pot... De când m'am aplecat asupra lacului, aparţin ţării de pe malul cellalt... Nu pot să-mi dăruesc tinereţea de două ori... Adio!... îţi mulţumesc că mi-ai dat putinţa să iubesc!...

Atunci, bătrânul cavaler căzând în genunchi, imploră ajutorul aceleia care pleca... Dar tânăra credincioasă întinse capul, îl privi cu melancolie şi suspinând, începu să se depărteze cu barca...

Iar bătrânul rămase singur, pe mal, privind îndurerat barca ce se îndepărta... Credincioasa lui sta cu capul între mâni şi se depărta... se depărta mereu...

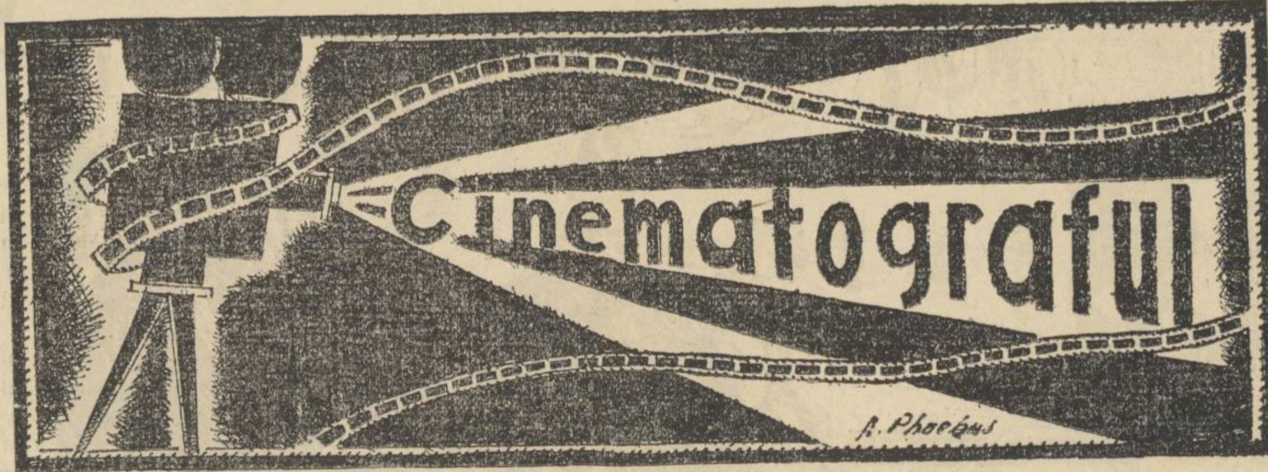
Şi se părea că împreună cu ea se îndepărta şi lumina soarelui care strălucise până atunci pe unda lacului şi că întunericul îl învăluia şi pe bătrânul încremenit pe mal, cu ochii pironiţi spre ţara pierdută...

In cele din urmă se sculă şi trimise spre barcă o ultimă şi desnădăjduită întrebare:

— Ascultă-mă, iubito şi răspunde-mi: Ne vom mai revedea vreodată?...

Dar întrebarea lui rămase fără răspuns. Barca se făcea tot mai mică, până când se irosi, puţin câte puţin, departe... într'o pulbere de aur...

Trad. de: G. RĂDULESCU

Două filme istorice

„Disraeli" (Trianon) şi „Lumea se mişcă" (Aro) sunt amândouă, filme istorice. Este interesant să le comparăm. Căci fiecare ascultă de o technică diferită, deşi la prima vedere technica pare identică. Intr'adevăr, în amândouă se redă o epocă prin ajutorul unor personagii centrale.

Biografia eroului, sau a eroilor este pretextul estetic al descripţiei unei anumite psihologii colective. Cu ajutorul unui personaj prestigios: Disraeli, ni se zugrăveşte acel sfârşit de veac care a reprezentat culminaţia imperialismului britanic. Cu ajutorul unui tânăr menaj ni se arată acea năruire de valori care a marcat trecerea dela epoca zisă „antebelică" la cea „postbelică" pe care o trăim şi astăzi. George Arliss în primul film, Franchot Tone cu Madeleine Caroll în celălalt, furnizează „partea-vedetă" a acestor două aventuri.

Decât, cu toate analogiile, este aci o mare diferenţă. In „Disraeli" nu ni se dă viaţa lui Disraeli ci un moment dintr'însa, momentul afacerii Canalului de Suez, în care Disraeli joacă desigur, primul rol, dar unde totuşi avem mai mult spectacolul Angliei servindu-se de iscusinţa lui Disraeli, decât spectacolul unui om: Disraeli, servind Anglitera sau servindu-se de Englitera pentru a se realiza.

Din potrivă, în „The world moves" ni se prezintă etape diferite din evoluţia celor două personagii principale; eroii ni-s arătaţi schimbându-se, apoi revenind la sentimentele de altădată, cu putinţa de noi metamorfoze viitoare. Ceea ce-i interesant în acel film este—ca şi în precursorul său: „Cavalcada"—efectul anilor asupra acelo raşi persoane. Este o problemă de psihologie istorică foarte precisă, această „cavalcadă" a anilor. Şi arta putea scoate din această temă lucruri tulburătoare, cum a făcut în unele pasagii din „Cavalcada", cum, cred, nu a prea făcut în „Lumea se mişcă" (în fond în româneşte se spune „merge", nu „mişcă"; dar astea sunt agramatisme cu care va trebui să ne deprindem).

Disraeli face parte din filmele istorice stil-vechi, unde o epocă e redată prin mijloace mai simple: alegerea unui erou bine cunoscut, şi, al doilea, pescuirea, din biografia lui, a unui episod mai senzaţional pe care scenaristul îl va romanţa până la punctul de plesnire (inclusiv sau exclusiv, după calitatea filmului). Procedeul a fost întrebuinţat în mai multe producţii ale lui George Arliss: „Casa Rotschild", „Voltaire" şi acum „Disraeli".

Toate trei poveştile au ceva comun. Este prezentarea, în exerciţiul funcţiunii, a unui bătrân pe care, la prima vedere, abia îl mai ţine Dumnezeu, şi care reuşeşte opere titanice graţie unei imense puteri a spiritului. Forţa caracterului, tensiunea inteligenţei şi geniului, contrastând foarte fotogenic cu slăbiciunea unui moşneag cu toate încheieturile clănţăninde. Şi Arliss, în asemenea roluri, este perfect. Am fi curioşi să ştim dacă ar mai putea juca şi altele, de o psihologie diferită. O vom şti probabil în curând, căci lista acestor ciclopi cu chip de paralitic s'a cam încheiat (ar mai fi, poate, Fouché deşi acesta din urmă nu-i destul de — cum se zice — „simpatic" ca să merite ostenelile unei vedete şi indulgenţa marelui public).

Şi fiindcă veni vorba de Disraeli, trebue să observăm că filmul a fost perfect lucrat, că atmosfera epocii a fost fidel redată, că nici o greşală istorică nu se poate semnala; spre deosebire de ultimul film al lui Arliss: „Voltaire", care era bine făcut, dar în care mişunau neadevărurile. Voltaire ni era reprezentat acolo ca un paladin al revoluţiei de stradă, ca un agitator de mulţimi gen Bakunin, şi, mai presus de toate ca un om de aramă, de o demnitate catoniană.

Nu, Voltaire nu era omul acela care să spună Regelui (şi cărui Rege, arţăgosului Ludovic al XV-lea!) adevăruri în obraz. Voltaire era foarte spiritual, adeseori obraznic, niciodată însă curagios. Ca dovadă, acea mică bătaie cu bastonul pe care a încasat-o el, fără să se plângă, dela un foarte minuscul gentilom. Acest episod, în toate biografiile lui Voltaire, este dat ca foarte caracteristic pentru psihologia sa. Incercaţi să-l introduceţi în filmul lui Arliss, şi veţi strica toată povestea.

De altfel am remarcat de mult că Americanii au tendinţa să favorizeze în mod exagerat memoria lui Voltaire. „Desigur, această figură e profund originală; spiritul lui nu poate fi întrecut de nimeni, romanele sale fantastico-filozofice sunt inimitabile, cărţile lui de istorie conţin aprecieri preţioase asupra epocii descrise, iar scrisorile lui sunt cel mai bogat document al atmosferei secolului al optsprezecelea. Dar tocmai fiindcă patriarhul de la Ferney avea atâtea merite nu trebue să-i facem necinstea de a-i atribui altele pe care nu le are.

Imi amintesc a fi cetit acum câţiva ani un manual de Istorie a Filozofiei scris în englezeşte de un profesor american dela nu mai ştiu ce Facultate. Rareori tratat de filozofie a fost redactat într'o formă mai agreabilă. Decât, care-mi fu mirarea constatând că, în această Istorie a sistemelor filozofice, Voltaire deţinea un întreg capitol (ceea ce-i bizar, căci Voltaire nu a avut nici un sistem filozofic) în timp ce nici un capitol nu era consacrat lui Decartes şi lui Leibnitz, adevăraţii întemeietori ai filosofiei moderne.

Nu este locul aci să ne întrebăm asupra cauzelor obiceiului unei asemenea bizare suprapreţuiri a lui Voltaire de către Americani. Luăm faptul ca un fapt, şi cu el ne explicăm versiunea istoriceşte falşă pe care autorii filmului „Voltaire" au dat-o personajului interpretat de George Arliss.

Şi acum, ca să revenim la cealaltă categorie de film istoric, la genul „Cavalcada" trebue să recunoaştem că acest gen este mai puţin banal decât simpla romanţare a unei personalităţi ilustre, că e mult mai bogat în fapte, mult mai interesant psihologiceşte, mult mai uman şi mai cu seamă mult mai cinematografic. „Cavalcada" are meritul de a ne fi deschis ochii asupra tuturor acestor bogăţii. „Lumea în mers" are, din potrivă, meritul de a ne fi arătat că în asemenea filme trebue geniu, nu simplă muncă de lipire a episoadelor unele de altele.

(Terminăm această cronică atrăgând atenţia asupra filmului lui King Vidor: „Miracolul vieţii" care, în partea sa finală, este de o amploare vrednică de cei mai buni regisori ruşi (dela care este de altfel vădit inspirat). Dar asupra acestora vom reveni.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Gloria după moarte

In numărul trecut al „Adevărului Literar" *cineva s'a ocupat de Alex. Macedonski, poetul ignorat cu încăpăţânare în timpul vieţii dar care credea mistic în gloria postumă. Iată într'adevăr cazuri rare ce-i dreptul, dar sguduitoare, de existenţe tragice. Nimic nu-i mai tragic, într'adevăr, decât să-ţi pui rostul vieţii în afara ei, să trăeşti cu necesitatea gloriei, obscur, mângâindu-te cu vâlva de după moarte. E atât de dureroasă pentru unii această satisfacţie, încât sunt şi de aceia care ar simula moartea spre a pregusta judecata viitorului. Cei mai mulţi n'au însă de loc simţul valorii stabile ci pe acela social al elogiului imediat. Părinţii care au copii premianţi, burghezii care au căpătat decoraţie, autorii distinşi de felurite autorităţi culturale nu-şi ascund în nici un fel mulţumirea. Un scriitor se arăta vesel că o carte a lui recoltase un număr mare de recenzii şi trăgea de aci încheerea că opera lui avusese succes.*

Uneori izbânda imediată, consimţirea opiniei publice, este un indiciu sigur al căderii de mâne. Dar e greu să scoţi zâmbetele de pe o faţă fericită acum. *Dramatic este faptul că cel care urmăreşte gloria trainică, precum era Macedonski, o voeşte şi pe aceasta facilă, zilnică, suferind de reputaţiile ieftine, tranzitorii. Conştient de meritul lui, preţuit de câţiva, ce nevoie avea Macedonski de consimţirea mulţimii? Ce nevoie să fugă după Meka?*

Spre albele ziduri, aleargă-aleargă,
Şi albele ziduri, lucesc — strălucesc —
Dar Meka, începe şi dânsa să meargă
Cu pasuri, ce'n funduri de zare-o răpesc
Şi albele ziduri, lucesc-strălucesc!

Drama este aici. Deşi citea şi răscitea scrisorile de felicitare dela celebrităţile lumii, scrise în stil protocolar şi fără miez, poetul îşi dădea seama că nici în literatura franceză nu pătrunsese şi nici în cea română, a manualelor. Când nimeni nu te pomeneşte nicăeri, când trec decenii peste decenii fără ca critica să studieze şi cartea să te amintească se naşte îndoiala de sine, cea mai cumplită boală. O atât de metodică nerecunoaştere publică face din Macedonski, la prima vedere, date fiind purtările lui ştiute, un maniac, un lunatic, un poetastru tipic. Impresiunea aceasta nu s'a spulberat nici până acum şi criticii maturi n'au scris niciodată despre Macedonski ca de un poet mare. Şi totuşi aceasta e curiozitatea, a fost un mare poet, cel mai mare poet al vremii alături de Eminescu. A se crede în chip aşa de bombastic şi necrezut de nimeni poet mare şi a fi, e o situaţie unică, încât viaţa lui Macedonski este un monument.

ARISTARC

Cronica Sportivă

Am făcut până acum îndeajuns, poate chiar prea mult, partea Răsăritului în actualitatea sportivă. Se cuvine să ne îndreptăm privirile şi atenţia spre Apusul de unde ne vine lumina.

La Wimbledon, în Anglia, sânt acum în curs campionatele internaţionale de tennis, mai exact de lawn-tennis, adică de tennis pe iarbă. Cuvântul nu exprimă tradiţia, slăbiciune naţională a englezilor, ci o realitate: efectiv, campionatele sânt disputate pe terenuri de iarbă şi în general, în imensa majoritate a cazurilor, jocul e practicat acolo pe terenuri verzi. E drept că în Anglia se poate vorbi de un adevărat cult al verdeţei, cel mai modest cetăţean este un perfect technician al gazonului. Cât despre faimosul „centre-court", terenul central dela Wimbeldon, pe care se joacă cele mai importante matchuri ale campionatelor, masa de biliard singură poate să-i fie comparată. Cum poate rezista iarba la tratamentul violent şi aspru al tennisului contimporan, este taină nepătrunsă. Un început de lumină e poate împrejurarea că brazdele de iarbă sânt aduse din Scoţia, ţara oamenilor care consideră pe Englezi drept nişte meridionali uşuratеci şi inconsistenţi.

Ar fi o eroare să se creadă că iarba micşorează cât de puţin preciziunea jocului: toate „efectele" care se pot obţine, imprimând mingii odată cu lovitura şi o mişcare de rotaţie, se păstrează intacte. Pe de altă parte covorul verde oboseşte infinit mai puţin piciorul şi cruţă considerabil mingile; detaliu de actualitate acută la noi, unde mingile sânt destul de scumpe, cu tendinţa spre urcare, şi viteză de uzură catastrofală; neajunsul e datorit poate, în parte, aerului uscat care alterează mai repede cauciucul, dar în primul rând terenurile noastre cu suprafaţa aspră şi dură ca o pilă. In câteva ore de joc mai tare, mingile sânt roase, pierd din greutate şi devin impracticabile pentru jucători, alţii decât începătorii sau „slăbuţii". Ca soluţie posibilă se recomandă resemnarea şi... continuarea, căci din nenorocire, în climatul câmpiei dunărene, „covorul „verde" poate fi un vis, un lux, un ideal, în fine orice, afară de teren de tennis.

La Wimbledon însă, Mecca jucătorilor de tennis, verdele domneşte. In templul cel mare al tribunelor acoperite din jurul terenului central, 10.000 de credincioşi adunaţi din toate colţurile lumii, urmăresc cu atenţie competentă şi o admirabilă sportivitate lupta aleşilor şi aleselor. Nici un comentariu, nici o încurajare, alta decât aplauze după ce *un punct a fost câştigat în luptă dreaptă, sau un oftat colectiv şi simpatizant atunci când întâmplarea sau nenorocul s'au pus deacurmezişul meritului. Deciziile arbitrului sânt finale şi acceptate fără murmur de jucători şi spectatori (10.000 la număr) Şi să nu se piardă din vedere că majoritatea spectatorilor sânt natural englezi, dar că ani de-arândul campionatul mondial a revenit americanilor sau francezilor.*

Ambiţia englezilor de-a fi în fruntea jucătorilor de tennis e foarte legitimă că poate invoca paternitatea jocului şi tradiţia victoriei (argument englezesc ultim); şi totuşi nu e jucător, indiferent de ţară sau culoare, care să nu fi fost entuziasmat şi (prin contrast) profund impresionat de perfecta sportivitate şi eleganţă morală a publicului englez.

De câţiva ani, Anglia şi-a refăcut puţin prestigiul graţie lui Perry şi Austin, jucători tineri a căror ascensiune coincide cu apusul, pentru limită de vârstă, a străluciţilor muschetari ai Franţei, Bisotra, Cochet, Lacoste, Brugnon. Pericolul transatlantic pe de altă parte e frânt oarecum automat: în America „piaţa" absoarbe repede şi irezistibil pe orice jucător care parvine la notorietate mondială. Insuşi Perry era să fie ademenit de cântecul sirenelor şi să treacă la profesionalism; federaţia naţională de tennis din Anglia însă, i-a astupat urechile cu cekuri, păstrându-l astfel marilor competiţii internaţionale.

La drept vorbind procedeul este o victorie „á la Pirrhus" pentru „amatori", şi nu face decât să confirme un obicei curent în ţări mai puţin bogate. Germania de pildă, metodică şi meticuloasă în orice întreprinde, îşi creşte şi întreţine talentele tinere ca pe nişte cocoşi de rasă. Tot ce este necesar pentru dezvoltarea şi desăvârşirea „speranţelor", este pus la îndemână jucătorilor pentru a face şi pe această cale, dovada excelenţei globulelor roşii ariene!

Antrenori, mingi, rachete, diurne pentru deplasări, îndemnizări, posibilitatea de a întâlni pe cei mai buni internaţionali, „diverse" şi „neprevăzute", nimic nu e neglijat pentru formarea unei echipe care să poată lupta cu sorţi de izbândă pentru „onoarea germană"!

Rezultatele încep să înflorească: în matchurile cupei Davis, germanii au repurtat o victorie strălucită şi neprevăzută asupra Australienilor, prin tradiţii mari jucători de tennis. Despre von Cramm, unul din cei mai buni jucători din lume, poate chiar cel mai bun pentru anul acesta, nu mai e nimic nou de spus şi victoriile lui erau anticipate. Dar sistemul german a produs pe Henkel, un tânăr care nu are încă 20 de ani, şi care a învins spre surprinderea generală şi pe MacGrath şi mai ales pe Crawford.

Să oftăm şi să luăm pildă. Nu chiar dela germani, dar de la jugoslavi, vecini cu posibilităţi comparabile cu ale noastre. Prietenii noştri au un reprezentant la campionatele de la Wimbledon, unde face figură mai mult decât onorabilă. Pallada, un foarte talentat jucător, cunoscut dealtfel publicului nostru căci a jucat în campionatele noastre, s'a apropiat de semi-finală şi nu a cedat decât lui Perry, în patru set-uri. E probabil că nu avem în momentul de faţă un jucător de clasa lui Pallada, dar nici posibilitatea de a ne forma vre-unul, dacă nu vom înlesni talentelor noastre contactul mai des cu jucători de clasă superioară. A câştiga comod la Sofia, Atena şi Istanbul e bine şi frumos dar nu e de-ajuns.

Pe vremuri d. N. Mişu a luptat ani de-arândul cu cinste şi humor pentru culorile româneşti. E greu de închipuit cât de utilă şi de eficace este în Anglia, propaganda prin sporturi, dar indiferent de alte foloase incidentale, e rostul şi datoria federaţiei noastre de tennis să formeze o echipă naţională şi să-i înlesnească în condiţii tehnice echitabile, participarea la marile competiţii internaţionale din Apus.

GRIMAN

A apărut: **NOU!**
în
BIBLIOTECA SCOLARA
Odobescu
— Opere alese —
In aceiaş bibliotecă au mai apărut
1. C. NEGRUZZI, **Opere alese**
2. GH. PANU, **Amintiri de la „Junimea" din Iaşi**
3. EMINESCU, **Versuri şi proză**
4. **Antologia umorului rominesc I**
5. **Pagini de critică literară I**
6. GH. COŞBUC, **Antologie**
7. GALA GALACTION, **Nuvele şi schiţe**
8. **Antologia umorului românesc II**
9. **Amintiri din copilărie**
10. ION GHICA, **Scrisori către V. Alexandri**
11. P. ISPIRESCU, **Basme alese**
Fiecare volum în 124 pagini,
pe hârtie bună şi costă 20 lei
De vânzare la librării şi dep. de ziare

REVISTE ROMÂNEŞTI

Arhivele Olteniei

(Ian.-April. 1935)

Intre revistele documentare — care, de altfel, sânt puţine la noi — Arhivele Olteniei împlinesc un rol foarte necesar. Materialul divers (arheologic, istoric, naturalistic, literar, artistic, etc.) şi o colaborare aleasă îi asigură un loc de căpetenie între publicaţiile de acest gen.

Colaborează, în acest număr, d-nii: I. C. Filitti, M. Theod. Carada, Iuliu Marţian, C. D. Ionescu, Tache Papahagi, etc.

D. Eugen Păunel ne redă „Călătoria din 1769 a stegarului Johann Friedel dealungul malului bănăţean al Dunărei", din care reţinem acest fragment: „Johann Friedel, pe care istoriografia bănăţeană îl revendică drept primul scriitor german născut pe acele meleaguri, era fiul unui ofiţer originar din Austria de jos. După datele pe care le avem, acest J. Friedel a urmat tot cariera militară. Dar iată câteva date interesante şi ca descriere şi ca amănunt: Munţii din această regiune (Palanca nouă), mai ales cei situaţi spre Dunăre, sânt uriaşi şi prăpăstioşi. Mă surprinde că nu s'a gândit încă nimeni să facă lesniciosul negoţ cu lemne de construcţii navale, căci munţii sânt acoperiţi de *copaci de plută*, iar Dunărea este foarte proprie pentru transportul lor spre Turcia. Pe de altă parte trebue să se considere că întreaga porţiune dealungul malului nu este locuită de oameni. Ai crede că te îndrepţi spre o lume fermecată din care puterea unui vrăjitor rău i-a alungat pe oameni. Poţi să te duci cale de jumătate de zi până să zăreşti un sat *valah*. Şi acestea se găsesc numai la distanţe de jumătate de ceas dela maluri, în văile ascunse ale munţilor.

Apoi, acest călător străin, menţionează că: „Geniul firesc al acestor munteni e foarte desvoltat. Fiecare familie ştie să-şi facă singură toate cele trebuincioase, fără ca să fie nevoită să recurgă la ajutorul orăşenilor, despre care nici nu-şi pot forma o noţiune tocmai lămurită. Valahul bate patru copaci tari şi tineri în pământ, pune alţi patru deasupra lor, împleteşte un părete din trestie jur împrejur, îl acoperă cu pământ prost, aşează câţiva copaci ca acoperiş, îl acoperă iar cu trestie, şi palatul său pe care l-a durat el cu nevasta în două-trei zile, e dat gata. După ce s'a uscat această căsuţă, vopseşte — după gustul său — păreţii cu roşu, galben, alb sau chiar cu toate culorile. După ce şi-a isprăvit casa, îşi mai ciopleşte scânduri de copaci şi-şi fabrică în acest fel mese, scaune, laiţe, paturi şi toate sculele casei".

Iată amănunte care, pentru istoricul artei noastre rustice, nu sânt lipsite de interes.

Cuget clar

(April.-Iunie 1935)

Scriind despre *„Indreptări literare"* d. N. Iorga face unele observaţiuni demne de luat în seamă. D-sa se exprimă astfel: „Nu-mi trece prin minte să încerc a da îndreptări, adică sfaturi literare. In scrisul său, cine e sincer urmează linii care îi vin dela toată moştenirea sa, dela toată creşterea pe care a primit-o, dela toate înrâuririle care s'au exercitat asupra lui. Nimic nu e mai urît, şi adaug, mai zadarnic, decât a face pe cineva să iasă din fiinţa lui adevărată pentru a gândi, a simţi şi a vorbi cu un altul". Apoi d-sa constată că se produce, în literatura actuală, nu numai la noi, dar în toată literatura europeană, o schimbare. Idolii modernismului au început să se prăbuşească. „Ceva se dărâmă astăzi — spune d-sa: construcţii de faţadă cu colori tari pe linii strâmbe. Mă bucură zgomotul ce-l fac căzând. Pe acelaş loc se vor ridica modeste case de eternă datină, care au măcar o însuşire, dar ea ajunge: că pot fi locuite". Logica aceasta sănătoasă ne place. Şi — credem — că ea va fi înţeleasă de cei care n'au pierdut bunul simţ al măsurii în artă!

AL. CAR

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Cine se interesează de cura de Karlsbad citeşte broşura

Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad

de **Doctorul Gr. Graur**
medic balnear la Karlsbad

Preţul lei 20. — Editura „Adeverul"

De vânzare la librării şi la depozitarii noştri

Ramon Fernandez

Ramon Fernandez, care a dat la lumină al doilea roman al său *„Les violents"* după ce a obţinut premiul Femina în 1932 cu *„Pari"*, este cunoscut mai ales ca *esseist* şi s'a impus stăruitor opiniei publice prin „poziţia" pe care a luat-o în politică, motivându-şi conversiunea sa la comunism în *„Lettre ouverte a André Gidé"*, în mod lucid şi viguros.

Două motive, zice el, l-au împiedicat multă vreme să adere la noul său crez. Aceste motive nu mai există în prezent.

Cel dintâi a fost consideraţia că marxismul nu îmbrăţişa toate realităţile, nici toate posibilităţile spiritului, iar criticul revistei N. R. F. voia să-şi rezerve toată libertatea de a scoate în lumină îngrădirile şi lipsurile unei cugetări silite să se aplice acţiunii. I se părea că această doctrină rigidă e destul de bine apărată de mulţi partizani, îndestul de rigizi şi ei.

In prezent, zice Fernandez, ridicarea sălbatecă a capitalismului pe care o constatăm azi, a provocat ideia că orice i s'ar imputa marxismului, el este şi rămâne singura apărare a celor apăsaţi, adică a celor flămânzi. Dar orice atac împotriva marxismului, devine automatic o armă în mâna reacţionarilor. Din acest moment e evident că ceiace importă este apărarea flămânzilor, iar nu doborîrea lui Marx.

Al doilea motiv care a întârziat adeziunea lui Fernandez la comunism, a fost convingerea sa fermă că din momentul ce el ar fi aderat trebuia să se devoteze corp şi suflet cauzei şi să realizeze comunismul printr'o aplicare de tot minutul. Poate că prejudecăţi burgheze, oarecare lenevie, dar şi sincera convingere a scriitorului că munca sa personală era pentru moment necesară în altă parte, l'au împiedicat de a trece Rubiconul.

„In clipa de azi, zice el, lucrurile se schimbă. Orice absenţă în câmpul comunist ridică o prezenţă în câmpul inamic. Mai mult, când cineva apără, ca mine, că omul trebue să fie cea mai mare valoare pentru om şi că omenirea nu se va egala pe sine câtă vreme oamenii nu vor fi omenoşi, este o dezonoare filosofică, cea mai amară dintre dezonoruri să lăsăm să triumfe oameni cari gândesc cu totul contrariu".

„In adevăr, robia care ne ameninţă nu va fi numai economică. Adversarii vor să ne robească şi să ne încadreze pe de-

RAMON FERNANDEZ

asupra unor instituţii condamnate de spirit, vor să ne robească unui principiu *transcendent*, Dumnezeu sau Naţiunea care să reguleze mersul spiritului şi să impună porunci inspiraţiei".

„De aci vine în clipa actuală apropierea necesară a intereselor intelectuale de acele ale muncitorilor.

Altă dată interesele intelectualilor erau oarecum garantate de liberalism, care era ca un fel de cek fără provizie, de care nu ne putem folosi decât în imaginaţie, cu condiţie ca să nu trecem cu el pe la cassă. Grozava greşală a intelectualilor italieni şi germani este că ei au mizat pe liberalism. Mişcarea proletariatului spre eliberarea sa a fost întocmai ca mişcarea spiritului spre adevăr.

Sincronismul nu devine inevitabil decât în clipa când eşti constrâns să intri în acţiune. Părinţii noştri fără îndoială au fost sinceri când au căutat să câştige massele lucrătorilor la liberalism. In vremea noastră lucrurile sunt cu totul din potrivă: trebue să câştigăm pe intelectuali pentru clasa lucrătorilor, arătându-le identitatea intereselor şi a demersurilor lor spirituale şi a condiţiunilor lor de producţiune.

Părerea mea este aceasta: intelectualul are nevoie de clasa lucrătorilor spre a se cunoaşte pe sine complect. Şi fiindcă şi lucrătorul are nevoie de intelectual *„spre a se gândi pe sine"*, deci între ei există un riguros raport de reciprocitate.

Apoi Ramon Fernandez spune că are oare care rezerve în ceiace priveşte dogmatismul doctrinei comuniste. Dar că aceasta nu-l va împiedica să ia parte fără nici o rezervă într'o apropiată acţiune proletară, căci în ziua când această acţiune se va desfăşura, a ezita ar însemna a trăda. Până în momentul acela însă, e bine ca intelectualii să reflecteze asupra unei orientări cât mai juste şi mai eficace a acţiunei acesteia.

Intelectualul deci, dacă se consideră cu totul de partea cauzei lucrătorului are dreptul după el de a-şi respecta propria lui reflexiune până în momentul, determinat de istorie, în care nu va mai fi vorba de reflexiune ci de acţiune.

In romanul său din urmă Fernandez şi-a păstrat personagiile din romanul *„Pari"*, deşi nu e nevoie să citim acest roman pentru a înţelege *„Les violents"*.

In „Les violents" e vorba de o pereche: soţul şi soţia. Soţul cumpără o uzină în Loraine, cu gândul de a-şi exercita influenţa asupra grupului omenesc, alcătuit de lucrătorii săi. El institue în acest grup participarea la beneficii.

Dar ignorând cu totul condiţiile micii industrii în Franţa, nu-şi dă seama că nu va putea să facă altceva decât ceeace fac toţi ceilalţi patroni. Nevasta sa e comunistă. Conflictul între cei doi soţi va lua naştere deci dintr'o neînţelegere de idei şi nu dintr'o ciocnire de sentimente, căci pe acest teren sunt de acord, dar care devine în curând şi un conflict de sentimente, schimbând de plan. Impresia care se degajează din romanele lui Fernandez ca şi aceea pe care o produc romanele lui Malraux, este aceea a unor inteligenţi de o calitate absolut superioară, inteligenţi care covârşesc alte calităţi ale autorilor şi a căror participare la viaţa reală a lumii, în poziţia pe care şi-au ales-o va avea repercusiuni neprevăzute.

De altfel este de remarcat că atât în Franţa cât şi în Anglia intelectualii tineri şi scriitorii lor cei mai reprezentativi sunt în fruntea şi de partea curentelor de stânga şi chiar ale acelora de extrema stângă.

REVISTE STRĂINE

Revue internationale des Etudes Balkaniques

(1-ère An. Tome I)

Iată un gen de revistă puţin comun. Semnificaţia acestei apariţii ne dovedeşte înaltele aspiraţiuni ale intelectualităţii balcanice, — şi această colaborare intelectuală va pregăti desigur şi apropierea sufletească.

Redăm un fragment din prefaţa acestei publicaţiuni, care lămureşte atitudinea şi scopul urmărit:

„Munca ştiinţifică şi — mai ales — căutarea imparţială a adevărului istoric, asupra meritelor oamenilor şi a naţiunilor, nu se poate concepe altfel decât într'o atmosferă de pace şi de încredere mutuală. Ar fi cu neputinţă să ne imaginăm o cooperare ştiinţifică între mai multe popoare, — cooperare cu toate aceastea indispensabilă, pentru studiile care privesc un teritoriu atât de vast şi variat ca acela al Balcanilor, fără ca această condiţie prealabilă să fie îndeplinită. Peninsula Balcanică înfăţişându-se savantului ca o unitate geografică şi istorică, nu poate fi studiată cu deplin succes decât prin colaborarea unui număr cât de mare posibil al reprezentanţilor ştiinţei balcanice şi europene".

Acest prim număr e închinat marelui rege-erou Alexandru I Unificatorul, şi se bucură de o colaborare de primul ordin. România e reprezentată prin articolele d-lor prof.: N. Iorga, Th. Capidan şi P. P. Panaitescu.

L'Europe centrale

(8 Juin, 1935)

Semnalăm o foarte interesantă inovaţie în materie de teatru; Teatrul Naţional din Praga a montat şi a jucat opera *Fraţii Karamazov*, a cărei muzică a fost compusă de compozitorul Otakar Jeremiás. Şi aceasta — după cum ne spune redactorul revistei — a avut loc acum câţiva ani. Iar în cursul acestui an s'au jucat, pe aceeaşi scenă *„Furtuna"* şi *„Neguţătorul din Veneţia"* ambele de Shakespeare, prima pusă pe muzică de J. B. Foerster, iar cea de a doua transpusă în operă de marele compozitor Z. Fibich.

Această primenire a *operei* se impunea de mult. De altfel ne-am ocupat şi noi de problema aceasta acum câtva timp. Repetăm observaţia că, în epoca noastră — care nu e săracă în compozitori — e păcat că aceştia nu-şi caută modelele şi isvorul libretului în literatura modernă, care e foarte bogată în romane, în care complexul vieţii este analizat şi expus cu o pasiune sinceră.

In acelaş număr d. Michel-Léon Hirsch scrie despre compozitorul ceh Joseph Suk. Născut în 1874, dintr'o familie modestă, urmează muzica şi ajunge elevul lui Dvorák, pe a cărui fiică, Otylka Dvoràk o ia în căsătorie. Suk a adus o notă cu totul aparte în compoziţiile sale, „care se deosebeşte de duioşia compozitorilor lui Smetana şi de alintările melodice ale lui Dvoràk, şi care pare că vine din depărtări misterioase".

Dintre operele sale cele mai cunoscute cităm: *„Impresii de vară"*, *„Scherzo fantastic"*, *„Praga"*, etc.

SYR.

UN SUCCES MERITAT:

Pământul Ispitelor „Delta"

de B. IORDAN

Un roman românesc în care autorul ne înfăţişează un colţ de ţară, DELTA şi ne descrie cu talent odiseia ţăranului împroprietărit.

Editura „Adeverul" S. A. LEI 80.—

Chiar dacă nu aveţi radio

Citiţi azi revista

RADIO

(fostă Radiofonia) care publică: Ştiinţă popularizată, radiofonie, televiziune şi oferă premii în valoare de

100.000 LEI

48 pagini ilustrate, tipărite la fotogravură

5 Lei

Cronica literară

H. Papadat-Bengescu. Logodnicul; I. Peltz, „Actele vorbeşte"

Scriind rar, numai din necesitatea creaţiunii, d-na Papadat-Bengescu aduce cu fiece carte nouă acea impresiune de noutate firească, nesilită, caracteristică marilor autori. Mărturisesc că în afară de un articol asupra sociologiei operei sale, tot ce am scris asupra cărţilor d-nei P.-B. mă nemulţumeşte. Cronica are scopul bine determinat de a statornici întâia impresiune (asemeni unui concurs eliminatoriu), însă când e vorba de o operă complexă, întinsă, nu trebue să ne facem iluziuni şi reîntoarcerea asupra materiei discutate fragmentar elimină întotdeauna fie falsele construcţiuni critice, fie nemulţumirea vizuală pe care privirea de aproape a unor detalii rău tencuite o poate da. Opera d-nei Papadat-Bengescu este dintre acelea care naşte opinii violent contradictorii, entusiasm printre „rafinaţi", nedumerire printre cei care caută în cărţi „linia clasică". Cred că acum procesul de valorificare este terminat şi că meritul excepţional al operei d-nei Papadat-Bengescu e scos în afara oricărei discuţiuni. Rămâne criticii să-i determine raporturile lăuntrice şi sfera de acţiune, eliberând-o odată pentru totdeauna de acele formule repezi şi ieftine, ca de pildă „proustianism", care nu spun nimic când sunt luate ca definiţii şi nu ca simple imagini comparative.

Ceeace apropie pe d-na Papadat-Bengescu de marii maeştri ai romanului este pivotarea cărţii în jurul unui om, lăsat apoi în libertate, în mediul în care a fost descoperit, fără nici o încercare de forţare a simetriei descriptive. Asta dă o iluzie de firesc considerabilă. Lucru vrednic de ţinut în seamă, de scriitorul de talent bine înţeles, d-na Papadat-Bengescu ajunge la tipic fără să-l caute. O intuiţie primară a elementarităţii omului şi atâta tot. De loc unificare, rotunjire, pentru a putea spune apoi ca în comediile clasice: iată avarul, iată mizantropul. Metoda aceasta este a lui Balzac în primul rând. Fiecare roman al aceluia e de neuitat prin prezentarea unui tip deosebit: savantul utopic, tatăl slab de înger, escrocul îmbătrânit în rele, avarul provincial, tânărul om şi tânăra fată, mondenul şi politicianul. Dar în faptă, datorită unui sentiment de viaţă unic, fiecare personagiu e un organism moral complex.

O cunoaştere de viaţă rară înlesneşte d-nei Papadat-Bengescu alegerea materiei şi cu atât mai merituos cu cât sfera de cercetare e foarte largă coborînd dela pătura mondenă până la cea provincială şi chiar suburbană, în care scriitoarea se orientează cu o minunată îndemânare. Ceeace caută în general romancierul, este un subiect tare, plin de mişcare, uşor compendiabil. Oricât s'ar încerca unii să arate că acest lucru nu-i esenţial, romanul solid se memorează prin aceasta, şi cine şi-ar mai aduce aminte de Julien Sorel, dacă n'ar fi cel care pătrunsese în familia unui nobil, seducând fata, omorând pe fosta amantă şi fiind osândit la moarte? Chestiunea pentru un romancier fin, analitic, este ca mişcarea să nu absoarbă şi să destrame ţesătura observaţiei.

Mărginindu-ne deocamdată numai la acest roman, mişcarea materială este enormă. Un unchiu sileşte pe nepoatele sale, fiice ale unei mame bolnave, să convieţuiască pe rând cu el. Una din ele se adaptează bine acestei situaţii şi-şi răscumpără plictiseala prin legături cu diferiţi tineri. Are şi o firmă decentă. E elevă la conservator. Simţul practic o îndeamnă să se purifice prin căsătorie şi într'adevăr izbuteşte, elegantă cum este, să ispitească pe un tânăr funcţionar de bancă de familie provincială, solidă. După căsătorie însă noua soţie îşi reia vechea ocupaţie de curtezană instabilă, lăsând pe soţ în posesia unei surori mai bătrâne cu aptitudini casnice plăcute burghezului tânăr dar şi necesare deoarece „nenea" n'a fost măcar în stare să-şi înzestreze nepoata, fiind falimentar şi trăind, de altfel, cu a treia soră mai mică. Curând noua situaţie e acceptată de soţ, care începe a convieţui cu sora cea casnică şi a se socoti, până la întocmirea divorţului, logodnic al nouei concubine. Primeşte pentru asta şi consimţirea, de altfel discretă, tactică, a părinţilor provinciali. Ana e fericită. Ideea nunţii o obsedează. Fosta soţie, în urma unor stricări de raporturi cu concubinii ei, se întoarce cu simplitate acasă. Sora cea mare e cuprinsă de gelozie, de altfel neîntemeiată şi încearcă o sinucidere cu spirt denaturat. Totul s'ar părea apoi că se îndreaptă spre bine. Căsătoria este iminentă, concursul părinţilor binevoitor, fosta soţie „cazată", neostilă. Acum apar simptomele unei boale funeste, consecinţă a spirtului denaturat. Logodnica cea urîtă şi casanieră se îmbolnăveşte de ulcer stomacal şi moare spre a fi îngropată de toţi cu alai de mireasă. Părinţii tânărului dau la aceasta un ajutor înduioşător. Cu toate acestea sub evenimentul acesta dramatic se ascund năzuinţe practice. Logodnicul se simte uşurat, şi mamă-sa în taină împreună cu el, că a scăpat de o situaţie încurcată, totul îndreptându-l către bună starea provincială, pe care părinţii au avut grijă să i-o pregătească.

Acesta e subiectul brut. Sub el mocneşte însă o observaţie întinsă. Logodnicul ar putea fi caracterizat „peşte" (Vorba, crudă, apare în paginile romanului). Căsătoria lui cu Ninon nu era întemeiată pe dragoste. Dar atunci pe ce, de vreme ce nu va avea niciun folos material. Aci stă complexitatea analizei. Costel este un provincial „fercheş", amestec de naivitate şi burghezism. Ninon l-a speriat cu frumuseţea, cu aerul de mare gală a lumii în care trăia. Luând-o în căsătorie îşi satisfăcuse vanitatea. Când află însă adevărata condiţie a fetelor nu e prea scandalizat. Intră în joc altă latură a caracterului său; tendinţa către compromisul rentabil. El bănueşte că „nenea", pentru a da lucrurilor o bună faţadă, îl va răsplăti cu zestre mare. Lucrul nu se întâmplă pentru motivele arătate mai sus, încât Costel, spre deosebire de Lică, alt erou al d-nei Papadat-Bengescu, este un „peşte" escrocat. Legăturile cu Ana, sora mai mare, urâtă, ar părea fără raţiune. Costel este însă un mediocru inert. Se teme de schimbare şi de cheltuială iar educaţia lui casnică găseşte în Ana un ajutător. El se străduieşte să găsească Anei, spre satisfacerea vanităţii sale, o calitate fizică, îi află mâni frumoase, în fond femeea aceasta umilă spală vase, face curăţenie, se oferă fără cheltuială şi nu risipeşte banii. Dacă n'ar fi murit, Costel ar fi luat-o fără îndoială în căsătorie. Fără iniţiativă personală, mediocru, dar aspirând situaţii comode, trainice, Costel se completează prin mamă-sa, care îl va îndrepta discret către starea solidă pe care o doreşte.

Descrierea casei ciudate a lui „nenea", a vieţii nepoatelor acestora în subsol, a acelui amestec de gală şi mizerie, este excepţională. D-na Papadat-Bengescu, excelentă istorică a maladiilor, a tuberculozei, cancerului şi afecţiunii cardiace îşi dovedeşte şi de astă dată experienţa şi talentul în urmărirea literară a ulcerului stomacal. Nu lipseşte nici înmormântarea *(vezi Concert din muzică de Bach)* în jurul căreia adună toate personagiile. A cita pagini cu portrete ale acelei vii Nina, cu temperamentul ei de prostituată ingenuă şi îndrăzneaţă, sau definind amorul docil exprimat prin acte de gospodărie al Anei ar face să depăşim spaţiul îngăduit. Putem spune doar atât: că romanul d-nei Papadat-Bengescu este magistral şi că este una din cele mai de seamă manifestări de viaţă literară din ultima vreme.

■

D. Peltz a ajuns acum la deplinătatea mijloacelor sale şi ia acea siguranţă de sine care-l îndreptăţeşte să-şi aleagă subiecte variate. D-sa este un bun observator, cu simţul de umanitate şi de pitoresc în acelaş timp, capabil de amploare şi de nuanţă. E mai interesant să-l vedem acum într'un gen nou pentru d-sa, nou cel puţin pentru conştiinţa pe care cititorul şi-o poate face despre dânsul din opera care l-a consacrat.

Cu „Actele vorbeşte" d. Peltz

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Declinul „generației tinere"

Unul dintre publiciștii de stil american, se tângue pe două coloane întregi „Despre un declin din care numai Dumnezeu știe cum vom ieși". (Acesta e titlul kilometric și foarte original al articolului în chestie).

Sunt considerații plictisitoare și anoste, asupra unei chestii și mai plictisitoare: „tânăra generație". Știți, generația aceia care se arăta genială la 20 de ani... Și care acum, este în declin.

Articolul are următorul final.

„De aceia, după șaptesprezece ani de străduinți frumoase, de elevațiuni filosofice, intelectuale și estetice ce ne dădeau cele mai mari nădejdi ne aflăm astăzi într'o situație inferioară, confuză și amorfă, din care Dumnezeu știe cum vom ieși..."

Situația e în adevăr tragică. Declinul „generației tinere" e real.

Ne bucurăm că se distruge un mit fals. Va fi mai puțină confuzie, mai puțin sgomot — și poate mai multă muncă, mai multă concentrare și seriozitate.

Cațavencu redivivus

Intr'o revistă săptămânală, s'a iscat o inutilă și nefructuoasă discuție în jurul articolelor hilariante ale unui profet patriotic de circumstanță, din „tânăra generație" a celor depe culmile disperării.

Ați observat, desigur, că disperații dintre 20-25 ani au sporit în număr îngrijorător. E un fel de năvală subită a exclamațiilor patetice și nervoase, a semnelor mirării, care ar putea distra copios pe cei obișnuiți să păstreze distanța de lucruri și oameni, și să privească problemele în adâncime, cu luciditate.

Cam ce cuprind articolele junelui Puiu (nume foarte riscant pentru un tânăr tragic), e greu să o spunem aci. E imposibil. Nu pot fi rezumate nervozitățile filosofico-literare, nici mofturi debitate pe ton cu totul caraghios.

Dar ca să vă faceți o idee relativă despre „tragismul" d-lui Puiu — și punem cuvântul în ghilimete pentru a nu-i compromite sensul adevărat întrebuințându-l pentru niște ieftine imprecații — reproducem aici câteva șire cu totul caracteristice. Iată:

„Om. Cea mai rotundă vocală: o *așezată simplu pe cea mai densă consoană* m. *Sugestive de rotunjime și de adâncime. In total:* om"

Nu e original? Ce s'ar putea obiecta împotriva acestor inaccesibile profunzimi de cugetare?

Dar ascultați și aceste lirice extazieri în fața unei figuri, în adevăr tragice, a trecutului nostru:

„Horia! Descoperiți-vă, închinați-vă! Horia e numai un om, dar nu-l dau pe toți intelectualii, pe toți așii revoluției franceze, pe toți revoluționarii din lume, și pe toți intelectualii din lume. Dela Prometeu, omenirea a creat o singură culme mai înaltă, mai plenară, mai simbolică decât Prometeu: Horia". (Aci, tânărul mistic a uitat să-i mai aplice vreo două-trei semne de exclamare).

Un harnic critic literar, care s'a oprit să pună la punct asemenea strâmbături, crede a găsi în aceste rânduri parafrazarea unui nemuritor personagiu al lui Caragiale, care acela rămâne însă profund, simpatic. In rândurile noului profet Puiu, i-se pare a regăsi exaltarea lui Cațavencu:

— Nu voiu, stimabile, să știu de Europa d-tale, eu voiu să știu de România mea și numai de România... Progresul, stimabile, progresul! In zadar veniți cu gogorițe, cu invențiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiți opinia publică...

Harnicul critic literar crede, cu mult temeiu, că veselul Cațavencu renaște. Dar, adaugă, în anul 1935, Cațavencu a devenit mistic.

Cațavencu mistic...

Formula nu e rea. Dar ni se pare că implică o anumită consecință: a nu se da prea mare importanță, sau, a se da aceea care se cuvine unui Cațavencu mistic, sau mistagog, ca să nu supărăm misticii adevărați, pe drept cuvânt revoltați de apropierea între eroul lui Caragiale, reactualizat, și misticism.

— t. —

încearcă descrierea provinciei valahe și trebue să recunoaștem că izbutește. Metoda este umoristică, tip Caragiale, prin fapte și vorbe memorabile ca „actele vorbește", „banane străine", așa cum au continuat-o d-nii Păstorel Teodoreanu și Damian Stănoiu. Se cer pentru asta însușiri stilistice, adică putința de a intui fără ocoluri multe vorba justă, tipică. Privind lucrurile din acest punct de vedere performanța d-lui Peltz este impresionantă prin autenticitatea colorilor, prin abilitatea cu care strecoară fără a cădea în caricatură mahalagismul muntean, ca de pildă acordul substantivului plural cu verbul singular care vine ca un motiv ritmic. Intră în acest roman și o oarecare doză de alegorism. Eroul, mahalagiu bucureștean, ajuns perceptor șef în provincie voește să facă reforme. Ostilitatea obștei îi taie însă avântul reformator și în cele din urmă, după compromisuri diferite, eroul se întoarce la București, renunțând la reforme. Construcția aceasta pe o idee morală este tipică d-lui Damian Stănoiu, încât pe această latură se poate face o apropiere între cei doi scriitori. Carte meritoasă, scrisă cu ușurință și talent, de o lectură nespus de delectabilă, savuroasă. „Actele vorbește" reprezintă în opera d-lui I. Peltz o pipăire a mijloacelor sale scriitoricești, o ștergere technică a peniței pe hârtie.

G. CĂLINESCU

Paul Valéry și premiul Montyon

Paul Valéry a fost desemnat să citească subt cupolă, anul acesta, discursul pentru premiul virtuții, așa numitul premiul Montyon.

„Virtutea, Domnilor, acest cuvânt e astăzi un cuvânt mort, — rosti Paul Valéry, la începutul cuvântării sale; și publicul încremeni într'o uimire, din care încă pare că nu și-a revenit.

„In adevăr, — urmă el mai departe, — noi, cei de azi, putem trăi, reflecta, lucra, medita un an de zile, fără ca să resimțim necesitatea de a-l pronunța măcar odată".

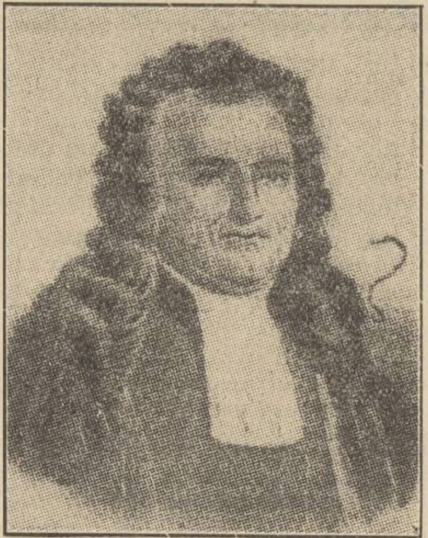
Dar cine a fost Montyon, fondatorul premiului pentru virtute? Născut la Paris în 1733, Antoine, Jean Baptiste, Robert Auget, baron de Montyon și Chambery, era un om bogat, sever cu fermierii și debitorii săi, dar care strângea banii pentru săracii al căror intendent se considera.

Om politic priceput, magistrat și om de lume, el era în acelaș timp un filosof și un filantrop cu vederi practice.

Din primele zile ale Revoluției, el s'a expatriat spre a nu fi turburat. La întoarcere, după Restaurație, și-a cerut cu stăruință partea din miliardul pentru emigrați. A trăit însă modest, citind mult și scriind încă și mai mult. Din când în când apărea prin saloane ca un om din alte vremuri cu perucă, plin de respect pentru tradiția vechiului regim. Grija sa cea mai mare era însă de a-și întinde cât mai mult câmpul binefacerilor.

La moartea sa, în 1820, a lăsat prin testament aproape toată averea săracilor. A fost condus la mormânt în cea mai strictă intimitate de câțiva prieteni și de sărăcime.

El a fost un artist al virtuții, *al acestei virtuți pe care Paul Valéry o arată lâncezind și fiind pe moarte.*

MONTYON

Marele poet și gânditor francez nu-și exprima părerea ca un paradox sau o banalitate curentă. Puterea care nu e dată tuturor, ci numai unor aleși dintre oameni, ca fondatorul premiului Montyon, de pildă, această rară virtus, *care distinge pe unii oameni și îi face să se ridice împotriva instinctelor ce se găsesc în toți, creiază în domeniul moral opere tot atât de originale ca și acele ale artiștilor. Nu se poate deci admite ca ceia ce face fondul, înțelesul omenesc al cuvântului să dispară odată cu această eclipsă din vocabularul generațiilor noastre.*

Analizând, cu subtilitatea-i cunoscută, starea de suflet care trebuie să explice dispariția substantivului virtute și a adjectivului care derivă din el, — Paul Valéry își exprimă părerea că ea își are cauza și explicația în evoluția societății moderne.

De secole, afirmă el, societatea occidentală își elaborează, încet și nu fără durere adeseori, valorile individuale, civile, politice, juridice și metafizice, pentru a le ridica până în cel din urmă la un fel de absolut.

In societatea de azi, însă, individul a intrat în conflict acut cu concepția de colectivitate, pe care o reprezintă Statul. In aceste împrejurări individul, conceput ca element, încetează de a mai trăi prin el însuși.

Orice valoare îi e tăgăduită și el devine un simplu mijloc al vieții colective. Această stare de fapt se traduce printr'o mulțime de trăsături destul de recente în moravurile actuale: indulgență pentru o seamă de lucruri ce erau odinioară prilej de scandal, facilitate în alegerea legăturilor noastre sociale, marea libertate dată scrierilor și spectacolelor, obiceiul expedientelor și abilităților de tot felul în politică și în afaceri cași în viața privată, etc.

Iar în o asemenea stare de lucruri este cu neputință să mai trăiască fondul cuvântului care a fost expulzat din vocabularul contimporan.

Paul Valéry, după cum era și de așteptat, nu este împotriva virtuții cum s'a spus în polemicile provocate în jurul discursului său. El caută să dovedească însă că ea este o valoare a societății de eri, care nu-și mai are posibilitatea în cele de azi.

Ințelesul discursului său este constatarea unei decadențe a civilizației occidentale.

Este însă pentru întâia oară o epocă de decadență în mersul lumii? Și este această decadență o dărâmare completă și iremediabilă? Nu s'ar cădea să o privim ca decadența care precedă, cum s'a întâmplat întotdeauna, o renaștere subt o față nouă a acestei civilizații?

Paul Valery, însă, care e un pătimaș iubitor și admirator al societății de eri, nu are nici o încredere în societatea de mâine, în care să se restabilească o nouă ierarhie morală și în care virtutea să fie din nou restabilită în drepturile sale...

Divina contesă

„O frumusețe supranaturală cu un suflet tumultos" zice despre ea Robert de Montesquiou. *Era atât de frumoasă în cât în ziua nunții sale, femeile din Florența se prosternau în fața ei, zicându-i: „Madona".*

Portretele sale nu ne pot restitui de cât în parte chipul ei dumnezeesc. „O marmoră antică rătăcită prin vremurile noastre", zice Eduard Hérvé. Frumusețe visată de Baudelaire, vorbea puțin, ura mișcarea ce deplasează liniile. „Și niciodată nu râd și niciodată nu plâng". Era foarte conștientă de frumusețea ei și o considera ca un dar divin, privind ca o mare favoare îngăduința de a se lăsa contemplată. La Dieppe, mergea la baie printre paravane de pânză, ca o suverană.

Din portrete se vede perfecțiunea ovalului, frumoșii ochi albaștri, nasul fin, gura mică, arcuită în buza de sus, splendid păr blond. Umerii săi erau celebri, brațul rotund și plin, cu cotul „semănând cu o piersică de Montreuil", după cum zice ea însăși. Avea un picior atât de frumos în cât, în întrunirile intime, binevoia câte odată să se descalțe pentruca admiratorii să se desfăteze privindu-l.

CONTESA DE CASTIGLIONE

Era fiica marchizului Oldini, multă vreme ambasador la curtea regelui Portugaliei, s'a măritat la 15 ani — unii zic la 13 — cu contele Verasis de Castiglioni, ecuyer la curtea regelui Victor Emanuel, care o botezase.

A trăit deci numai printre regi și viitori împărați, printre mărimile lumii, într'un cadru potrivit cu frumusețea ei.

Dar n'a fost fericită, căci n'a cunoscut de cât admirația, n'a știut ce este iubirea. De alt-fel ea n'a trăit decât în cultul frumuseții sale. Ca să se păstreze amintirea desăvârșirii frumuseții sale, frumoasa Virginia s'a retras din lume. Timp de două zeci de ani după căderea Imperiului al doilea, trecătorii au putut observa casa ei cu oblonele trase din place Vendôme.

Vorbind puțin ea scrie scrisori fără sfârșit. Despre ea s'a spus că era „une epistolière infernale". In aceste scrisori vorbește de toate: plictiseală, necazuri bănești, lipsa ei de noroc, amintind vremurile strălucite prin care a trăit și făgăduind revelații fenomenale asupra politicii ei și a misiunilor ce i-au fost încredințate de către Cavour, pe care se pare că ea l-a introdus în Congresul de la Paris și a contribuit foarte mult la Unitatea Italiei. Dar aceste revelații nu le-a făcut și dacă știm cum era frumusețea ei, în cele mai mici detalii, rolul ei politic se cunoaște prea puțin.

A continuat să trăiască trei zeci de ani o viață de ființă îngropată de vie, îngrijindu-și cânii și primind din când în când, puținii adoratori credincioși ce-i mai rămăseseră.

Odată a ieșit din această recluziune, cu prilejul venirii la Paris a prințului George de Prusia, cu care a eșit să facă o plimbare la Bois de Boulogne. Își pusese, ca să facă cinste prințului, faimosul șal de cașmir. Dar nu și-a dat seama ce efect va avea apariția ei în această ținută, eșită de mult din modă. Abia făcuse câțiva pași, dându-se jos din caleașcă și lumea a început să râdă, adunându-se în jurul ei. Repede s'a urcat în caleașcă și nu s'a mai arătat până la moarte.

Suntem în drept să ne întrebăm ce a fost această femee în adevărul ei omenesc.

La belle Castiglione.

Qui fu colombe et lionne...

Ca orice ființă înzestrată cu daruri supraomenești, divina contesă a fost ținta geloziei, a calomniei, a urei uneori. Nu se știe nici până azi care au fost relațiile ei cu Napoleon al III-lea, pe care unii le califică de scandaloase. In corespondența ei vorbește cu acreală și amărăciune, de toate aceste bârfeli inveninate; se simte că a fost lovită în inimă.

Prietenii ei o omagiază după moarte. Robert de Montesquiou afirmă că dacă a fost orgolioasă și a privit pe toți de sus, este pentrucă a fost jignită, dacă s'a închis a fost numai pentru că nu s'a simțit iubită. Ilustrul Berryer a scris după moartea ei următoarea mărturie: „Certific pentru toți cei de față și viitori, că nici portul impunător al contesei de Castiglione, nici strania ei frumusețe desăvârșită, nici buzele sale superbe, nici ochii înflăcărați și triști, nu spun tot ce are ea ca spirit, inteligență, bunătate, și rară pătrundere".

Două rivale

„Premiul Femina" *la Paris, își ținea ședințele când la una, când la alta din președintele și membrele sale.*

Scriitoarele celebre apăreau adesea cu ultimele mode ale anului sau fiecare cu moda ei proprie subt aparența pe care voiau să i-o dea.

Frumoasa Jeanne Cattule Mendès sosea totdeauna când îi plăcea în comitet și totdeauna făcea senzație.

Intr'o epocă în care Boudelaire se ștersese din gustul și atenția vremii, ea sosea ca o Bacantă în căutarea lui Orfeu: o mască frumoasă dar funebră, cu roșul sângerat al buzelor, al nărilor și urechilor (într'o vreme când fardul nu era la modă), apariția uimitoare a voluptății și a morții, apel fascinant la cruzime și sinistră voluptate, eșită parcă dintr'o bae de sânge.

In serile de repetiție generală, intrarea Jeannei Cattule Mendès era un eveniment așteptat, totdeauna o surpriză senzațională, cu frumusețea ei stranie. Era uneori dogaresa lui Tițian pentru care cavalerii mureau, alteori prințesa heraldică a lui Jean Lorrain, întotdeauna învăluită de vrajă, de mister și perversitate.

In fond, ea era femeia cea mai bună din lume, duioasă, curagioasă și excelentă prietenă. Capricioasă, fantastică, capabilă de devotamentul cel mai complect, dar și de „rancună" tenace. Astfel era a doua nevastă a superbului bărbat care a fost Cattule Mendes.

Intr'o zi, comitetul se întrunise la Marcelle Tinayre, Judith Gautier, prima nevastă a lui Mendes, fiica lui Theo Gautier, care făcea parte din comitet, poate căutând să plece înainte de a sosi fantastica sa rivală, se grăbea să iasă englezește pe ușă, când Jeanne Mendès—gătită ca o pasăre a paradisului — își făcea intrarea. Atunci avu loc o scenă frumoasă, bine redată de Gabrielle Réval.

„Cea mai tânără făcu patru pași și se înclină cu o grație desăvârșită în fața primei neveste a soțului ei, dându-se la o parte până la rampa scării.

— Vă rog, treceți, Doamnă, zise ea foarte dulce.

Judith Gauthier zâmbi abia perceptibil, și se înclină la rândul ei.

— Mulțumesc, Doamnă, răspunse ea și trecu.

Nu era nimic; totuși ce lecție de politeță!

Jeanne Mendes trebue să fi fost foarte mulțumită de ea. Iar Judith, care tocmai atunci scria la „Collier des Jours" cu înțelepciunea culeasă de pe buzele amicilor săi chinezi, trebue să fi fost și ea mulțumită. Nu e oare aceasta atitudinea cea mai nobilă, între două rivale, al căror suflet poate fi sfâșiat în taină de gelozie și pe care soarta le pune pe neașteptate față 'n față?

Judith trăia atunci, pe când nu era moda Blockhaus-urilor, într'un etaj foarte sus rue Washington. Avea un apartament cu balconul înflorit, în tovărășia pisicilor sale majestuoase, cu fereastra deschisă asupra priveliștei Parisului, dar cu sufletul în China.

Devenise foarte orientală, ca și tatăl său, bunul Theo, când era bibliotecarul prințesei Mathilda.

De societatea contemporană, ea se interesa prea puțin. Sufletul ei era plin de amintirile Imperiului al doilea, de visuri de muzică și de dans. Și ea, ca și Mendes, erau nebuni după muzica lui Wagner.

In timpul d-nei Metternich, ei au protestat cu energie împotriva cabalei ce i se făcuse la reprezentația dela Operă. Pe când d-na de Metternich își sfărâma de mânie evantaiul de marginea lojei și publicul fluera — Judith și soțul ei Catulle Mendès, scoși din fire, ovaționau cât puteau.

Până la moarte, Judith a trăit modest în apartamentul, în care, — frumoasă, iubită, — a primit alături de „Prințul încântător", Cattule Mendès, tot ce a avut Parisul mai celebru și a dat reprezentații de marionete cu corul de la Operă. „Parsifal" a fost cântat în acel salonaș mic și a fost ascultat de un public select, ca o slujbă în biserică.

Talentul său pur și cinstit i-a fost recunoscut, nu prin legiunea de onoare, ci prin alegerea ei ca membră în Academia Goncourt, *în vremea când Academia Goncourt nu voia să acorde premii scriitoarelor femei.*

Cu acest prilej a trebuit să părăsească Femina. I s'a dat un prânz, în hotelul princesei de Rohan, mai strălucit de cât pentru un rege, cu lachei în haină roșie, galonată cu aur și perucă albă.

Judith, în rochie albă, părea o zeiță din Olimp. Fericirea îi strălucea pe față, căci nu-și știa în singurătatea ei, atâți prieteni și admiratori Dar după acest prânz s'a retras iar în singurătate. La marginea mării, sub îngrijirea d-nei Elemir Bourges și d-rei Meyer de la Nancy, trăia în tovărășia Umbrelor și a Spiritelor, conversa cu Victor Hugo și Invizibilii.

Intr'o noapte a murit. Jeanne Cattule Mendès trăește. Dar mă că tem că sfârșitul ei nu va fi ca al Judithei...

Literatura și biserica

Un scriitor de curând convertit la catolicism și făcând parte din dreapta politică și stânga literară, întâlnind de curând pe abatele Mugnier, supranumit și abatele literaților, îi zise:

— „Găsesc că un *catolic* are dreptul, ba chiar și datoria de *a fi feroce.*

— „Aceasta nu e părerea mea", răspunse subtilul abate. „Când mă urc în amvon, nu zic: iată pantera lui Dumneezu, ci „Ecce agnus Dei..."

De altfel polițeța între intelectuali și biserică se manifestă sub multe forme în zilele noastre. Barthou în vederea călătoriei sale la Roma, cunoscând pasiunea actualului Papă pentru cărți, legase opera sa „Lamartine orateur", *artistic și bogat, pentru a o înmâna fostului conservator al Bibliotecii ambroziene cu prilejul audienții sale la Vatican.*

Moartea năprasnică l'a împedicat de a-și aduce planul la îndeplinire.

Familia a rugat pe ambasadorul francez de pe lângă Vatican să-i ofere lucrarea ce-i fusese destinată de răposatul ministru francez.

Institutul francez a mers mai departe în raporturile sale de curtenie cu biserica. Régnier care a fost multă vreme secretarul Institutului, nu avea nici un fel de considerație pentru presă.

Succesorul său, d. de Montfort dându-și seamă cât de numeroase și variate sunt formele Institutului, s'a gândit ce bine prinde o publicitate mai întinsă și a adoptat *formula lui La*martine *ca justificare a atitudinii sale:* Dieu même sonne les Cloches, *de ce n'ar încerca și Institutul practica aceasta divină căutând să informeze mai bine și mai cu folos pe jurnaliștii acreditați, dacă n'ar fi decât să adopte diplomația lui Dumnezeu.*

A apărut în editura „Adeverul":

CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii și desenuri.

Exemplarul lei 100.

La toate librăriile.

Din ce în ce mai frecventate sunt finalurile matchurilor, fatale pentru... arbitri!...

„ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 762
Duminică 14 Iulie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Tribunalul culturii

Un congres internaţional al scriitorilor s'a ţinut la Paris între 21 şi 26 Iunie, pentru apărarea culturii. In urma desbaterilor, s'a decis ca această excepţională iniţiativă să se permanentizeze şi să se consolideze sub forma unei asociaţii internaţionale pentru apărarea culturii, un comitet mondial de vigilenţă.

In presidium au fost aleşi André Gide, Henri Barbusse, Romain Rolland, Heinrich Mann, Thomas Mann, Maxim Gorki, Forster, Aldous Huxley, Bernard Shaw, Sinclair Lewis, Selma Lagerlöf, Valle Inclan.

Să mai menţionăm că în afara acestora au mai participat la lucrări şi fac parte din Asociaţia internaţională personalităţi ca Priestley şi John Strachey, Ehrenburg, Pasternak şi Alexis Tolstoi, Malraux şi Jean Richard Bloch, Dreiser, John Dos Passos şi Waldo Frank, Alfred Kerr şi Bert Brecht, Karin Michaelis, Ferrero, Siao şi reprezentaţi ai încă 13 ţări.

Numai garanţia acestor nume indică faptul că nu este vorba de ceva ocazional sau, cum se spune de obicei în asemenea cazuri, de propagandă camuflată, ci este numai şi numai un congres al scriitorilor, sinceri şi oneşti în apărarea culturii, ameninţate, schingiuite şi uzurpate de reacţiunea politică pusă sub semnul barbariei şi al întunericului.

Acest recensământ, acest plebiscit ideologic al tuturor scriitorilor mondiali serveşte astfel cu date fără răspuns şi fără dubiu, afirmaţia că adevăratele inteligenţe, valorile reale ale culturii mondiale sunt în această epocă de cumpănă, de partea progresului şi a adevărului şi se raliază la cauza idealului reprezentată în lupta politică de către proletariat.

Indrituiţi prin valoarea şi prin renumele lor la această reprezentanţă a culturii, în numele ei, aceşti scriitori s'au rostit categoric, cerând oamenilor de carte şi de gând din lumea întreagă solidarizarea cu elementele progresiste ale Istoriei mondiale. Ei cer ca însuşi fondul director şi iniţiator al activităţii culturale să fie regăsit şi redescoperit. Acesta nu poate fi decât lupta pentru promovarea idealurilor umane, lupta pentru demnitate, concordie şi dominaţie a inteligenţii omului.

Ceeace îmi place astfel să deduc din lucrările şi concluziile acestui congres, este adevăratul său sens care nu este cel propus drept titlu şi drept firmă publică a activităţii acestui nou soiu de for internaţional. Cred că nu este vorba de apărarea culturii, ci dimpotrivă de un nou atac al său, de o nouă formă a ofensivei spiritului pe coclaurile lumii.

Ca în Victor Hugo s'ar puteaa spune: **les mort que vous tuâtes se portent assez bien.** Cultura înjunghiată nu pare pentru aceasta să întârzie prea mult. Imi pare dimpotrivă că aceste activităţi şi sensuri pe care începe să le îmbrăţişeze sunt victorii rare în palmareşul său şi că deabia acum începe să aspire şi să pretindă drepturi şi demnităţi nebănuite. Prin congresul dela Paris din 1935 (desigur că şi aceste congrese şi conferinţe vor începe a fi datate şi fixate în istorie ca cele diplomatice şi politice), prin acest congres dela Paris din 1935 deci o nouă autoritate este considerată a fi luat fiinţă. Evident facem toate rezervele cuvenite asupra unei organizaţii mai mult decât embrionare. Modurile în care va evolua nu pot fi încă de pe acum cunoscute. Se poate vorbi însă chiar de acum despre rosturile, esenţa şi misiunea ei.

Această nouă autoritate va fi un tribunal internaţional al scriitorilor în măsura în care aceşti scriitori reprezintă patrimoniul inalienabil al evoluţiei gândului uman.

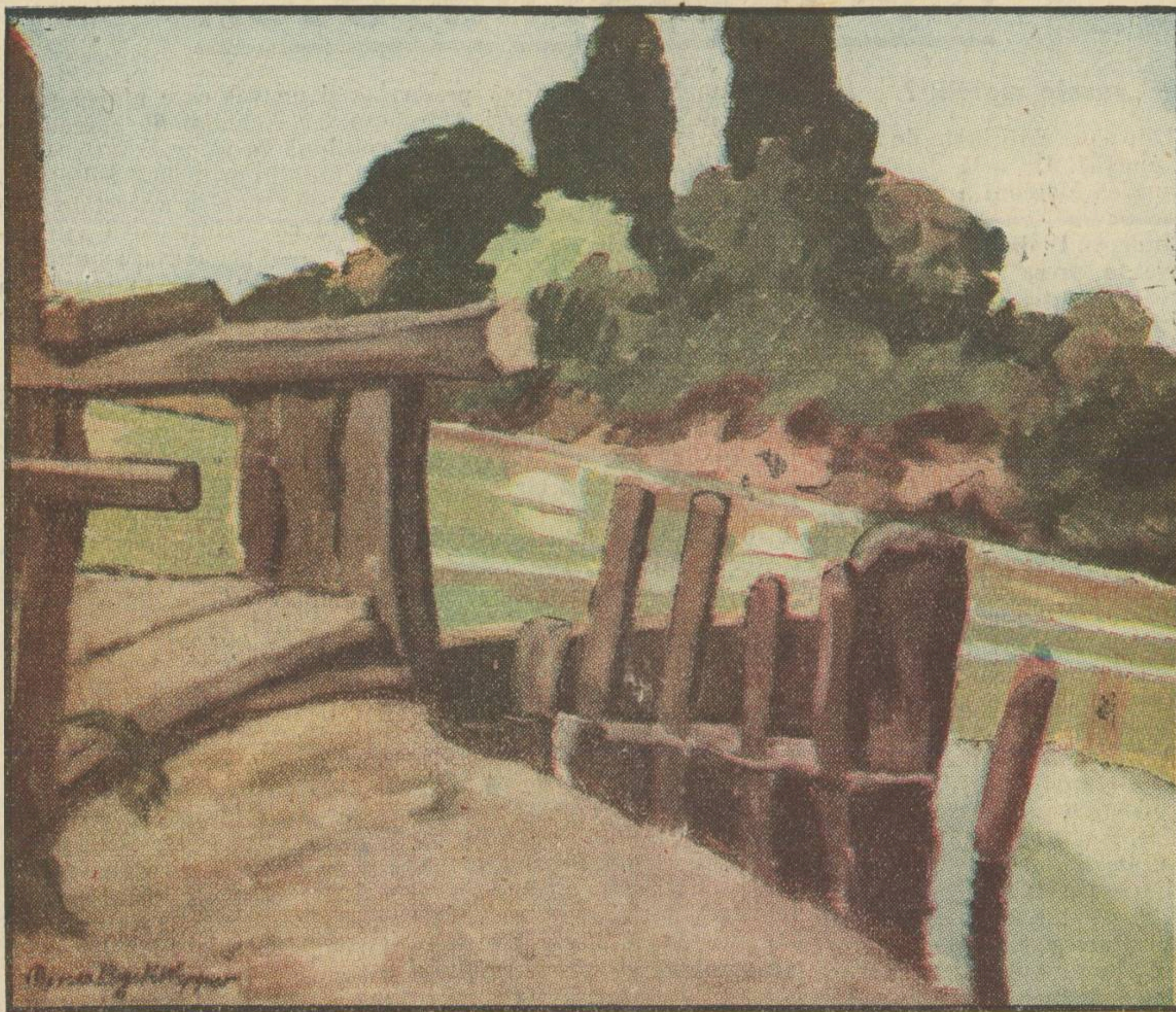
Pentru a relua o veche formulă a lui Julien Benda voiu spune că s'a născut însfârşit Inalta Curte de Casaţie a spiritului şi a culturii. Tot aşa cum Casaţia nu-şi îndreaptă controlul său şi vigilenţa sa decât asupra principiilor legale şi asupra respectului normelor prevăzute de pactul fundamental, la fel această instanţă supremă culturală ar urma să se pronunţe asupra abaterilor şi derogărilor dela constituţia civilizaţiei omeneşti plătită cu veacuri, dar pe care conspiraţia spiritelor negre ameninţă în orice moment să o abolească.

Virtual, această jurisdicţiune spirituală exista şi a existat întotdeauna. Continuitatea itinerariului uman prin hăţişurile istoriei nu s'a făcut decât prin permanentizare, printr'o consemnare a reacţiunii spiritului şi idealurilor faţă de experienţele societăţilor. S'a vorbit mult despre tradiţie la acest congres. Era şi firesc. Singura noţiune faţă de care congresul trebuia să-şi justifice hotărîrile era tocmai această tradiţie a culturii, acest tribunal postum şi pasiv care îşi îngăduie acuma pentru întâia oară să se înscăuneze activ.

De ce însă până acum acest for coordonator al activităţii spirituale umane nu s'a putut înfăptui real, este lesne de înţeles. O asemenea instanţă supremă, un asemenea control incoruptibil şi imanent nu şi le poate admite şi pretinde decât o societate care într'adevăr năzueşte la ideal şi care îşi poate permite luxul sincerităţii şi al adevărului social. Intr'o societate însă al cărui fond moral îl constitue exploatarea, uzurparea şi venalitatea, unde pentruca spiritul să-şi poată găsi domenii estetice şi etice trebue pentru aceasta să evadeze dintre contingenţe şi realităţi, într'o asemenea societate un control al spiritului pe baza constituţiei năzuinţelor umane este, a fost şi rămâne, nerealizabil. Această supremă magistratură la care poate aspira demnitatea umană rămâne posibilă numai în lumile de realizări înaripate, numai în acele lumi în care elanul şi încrederea populară pot unge pe reprezentanţii săi reali cu asemeni misiuni icariene.

Nu tăgăduim utopiile şi exaltările pe care această epilogare a noastră le cuprinde. Ştim că multe dintre cele pe care le-am indicat aici, vor rămâne desigur inaccesibile până şi celor mai tineri dintre noi. Dar sensul este acesta. Şi exaltarea este fatală atunci când mintea parcurge asemenea piscuri, dar când realităţile româneşti ne informează că până şi încercările cele mai modeste pentru ridicarea spiritului, sunt sortite edictelor poliţieneşti.

KYO.

Mina Byck Wepper — Stăvilarul dela Băteşti

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Nici un bărbat nu poate vorbi despre femei, pentrucă nici unul nu pricepe că orice sulemeneală nouă, orice rochie nouă, orice amant nou, împrumută un suflet nou.*

■ *Să se deie pentru femeie, să posează, pentru bărbat, sunt singurele două mijloace pe care le au fiinţele ca să priceapă orice.* (A. Malraux).

■ *Nu trebue să se acorde nimic simţurilor, când vrem să le refuzăm ceva.* (J. J. Rousseau).

■ *Bărbatul care se plânge în versuri şi proză şi teatru, de femeea pe care o iubeşte, dă un bocet de insuficienţă.* (Tudor Arghezi).

■ *Femeia este perfidă şi cu sufletul întortochiat. Ea urăşte şarpele dintr'o gelozie de meserie. Şarpele este prăvălia din faţă.*

■ *Când un bărbat iubeşte cu pasiune femeile, şi când are el însuşi o femee de care se sinchiseşte puţin, urâtă, gâlcevitoare, legitimă, plină de drepturi, cocoţată pe codul civil şi geloasă la nevoie, el n'are decât un chip pentru a ieşi din încurcătură şi să aibă pace, — şi anume să desfacă larg soţiei sale baierile pungii. Această abdicare îl face liber.* (Victor Hugo).

■ *Amorul ideal presupune şi — cum se zicea în veacul al 18-lea — un „obiect" demn, — şi nu numai demn, ci şi potrivit.* (C. Stere).

■ *Orice creatură omenească este o fiinţă diferită în fiecare din cei care o privesc... In acest sens se poate spune că o aceiaşi femee n'a aparţinut nici odată la doi bărbaţi.* (A. France).

■ *Legătura căsătoriei este câte odată atât de strânsă, încât răneşte adânc pe cei pe care-i uneşte.* (Ph. de Varenne).

■ *Adevăratul amor nu este orb; adevărata iubire este poate acea care smulge cârpa dela ochi şi care nu piere din cauza acestui gest.* (E. Faguet)

■ *A întreba dacă este bine sau rău să iubeşti femeile, este ca şi cum s'ar întreba dacă e bine sau rău să-ţi fie sete, şi s'ar vrea să se oprească toată lumea a bea pentrucă sunt oameni care se îmbată.* (d'Argens).

AUREL GEORGE STINO

BALCICUL

Măriei Sale Regina Maria

Risipă de lumină, beţie de coloare,
Râs cristalin ce numai privirilor răsună;
Pe trepte de coline din mare până'n soare
Se urcă'n amfiteatru în chip de semilună !

Balcoane'mbujorate de flori, ca o cunună,
Şi printre vii, smochinii ce dau acum în pârg,
Şi rustice castele la margine de târg
Cu albele domniţe ce cată prin fereşti
Spre parcuri suspendate pe mare, ca'n poveşti

Balcic! Sub ceru-i verde, de peruzea bolnavă,
Nu trece nici o navă!
O barcă ancorată doar moţăc din cap
Ca baba care-adoarme lucrând la un ciorap.
Pe scările de piatră,

Roiesc pisici flămânde şi câini ce nu te latră.
Pe străzi e-un praf de cretă ce-ţi vătuieşte pasul,
Şi peste tot sânt gârle ce-şi vâră'n mare nasul!
Un minaret înţeapă în cerul străveziu,

Pe care muezinul apare ca un cuc
Din ornice de nuc!
E timpul când pe mare luceşte-argintul viu.
Turcoaice cu contururi de focă sau de sac,
Ca anonime vii,

Şi turculeţii ţanţoşi cu ochii măslinii
Şi faţă de castană vârâtă într'un mac,
Se'ntorc de pe la vii.

Pe mare, între valuri, o ceată de delfini
Pun virgule de-o clipă şi-un apostrof de gumă
Şi-un pescăruş ce sigur s'a 'nfiripat din spumă,
Moţat şi guraliv,

Din leagănu-i cu albe îndantelări, naiv
La jocul lor priveşte.
De-odată plictisit,

Cu graţii învăţate pe-o stampă japoneză,
Dintr'o bătaie de-aripi deschide-o paranteză,
Şi violând misterul mut dintr'un val ticsit.
C'o fulgerare scurtă de plisc, îi smulge-un peşte.

Pe treptele 'ncropite păşeşte-un turc bătrân
Cu şoldurile 'nguste şi umerele late,
Inalt şi supt şi spân,
Cu ochi umbriţi şi tainici închişi pe jumătate,

Pe faţa încreţită dar aspră de stăpân.
De sigur e din rasa celebră de piraţi
Ce debarcau pe vremuri bogatele lor prăzi
Şi'n casele ciudate cărau saci grei şi lăzi

Şi fete cu păr negru, dinţi albi şi ochi codaţi!
Acum, în mână, paşnic, în loc de iatagan,
El poartă 'ntotdeauna şiraguri de mărgean,
Şi stând la cafeneaua pescarilor, sub nuc,

Işi bea tihnit cafeaua şi trage din ciubuc.
Dar ochii lui nostalgici şi dorul lui păgân,
Mai cată fără ştire în zările senine,
Corăbiile pline
Pe cari ar fi stăpân!...

Pe plaja strâmtă, încă se mai ridică 'n zare,
Vre-o două figurine de rumen porţelan,
Şi'n cer, uşor şi luciu, un avion apare
Torcând de fericire, ca un imens motan!

ALICE SOARE

Tragedia culturii româneşti

Dezastrul şcoalei secundare sau falimentul Universităţii?

de M. CARP, profesor

Dela reintroducerea bacalaureatului, se fac de două ori pe an statisticile candidaţilor reuşiţi, care variază, după sesiuni şi comisiuni, cam de la 80 până la 40 la sută.

In caz când procentul reuşiţilor e mare, nimeni nu are de spus nimic, toată lumea fiind mulţumită. Când însă procentul e mic, publicul se alarmează, — şi cetăţenii se întreabă îngrijoraţi: *Ce-i cu şcoalele secundare? Ce fac profesorii în clase? Ce însemnează „dezastrul" acesta, de sunt respinşi liceenii la bacalaureat în aşa proporţii?...*

Şi, bine înţeles, toată vina cade pe şcoala secundară şi pe profesorii ei... (Ce importanţă are faptul că *aceeaşi* şcoală secundară... vinovată, — dă şi *procente mari* de reuşiţi, uneori?...)

Chiar colegii universitari, făcând şi ei *atunci* cor cu publicul cel mare, nu găsesc alt vinovat de cât... şcoala secundară:

— *„E spăimântător cât de slab pregătiţi ne vin la Universitate elevii din licee!..."* este refrenul pe care-l auzi atunci în toate părţile din gura universitarilor, ori îl citeşti în îngrijorate interviewuri ori articole de ziar.

Dar iată că de data aceasta au venit la rând, în mijlocul anului acestuia, *examenele de capacitate pentru profesorii secundari.*

Apare acum în faţa publicului şi Universitatea. Nu mai este vorba de astă dată de rezultatele pe care le dă şcoala secundară, ci de acele pe care le dă învăţământul superior al ţării.

Iar aceste rezultate sunt...

Dacă erau *„spăimântătoare"* cele dela bacalaureat, — nu ştiu ce termen aş putea găsi pentru aceste dela examenele de capacitate!...

Nu mai e vorba acum de 40 până la 80 la sută *reuşiţi*, ci de 80 până la 40 la sută *căzuţi!...*

Incă nu s'au terminat toate examenele de capacitate, aşa că nu avem statistica lor generală, dar sunt comisiuni la care nu au reuşit mai mult de 20% dintre candidaţi!...

Să interpretăm cu toată obiectivitatea aceste rezultate.

■

Mai întâi, în fiecare an sunt două sesiuni de bacalaureat: una în Iunie şi alta în Septembrie. Prima este a absolvenţilor proaspeţi ai liceelor, iar cea de-a doua este a foştilor corigenţi şi a candidaţilor respinşi în Iunie la bacalaureat.

Ei bine, se constată *sistematic* că procentul reuşiţilor în Iunie este cu mult mai ridicat de cât al celor reuşiţi în Septembrie.

Aşa dar, ELEVII BUNI, *care promovează direct la finele anului de liceu,* REUŞESC MAI BINE ŞI LA BACALAUREAT.

Apoi...

Dar când va primi oare publicul nostru, ca lucru câştigat definitiv, ideile cele mai elementare şi mai evidente?

Căci, iată ce se întâmplă aici. Toată lumea pare că judecă aşa: Dacă nu reuşesc la bacalaureat de cât, de pildă, 40% din absolvenţii liceului, asta însemnează că liceul dă rezultate slabe, fiindcă, *altfel*, toţi absolvenţii liceului ar reuşi la bacalaureat, — sută la sută...

Ei bine, nu!

Nu trebue să reuşească la bacalaureat toţi absolvenţii liceului. Nu trebue să reuşească nici jumătate din ei, obligator.

— *„Dar atunci de ce-i lăsaţi să termine liceul?"...* ne întreabă cetăţeanul, oarecum îndignat şi crezând că ne-a înfundat.

Şi cu toate acestea, răspunsul ar trebui să şi-l dea singur, cu cea mai mare uşurinţă!...

Il formulăm şi noi printr'o întrebare:

— *Crede oare cineva că toţi locuitorii României sunt perfect egali ca inteligenţă, putere de muncă, pătrundere, memorie, sârguinţă, etc?...*

Fireşte, nu va răspunde nimeni afirmativ.

Dar atunci, de ce să nu înţelegem că nu-i nimic mai simplu şi mai just de cât să admitem că cetăţenii ţării acesteia trebue să fie împărţiţi, din punct de vedere intelectual, în cel puţin patru categorii generale, care ar putea fi reprezentate prin: *şcoală primară, gimnaziu, liceu şi universitate?*

De ce să nu înţelegem că există şi fii ai acestei ţări, pe care *natura* i-a croit aşa fel, în cât nu sunt capabili să-şi însuşească, unii de cât cunoştinţele elementare din şcoala primară, alţii pe cele din gimnaziu şi alţii cel mult pe cele ale liceului, — şi că mult mai puţini sunt acei meniţi să urce la Universitate, spre culmile ştiinţei?...

Şi odată primit acest adevăr atât de elementar, toate interpretările eronate cad dela sine. Inţelege oricine că dacă dai drumul unui elev să termine liceul, asta înseamnă că-l consideri apt să-şi însuşească cunoştinţele ce corespund studiilor liceale, iar dacă-l respingi la bacalaureat, asta înseamnă că nu-l crezi în stare să facă faţă cerinţelor mai înalte ale studiilor universitare.

Practic vorbind, îi dai elevului certificat de 7 (de-acum 8) clase liceale pentru că-l socoţi bun să se facă oficiant la Poştă şi Telegraf, fufncţionar la C. F. R., la R. M. S., etc; dar nu-i dai bacalaureatul fiindcă socoţi că nu va putea deveni niciodată bun medic, judecător, avocat, profesor, etc.

Astfel privite lucrurile, dacă se poate face vre-o imputare în chestiunea bacalaureatului, apoi ea trebue făcută acelor comisiuni care, din prea mare şi rău înţeleasă indulgenţă, *resping prea puţini candidaţi* şi deschid porţile Universităţii unor oameni care nu sunt apţi pentru înalte studii de specializare şi de adâncă pătrundere. Din astfel de elemente vor eşi medici care vor ucide cu zile pacienţii, judecători care nu vor pricepe subtilităţile juridice, profesori care vor nenoroci generaţiile viitoare.

Astfel stau lucrurile şi nu pot fi altfel privite.

Examenul de bacalaureat nu este dar un examen de control al rezultatelor date de şcoala secundară, ci este un examen de admitere în lumea intelectuală, la studiile înalte universitare.

(De altfel, există examene de control pentru rezultatele anilor de studii în liceu: *examenele de fine de an.* Ce rost ar mai avea încă un control, prin bacalaureat, — mai ales când, afară de preşedinte, examinatorii la bacalaureat sunt *tot profesori secundari?).*

Şi în cazul acesta, e clar că nu se poate vorbi de „dezastrul" şcoalei secundare când nu

(Continuare în pag. II-a)

reușesc la bacalaureat toți absolvenții de licee, — după cum nu se poate vorbi de *dezastrul școalei primare* dacă nu pot intra în școli secundare toți absolvenții școalelor primare, nici de *dezastrul gimnaziului* fiindcă nu reușesc la examenul de intrare în clasa a V-a toți absolvenții gimnaziului.

Fiecare ciclu de învățământ dă viitorilor cetățeni cultura la care au drept să aspire după puterea minții lor. Dacă nu-s apți să meargă mai departe, ciclul imediat superior îi respinge ori îi eliminează când s'au strecurat în el.

Așa e natural și așa trebue să fie.

In orice caz, rămâne, cred, bine stabilit că rezultatele dela bacalaureat nu dovedesc „dezastrul" școalei secundare, chiar dacă procentul reușiților e sub 50.

Nu știe oare cetățeanul român că, în unele sesiuni, rezultatele bacalaureatului în Franța sunt cu mult mai... dezastruoase de cât în România, numărul celor reușiți ajungând chiar cu mult sub 40%?...

Nimic mai absurd de cât ideea că orice copil care intră în școala secundară trebue să ajungă numaidecât la Universitate. E foarte natural, din contra, ca fiecare să-se oprească la limita dincolo de care nu-i îngădue puterile lui sufletești să treacă.

■

Dar rezultatele examenelor de capacitate pentru profesoratul secundar? Dovedesc oare aceste examene *ceva* relativ la Universitățile noastre?

Să cercetăm.

Presupunem ca admis că liceele trimit la Facultăți elevi slab pregătiți, așa cum spun colegii universitari.

Mai întâi, de ce-i trec la bacalaureat președinții, care sunt profesori universitari și care au destul prestigiu în comisiuni, ca să trântească pe candidații care nu răspund satisfăcător?

Apoi, odată intrați în Universitate, pentru ce nu-i resping la examene și la licență, dacă nu știu tot ce trebue să știe?

Căci aici nu se mai pune problema, ca la liceu, că absolventul slab poate intra în categorii de ocupațiuni cu caracter de muncă mecanică. Universitatea, dându-le licența ori doctoratul, îi declară... intelectuali și-i trimete să aplice legile, să vindece bolnavi, să instruiască pe alții, etc.

Care e dar datoria Universității?

Negreșit, *să dea dreptul de a ocupa astfel de îndeletniciri de răspundere în societate, — numai celor ce le pot îndeplini cum trebue.*

Ii trimete școala secundară elemente insuficient formate? Universitatea n'are de cât să le desăvârșească pregătirea, ori — *să le închidă drumul.*

Universitatea nu poate pretexta că elevii le vin așa de slabi din liceu, în cât nu mai pot face nimic cu ei.

Mai întâi, studentul nu are de învățat la Universitate o duzină de materii atât de diferite ca elevul de liceu. El își alege o specialitate pe care, ori cum, o știe mai bine pentrucă i-a plăcut și a cultivat-o mai mult în liceu *(neglijând alte materii).* Ca student, el se specializează și astfel își cantonează toată activitatea la o singură materie cu ramificațiile ei, ori la două trei materii înrudite.

Apoi, mai matur acum, studentul poate reface și adânci într'un timp foarte scurt materii pe care nu le-a pătruns ori nu le-a reținut bine din liceu, — deci prea lesne își poate umple lipsurile, dacă a venit cu ele.

Are și timp destul pentru aceasta.

Deci, după cum liceul nu poate da vina pe școala primară, tot așa și universitatea nu poate da vina pe școala secundară.

Universitatea trebue să le complecteze lipsurile, să le dea știință superioară și să-i dea societății pe studenții ei *numai dacă ei răspund titlului pe care li-l acordă.*

Căci când Universitatea trimite pe un doctor în medicină în fruntea unei plăși ori unui spital, ea declară prin aceasta că el e apt să trateze și să vindece bolnavii; când îi dă titlul care-i permite să fie numit ajutor de judecător, ea-l consideră pregătit să interpreteze legile și să distribue dreptatea; *când îl trimite la examenul de capacitate pentru profesorat — după ce tot ea l-a trecut prin Seminarul Pedagogic Universitar — îl crede bun de profesor.*

Acesta este rolul Universității, *cel puțin în organizarea ei de astăzi,* după cum rolul Școalei de Arhitectură este să dea arhitecți, a Politechnicelor să dea ingineri, etc.

Nu poate fi nici o comparație între faptul că liceul dă absolvenți care nu pot fi primiți în Universitate și de aceea cad la bacalaureat și între faptul că Universitatea dă elemente care cad la examenul de capacitate pentru profesiunea ce și-au ales.

Comparația ar fi valabilă numai în cazul când, după Universitate, licențiatul ar avea de urmat vre-o *școală specială* care să-l pregătească pentru profesorat ori să-i interzică intrarea dacă nu-i apt.

Dar așa ceva nu există.

Și atunci se pune întrebarea: Dacă nu se poate vorbi de *„dezastrul" școalei secundare* după rezultatele dela bacalaureat, — este oare aceeași situație *pentru Universitate,* după rezultatele examenelor de capacitate?

Evident că nu.

Profesorul de liceu poate să spue elevului său căzut la bacalaureat:

— Ți-am dat certificat de absolvire, dar nu ca să intri în Universitate, ci ca să te dedici unei cariere care nu cere învățătură înaltă.

Profesorul universitar însă nu poate spune studentului căruia-i dă doctoratul în medicină:

— Ți-am dat doctoratul, dar nu ca să practici medicina...

Și tot așa, nu-i poate da studentului licența în drept, oprindu-l de a se face avocat ori magistrat, sau licențiat în litere ori științe, oprindu-l de a se face profesor...

Să fim bine înțeleși: nu spunem că rolul Universității este de *a crea* avocați, magistrați, profesori, etc. Dar diploma de licență ori doctorat chezășluește, în ori ce caz, că acel ce-a căpătat-o posedă *cel puțin* cunoștințele teoretice, știința corespunzătoare.

Universitatea are tot dreptul să zică:

— Nu-mi pasă ce se va face licențiatul meu. Eu nu dau carieră, dau știință.

Da.

De cât, ultimele examene tocmai asta au dovedit: *lipsă mare și generalizată de știință.*

Așa dar, procentul extraordinar de mare al celor căzuți la examenele de capacitate pentru profesorat (și nu cumva s'ar putea adăugi și examenele de judecători?) arată că Universitățile nu-și îndeplinesc menirea, — dă pe față *falimentul Universității.*

■

Să tragem de aici concluzia că vinovați sunt *numai* profesorii Universităților? Să ne întrebăm alarmați: *Ce-i cu Universitățile noastre? Ce fac profesorii universitari la cursuri? Ce-i grozăvia asta, de cad atât de mulți candidați la examenele de capacitate pentru profesorat, ori pentru magistratură?*

Ar fi să privim lucrurile prea superficial.

Relele sociale nu pot fi cercetate izolat, fără a ținea seamă de societatea în care se produc.

M. CARP.

Citți toți azi
în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
TAINA CASEI MUTE
de
ANDRÉ LEMANDÉ
Lei 4, Romanul complect.
La toți chioșcarii și librarii

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Iar „razele morții"?

Din nou se vorbește de „razele morții". De astă dată, se afirmă că Marconi a reușit să le descopere.

Judecând după ceeace se scrie în presa cotidiană în această direcție, nu ne putem opri de a constata că relatările sunt pe cât de superficiale, pe atât de exagerate.

Din punct de vedere științific, problema razelor morții se reduce la următoarea întrebare: Se poate produce prin inducție, într'un conductor îndepărtat un curent electric care, la rândul lui, să provoace anumite efecte fizice?

Unul din aceste efecte, ar fi de pildă o încălzire excesivă a organismului omenesc, capabilă să ardă țesuturile și să provoace chiar moartea.

Mai dificilă se prezintă problema atunci când e vorba de perturbarea motoarelor cu explozie. Aci trebue să deranjăm generatorii de aprindere sau să împiedecăm izbucnirea scânteii în eclator. Or, aceasta este o chestiune extrem de grea, întrucât în stadiul actual al technicei, organele pomenite sunt protejate și, firește, în viitor, atunci când primejdia razelor morții va fi mai accentuată, se va putea realiza o protecție și mai eficace încă.

E drept că putem induce un curent într'un conductor electric, folosind o anumită lungime de undă, dar condițiunile exacte ale acestui fenomen fundamental în T. F. F., nu sunt încă suficient lămurite, pentru a fi utilizate cu folos, în afară de cadrul radiotechnicei.

Mai toate încercările de a emite la distanță cantități importante de energie radiantă se isbesc de dificultatea că sfera de acțiune a razelor este prea mică. Și apoi, chiar dacă în viitor asemenea încercări ar reuși, nu rezultă deloc — cum s'a afirmat adesea — că ne găsim fără apărare în fața razelor morții.

In aceeaș măsură în care se desvoltă technica radiațiilor, evoluează și aceea a protecției împotriva lor.

Energiile, de care dispunem în cel mai bun caz astăzi, sunt abia suficiente pentru a ucide niște animale mici, la o distanță de câțiva centimetri. Ca să putem arde țesuturile interioare ale unui om la o depărtare de câteva sute de metri, n'ar ajunge nici energia tuturor posturilor de emisiune din lume.

Iată dece trebue să urmărim experiențele lui Marconi, cu cea mai mare rezervă, întrucât s'ar putea și de astădată să fie vorba de un „bluff", așa cum a fost cazul acum doi ani, cu faimoasele și misterioasele raze anunțate de ilustrul fizician american, Nicolae Tesla.

Cât de departe vede șoimul

Profesorul german Bastian Schmid a studiat sistematic în timpul din urmă problema agerimii vizuale la acele specii de păsări, care se bucură de privilegiul unei facultăți excepționale a văzului.

Experiențele, pe care le-a făcut asupra șoimului, ne-au dovedit că această pasăre poate vedea din sbor un porumbel, de la o depărtare de 1000 de metri. Și, firește, imediat se năpustește asupra pradei.

Dela această distanță porumbelul nu poate fi văzut de un om, nici chiar cu o lunetă obișnuită.

Un alt șoim a recunoscut la o distanță de 1550 de metri un joc de pene, pe care-l ținea în mână un crescător de pasări, în scop de a-l momi.

Și în acest caz, șoimul a descins repede ca o săgeată.

In sfârșit, au fost și șoimi, care ajungeau să distingă prada chiar dela 1660 de metri.

Izolație calorifică în aluminiu și asbest

Se știe că metalele albe radiază foarte puțin căldura, reflectând o mare parte din razele calorifice, întocmai ca oglinzile.

Această proprietate, mai pronunțată în cazul aluminiului, a fost de curând aplicată în practică.

S'a realizat astfel un nou material de izolație împotriva căldurii, printr'o combinație de foițe de aluminiu cu asbest.

Experimentându-se noul material la acoperirea bărăcilor și izolarea zidurilor, s'a constatat că în asemenea încăperi vara se produce o temperatură agreabilă, iar iarna se obține o considerabilă economie de combustibil.

Deasemenea, următoarea experiență s'a dovedit edificatoare: S'a fiert apă într'un vas, ai cărui pereți erau alcătuiți, rând pe rând, din diferite materiale izolante. In cazul când se folosea combinația asbest-aluminiu, temperatura se ridica numai la 29 de grade în interior, în timp ce atunci când suprafața exterioară a pereților era de asbest-ciment, fără metal, temperatura depășea 50 de grade.

Radio-comunicații subterane

In genere, sunt prea puțin cunoscute condițiile de propagare a undelor hertziene în interiorul solului. Domeniul undelor ultra-scurte — care ascunde atâtea surprize — pare să prezinte însușiri interesante și în această direcție.

Intr'adevăr s'a dovedit că există posibilitatea de a stabili o legătură radioelectrică, direct în pământ, prin intermediul acestor unde.

De curând au avut loc o serie de încercări de transmisiune din fundul unor puțuri adânci, ceeace, firește, împiedica o propagare aeriană a undelor. S'a obținut astfel o comunicație prin T. F. F., între un tunel săpat dedesubtul unui lac și un vas care plutea pe acest lac. Actualmente cercetările continuă în mine.

Unul din primele rezultate interesante pentru cercetători e faptul că — împotriva așteptărilor — propagarea undelor hertziene se face mai ușor în pământul uscat decât în cel umed.

Amprenta digitală ca stigmat fiziologic

Amprentele digitale nu reprezintă numai un document de cea mai mare importanță în domeniul criminalogiei, ci furnisează indicații prețioase, atât medicului cât și antropologului.

Intr'adevăr, s'a constatat că există foarte multe boale, care pot fi recunoscute ușor după anumite semne particulare, conținute în asemenea amprente și leme descifrabile.

Pe de altă parte, savantul german profesorul Poll, de la universitatea din Hamburg, a stabilit o corelație între amprentele digitale și anumite particularități ale raselor omenești. Așa de pildă, el susține că mongolii furnizează amprente fundamental deosebite de acele ale negrilor. Amprentele europenilor prezintă analogii izbitoare cu acele ale populației din nordul Africei și Indienilor, fapt care nu trebue să ne mire, dacă ținem seamă de înrudirea acestor popoare cu locuitorii vechiului continent.

Chiar și subîmpărțirile raselor pot fi fixate până la un punct, — după opinia profesorului Poll, — în legătură cu amprentele digitale.

Ing. I. S.

A apărut în editura „Adeverul":
CONST. GRAUR: ***CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.***
Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii și desenuri.
Exemplarul lei 100.
La toate librăriile.

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

■

— *„The Limited Edition Club" din New-York a instituit o serie de premii pentru ilustrări de cărți, în valoare de 7000 dolari, premiul întâiu fiind de 2500 dolari, al doilea de 1500 dolari, și următoarele trei de 1000 dolari fiecare.*

Oricine va putea să participe la acest concurs.

Informațiuni se pot obține dela: Dl. George Macy, Director, The Limited Editions Club, 551 Fifth Avenue, New-York. U. S. A.

Ultimul termen pentru participarea la acest concurs este 15 Martie 1936.

■

— *A apărut anul II, Nr. 67, Iunie 1935* „Revista de Studii Sociologice și muncitorești" *de sub conducerea d-lui* N. N. Matheescu, *cu următorul interesant sumar:*

N. N. Matheescu: *„Statul țărănesc și problema muncitorească";* Petre I. Ghiață: *„Partidele politice";* Petre Pandrea: *„Sociologul St. Zeletin";* Ion Mirescu: *„Proletariatul și economia dirijată";* Roman Moldoveanu: *„Pe marginea planului d-lui H. de Mann";* G. Rădulescu: *„Insemnări despre criză";* N. N. Protopopescu: *„Sociologia Militans" de d. D. Gusti;* Mihail Stroia: *„Realitatea Socială" de Traian Herseni, Practica Socială. — Recenzii. — Cărți și reviste, bibliografii.*

Un exemplar de 40 pagini 10 lei.

■

— *A apărut în editura „Cugetarea" dicționarul Român Francez, de Prof. Martinescu-Asău.*

Fiind o călăuză extrem de utilă pentru cunoașterea și aprofundarea limbii franceze, interesează toate categoriile de intelectuali: elevi, studenți, ofițeri, profesori și funcționari.

■

— *A apărut în editura „Cugetarea" romanul d-lui Alexandru Bilciurescu, intitulat „Tichia de Mărgăritar".*

■

— *In dorința de a pune în permanență la îndemâna tineretului cărți eftine, interesante, recreative și în acelaș timp folositoare, editura „Cugetarea" are grija ca volumele lui Jules Verne să se afle în permanență în rafturile librăriilor spre a fi oricând la dispoziția cumpărătorilor.*

In acest sens a retipărit „Copiii Căpitanului Grant", lucrare ce cuprinde 3 volume.

■

Colaboratorul nostru, d-l Michael Baari, *primește — pe aceia cari doresc consultațiuni astrologice directe — la domiciliul său din Bd. Pake 127, et. II, București, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. și 9 seara, Telefon: 4.40.85.*

CRONICA ȘAHULUI

Concursul internațional „in memoriam W. Pauly"

RAPORTUL JURIULUI

Concursul organizat de noi în amintirea celui mai mare problemist al lumii, Wolfgang Pauly, a avut un succes strălucit, unic în analele șahului european. Din 23 de țări ale lumii peste 100 problemiști, între cari Mendes de Moraes, Dawson, Fox, Heidenfeld, Larssen, O. Nemo, Salardini, Chicco, Segers, Rohr, Buchwald, Schaffer, van den Berg, Keirans, etc. și românii Onițiu, Leibovici, Friedmann, Farago, Heskia, Obrenovici, Lazarus, etc., ne-au trimis aproape 500 — în realitate 483 probleme. Este cel mai mare număr de probleme trimis vreodată la vreun concurs de probleme european. Inceput în Mai 1934, concursul a durat până la 1 Ianuarie 1935.

Dela 1 Ianuarie până la 1 Iulie—6 luni de zile — a durat clasificarea, evaluarea și darea premiilor, printr'o muncă titanică a juriului. De obicei, înainte de raportul juriului, redacția trage concluzii. Noi, având câteva considerații de făcut, vom publica abia la urmă o statistică generală și lămuririle noastre.

De pe acum însă anunțăm că atât la problemele directe, cât și la cele feerice, românii nu au reușit, să se califice decât foarte slab, afară de ing. Farago. Ne pare rău...

Și acum câteva cuvinte despre juriu.

La problemele directe — d. Herland, eminentul problemist, prieten cu Pauly, om de 70 ani, a clasificat 191 probleme, ceeace e imens pentru vârsta lui. Prin concursul nelimitat ce ni l-a dat la acest concurs, a adus un măreț omagiu marelui dispărut.

D. S. Tharu, fost redactor al rubricei noastre, un foarte cunoscut problemist, atât în țară cât și în străinătate, colaborator al multor reviste de șah din toată lumea, a clasificat 291 (!) de probleme.

A muncit enorm, cu minuțiozitate și cu un talent mare de deslegător. Este tipul special al judecătorului.

Noi vom reveni asupra juriului la concluziile finale. Deocamdată le mulțumim călduros că ne-a ajutat să ducem această grea operă până la capăt. In acest număr publicăm doar raportul d-lui S. Herland.

Noi — acum— suntem mândri că o rubrică de șah românească — a noastră — a avut acest succes și pornim spre noi concursuri, spre noi organizări, având unicul scop: înflorirea a șahului românesc.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

PROBLEME DIRECTE — D. S. HERLAND

Am avut de examinat în total 191 probleme directe, dintre care 162 (84,82%) corecte și 29 (15.18%) incorecte. Din aceste lucrări trimise se găsesc 110 probleme de mat în 2 mutări și 81 de mat în 3 și mai multe mutări. Din problemele de mat în 2 mutări 93 (84,55%) s'au dovedit ca corecte, iar 17 (15,45%) ca incorecte. Din problemele de mat în 3 și mai multe mutări 69 (85,19%) sunt corecte, iar 12 (14,81%) au fost eliminate din cauza incorctitudinei. Au rămas deci 162 probleme pentru evaluare.

Este foarte regretabil, că, din cauza incorectitudinilor, un număr destul de mare de opere, care ar fi meritat un premiu, nu pot lua parte la concurs. După ce vor fi corectate, unele din aceste opere vor avea desigur succes într'un concurs viitor.

După o examinare amănunțită și o matură chibzuire m'am hotărît a acorda *premiul I* din categoria de probleme în 2 mutări operei cu motto:

„Tableau" *(N. R. — de H. Elliassen-Norvegia).*

și premiul II problemei cu motto:

„He" *(W. Hebelt-Polonia).*

In problema cu premiul I, roata calului — fără transformare de pioni — este admirabil construită. Problema și cheia ne mulțumesc pe deplin.

In a doua problemă premiată ecourile alternative ale interferenței duble de Turn și Nebun pe câmpurile albe și negre au un efect surprinzător. Construcția economică și prima mutare formează un tot armonic.

Conducerea concursului acordând afară de primele 2 premii, mențiuni onorabile unui număr de 10% din celelalte probleme și laude unui număr de 15%, alegerea din numeroasele probleme bune sosite a fost extrem de de grea. A trebuit să se renunțe la o clasificare gradată la problemele lăudate, întrucât diferențele calitative sunt neînsemnate.

I. Mențiune onorabilă: „Und so eine Idee!" *(E. și J. Pedersen-Danemarca).*

II. Mențiune onorabilă: „Kiepura II" *(Z. Zilahi-Ungaria).*

III. Mențiune onorabilă: „Tollkühnheit" *(G. J. Sonntag-Germania).*

IV. Mențiune onorabilă: „Chișinău" *(O. Stocchi-Italia).*

V. Mențiune onorabilă: „Memento mori! I" *(O. Nemo-Austria).*

VI. Mențiune onorabilă: „Ianovcic cu Schiffmann II" *(C. Gavrilov-România).*

VII. Mențiune onorabilă: „Javitás II" *(Z. Zilahi-Ungaria).*

VIII. Mențiune onorabilă: „Marisa" *(Dr. Chicco-Italia).*

IX. Mențiune onorabilă: „J. B. I." *(Buchwald-Austria).*

Probleme lăudate (în ordinea alfabetică):

„Annabella" *(K. A. L. Kubbel-U. R. S. S.).*

„Belt" *(W. Hebelt-Polonia).*

„Carmen I" *(Prof. Schwarz-Cehoslovacia).*

„E. P." *(dr. Palkoska-Cehoslovacia).*

„Ianovcic cu valve" *(G. Gavrilov-România).*

„Ingen chans" *(G. Anderson-Suedia).*

„Juszt is!" *(F. Böhm-Ungaria).*

„Kiepura I" *(Z. Zilahi-Ungaria).*

„Nanning" *(A. F. Ianovcic-România).*

„Odo" *(E. Salardini-Italia).*

„Olga" *(E. Höiholl-Norvegia).*

„Rango" *(J. Jansen-Germania).*

„Toresa" *(F. Mendes de Moraes-Brazilia).*

„W.W.W." *(W. W. Wallis-Africa de Sud).*

Dintre problemele de mat în 3 și mai multe mutări premiul I l-a obținut problema cu motto:

„Two bishops", *(Ing. P. Farago-România).*

iar premiul II problema cu motto:

„F. A. II" *(F. Anderson-Suedia).*

Prima este o problemă foarte dificilă și extrem de originală. Sacrificiul ambilor Nebuni este frapant, amenințarea (2.Nxd5) ascunsă. Poziția este liberă. O problemă bună din toate privințele.

Cealaltă este o problemă foarte frumoasă și grea. Soluția este foarte ascunsă. Deviările multiple ale Turnului și Calului fac din opera aceasta o problemă modernă a noii școli germane. Cheia (1. Da8!) este ascunsă și mutările fina ale Regelui alb forțează interferența de Nebun și Turn datorite Calului.

I. Mențiune onorabilă: „Boy" *(K. A. L. Kubbel-U.R.S.S.).* Marea valoare a acestei probleme constă în deviările simetrice ale Turnului negru la a7 respectiv la h1. Trecerea acestor puncte de intersecție fac o impresie foarte artistică.

II. Menț. onor.: „Steaua" *(R. Weinheimer-Austria).* O problemă foarte adânc construită. Varianta principală (1. Dc8, d1 N!.2. Dh8+, Nh5. 3. Dh6— 4.Dg5+ și 5. T+) este foarte ascunsă și de o rară frumusețe.

III Menț. onor.: „Carolus" *(K. Flatt Elveția).* O problemă modernă. Cheia bună și grea. Deviările surprinzătoare.

IV Menț. onor. „Ocuba" *(W. Reichert-Germania).* O problemă de „Zugzwang", care ne mulțumește pe deplin prin mutările fine ale Damei albe.

V. Menț. onor. „Omagiu" *(V. Onițiu-România).* Cu material economic, varianta principală este surprinzătoare și procură mari dificultăți chiar unui dezlegător rutinat. Probabil un „Onițiu"!!

VI. Menț. onor.: „Deo gratia!" *(S. Mühltaller-Germania).* Deviările multiple ale Damei negre la h1 și a8, — aceste mutări de pendulă în diagonală, — sunt foarte originale și dau acestei probleme o valoare deosebită.

VII. Menț onor.: „Try play" *(Dr. Palkoska-Cehoslovacia).* O problemă în stil absolut boemian cu prima mutare bună și variante frumoase.

Probleme *lăudate* (în ordine alfabetică):

„Carmen II" *(Prof. Schwarz-Cehoslovacia).*

„F. A. I." *(F. Anderson-Suedia).*

„Florida".

J. B. IV" *(J. Buchwald-Austria).*

„Marga" *(K. Lauc-Germania).*

„Oletta" *(W. Reichert-Germania).*

„Pinmodel-Echo" *(M. Bukofzer-U. S. A.).*

Sekundärer Inder" *(H. Brixi-Austria).*

„Stapellauf" *(J. V. Ulehla-Austria).*

„Südost" *(R. Wemheimer-Austria).*

„Viribus unitis" *(J. V. Ulehla-Austria).*

Toate problemele incorecte stau la dispoziția autorilor, iar cele corecte vor apărea în cartea omagială a concursului internațional de probleme *„in memoriam W. Pauly".*

La sfârșit îmi fac o datorie plăcută de a mulțumi cu această ocazia d-lui *Dr. L. Lazarus* precum și délor *Paul* și *Dinu Negreanu* de la redacția șahistă a *„Adevărului Literar și Artistic"* pentru inimosul lor sprijin.

PROBLEME INCORECTE

I. Probleme de mat în 2 mutări.

Motto: „Bolivia", Rb3—Rd5. Extrasoluție: 1. Dg2!

Motto: „Caissa", Rg6—Rd5. Extrasoluție: 1. Rh5!

Motto: „Diana", Ra5—Rd4. Extrasoluție: 1. Té2!

Motto: „E. R.", Rf7—Rc1. Extrasoluție: 1. T×g1.

Motto: „Espero", Rf2—Rf4. Extrasoluție: 1. D×g7 și în intenție este insolubilă după 1..., Té6!

Motto: „Grimshaw", Rg3—Ré4. Insolubilă după 1. ....., D×h7!

Motto: „Ianovcic cu Schiffmann I" Rb3—Rd4. Dualuri grave ...ât în Ianovcic — cât și în tema Schiffman: 1. ....., Cé4. 2. D×é3 mat, și: 1. ....., T×é5 2. Tc4 mat.

Motto: „Legătura calului", Ra6—Rd5. Extrasoluție: 1. C×é7+.

Motto: „Mat pe linia interferenței" Rh1—Rd4. Extrasoluție: 1. T×g4+.

Motto: „Maturi cu interferențe", Ré1—Rd4. Extrasoluție: 1. é5×d6.

Motto: „Nebunul negru" Ra6—Rh4. Extrasoluție: 1. D×f2+.

Motto: „Praga II, 1934", Rd8—Rc6. Extrasoluție: 1. D×a3.

Motto: „Pedone", Rf2—Ré5. Extrasoluție: 1. Tf5+.

Motto: „Ta1", Rb5+Rd4. Extrasoluție: 1. N×é4.

Motto: „?", Ra7—Rc6. Extrasoluție: 1. Cd4+.

Urmare în pag. VIII-a

Un menaj ca multe altele...

Cobori într'o prăpastie pe niște trepte înguste, cari nu se mai sfârșeau...

V

Vino, Lala, nu-ți fie teamă...

Lala s'a întors în țară în Maiu 1916 în preajma războiului. Mama ei slăbise. D-l Weber, copleșit de greutăți, îmbătrânise. O duceau destul de greu căutând să-i ascundă Lalei adevărata lor situație materială, care era din ce în ce mai rea.

Primeau lume, eșeau, ca s'o distreze pe Lala. Ea își regăsise câteva colege de școală, unele măritate, altele nu. Lala, care trăise o altă viață la Viena, în alt mediu nu-și putea găsi nici o afinitate sufletească cu ele. Nu înțelegea cum nu puteau găsi alt subiect de vorbă decât moda și bărbații.

Nu le judeca. Așa erau ele. Ea era altfel, și atât.

Asta nu era nici vina lor, nici meritul ei.

Ea se îmbrăca simplu. O rochie nu „trebuia" să fie modernă; să i se potrivească, să-i stea bine, asta era destul. Avea o notă personală, un gust înăscut, pentru care o invidiau prietenele ei.

— Ce curios, Lala, tu nu alegi nici culoarea modernă, nici modelul cel mai nou pentru o rochie și tu parcă ești totdeauna o regină, iar noi... îi spuse una din ele într'un elan de sinceritate.

— Eu nu sunt decât o... cenușereasă, Lili, a răspuns Lala râzând.

— Da, dar prințul tot pe cenușăreasă a ales!

Tu ai să fii foarte norocoasă, Lala!

Lala privise în gol. Zâmbi.

— Poate...

Pe Lala nu o mulțumeau însă petrecerile și vizitele. Trebuia să asculte fel de fel de banalități și apoi după ce cânta, toți se simțeau obligați s'o felicite, strângându-i mâna și îngânând ceva ca o condoleanță. Nu-i făcea plăcere să cânte în lume și nu o făcea decât pentru bucuria părinților ei.

Acasă cânta însă ceasuri întregi și era fericită când mama ei îi spunea blând:

— Ce frumos cânți tu, Lala!...

Sau când seara după masă, tatăl ei o ruga:

— Lala, tu nu cânți ceva? Am de lucru și mai cu spor lucrez când cânți tu.

Bucuria lor era răsplata pentru munca ei

Intr'o seară d. Weber o chemă în birou.

— Stai, Lala, avem de vorbit.

Emoția îi tremura în glas.

Lala simți că inima îi bate mai iute. D. Weber începuse să-i spue cât o iubeau, ce mândri erau de ea și cât îi mâhnea faptul că nu-i puteau face o viață mai largă, mai luxoasă, așa cum o merita frumusețea și calitățile ei...

— Dar eu sunt foarte mulțumită cu viața asta și fericită de dragostea voastră. Nu-mi lipsește nimic, mă simt foarte bine acasă... Și voi sânteți așa de buni... Doamna Weber începuse a plânge. D. Weber o luase pe genunchi, ca atunci când era mică, o mângâie pe păr, o sărută pe frunte....

— Fetița mea, fetița mea...

Lacrimile îi înecau glasul.

Lala i-a scos atunci ochelarii, i-a sărutat ochii și părul, cum făcea „fetița" de patru ani...

D. Weber s'a recules și a continuat:

— Vezi tu, noi îmbătrânim...

Lala a protestat.

— Nu, nu, tu ești copil, judeci altfel. Viața e grea. Noi avere n'avem. Am dori să te știm la adăpost de orice griji, să știm că tu duci viața pe care am visat-o totdeauna pentru tine. — Eu nu mai pot munci ca în tinerețe...

A venit vremea să te măriți, Lala, ai douăzeci de ani...

Lala începu să plângă.

— Vreți să vă scăpați de mine?

— Nu, draga mea, însă ocazia s'a ivit. Azi a fost deputatul Voinescu aci și ți-a cerut mâna. E un băiat de familie bună, cu foarte frumoasă situație socială și materială.

Noi — eu și mama ta — neam gândit că ar fi o partidă bună pentru tine...

Inima Lalei se opri.

— Și?...

— N'am vrut să hotărîm nimic fără tine. Tu ai fost un copil bun și cuminte, acum ești mare și inteligentă, poți hotărî ce e mai bine"...

Titel Voinescu! Lala nici nu-l privise bine. Își amintea o figură ștearsă, fără expresie, un ochiu diformat de monoclu, și ghetre albe... atât. Nu reținuse nici un amănunt din conversația lui. Ba mai reținuse ceva: un inel mare cu rubin pe degetul mic, cu o unghie lungă, necurățată și... ojată. Tamburinase într'o seară, cu degetele pe pian, când ea cânta, un fel de ritm care o agasase, probabil cu intenția să-i vadă inelul...

Și acum!... Lala ridicase ochii depe covor, unde privise un desemn și se cutremură...

Mama ei o trase blând lângă ea, pe canapea.

— Tu iubești pe cineva, Lala?

— Nu, mamă, răspunse ea hotărât.

— Gândește-te, Lala, nu e nevoe să ne dai acum răspunsul. Intreabă-ți sufletul. Dorința noastră să nu te influențeze câtuși de puțin. E un pas care-l faci pentru toată viața și noi vrem să te știm fericită...

Lala spuse noapte bună, îi sărută pe amândoi și plecă în odaia ei. Nu aprinse lumina. Se trânti îmbrăcată pe pat și începu a plânge...

. . . .

Asta îi pregătise ei viața! Titel Voinescu. Își aminti de cuvintele lui Yohn Hornsby. Trăznetul prefăcuse totul în cenușe... Asta era viața ei! Dar n'o silea nimeni să primească. Nu. Ințelesese însă din spusele tatălui ei că trăiau greu și o căsătorie cu Voinescu ar fi pentru ei o ușurare. Se așeză pe pat, își șterse ochii și începu să se gândească...

Își amintise că a auzit pe prietenele ei vorbind de Voinescu:

— Ferice de cea pe care o pune el ochii! Deputat e, trei moșii are, elegant e, cupeu, mașină... că-i nițel prostuț, ei și! Las'că e mai bine așa...

Ce fericite erau fetele care puteau gândi astfel! Dacă era bogat, elegant, cu situație, restul ce importanță avea!...

La masă auzise pe tatăl ei, că grație lui Voinescu a avut câteva lucrări mari, cât era ea la Viena. Și acum îi înlesnise un contract — cu o Societate — care îi dădea posibilitatea s'o trimită pe mama ei la băi. Deci, tatăl ei era obligat lui Voinescu!...

Apoi își aminti de viața ei la Viena.

Câte sacrificii și lipsuri își vor fi impus bieții părinți din cauza ei! Cu ce le răsplătea ea lor toate astea? Cânta frumos. Ei și! Intrucât le ușura ea lor traiul la bătrânețe? Ce putea face pentru ei? Să dea lecții de pian? Era sigură că ei n'ar fi lăsat'o.

O vedea pe D-na Weber, suferindă, din ce în ce mai slabă.

O întrebase într'o zi dece nu mai cântă la pian.

— Nu mai am putere, Lala, Abia pot supraveghea menajul...

Cât o duruse asta!

Apoi, văzându-l pe d. Weber, foarte obosit, odată îl dojenise:

— Muncești prea mult, Papa.

Și el îi răspunse oftând:

— Dacă „trebue", Lala!

La ea nu se mai gândi. Nu iubea pe nimeni, deci nu renunța la nimic. Sufletul ei, calitățile ei? Trebuia să le sacrifice pentru liniștea bătrânilor.

La urma urmei, era și ea o fată ca și celelalte. Desigur că prietenele ei o vor invidia.

— Ferice de cea pe care o pune el ochii...

„Fericita" era ea, Cenușereasa!...

Atunci? Dece suferise? Nu-l cunoștea. Avea să-l cunoască cu timpul. Poate și dragostea va veni mai târziu. Nu trebuia să fie numai decât trăsnet... Poate avea și el calități sufletești, care nu săreau în ochi de la prima vedere, ca monoclul, ghetrele și inelul...

Așa dar se hotărîse: are să răspundă *„Da"*.

Aprinse lumina, se spălă cu apă rece, multă și apoi calmă începu să se desbrace. Se opri în fața oglinzii și se privi lung. Era frumoasă. O știa, fără orgoliu. Nu era meritul ei, așa era ea! Inaltă, cu șolduri fine, cu pulpe modelate frumos deasupra glesnelor subțiri, cu sâni mici, caști. Era mulțumită, fără mândrie, că era așa! Fruntea mare, bombată, încoronată de aurul buclelor, ochii negri, umbriți de gene grele, lungi, nasul drept, fin, deasupra gurii cărnoase, care ascundea mărgăritare...

— De unde ai luat tu atâta frumusețe, Lala?

Iși zâmbi... Și pentru cine?...

— Tu ești o icoană...

Iși sărută icoana din oglindă.

— Noapte bună, Lala.

Stinse lumina, se culcă și adormi imediat.

. . . .

Visa...

Cobora într'o prăpastie, pe

Vino Lala: nu-ți fie teamă!

niște trepte înguste, care nu se mai sfârșeau. In urma ei mergea cineva. Nu știa cine e și nu se putea întoarce să vadă, de teamă să nu cadă.

Era întuneric. Un glas îi spunea:

— Nu-ți fie teamă.

Dar glasul nu venea din spatele ei, ci de jos din întuneric...

Apoi a ajuns jos, într'o vale frumoasă. Un om străin i-a eșit înainte și a luat-o de mână.

— Vino, Lala!

Fața nu i-o vedea, glasul nu i-l sunoștea, dar avea încredere și nu-i mai era frică...

In urma lor nu mai era nimeni...

. . . .

S'a sculat voioasă, odihnită, S'a dus în sufragerie, la cafea. Tatăl ei, care se pregătea să plece, aprinse o țigare de foi.

— Cum ai dormit, Lala?

— Foarte bine, Papa.

— Se și vede! ai o mină superbă. Și ce ai visat? întrebă glumeț d. Weber.

— Un vis frumos.

— E „da" sau „nu", Lala? O mai întrebă pe un ton jumăta-

... mâna care a tremurat mângâindu-i părul...

te glumeț, jumătate îngrijorat.

— E *„Da"*, Papa răspunse Lala simplu.

Tatăl ei o îmbrățișase, îi sărutase amândouă mânile.

— Iți mulțumesc, Lala, spuse mișcat.

— Nu-mi mulțumi, Papa, așa a trebuit să fie.

Și Lala sărutase mâna care a tremurat mângâindu-i părul...

VI

Păpușile n'au suflet

La câteva zile, urmase logodna. Apoi Lala plecase cu d-na Weber la Călimănești. Era mulțumită că se putuse izola aici, departe de el, în tăcerea brazilor.

Voinescu îi scria aproape zilnic, cărți poștale, ilustrate.

Aceleași fraze banale: că se plictisește, că se gândește mereu la ea și o dorește...

Dece o dorea? Nici nu se cunoșteau. Nu se făcuse nici o apropiere sufletească între ei.

In ziua când Lala spusese „da", Voinescu venise la vizită pe la șase și fusese reținut la masă. După masă au trecut în salon. Lala s'a așezat la pian și a început să cânte.

După prima bucată, Voinescu a exclamat:

— Foarte frumos, admirabil, potrivindu-și monoclul și privind-o stăruitor. Lala s'a sculat și a închis pianul.

— Nu mai cântați dudue?

— Nu, domnule, sunt obosită.

O întrebase ce pian îi place ei mai mult, care marcă e mai bună, mai scumpă. Intenționa să cumpere un pian bun.

— Poate voi avea curând nevoe, adăogase zâmbind și făcând cu ochiu d-lui Weber. Lala nici n'a clipit.

Vorbise apoi de moșiile lui, de conacul dela Lipcani, cel mai frumos. Apoi de casa lui dela București, de tablouri, de cai...

Lala răsfoia distrată un caet de note.

Discuția trecuse la politică. Voinescu striga aprins:

— Le-am spus-o și eri în Cameră. Trebue să intrăm alături de Franța, d-lor!

Continuase să vorbească cu d. Weber. Lala însă, nu mai auzise nici un cuvânt.

Visa, cu ochii deschiși...

Cobora o scară... „Vino, Lala"!...

Glasul nu era al lui Voinescu. Cine o chema, de unde?...

Voinescu venise apoi zilnic la ei. Vorbeau banalități.

Era mulțumită că el prefera să vorbească cu tatăl ei.

Inainte de logodnă o întrebase, ce bijuterii îi plac.

Ea răspunse simplu:

Lala răsfoea distrată un caet de note...

— Nu știu, n'am purtat niciodată...

— A, nu se poate, trebue să porți! mai ales când vei fi soția mea. Bijuteriile complectează frumusețea unei femei și pun în valoare situația soțului, spusese Voinescu.

La logodnă i-a adus un colier de perle mici, foarte frumoase. Lala i-a mulțumit frumos, însă nu le-a mai purtat de atunci.

Iși aminti că i l'a prins el singur la gât. Mâna lui i-a atins gâtul și stăruise în atingere mai mult decât era nevoe.

Voinescu scăpase monoclul și se roșise. Lala nu se turburase. Nu simțise nimic — nici plăcere, nici desgust.

Apoi Voinescu își ceruse permisiunea să-i spue pe nume: Valerie.

Era deprinsă să i se spună Lala. Valerie parcă era alta, o străină. Ea continua să-i zică „domnule".

— De ce așa ceremonioasă, Valerie?

— Suntem încă atât de străini, răspunsese ea. Trebue să ne cunoaștem mai bine...

— Lasă, păpușico, avem timp o viață întreagă pentru asta.

Lala l-a rugat să nu-i mai spue „păpușe"...

— Nu-ți place?

— Nu.

— Dece? Păpușile sunt frumoase. Multe femei ar fi încântate să li se poată spune păpuși...

— Poate. Păpușile însă n'au suflet...

— Dacă sunt frumoase, nici nu le trebue suflet. Astea sunt romane. In viață e altfel. Femeia trebue să fie frumoasă — atunci are toate calitățile. Sufletul nu se vede, poate să-l păstreze numai pentru ea!

Lala tăcu. Acum îl cunoștea. De atunci renunțase să mai discute cu el. Era mai bine așa! Rămâneau doi străini...

Și de aceea îi scria și ea din când în când câte o carte poștală, tot ilustrată. Evita să-i spue „Titel", sau „domnule". Câteva rânduri, impersonale, fără titlu, așa cum ai scrie unei cunoștințe făcută la băi. El nu-i reproșase nici odată că-i scrie prea puțin. Deci, era bine așa!..

Lala nu simțise niciodată nevoie să-i scrie mult, să-i vorbească de ea. La ce! Sufletul „trebuia" să și-l păstreze pentru dânsa. Pentru el era destul să fie o păpușe...

Mama ei o întreba adesea:

— Ce ai tu, Lala, ești schimbată!

— N'am nimic, mamă, mi-e dor de pian.

— Numai de pian, Lala?. încercă să glumească d-na Weber, de Titel nu?

— Nu, mamă. Pe el abia l-am cunoscut. Pianul mi-e prieten din copilărie.

— Nu-l iubești pe Titel, Lala?

— Nu știu, mamă. E ceva atât de nou pentru mine! Lasămă să mă deprind cu gândul că *trebue* să iubesc și pe altcineva afară de voi...

. . . .

Își lua o carte și pleca în sus pe munte, pe potecile mai neumblate. Singură. Ajungea la un luminiș pe care ea îl botezase „Catedrala brazilor". Liniște. Miros de rășină. Cerul — Catapeteasma — se boltea adânc, albastru, deasupra brazilor.

Lala se culca, cu fața în sus, pe acele de brazi și privea, la cer, ceasuri întregi... Nu se gândea la nimic. Albastrul cerului i se cobora în suflet cu toată pacea nemărginirii...

.. Își luă o carte și plecă în sus pe munte..

Și aici, Lala simțea ceiace nu simțise niciodată, ceiace bănuise numai în pasiunea cu care se închina Mara Lecinska... Credea...

„Vino, Lala, nu-ți fie teamă"...

Glasul pe care nu-l auzise decât în vis — și pe care l'ar fi recunoscut dintr'o mie — vibra în liniștea brazilor, răscolind în ea ecouri de dorinți ca arama unui clopot, ce se topește în noapte, când primăvara ninge flori albe...

Și sufletul ei, cobora de mână cu glasul, pe poteci neumblate, până în zări nemărginit albastre...

In zilele când ploua, privea afară, cu fruntea lipită de geam. Dela vila lor nu vedea decât munte, brazi, norii și ploaia.

Sau ședea ceasuri întregi în chaise-longue, fără să facă, fără să gândească nimic. Incepea câte un gest, apoi mânile îi cădeau obosite. Uitase ce vroia să facă... Și apoi, la ce să se agite? Era atât de bine așa!...

Lala privea pe geam...

Doamna Weber suferea de schimbarea Lalei.

— De ce stai așa retrasă, Lala? Du-te și te distrează. Sunt destule fete și tineri aici. E o societate simpatică...

— Dar eu nu mă plictisesc, mamă!

— Nu, Lala, dar ești mereu tristă. Du-te jos, cântă la pian.

— Nu pot, mamă. Știi că imediat ce încep să cânt se strâng toți în salon și încep cu complimente, sau mă roagă să cânt „Poppchen" ori „Gueule de loup"...

Banalități mă plictisesc și îmi strică plăcerea de a cânta.

— De ce nu dansezi, Lala?

— Știu eu! Im place mai mult să privesc cum dansează alții.

— Du-te, privește măcar, atunci.

— De ce mă alungi, mamă?

— Nu te alung, Lala, dar o femee bătrână și bolnavă nu e o companie potrivită pentru tinerețea ta...

— Lasă, mamă, voi fi destul departe de tine pe urmă...

Lala nu-și terminase fraza. Tăcu. D-na Weber oftă și-și șterse ochii pe furiș...

VII

Intr'o gară noaptea...

La începutul lui August, s'au întors la București. La gară le-au eșit în întâmpinare d. Weber și Voinescu, elegant, în uniformă de locotenent, cu monoclul înfipt sub chipiul pe care-l scosese cu grije și-și netezea — plat cu palma — părul ondulat. Era încântat că se apropia „ceasul" să intrăm și noi. Venise la gară cu mașina lui. D-na și d. Weber se urcaseră în fund. Lala lângă el, la volan. Lala tăcuse tot drumul. El nici nu băgase de seamă. Atent la volan, vorbise totuși mereu. Revederea îi găsea cum îi lăsase despărțirea, aceiași: doi străini.

După câteva zile s'a decretat mobilizarea. Voinescu venise entuziasmat, îi adusese flori Lalei și propunea să facă în grabă cununia civilă, înainte de a pleca pe front. Ca s'o convingă pe Lala, adăugă:

— Și unde pui, Valerie, că ai șansa să rămâi văduvă tânără și bogată.

Lala nu primise, însă i-a promis că la primul lui concediu vor face nunta.

— Sau dacă n'oi putea veni eu, ne cununăm prin delegație, ca în Franța, glumi el. E mai nostim...

La plecare își potrivi monoclul.

— Valerie, nu mă săruți?

Lala îi întinse fruntea, rece ca o marmoră și îl petrecu, fără regret, fără bucurie. Pentru el căsătoria era ceva *nostim*.

Se gândi iar la Yohn Hornsby și oftase...

Apoi plecă și d. Weber, mobilizat la un regiment de pioneri. Lala și d-na Weber rămaseră singure, în casa prea mare acum pentru ele. Nu mai eșeau de loc. Ședeau toată ziua în biuroul d-lui Weber. Mama ei plângea și tricota. Lala privea pe geam.

In primele lupte, la Turtucaia, a căzut Voinescu.

Lala a primit vestea, calmă, N'a plâns, nu s'a bucurat...

— Nu-l iubeai, Lala? întrebă d-na Weber care nu mai tricota, plângea mereu acum.

— Nu, mamă.

— Atunci dece ai acceptat?...

Lala dădu din umeri.

Prietenele ei, veniră s'o condoleze.

— Proastă ai fost, Lala, că nu te-ai cununat. Acum erai D-na Voinescu, cu toată averea lui...

— Ce-aș fi făcut eu cu averea? răspunse Lala, care simțise ceva neplăcut, ca la atingerea unui șarpe... O clipă o fulgerase gândul că, poate și părinții ei gândeau la fel.

Dar era mai bine așa. O mare pace coborîse în sufletul ei. Iși aminti visul...

Nu mai era nimeni în urma ei...

Intr'o zi venise d. Weber acasă. Le rugă să plece la Iași la o mătușe a lui, cât mai era timp. Nu se știa ce poate interveni.

Vroia să le știe în siguranță. Cum el nu avea permisie decât o singură zi, trebuiau să se pregătească.

Au strâns în grabă ce au putut și au plecat lăsând casa în grija babei care fusese doica Lalei. D. Weber le-a dus la gară, le-a urcat în tren. Despărțirea a fost sfâșietoare. Lala l'a petrecut până la scara vagonului.

— Ai curaj, Lala. Trebue să ai tu și pentru mama. Ești destul de încercată pentru vârsta ta... Și ai grije de ea, Lala, nu se știe ce o să mai fie...

Nu-și mai putuse stăpâni plânsul, o sărută lung, lung pe Lala, strângând-o dureros în brațe, apoi coborî și se pierdu în mulțime...

Și Lala se întoarse lângă mama ei. D-na Weber plângea, cu batista la gură, ca să nu țipe... Când a pornit trenul i s'a făcut rău. Leșinase. Lala își pierdu cumpătul. Incepu să țipe:

— Mamă, fie-ți milă de mine, liniștește-te.

Un general bătrân interveni, mișcat de scena asta.

Au întins-o pe canapea, i-au frecat tâmplele cu colonie, i-au turnat coniac prin dinții încleștați. Incetul cu încetul și-a revenit...

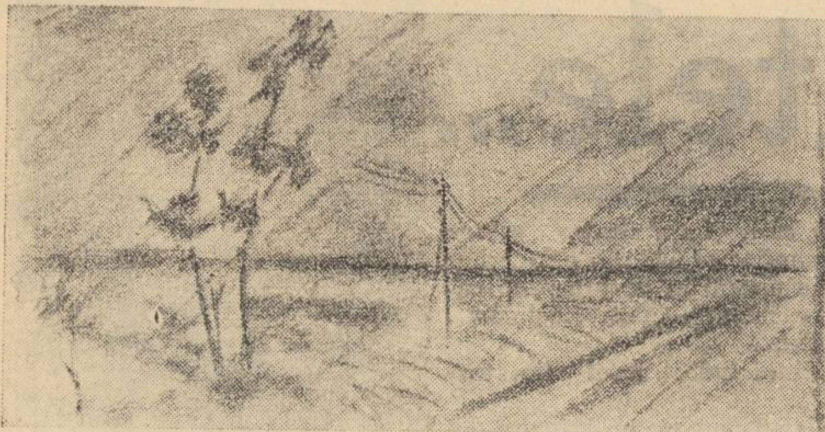
Generalul le dădu curaj. Mergea și el tot la Iași, va avea grijă de ele. Toată lumea era îndurerată în clipele astea, trebuiau să aibe încredere în Dumnezeu...

D-na Weber, legănată ca un copil de vorbele blânde ale bătrânului, se liniști. Lala îi mulțumi cu lacrimi în ochi.

Generalul le dădu drept sora și nepoata sa și astfel au voiajat fără neplăceri Cu toate astea drumul li se păruse nesfârșit.

La Bârlad, trenul se eterniza-se în gară. Ploua. Era frig. Lala plecase cu generalul să aducă un ceaiu d-nei Weber.

(Continuare in pag. IV-a)

Lala rămase pe culoar privind în noapte

Un tren staționa în fața lor. Trecuseră printre vagoane. La întoarcere, Lala se rătăci de general. Il strigă. Nu răspundea. Crezând că a trecut dincolo, înaintea ei, vru să treacă și ea. Scara vagonului înaltă. Intuneric. Puse un picior cu genunchiul pe scară, se împiedică și era gata să cadă. Două brațe puternice o ridicară.

— Veniți pe aici, dudue...

Lala se cutremură. Scăpase termosul din mână. Al cui era glasul? Incercă să vadă. Besnă. Nu putu distinge nimic.

— „Cine ești d-ta?" întrebă Lala tremurând.

— „Nu vă fie teamă, dudue, veniți pe aici"...

Glasul... Unde auzise glasul acesta?...

— „Vino, Lala, nu-ți fie teamă"...

— Unde ești, dudue? întrebă generalul care o căutase.

Ajunși în vagonul lor, Lala întrebă:

— Ce tren era în fața noastră, d-le general?

— Un tren sanitar. Transportă răniți la Iași. Se evacuează spitalele din apropierea frontului.

Lala rămase pe culoar, privind în noapte. Atâta știa: un tren sanitar... Și totuși simțea, că acolo în întuneric, într'o gară, în noaptea ploioasă de Noembrie, trecuse pe lângă destin...

Când se zărise de ziuă, d-na Weber o privi îngrijorată.

— Lala, ce ai?

— N'am nimic, mamă, și închise ochii.

Mama ei, crezând că a adormit, îi șopti generalului:

— Mi-e frică să nu se îmbolnăvească, e așa schimbată!

— Are să treacă, d-nă. Tinerețe încercată! Atâtea emoții și oboseală... o liniștise generalul.

VIII

Umbre albe, suflete cernite..

Pe la unu după amiază, au ajuns la Iași.

In gară o învălmășală, prin care abia își făcuse loc, cu multă greutate, grație generalului. Ploua mereu. Nici o trăsură. Și cât vedea cu ochii numai bălți, parcă se înecaseră toate trotuarele. Porniră pe jos, spre oraș, mergând anevoe.

Când au scăpat la trotuar, au oftat toți trei ușurați.

Ordonanța generalului, care o luase înainte cu bagajele lor, zărind o mașină, începu să facă semne desperate. Mașina se oprise. Un ofițer tânăr sări jos și veni spre ei.

— Am onoare să mă prezint, locotenentul Vasilescu. Veneam să vă iau dela gară, d-le general.

— „Ai cam întârziat, tinere", glumi blând generalul.

— Vedeți... îi arătă locotenentul mâneca stângă a tunicii, goală, băgată în buzunar, — ea e de vină! Aș fi preferat s'o am și s'o pot pierde pe front.

Lalei i se umplură ochii de lacrimi, generalul îl bătu pe umeri apoi făcu prezentările.

— Aș dori să conducem întâi doamnele... Se urcară în mașină, Generalul cu d-na Weber în fund, Lala în față lângă ofițer. Când auzise de d-na Catini — la care mergeau ele, — locotenentul exclamă:

— D-na Catini e sufletul spitalului nostru. „Tușica" cum îi zicem noi, muncește cu entuziasmul unei copile. Tocmai trecem pe la spital. Știe că veniți?

— Nu știu dacă o fi primit scrisoarea tatei, cu zăpăceala asta.

Ajunși la spital, Vasilescu sări sprinten jos, intră și se întoarse repede, de mână cu o bătrânică mică, voioasă, cu zulufi albi, în șorț alb de soră...

— Ce-i cu tine, Eleno?

D-na Weber se dădu jos, se îmbrățișară.

— Am plecat, Toni ne-a trimis la tine. Asta e fata mea, Mario.

— Iiii., dar mare te-ai făcut, cocuță! îi spuse Tușica luându-i capul cu amândouă mâinile și sărutând-o apăsat pe amândoi obrajii.

— Dar noi îl ținem pe Dl. General aci, își aminti D-na Weber.

— Știi ce, Vasilescule, spuse Tușica. Du pe General acasă și vino de ne ia.

Işi luară rămas bun, mulțumiră Generalului, apoi intrară cu D-na Catini în cancelaria spitalului.

— Uite, dragele mele, aci fac și eu ce mă mai ajută bătrânețele, sunt administratoarea spitalului. Stați puțin, să chem o soră, să-i las cancelaria în primire și apoi putem merge.

Eși pe sală. Mama și fata se priviră zâmbind, ușurate.

— Eu nu am cunoscut-o, mamă.

— Maria n'a mai fost la București de când erai tu mică. Ce zici, Lala, nu e așa că-i o femee adorabilă?

Era într'adevăr adorabilă, Maria Catini. La cincizeci ani trecuți, își păstrase un neastâmpăr de copil. Era mică, subțirică, cu ochii de veveriță negri. Purta părul tuns și buclele albe păreau o perucă de bunică pe capul unei fetițe sburdalnice. Trecuse prin viață râzând și râsul îi pusese gropițe în obraji. Când râdea, îi râdeau și ochii și buclele.

Tușica apăruse — vârtej — în prag, le prezentase sorei de serviciu.

— O nouă soră, întrebă aceasta, întinzând amândouă mâinile Lalei?

— Poate... șopti Lala.

Vasilescu se întorsese. Işi luară rămas bun și plecară către casă. Pe drum, D-na Catini întrebase:

— Toni n'a putut veni cu voi?

— Nu, e mobilizat și el, răspunse D-na Weber ștergându-și ochii.

— Lasă, Eleno, trebue să facem fiecare ce putem, să punem umărul cu toții. Iaca și bietul Vasilescu, cu o mână și nu se lasă...

— Nu mă las, Tușico, măcar de aș ști că se duce de haram și cealaltă!...

Mașina stopă. Intrară.

— Săi Prohiră hăi, că avem musafiri! striga D-na Catini. Profira alergă sprinten ca și stăpână-sa, tot mărunțică, bătrână și veselă.

— Iaca, duducele lui conaș Toni, dela București, rămân acum la noi.

— Iracan de mine, 'due, ghine că n'om mai hi singure di amu! și Profira sări să le ia hainele.

— Ei acu, du-te de adă dulceți și om mai vedea pe urmă ce facem.

— Iacă îndată 'due!...

— Ei, Vasilescule, ia-ți dulceața și șterge-o cu cotiga ta de aici. Cucoanele sânt obosite și-or vrea să se odihnească. Să trăești. Mâne ne vedem la slujbă.

Până la masa de seară, D-na Catini și cu Profira întorseseră casa pe dos. Transformară biuroul răposatului Inginer Catini în odaia D-nei Weber, iar odaia de musafiri o aranjară pentru Lala.

Intre timp, D-na Weber se odihnea în odaia Tușicăi și Lala care nu putuse dormi dăduse ajutor la aranjat și desfăcuse bagajele lor. Apoi trecuse în salon și se așeză la pian. Se făcuse noapte. Lala cânta mereu. In sufletul ei era furtună...

Când s'a aprins lumina, a tresărit.

Au trecut la masă.

— Dar știi, cocuță, că ești o adevărată artistă!...

Doamna Weber, odihnită și liniștită, se simțea bine.

Casa era veselă ca și stăpâna, In toate camerele ardeau focurile. Era o atmosferă caldă, prietenoasă. Toate parcă râdeau. Cele două femei începură să-și depene amintirile. Lala își luase o carte și se așezase în fundul moale al unui jilț bătrânesc.

Nu putea citi. Nu auzea decât glasul celor două femei care povesteau, fără a putea prinde înțelesul vorbelor...

Gândul ei alerga prin noapte înapoi în gară la Bârlad...

Pe la 10 jumătate D-na Catini se ridică.

— Hai la odihnă, că mai e zi și mâine pentru povestiri.

Lala era obosită. Se culcă imediat și în clipa când să adoarmă, auzi iar:

„Vino, Lala, nu-ți fie teamă."

Peste câteva zile, Lala o rugase pe Tușica s'o ia cu dânsa la spital. Nu mai putea sta în casă. La pian nu mai cânta. Simțea un fel de neliniște, de neastâmpăr...

Și așa trecu aproape o lună. Zilele se scurgeau liniștite, toate la fel. In fiecare dimineață, Lala pleca cu Tușica și D-na Weber rămânea să gospodărească cu Profira. Se regăseau seara la masă. După masă, Lala cânta la pian. Doamna Catini și D-na Weber împleteau ciorapi de lână pentru soldații pe pe front.

In ajunul Crăciunului, D-na Weber primi o scrisoare dela Comandantul unui Regiment de Pioneri, care în termeni ostășești îi anunța moartea Căpitanului Weber.

....„Trimis, în ziua de 30 Noembrie să repare un pod, a fost surprins de un bombardament inamic. Lovit de o schijă de obuz în abdomen, și adus pe brațe de soldați, și-a dat bravul sfârșit, în drum spre unitate. Faptul că soțul dumneavoastră a murit ca un erou, la datorie, să vă fie o mângâiere în durerea ce încercați".

Pentru D-na Weber, nu putea fi mângâiere. Săptămâni în șir a fost între viață și moarte. Lala o îngrijea căutând să-și ascundă durerea ei, ca să n'o turbure.

Acum erau singure pe lume. Lala'și amintea vorbele pe care i le spusese tatăl ei la despărțire:

— Să ai grije de mama, să fii tu curagioasă și pentru ea"...

Nu se gândise atunci cât de curând are să aibă nevoe de curaj.

Doctorul îi spusese într'o zi Doamnei Catini că starea D-nei Weber va fi desperată atâta timp cât nu va avea „voința" de a trăi. Tușica se întoarse lângă D-na Weber, și îi spuse:

— Eleno, *trebue* să te faci bine!

— Pentru ce, Mario, viața mea nu mai are nici un rost...

— Dar la mine nu te mai gândești, mamă? întrebă Lala, cutremurându-se de profunzimea acestei dureri.

Tușica o mustră blând, îi vorbi mult, mult spunând că Lala are nevoie de dragostea ei și ca să nu fie singure, acum când nici ea nu s'ar mai putea despărți de ele, le rugă să rămâe cu dânsa.

— Eleno, acum și tu și eu trebue să trăim pentru Lala.

D-na Weber asculta impasibilă în aparență, apoi întoarse fața la perete. Totuși Lala văzuse cum îi curgeau lacrimile încet pe obraji...

Din ziua aceia, mama ei se deprinsese cu ideia că trebue să încerce a trăi și se restabili curând. Se sculase din pat. Era o umbră. Părul îi albise de tot. Mânca, lucra, vorbea ca un automat.

Totuși Lala era mulțumită și cu atât. Intr'o zi doamna Weber îi spusese Tușicăi:

— Ia-o și pe Lala, Mario. Eu n'am nevoe de nimic. Și apoi e și Profira aici... S'o fi plictisind și ea, mereu în casă...

Și așa intrase Lala iar în rândul umbrelor albe. Surorile o primiseră cu drag și compătimire. Fiecare purta câte-o durere sub haina albă. Lalei îi făcea bine munca dela spital. Toată ziua era absorbită de durerile altora și nu mai putea gândi la nimic. Seara, doborâtă de oboseală adormea cum se culca.

Și a doua zi, aluneca iar printre suferințe — umbră albă — uitând durerea ei...

DOINA BUCUR

(Urmează)

Dimineață de vară

Un cânt de ciocârlie anunță răsăritul
Și globul cel de aur cu mii și mii de raze,
Incepe să se 'nalțe ușor de după dealul
Ce pare-acum comoară de purpur și topaze.

Lumina se revarsă căci noaptea obosită
Se fugărește 'n umbră prin negrele coclauri..
Din nou pădurea verde e toată 'nveselită
De fluerat de mierlă și cântece de grauri.

In flori, printre petale e zumzet de albină
Ce caută nectarul mult parfumat al mierii.
Livezile inundă în raze de lumină!

Nici frunzele din arbori nu se supun tăcerii!
De cântec și de freamăt grădina este plină.
Se bucură natura de ziua sfântă-a verii!

NICOLAE MOISESCU

Două „vederi"... odinioară și acum

In odaia de alături se auzeau șoapte. De două zile, soții Trandafirescu nu-și mai găsesc astâmpăr, discută mereu cu aprindere și conversația li se curmă brusc la cel mai mic zgomot. Coana Eufrosina, deobiceiu calmă și majestoasă, își pierde capul în cumpărături și pregătiri, și, lucru de neînchipuit, a spart vaza de pe masa din sufragerie! Ceva neobișnuit se petrece în casă.

Coana Eufrosina știa ce-avea să spună, și Conu Alexe putea fi pe pace. Cu tot prestigiul ei de matroană, intră solemn în iatacul „domnișoarelor", ce abia eșiseră dela pension.

— Fetelor, să vă schimbați, că la ora șase va veni un prieten la fratele vostru și o să-l cunoașteți și voi.

— Să se'mbrace ea, făcu Olguța dârz, că doar nu-i pentru mine!

Coana Eufrosina își subție buzele și bătu nervos cu vârful botinei în podeaua proaspăt ceruită. Cocul plasat în vârful capului pe cele trei rânduri de postișe, se lăsase pe-o parte, iar bustul strâns într'un „cache-corset" roz se ridica în respirații adânci... furtuna avea să izbucnească! „Totdeauna să mă contrazică, dracul ăsta de fată! Are noroc că azi..." Olguța, care se aștepta la un torent de imprecațiuni și observații, văzu cu părere de rău că mânia Coanei Eufrosina se potolește, ba încă — ce s'o fi 'ntâmplat — le părăsește cu un zâmbet.

In urma ei, fetele reiau gherghetul fără nici'o vorbă. Amândouă au bănueli, dar nu-și fac nici-o mărturisire. La un gând mai îndrăzneț, un val de sânge colorează obrajii palizi ai Lenuței.

La ora șase sunt în salon amândouă în bluzulițe roșii de postav cu fuste bleu-marin. Lenuța poartă o coadă pe spate, legată cu o fundă mare de taftas. Doar ochii mari, negri, cu gene lungi răsucite pun un retuș interesant pe figura palidă, ștearsă, la care cochetăria încă n'a contribuit cu vastele ei resurse de înfrumusețare. — Olguța e blondă și poartă bucle. Un obraz rotund, ochii vioi, o gură mare cu buze roșii cărnoase, e în totul antipodul Lenuței.

Prezența Coanei Nastasia în salon e suspectă. Coana Nastasia e cunoscută în toată capitala. E nelipsită dela toate nunțile, înmormântările, dela botezuri și comemorări și, la nevoe și pețește. E zi de lucru și totuși Conu Alexe tronează în fotoliul aurit din capătul mesei. Coana Eufrosina și-a pus rochia nouă „cu multă garnitură" și e pieptănată cu 'ngrijire. Băeții nu's acasă.

Câteva minute trec într'o tăcere apăsătoare, când, se aud câteva lovituri timide în ușă. Un tânăr blond, cu ochi verzi-albaștri, mic de statură, își face intrarea cu pași șovăitori, apretat ca o cămașă de frac, cu un zâmbet imperceptibil pe buze. A dat bună ziua la toată lumea, a răsturnat un scaun în cale, și-acum se așează fâstâcit pe o margine de fotoliu. Pe Lenuța n'a privit-o încă drept în ochi, așa, ca s'o vadă mai bine. Se uită numai din când în când la ea pieziș și răspunde corect la avalanșa de întrebări a Coanei Eufrosina. Lenuța nu aude mai nimic. Se simte observată și stă cu capul plecat. A aflat doar că e inginer, că a făcut o călătorie plăcută și că ar fi dorit să-l vadă pe fratele ei. Nu i-a adresat încă nici'o „parolă".

Coana Eufrosina nu încetează cu tratațiile și, printr'o vorbărie nenaturală, caută să apropie pe cei doi tineri. La momentul oportun, propune să se cânte la pian, la patru mâni. Aici Lenuța se află mai la largul ei. E întoarsă cu spatele și Olguța mereu pufnește în clapele îngălbenite. Au repetat de sute de ori „die Stumme von Porticci" și acum merge destul de bine. Nu și-a dat seama cum, dar se trezește deodată singură, cântând un vals de Chopin. Ba nu, nu e singură. In spatele ei stă inginerul, cu figura transfigurată de admirație. Câteva note mai sună vag... și mânile Lenuței alunecă ușor depe clape: inginerul a sărutat-o pe ceafă. Din dosul draperiilor se aude un chicotit: e Olguța!

După prima vizită tânărul revine mereu, de fiecare dată la fel de stângaci și timid. „Vreau s'o cunosc mai bine pe viitoarea mea soție", sunt chiar vorbele lui, dar nu face un pas pentru asta. Lenuța îi primește docilă și supusă toate atențiile. E pasivă la tot ce se petrece în jurul ei. Poate că-și făcuse alte iluzii, poate avea și ea un ideal.

...Au hotărît alții pentru dânsa!

Un an au fost logodiți.

■

— Știi, Loreta, am aranjat o vedere cu tânărul Rășcanu la Colonade. E avocat, băiat drăguț, elegant, câștigă bine și e bogat și de-acasă. Ce să-ți mai vorbesc de el, o să-l vezi și tu, fetița mamei, și ăsta o să-ți placă, sunt sigură!

— Cine l-a mai propus și pe ăsta, maman? Tot Neculeasca? Să știi că nu mă mai duc! Ultimul arăta ca un bărbier. Da' ce crede ea? Am să iau pe oricare? Știi că nu ajunge să fie avocat și bogat și mai știu eu ce. Trebue să fie înalt, brun, să aibă-o dantură impecabilă și să semene cel puțin cu Clark Gable. Să facă toate sporturile și să nu fie prea deștept. De unde să-mi cunoască Niculeasca gusturile și pretențiunile?

Conversația continuă pe acelaș ton, în timp ce maman întinsă pe divan în boudoirul ei fumează și în acelaș timp mângâie distrat un pekinois, iar Loreta își face masajul în odaia de bae de alături, fluerând ultimul schlager.

Nimic neobișnuit nu se petrece în timpul zilei. Maman reia cumpărăturile și probele pela croitorese, Loreta își exhibează corpul în fel de fel de sporturi, după programul bine stabilit dinainte cu o societate întreagă. Gimnastică, tennis, călărie, înot, — le face pe toate cu înfrigurare, veselă și exuberantă. Duce o viață de lux și de plăceri, viață pe care i-o oferă deocamdată o mamă tânără și cochetă și un tată mai în vârstă și îngăduitor.

La Colonade apare într'o rochie vaporoasă de voil alb. Cu mișcări feline, cu multă prestanță în mers, căpșorul blond dat puțin pe spate, își face loc printre mese, admirată de bărbați și invidiată de femei. S'au așezat toți trei la o masă mai în fund. Tânărul pretendent întârzie, ceeace n'o împiedică pe Loreta să se distreze admirabil între timp. O amuză figurile noi, aruncă ochiade la mesele vecine, toată figura-i surâde, ochii mari, albaștri devin mici și dulci.

Insfârșit, ăsta trebue să fie! Se apropie cu pași siguri, figura până acuma concentrată în căutarea lor se destinde într' un zâmbet ce-i flutură pe buze. Prima impresie e admirabilă: e întruchiparea tipului „bine". Conversația e animată, Loreta e vorbăreață, expansivă, și cu toate că tânărul o privește insistent în ochi, ea nici nu clipește. Ii place să danseze cu el; e mare sportsman, și totuși devine sentimental, îi șoptește mereu câte ceva la ureche și-și lipește ușor capul pomădat de al ei.

La al treilea dans, își spun pe nume și la al cincilea vorbesc deschis:

— Vrei să fii a mea, Loreta?

— Da, George, cu trup și suflet!

Vin surâzători spre masa lor și așteaptă ca maman să fi terminat dansul, ca să le anunțe la amândoi, simplu:

— Noi ne-am logodit!

IRMA G.

DACTILOGRAFA

—Fragment—

Ii face o deosebită plăcere ca în timp ce-și așteaptă șeful la dictat, să șeadă pe scaunul său și să-și apropie obrajii de reverurile hainei agățate pe speteaza scaunului. Acest gest îi dă oarecum iluzia că în acel moment se apropie de un bărbat și că acele revere o alintă, mângâindu-i obrajii. Atunci face un gest asemănător cu al cățelușilor care se gudură de pantalonii stăpânilor lor.

Și astăzi, ca în atâtea rânduri, acest gest îi evocă amintiri duioase, printre care aceea, când își punea capul pe pieptul „lui" și „el" se juca cu buclele-i aurii.

Când auzi pași apropiindu-se se surprinse fredonând cu un accent dureros un cântec învățat dela „el". Se gândea la „el", la ochii lui albaștri, despre care îi spusese de nenumărate ori că sunt frânturi din cer, iar poala roză a rochiei primi o ploaie de lacrimi mai abundentă decât cea precedentă...

Pașii au ajuns în dreptul ușii... Repede, cu dosul palmei își șterge ochii, și buzele-i în care cu puțin înainte dinții lăsaseră urme, se destinseră într'un surâs drăgălaș; doi ochi umbriți de gene înlăcrămate întâmpină pe șef cu privirea cercetătoare: oare bănuiește el ce s'a petrecut cu ea!

Dar el, cu gândul numai la afaceri, crede că vede în fața sa o fetiță puțin palidă (probabil de nesomn), cu ochii puțin roșii (din acelaș motiv), sau poate că nici nu o ia în seamă.

Iar fetița palidă strânge pumnii și cu pleoapele închise reușește să înăbușe în pieptu-i un suspin. In acest piept, ceva, cred că un fluture rebel (poate alb cu pete aurii) bătu din aripi mai tare ca de obiceiu, parcă ar fi dorit să evadeze.

Glasul sever al șefului o trezește din reverie.

Ia creionul, dar nu se poate abține, ca înaintea banalelor cuvinte ce alcătuesc limbajul comercial, să nu fi scris unul, unul prețios și scump.

Acest cuvânt a fost apoi repetat, iar cine a descifrat stenograma, a putut citi în capul fiecărei propozițiuni, numele „lui".

ANNIE KAP.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

O LOVITURĂ EDITORIALĂ!

Cititorii de literatură bună vor găsi pentru suma de

20 lei Un volum, format mare 15 × 21 cm., frumos broșat

cuprinzând

10 NUVELE ALESE
de AUTORI MONDIALI ILUȘTRI

NOUA COLECȚIE A EDITURII „ADEVĔRUL"

300 pagini — 20 lei

Cine se interesează de cura de Karlsbad citește broșura

Indicațiile și contra indicațiile curei de Karlsbad

de *Doctorul Gr. Graur*
medic balnear la Karlsbad

Prețul lei 20. — Editura „Adeverul"
De vânzare la librării și la depozitarii noștri

Napoleon I către Maria-Luiza

„Doamnă şi scumpă prietenă, — glăsuia o scrisoare imperială din 27 Septembrie, — veţi prezida Senatul, unde veţi rosti următorul discurs".

Şi un document cifrat căzu din scrisoare. Prin el se cerea oratorilor Consiliului de Stat să prezinte, şi Senatului-conservator să voteze, un senatus-consult pentru înrolarea a 280.000 de recruţi, dintre care 160.000 luaţi cu anticipaţie din clasa 1815.

„Toţi Francezii îşi dau seama, — afirma ministrul Regnault de Saint Jean d'Angély, — că, în situaţia actuală a Europei, naţiunea nu poate nădăjdui să-şi apere teritoriul decât proporţionându-şi eforturile de a învinge cu eforturile făcute pentru a o servi".

In misivele imperiale revine expresia „treburile îmi merg destul de bine", — ceiace însemnează că merg prost, mai ales că boala intendentului general al armatei, Berthier, prinţ de Neufchâtel, nu poate avea darul să-l îmbărbăteze pe împărat:

Draga mea,

Iţi poţi numi personalul de serviciu care-ţi place. Ar fi bine să nu-l iei pe Courtomer, dacă nu-ţi convine.

Eu o duc foarte bine cu sănătatea. Am primit scrisoarea pentru tatăl tău. I-o voi trimite.

Treburile îmi merg destul de bine. Dă-i o sărutare fiului meu şi nu te îndoi nici o clipă de credinciosul tău soţ.

NAP.

Dresda, 29 Septembrie

Buna mea prietenă,

Iţi trimit două scrisori din Viena. Am primit misiva ta din 28 Septembrie. Mi-au sosit toate scrisorile tale. N'am pierdut niciuna.

Luna Septembrie a fost foarte ploioasă, iar luna Octombrie nu pare să fie prea senină.

Prinţul de Neufchâtel e foarte slăbit. A început totuşi să se întremeze; îi va trebui o convalescenţă de câteva zile.

Eu sunt sănătos. Dă-i o sărutare băiatului. Imi scrii atâtea despre el încât mi-e dor să-l văd.

Adio, mio bene. *Cu tot gândul la tine.*

NAP.

Dresda, 5 Octombrie, la ora 2 dimineaţa.

Dela 5 Octombrie la 25, există un gol în corespondenţa lui Napoleon. E linişte. Şi totuşi, câte evenimente, câte întâmplări dureroase s'au petrecut în acest răstimp!

In ziua de 8 s'a produs defecţiunea corpului de armată bavarez: generalul de Wréde a pactizat cu Austriacii.

Pentru o încercuire finală, trei armate converg spre Lipsca, venind dinspre Silezia, dinspre Boemia şi de la Nord, cu Blücher, Schwarzenberg şi Bernadotte: efectivul lor e de 325.000 de oameni, pe când Napoleon nu are decât 214.000.

In ziua de 16 Octombrie, acţiunea e angajată în toate punctele. La Nord, Marmont luptă împotriva lui Blücher, la Apus Bertaud îl bate pe Gyulay. Dar bătălia cea mare se dă în Sud, la Wachau. Napoleon ţine piept Prusacilor şi Ruşilor, lui Kleist, ai lui Wittgenstein şi ai prinţului Eugen de Wuertemberg. O şarjă violentă deslănţuită de Murat, Kellerman şi Latour-Maubourg, face o spărtură în mijlocul duşmanului, când ţarul făcu apel la garda rusă, la cea prusacă şi la Cazaci. Francezii îşi menţin pretutindeni poziţiile.

A doua zi, un armistiţiu tacit foloseşte trupelor coalizate, care primesc întăriri.

Napoleon s'a apropiat de Lipsca. La 18 Octombrie platoul Probsheida e cheia întregii poziţii. Lauriston şi Victor rezistă aci asaltului furios dat de Schwarzenberg. Kleist şi Wittgenstein, care încearcă zadarnic să şarjeze, Macdonald însă, a fost silit să se retragă în faţa lui Benningsen.

Bernadotte a trecut Partha, împreună cu Suedezii săi, când, deodată, trupele saxone şi würtemburgheze, adică cei 35.000 de oameni care fac legătura între Napoleon şi Ney, trec în toiul luptei la inamic, se unesc cu Bernadotte şi-şi îndreaptă tunurile lor împotriva fraţilor lor de arme.

Napoleon vine în ajutorul lui Ney cu cavaleria Gărzii. Dar retragerea nu se mai poate evita. Impăratul a pierdut *bătălia naţiunilor*. Un păcătos de caporal va agrava şi mai mult dezastrul, aruncând în aer podul de pe Elster înainte ca 20.000 de oameni din armata lui Macdonald, Poniatowski, Reymer şi Lauriston să fi trecut pe malul celălalt. Ei au mărit astfel numărul prizionerilor.

Cât de sfâşietoare e scurta misivă, datată 23 Octombrie, în care împăratul vesteşte apropiata sa înapoiere la Maienţa şi o îndeamnă pe împărăteasă să cerceteze buletinele oficiale pentru a cunoaşte stadiul ostilităţilor.

Buna mea prietenă,

Peste câteva zile voi fi în Maienţa. Din buletine vei afla cum îmi merg treburile. Cu sănătatea o duc foarte bine. Te rog să-i dai o sărutare micului rege şi să nu te îndoieşti niciodată de dragostea credinciosului tău soţ.

NAP.

Gotha, 25 Octombrie.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta. Aflu cu mâhnire cât de mult te-a întristat întreruperea corespondenţei. Eu sunt perfect sănătos. Mă apropiu de Rin. Sunt în drum spre Maienţa. Armata are nevoe să se refacă şi să-şi instaleze o bună tabără de iarnă.

Adio, mio bene.

NAP.

Vacha, 27 Octombrie.

Cu Bertrand în frunte şi cu Oudinot în ariergardă, armata franceză bate în retragere, urmărită de aproape de Blücher, flancată la stânga de Gyulay, iar la dreapta de Yorck, care o hărţuesc ca nişte haite de lupi.

Luându-i-o înainte, Austriacii şi Bavarezii au de gând să-i tae drumul spre Rin. Generalul bavarez de Wrede, odinioară mândru de stima celui mai mare erou al lumii, s'a postat în ziua de 30 Octombrie la Hanau, lângă Frankfurt, aşteptându-l pe Napoleon. Tiraliorii lui Macdonald, bizuindu-se pe artileria care trebuia să le susţină acţiunea, deschid focul. Apoi, pe măsură ce bateriile lui Drout intră în funcţiune, vechea gardă arată încă o dată ce poate.

Decimaţi de cuirasieri şi dragoni, ulanii lui Schwarzenberg şi regimentul austriac al lui Jordis sunt exterminaţi. De Wrede cade rănit. Dezordinea austro-bavareză e completă.

Nu se atacă fără primejdie un leu rănit!

Buna mea Luiza,

Am sosit la Frankfurt. Sunt în drum spre Maienţa. Ieri, 30, i-am bătut zdravăn pe Bavarezi şi pe Austriaci laHanau. Aveau un efectiv de 60.000 de oameni. Le-am luat 6.000 de prizonieri, steaguri şi tunuri. Nemernicii aceştia voiau să-mi tae drumul.

Cu sănătatea o duc mai bine decât oricând.

Adio, mio bene. *O sărutare regelui. Stafetele din 23, 24 şi 25 s'au pierdut; cele din 26, 27 şi 28 sunt la Maienţa. Le voi primi peste un ceas.*

NAP.

Frankfurt, 31 Octombrie.

„Doamnă, şi prea scumpa mea soţie, — adăuga o depeşă oficială, — vă trimit douăzeci de steaguri luate de trupele noastre în luptele dela Wachau, Lipsca şi Hanau. E un omagiu pe care vi-l aduc cu plăcere".

In ziua morţilor, Napoleon era la Maienţa. In acelaş an, 1813, armata lui Napoleon a ajuns de pe malul Niemenului pe malurile Rinului. Marea armată a Naţiunilor a fost redusă, prin defecţiuni şi trădări succesive, numai la armata franceză, pe care Napoleon începu să o reorganizeze la Maienţa. El îi cunoştea valoarea: „Trupele mele au o superioritate covârşitoare asupra inamicului".

Buna mea Luiza,

Ţi-am trimis azi dimineaţă o telegramă, ca să-ţi vestesc sosirea mea cu bine la Maienţa.

Aflu cu plăcere că te simţi mai bine. Mă bucură tot ce-mi scrii despre băiat. Mi-e dor să-l văd. Se pare că-i foarte cuminte. Sărută-l din parte-mi.

Adio, mio bene. *Cu tot gândul la tine.*

NAP.

Maienţa, 2 Noembrie.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta dela 30 Octombrie. Veştile despre sănătatea ta şi a băiatului mi-au făcut mare plăcere. Se pare că lumea se alarmează prea mult la Paris. Trupele mele au o superioritate covârşitoare asupra inamicului, care va fi înfrânt mai repede decât şi-ar putea închipui. Arată-te liniştită, senină şi bate-ţi joc de alarmişti.

Cu tot gândul la tine

NAP.

Maienţa, 3 Noembrie.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta de la 1 Noembrie. De-atunci trebue să fi primit scrisorile mele; depeşa telegrafică din 3 mă vesteşte că ai aflat de bătălia din 30.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Te iubesc şi aş vrea să te văd.

Am convocat corpul legislativ pentru ziua de 2 Decembrie.

Ca să pot răspunde regelui Ludovic, aştept să aflu ce vrea şi ce spune.

Adio, mio dolce amor. *Cu tot gândul la tine.*

NAP.

Maienţa, 4 Noembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 3 Noembrie. Aflu cu plăcere că vremea frumoasă îi prieşte mult sănătăţii tale. Eu mă simt foarte bine.

Dă-i o sărutare din parte-mi micului rege şi ai încredere în credinciosul tău soţ.

NAP.

Maienţa, 5 Noembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 3 Noembrie. Dacă Ludovic vine ca principe francez să sprijine dinastia, îl voi primi şi voi uita toate defăimările pe care le-a publicat împotriva mea. Dacă însă vine ca rege al Olandei, nu-i deloc frumos din partea lui să mă silească să aplic pedepse când am atât de mult de lucru. Dar omul acesta e nebun.

Compătimeşte-mă că am o familie atât de rea, eu care le-am făcut tuturora numai bine.

Cu sănătatea sunt foarte mulţumit. Imi reorganizez armata. Toate se vor schimba.

O sărutare băiatului. Al tău.

NAP.

Maienţa, 6 Noembrie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 4. Aflu cu bucurie că eşti mulţumită şi sănătoasă. Dă-i o sărutare micului rege. Eu o duc foarte bine cu sănătatea. Peaici, vremea e puţin răcoroasă. Armata se reorganizează şi se reformează.

Adio, mio bene.

NAP.

Maienţa, 7 Noembrie.

Buna mea Luiza,

*Ministrul de război îţi va preda cele 20 de steaguri luate în bătăliile dela Lipsca, Vacha şi Hanau. Vei putea da următorul răspuns.**

Al tău

NAP.

(Fără dată)

Sosise cesul ca toţi Francezii să strângă rândurile şi membrii familiei imperiale să-şi uite nemulţumirile.

De învăţămintele campaniei din Germania a ţinut seamă Napoleon în răspunsul dat la 14 Noembrie unei delegaţii a Senatului, la Paris:

„Toată Europa era cu noi acum un an. Astăzi, toată Europa e împotriva noastră. Asta însemnează că opinia lumii o formează sau Franţa sau Anglia. De orice ne-am putea teme, numai de energia şi de puterea naţiunii — nu. Posteritatea va recunoaşte că, dacă am întâmpinat mari şi grele încercări, ele n'au fost mai presus de Franţa şi de mine".

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

* Răspunsul lipseşte.

Cronica feminină

FARMECUL TINEREŢII

Pentru Nina

Eri am avut o vizită plăcută: o prietenă dragă cu nepoata ei. N'o văzusem de mult pe tânăra fată, care e studentă la litere şi drept. Şi am avut o plăcută surpriză. Nu mă mai săturam privind-o, încântată că acest tip de „vraie jeune fille" n'a dispărut cu totul de pe faţa pământului. Aveam în faţa mea un exemplar încântător; puteam deci nutri speranţa că mai există fete tinere care privesc viaţa prin ochi mari, senini, cu gene lungi — fără „rimmel" — cu sprâncene crescute aşa cum le-a lăsat Dumnezeu, cu obrazul îmbujorat de soare şi tinereţe, cu buze cărnoase şi roşii de sănătate.

Aveam delicioasa senzaţie ce ţi-o dă intrarea într'o pădurice, care te pune la adăpost de arşiţa caniculară. Sau admirabila linişte ce ţi-o procură o pagină de Haydn, după o seară de muzică modernă...

Fără să vreau am încercat să fac o paralelă între musafirul acesta şi o altă tânără fată, care abia plecase de la mine. Aceasta, fiindcă şi-a ales o profesiune liberă se crede obligată a fi cât se poate de „modernă": cu sprâncenele smulse şi trase cu creionul, (e greu să imiţi natura şi de aceea una e mai dreaptă şi mai sus, cealaltă mai arcuită!), cu genele cleioase, cu tenul încărcat de pudră şi fard, cu buzele aproape violete...

Câtă deosebire între aceste două fete aparţinând aceleiaşi generaţii! Cred că ori-cine le-ar vedea alături ar fi de părerea mea că farmecul tinereţii nu poate veni decât din naturaleţă şi nici un fard nu-l poate egala.

De ce vă stricaţi tenul la o vârstă când natura e atât de darnică cu voi, tinere fete? Fardul îşi are rost mult mai târziu, atunci când vrem să ne amăgim păstrând iluzia unei tinereţi trecute... De ce vă credeţi obligate a eşi pe stradă ca nişte „girls" sau vedete de cinema?

Viaţa nu e un film! Şi apoi ele se fardează pentru a rezista luminii de la rampă sau reflectoarelor din studiouri. Artistele de cinema nu pleacă pe stradă cu „masca" din studio; odată turnarea filmului terminată, redevin simple „femei" dornice de liniştea căminului.

Dar să revenim la tinerele mele. Aşi vrea să pot pătrunde în sufletul lor.

Bănuesc că cea violent fardată va ffi şi sufleteşte o „prefăcută", alergând năucă prin viaţă, cu singura dorinţă de a trăi, de a căuta să ia tot ce poate da viaţa, aşa la întâmplare, fără prea multă alegere şi numai pentru a se distra.

Sufletul celeilalte îl ghicesc la fel cu chipul: gingaş şi curat, senin ca fruntea, adânc ca ochii, simplu ca toată înfăţişarea ei... Aceasta îşi va alege bucuriile mai adânci şi mai grave, fericirea şi-o va pregăti cu mâni înfiorate şi conştiente...

Viaţa are desigur bizareriile ei şi fericirea e fugară! Cea care a căutat bucurii eftine se va mângâia curând, lepădându-şi deziluziile ca pe o rochie demodată. Nici nu va putea plânge..., îşi strică genele!... Cealaltă va suferi adânc, lacrimile vor curge bogate, totuşi va găsi scut în resursele ei sufleteşti. (Şi ce frumos e cerul după ploae!.)

Nici o zi din viaţă nu-i va părea goală, nici o întâmplare fără sens. Chiar dacă viaţa e nedreaptă, fiecare trăire îşi are tâlcul ei. Durerile aleg de obicei sufletele adânci şi curate. Dar nu te speria, fetiţo!

Deschide ochii mari în faţa vieţii, trăeşte bucuriile vârstei tale cu sufletul senin. Păstrând comoara de frăgezime şi naturaleţe pe care ţi-au dat-o cei douăzeci de ani, vei fi o sărbătoare pentru ochii care te privesc. E greşită părerea că bărbaţii sînt atraşi de femeile cele mai.... bătătoare la ochi. Chiar dacă în prima beţie a simţurilor au alergat după o astfel de femee — (care vrea neapărat să fie „fatală" sau „vamp") — nu-şi va clădi nici unul din tinerii unei generaţii sănătoase temeinicia căminului decât lângă tine, fetiţo cu obrajii bronzaţi (de acelaş soare care rumeneşte cireşile) şi cu ochii senini care răsfrâng albastrul cerului.

Păstrează-ţi deci sufletul tău bogat pentru acel ce va şti să-l caute şi să-l preţuiască. Şi chiar dacă-ţi va părea că norocul îi surâde mai mult celeilalte, *fii liniştită şi ai răbdare!* Mâine, *tu vei fi tot aşa fragedă şi atrăgătoare pe când cealaltă... priveşte-o: după o călătorie, diseară după dans, sau mâine în excursie — a rămas fără sprâncene, fardul s'a prelins şi s'a amestecat ca la clowni, ochii — care n'au ce răsfrânge din interior — sînt stinşi şi obosiţi...*

Nu să mai fardaţi, măcar voi cele tinere! — păstraţi-vă sănătatea şi farmecul tinereţii prin sporturi, viaţă regulată, bunătate şi bună dispoziţie. Tinereţea e cea mai frumoasă podoabă şi n'are nevoe de artificii.

D. B.

Cât costă de fapt un ciorap?

Până şi ciorapii cei mai scumpi sunt eftini dacă îi spălaţi des şi cu atenţiune într'o soluţie de fulgi de săpun LUX. Ciorapii îşi vor păstra astfel elasticitatea, par'că ar fi veşnic noui.

LITERATURA UNIVERSALA

ILIA EHRENBURG

SPANIA

Madridul se scoală târziu. Pe la zece dimineaţa, băeţii de prăvălii aranjează mărfurile, căscând. Poşta de dimineaţă se aduce la unsprezece. Pe la ministere nu se vede suflet viu nici la unsprezece: doar curierii şi solicitatorii din provincie. Funcţionarii mai sârguincioşi vin pe la douăsprezece; şi fiindcă Madridul e un oraş de funcţionari, se poate spune fără exagerare, că viaţa Madridului începe la douăsprezece.

Orice spaniol cu instrucţie superioară dispreţueşte disciplina şi statul: „la noi comunismul e cu neputinţă, noi nu suntem ruşi, noi suntem individualişti!..." Aşa vorbeşte seniorul Lerrus, aşa vorbeşte orice avocat începător. Prin urmare toţi sunt pentru libertatea creaţiei şi contra statului. Asta nu-i împiedică de a visa un singur lucru: cum să nemereşti mai iute într'o slujbă a statului? Toţi „cabalierii" sunt, sau funcţionari, sau oameni nereuşiţi, care dorm, şi în vis văd fotoliul de biurou.

Pentru un străin, Spania e ceva exotic; străinul face dintr'o simplă lucrătoare dela o fabrică de tutun visul tuturor Donjuanilor, nu numai celor din Paris, ci şi celor din Charbin; străinul e în stare să înfăţişeze pe un funcţionar din Madrid drept un extravagant înfăşurat într'o mantie. In realitate un funcţionar din Madrid se deosebeşte de unul din Londra numai prin atâta, că stă la birou nu opt ceasuri, ci două, şi că în aste două ceasuri e ocupat nu cu nevoile statului, ci, sau oftând după un *duro*, pierdut eri la cărţi, sau făcând planuri îndrăzneţe: cum să scoată un duro din buzunarul timidului solicitator provincial, care stărue pentru o pensie?

După revoluţia din Aprilie nu se putea pătrunde în nici un minister — mulţimea asalta pe miniştri: erau nu revoluţionari cu ultimatume pline de ameninţări, ci nobili solicitatori, care contau să capete posturi! Toţi câţi au visat un fotoliu de birou, au devenit îndată republicani aprinşi. Ei n'au servit mai înainte numai din motive de convingeri nestrămutate. Acum însă sunt gata să servească republica!... Aflând, că vechii funcţionari nu se concediază, şi că prin urmare posturi vacante lipsesc, solicitatorii s'au indignat cu toată sinceritatea: revoluţie e asta?...

Afară de funcţionari, la Madrid se găsesc mulţi avocaţi. După statistică sunt vreo câteva mii. Avocaţii, se înţelege, se ocupă de orice, afară de avocatură. Dar să devii avocat, asta nu obligă la nimic, şi un „abogado" pe o carte de vizită sună, deşi nu cu mândrie, dar destul de onorabil.

Şi avocaţii, ca şi funcţionarii, în majoritate sunt persoane strălucite, dar cu cunoştinţi foarte mărginite. Oamenii aceştia cunosc de fir a păr isprăvile cutărui, sau cutărui torrero, se pricep când se întâlnesc cu o „signorita", se pricep să zică ceva poetic, de pildă: „fiinţă încântătoare, eu mor de dragoste"; se pricep în sfârşit să se descurce în subtilităţi politice: înţeleg că cu o carte de vizită a lui signore Marci nu poţi să mergi la signore Mieto. La atâta se mărginesc cunoştinţele lor. Un avocat funcţionar al ministerului de Justiţie se miră sincer, aflând că există o ţară numită Olanda; se dovedeşte că omul auzise asemenea vorbă, dar credea că e un lanţ de munţi. Un alt avocat nu-i de loc tare în tabla înmulţirii. Un al treilea (acum e avocat al Statului la Caserese) mă întreba, dacă Rusia e condusă tot de Lenin, şi de loc nu vroia să creadă, că Lenin a murit acum şapte ani...

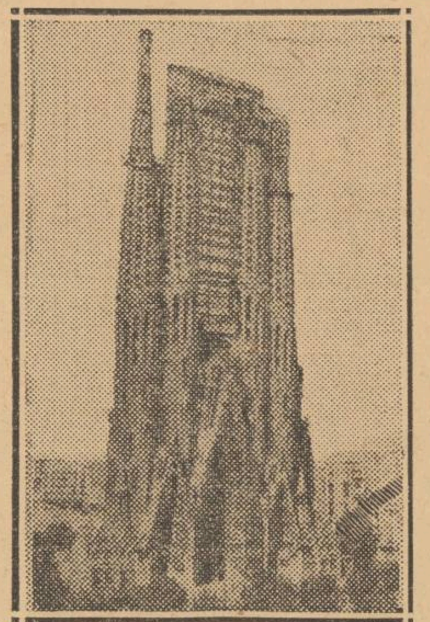
Şi avocaţii şi funcţionarii câştigă puţin, dar la Madrid viaţa e astfel aranjată, că poţi trăi cu şic, chiar flămând. Iată un cabaliero, care toată ziua stă la cafenea. La început bea vermut: se presupune, că se pregăteşte de un dejun copios; un vermut se bea doar pentru apetit. Dar la vermut se servesc fel de fel de mărunţişuri: măsline, crevete, cartofi. Cabalierul le înghite cu stăruinţă pe toate. După asta trece mândru la cafeneaua din faţă; acolo se face că bea o cafea, ca după masă, — se'nţelege, cu lapte: cabaliero nu-i tocmai sătul, dar tot a luat ceva şi e mulţumit de viaţă. Uneori în loc de cafea cu lapte, bea lapte gol: şi mai cuminte. Şi iată-l stând plin de „pasiune" şi elegant, pe terasa cafenelei, aşteptând, nu se arată cumva de după colţ revoluţia, pe când bea el lapte călduţ?

Toţi sunt îmbrăcaţi cu multă grijă. Pe străzi rătăcesc vânzători de cravate: câte o pesetă bucata. Câtă împestriţare!... Cabaliero schimbă cravata zilnic; cravata e mai importantă decât dejunul. Afară de asta nu trebue uitată strălucirea ghetelor: cum se găsesc câţiva gologani în buzunar, cabaliero cheamă cu mândrie pe lustragiu. De mulţumire, cabaliero clipeşte din ochi. Cabaliero e în stare să-şi petreacă aşa toată ziua. Imbogăţit, îşi lustrueşte ghetele aproape la fiecare ceas. Dimineaţa, adesea poţi vedea pe cabaliero liber de griji, care mergând spre casă, se opreşte, ca să întindă piciorul încă odată lustragiului. Englezii se rad de câte două ori pe zi. Cabaliero în privinţa feţei e cu totul indiferent, poate să stea neras şi trei zile, vineţeala obrajilor nu îl sperie, dar picioarele — aici omul e inexorabil, picioarele trebue să strălucească!

Un cabaliero însurat are, se înţelege, locuinţă şi puzderie de copii. Uneori se arată pe acasă, unde femeia fierbe „corido" şi cârpeşte ciorapi. Dar cine-i nevasta lui, unde-i casa lui, despre asta nu ştiu nici prietenii cei mai intimi. Locuinţa familiei e ceva cu totul intim şi nu se arată, cum nu se arată în alte ţări un pat neacoperit. Cu amicii, cabaliero se întâlneşte la cafenea sau la club.

Cluburile spaniole nu se aseamănă cu cluburile engleze. Englezii vin la club, ca să tacă. La ei cluburile sunt nişte saloane semi-obscure, locuri de retragere, de linişte. Cluburile spaniole sunt magazine cu nişte vitrine mari; numai că în vitrine sunt expuse nu pălării, nici şunci, ci cabalieri vii, e o expoziţie de burghezi. Uneori fotoliile sunt scoase pur şi simplu în stradă, dinaintea clubului; şi oamenii stau în şir şi privesc. Meditaţia nu împiedică conversaţiile, şi într'un club spaniol e un veşnic vuet, ca în piaţă. In primele zile ale revoluţiei, fotoliile din stradă mai stăteau şi goale: cabalierii încă nu erau siguri în privinţa sensului exact al termenului „republică", dar se liniştiră în curând şi continuară să-şi ţie şedinţele: pe timp de ploaie — în dosul geamurilor, pe timp bun — afară.

Afară de contemplarea lumii, vizitatorii cluburilor se ocupă cu jocurile de cărţi. Poporul spaniol e un popor cinstit, aici rar, care fură, de foame, măcar un măr. Dar clubmenii au obiceiul lor. Intr'un mare club din Madrid, ca să transporţi

după închiderea jocului de cărţi, casa dintr'un salon într'altul, se formează o supraveghere din membrii de onoare, — se înţelege, dintre marchizi, conţi şi duci. Cu toate aceste nume însemnate, din casă, fără excepţie, dispar câteva sute de peseţi.

Cu cât e mai nobil sângele din vinele unui cabaliero, cu atât e mai puţin înclinat să muncească un cabaliero. Il înspăimântă chiar biuroul. Cabalierul se apropie de adevăratul „individualism".

„Individualiştii"

In gazeta „El Liberal" se găseşte o rubrică de anunţuri aristocrate: „un tânăr nobil caută protecţia oricărei vrâste, cu o inimă bună, 150 peseţi lunar..." „Un brunet de 24 de ani aşteaptă o declaraţie. Caută o prietenă nu prea tânără, dar tandră. E modest şi are nevoe urgentă de 125 peseţi..."

Cinci ceasuri de dimineaţă. O cafenea. Cabalieri cât se poate de eleganţi. Sunt oameni din familiile cele mai alese. Ţin la frumuseţea vieţii şi dispreţuesc munca înjositoare. La cafenea vin domnişoare şi oferă eleganţilor cabaliero duri sănătoşi. In alte capitale europene suteneurii sunt o castă restrânsă, aici aceştia sunt obişnuiţii cafenelelor, membri ai cluburilor; afară de chestiile profesionale, oamenii vorbesc despre politică, chiar despre literatură...

Un funcţionar care a pierdut la cărţi, caută să împartă pierderea într'un număr de vizitatori, cere bacşişuri, şantajează, ameninţă cu proces-verbal, cu dare în judecată, cu închisoarea... E bine pentru poliţişti: s'au ciocnit de pildă două automobile; cel care va plăti mai mult, va fi trecut ca păgubaş pe nedrept. Afară de automobile mai e serviciul sanitar; în sfârşit politica, o insultă la adresa republicii, chiar complot... Nu stau rău nici cei dela municipalitate. La Madrid, în ochii tuturora, s'a îmbogăţit un funcţionar, căruia i s'a încredinţat instalaţia pisuarelor: omul declară, când unuia, când altuia dintre proprietarii cu case mai curăţele, că pisuarul, — vai! — va fi instalat în dreptul zaplazului dumitale... Pierzând la cărţi, funcţionarul va şti să se descurce, dar cum rămâne cu candidatul la funcţii?... O scenă într'un club din Madrid. Marchizul X şi contele I: — Nu-mi poţi împrumuta zece duri?... Tăcere. Nedumerire. Contele e „individualist", afară de asta ştie, că şi marchizul e tot „individualist", şi că banii n'o să-i înapoeze. Atunci marchizul propune ca amanet, ceasornicul său de aur. De unde ştii, ce fel de ceasornic e? Poate nu-i aur de loc... Şi iată că doi cabalieri — salvatori pleacă la giuvaergiul vecin: să spună preţul. Cu toate explicaţiile de acest fel, oamenii sunt nişte prieteni nedespărţiţi şi amândoi sunt gata să-şi pună onoarea, apărând viaţa — contele pe a marchizului, marchizul pe a contelui...

Drept lombard, la Madrid servesc: biserica, bursa, cimitirul. Azi se cumpără, mâne se amanetează: ceasornic, palton, chiar plapome. Toţi trăesc pe datorie: masline, cafea cu lapte, o nouă cravată, ghete strălucitoare... Viaţa e uşoară şi goală. Deabia — deabia au deschis biurourile şi le şi închid. Pe lângă teatre şi cinematografe staţionează mulţimea. La şase ceasuri după prânz încep matineurile. Spectacolele de seară încep pela unsprezece. Pela două din noapte pe străzi e lume: cabalierii se plimbă, adresează complimente tinerelor frumoase şi critică pe seniorul Asanio. Maura era mult mai deştept..."

In fiecare oraş spaniol se găseşte o stradă, adesea o singură parte a străzii, pe care zilnic dela şase până la nouă într'una se plimbă cabalierii: lucrul ăsta vine probabil din cunoscutul lor „individualism". La Madrid toţi se înghesuiesc pe strada Abala. E o îmbulzeală ca la bâlciu, dar cabalierii păşesc supuşi, unul după altul.

Iată că a şi trecut ziua, a început la amiazi, acuma au cântat cucoşii. Poţi merge la culcare. Dar cabaliero, cum s'a spus, e stăpânit de „pasiune", complimentele împărţite damelor l-au satisfăcut şi mai puţin decât două pahare cu lapte. Cabaliero se apropie de dama gravă dela mesuţa vecină şi politicos îşi ridică pălăria. E poate mătuşa lui?...

Dar omul e plin de pasiune... Atunci poate e un frate spiritual dintre cei care dau anunţuri la „El Liberal"? Poate de bună seamă adoră numai femei mai în vârstă? Nu, alături de dama căruntă stă o fată nostimă. Cu fata însă nu se poate vorbi: nu-i cuviincios, iar venerabila damă nu scapă din ochi o clipă pe tânăra fată. Cabaliero vorbeşte cu dama despre una-alta, despre timp, despre lupta cu taurii, despre ultima tragere la loterie. Venerabila damă zice despre fată: „e fiica mea". Venerabila damă se distinge prin pătrundere, vede că cabaliero e mistuit de pasiune şi invită pe cabaliero acasă. Pe drum cabaliero se informează cu delicateţă despre preţ. Nu s'ar putea ceva mai eftin? Nu mai sânt vremurile... e criză, republica... Dar „fiica mea?" Domnişoara, se înţelege, nu ia parte la o conversaţie atât de înjositoare: E nevinovată şi poetică.

S'ar putea mărturisi că venerabila damă nu-i nici pe departe mama domnişoarei, nici măcar mătuşă, ci un impresario. Nostima domnişoară e de felul ei din Andaluzia, e fiică de ţărani şi a fost ajutoare de bucătăreasă la Madrid. Are nişte ochi inspiraţi, dar în viaţă e destul de simplă, o poţi înşela. Cine nu ştie, că cu un asemenea cabaliero trebue să ţii bine socoteala! Dama cade la învoială, apoi pleacă, dorind cabalierului „noapte bună". De astă dată ziua s'a încheiat definitiv, şi cabalierul se poate odihni...

In locul unei conversaţii diplomatice cu onorabila damă, cabalierul poate să meargă şi la una din casele publice; la Madrid nu-s puţine şi sunt vizitate cu plăcere de cabalierii — „individualişti". Acolo cabalierii sunt primiţi cu braţele deschise.

Ziua s'a sfârşit, — luminoasa zi de Madrid, — subt cerul muntos, creat pentru cântecul păstorului şi pentru singurătate, — o zi zgomotoasă şi goală. Una din multele zile a fost încheiată, învinsă, nimicită. Spaniolii nu sunt deloc un popor vesel: în mijlocul zgomotului şi luminilor cafenelei se vede tristeţea, care e gata să înghită omul, ca o mocirlă... Cabaliero are virtutea de a îndura plictisul. Când vezi căscând un cabaliero, te apucă fiori... Expresia lui de preferinţă e „să omori timpul". El nu bea cafea, nu: omul e ocupat cu „omorul timpului". Această complicată ocupaţie cere o experienţă de mulţi ani, mai mult: cere o cultură moştenită.

Timpul — iată duşmanul! Şi în acelaşi timp toţi aceşti cabaliero sunt grozav de ocupaţi: servesc în câte trei ministere, scriu în câte zece gazete, muncesc în cincisprezece partide politice; în sfârşit cabalierii sunt înamoraţi cel puţin de câte cincizeci de frumuseţi. N'au un moment liber!... Dacă un asemenea cabaliero fixează unui altul o întâlnire de afacere la cinci, va veni la şapte; mai devreme n'a putut veni cu nici un preţ: e doar foarte „ocupat". In realitate a omorît timpul în cafeneaua vecină. In Spania încep la timp numai lupta cu taurii şi tragerile la loterie: e aproape o religie. Toate celelalte: ca şedinţele Corteselor, spectacolele, sosirea trenurilor, liturghii, meetinguri, îngropări— toate astea se fac cu o întârziere obligatorie; timpul e un duşman viclean şi să-l omori e cu mult mai greu decât să omori un taur: trebue să umbli cu şiretenii...

Capitala Spaniei, palate, zgârie-nouri, birouri, cafenele literare, redacţiile celor vreo două duzini de gazete, dezbateri, femei frumoase, mulţimea dela Alcala, cabalierii care se odihnesc la umbră, subt arborii dela Paceo, dela Castiliano, e o fericire şi o nenorocire, e o voluptate a lenei şi o ruşine. Trebuie să ne amintim, că cabalierii sunt nu una din simplele rase, care merită atenţia unui etnograf, ci însuşi Madridul, crema ţării, sunt aceia care au condus-o şi o conduc până azi. Cât timp cabalierii „omoară timpul", ţara moare de foame.

Pe vremuri Spania dădea lumii savanţi străluciţi. Azi în biblioteca unei universităţi orice carte e o traducere. La construcţii lucrează ingineri nemţi, în administraţia băncilor şi societăţilor pe acţiuni — englezii, sau americanii. In Spania au existat celebri arhitecţi; architectura actuală a Spaniei surprinde prin sărăcie, şi e greu de închipuit ceva mai lipsit de gust decât palatele bogătaşilor din Valencia şi Barcelona. Conquistadorii s'au transformat în eroii Rifului*, cu câte zece decoraţii pentru fiecare înfrângere. In cafenelele Madridului stau tineri scriitori, snobi şi esteţi, care imită cu stăruinţă orice modă pariziană; Cocteau pentru dânşii e un zeu. Poţi să mai recunoşti în ei pe moştenitorii lui Cervantes?.. Dar ce să mai amintim pe cei morţi?... Am văzut în Andaluzia muncitori cu ziua, care politiceşte se dovedesc mai culţi, fără comparaţie, decât o bună jumătate din avocaţii Madridului. Un cizmar din Valencia e un artist; e chemat şi la Paris şi la Londra, ca să fasoneze încălţămintea scumpă. Poţi să chemi undeva pe un cabaliero?... Aici el e inginer, la Paris însă mare lucru să nu devie un muncitor de rând. In adunarea uniunii profesionale poţi să auzi mai multe idei sănătoase, decât în Cortese. Ţăranii din Castilia au creat din stânci o ţară. Ce-au făcut din ţara asta „individualiştii" din Madrid?... De altfel ei nici nu se încurcă cu asemenea întrebări, ci primesc, care o leafă, care o mită, beau cafea şi ucid timpul. Există o vorbă: „în viaţa fiecărui om se întâmplă minute pierdute". Am cunoscut la Madrid un jurnalist. Primise dela tatăl său o mică moştenire. Omul îndată se aşeză într'o pensiune, îşi aşeză pe un raft al dulapului toate cravatele, se aşeză la masă, luă condeiul şi scrise pe o coală de hârtie: „în viaţa fiecărui om se întâmplă minute pierdute". Sentinţa asta o atârnă de perete, apoi se culcă în pat, se culcă „serios şi pentru mult timp".

Individualiştii conduc Spania demult şi este greu de spus, când va scăpa de ei Spania. Acuma au declarat: „Republica celor care muncesc". Probabil din nebăgare de seamă. N'ar fi mai bine să se scrie pe toate zidurile Spaniei: „în viaţa fiecărui popor se întâmplă secole pierdute"?

(Tradus din ruseşte de A. FRUNZĂ

* Aluzii la bătăile mâncate de spanioli în Maroc, sub Primo de Rivera. (N. Tr.).

Din literatura chineză

Intr'un han

Cine vrea să ştie de mine în acest han? Cu cine oare aş putea să schimb un cuvânt? O biată lampă, mi-e singurul tovarăş. In noaptea asta chiar, încă un an se sfârşeşte. Am străbătut o mie de li, şi totuşi sunt încă departe de ţara mea.

Singur, cu grijile mele, mă gândesc la anii duşi. Nu e oare de râs şi în acelaş timp de plâns că mizerabilul nostru corp veşnic îmbătrâneşte? Sunt trist, părul mi-a cărunţit pe la tâmple; mâine începe noul an, şi astfel voi întâmpina primăvara ce vine.

Nici un an din cei care-au trecut, nu mi-a mângâiat sufletul. De ce să mai sper în anul care începe? Din vechii prieteni ai tinereţei, câţi oare au biruit în viaţă şi pe câţi i-a surprins moartea!

De-acum înainte, vreau ca liniştea şi odihna să-mi fie singura dorinţă şi singurul meu scop. Vreau să renunţ la oboselile zadarnice, ca să-mi prelungesc viaţa. Frumuseţea primăverii n'are vârstă; ea este şi va fi veşnic aceeaş. Mă voi bucura de ea în mica mea locuinţă, asemeni unui prinţ în palatul său.

Dimineaţa, trecând fluviul

Prin ceaţă, nu se zăreşte nici fluviul nici muntele.

Mă iau după cântecul cocoşilor şi după lătratul câinilor, ca să mă 'ndrept spre satul vecin.

Pe puntea luntrei — acoperită de chiciură — care duce călători de la un ţărm la altul, îmi las, întâiul, urma pantofilor albaştri.

Gând de primăvară

Intr'o casă, o tânără femee fără nici o grijă.

Strălucitoare, şi 'mpodobită, se urcă în etajul de sus şi se apleacă pe balustradă.

Deodată, vede sălciile din nou înverzite, şi-i pare rău că şi-a 'ndemnat bărbatul să plece întru cucerirea marchizatului.

Intr'o noapte de toamnă

Luna apare în depărtările pline de rouă.

Răcoarea nopţii mi-a pătruns rochia de pânză uşoară.

De ceasuri întregi cânt din harpa mea de argint.

Odaia e pustie, inima mi se strânge, nu îndrăznesc să intru.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

VICTOR HUGO

SEARA: ANOTIMPUL SEMĂNATULUI

In ceasul acesta ultim de muncă
Admir în apele amurgului blonde
Pe un bătrân în sdrenţe care-aruncă
In brazde, viitoarele holde....

Cum umbra-i — înaltă troiţă —
Domină întinse ogoare,
Simţi, parcă, neclintita-i credinţă
In zorii unor vremi roditoare...

...Şi 'n timp ce 'ntinzându-şi negrele-i vele
Umbra păşeşte de-alungul ogorului —
Pare că ridică spre stele
Gestul august al semănătorului....

AUREL TITA

Aldo Palazzeschi: Sorelle Materassi

Desprins din vraful de romane italiene noi, *Sorelle Materassi* al lui Palazzeschi, surprinde prin noutatea temei, prin ciudățenie, prin straniul, dar mai ales prin originalitatea sa.

Original subiectul, originală prezentarea lui, originală psihologia celor două personagii feminine prezentate sub lumina unui puternic reflector central, care le luminează numai pe jumătate, lăsând cealaltă parte în umbră.

Spus în câteva cuvinte, conținutul romanului ar fi următorul: Două surori, Teresa și Carolina, simboluri de virtute și abnegație, bătrâne, duc o viață încordată de muncă într' un loc modest lângă Florența, Santa Maria Coverciano. O tabelă simplă în fața casei, amintește numele lor, unite prin legătura indestructibilă a nefericirii comune:

„Sorelle Materassi"

„Cucitréci di bianco — Corredi da spose".

Bătrâna lor servitoare, Niobe, își leagă destinul de acela al stăpânelor, ducând alături de ele aceiași viață de resemnare. Autorul o prezintă cu simpatie: „Niobe era eroul care nu cunoștea odihna, fiindcă nu cunoștea nici oboseala".

Izolată de acest trio auster, Giselda, cea mai tânără dintre surorile Materassi, nu ia parte din punct de vedere psihic la viața celor două sacrificate, pe care o consideră un — non-sens — Intre ele și Giselda, diferența radicală de caracter și temperament, lasă să cadă greu, stor rece de nepătruns.

... Și viața curge în casa cu persiane verzi, încet, printre sufletele acelea searbăde, închegate fără dorinți și fără idealuri...

Intervine un al cincilea personaj: Remo. Ritmul vieții acelei uniforme se alterează, capătă un puls nou, ducând pe nesimțite spre un final tragic. Tânărul Remo își duce mătușile spre ruină, dar dă în schimb un țel existenței lor. Cele două bătrâne trăesc prin el, orbite de frumusețea lui fizică, și 'n felul acesta își complică viața. D. Palazzeschi își căsătorește eroul în ultimele pagini ale romanului, cu o tânără americană, Peggy, Complectează astfel, cât se poate de bine, personalitatea tânărului acela aventurier, „fără program" cu artificialitatea personagiului feminin, care — la intrarea în biserică — aruncă țigara din mâna învăluită în văluri diafane.

Ultimul capitol readuce scena de la început, cu aceiași viață monotonă, cu cele două Materassi aplecate pe mesele de lucru. Ruinate cu desăvârșire, cele două eroine se vor mulțumi să-și câștige numai strictul necesar existenței, umilite, dar încălzite de amintiri.

Strânse împreună cu bătrâna Niobe, în jurul fotografiei lui Remo, plecat departe de ele, se vor mulțumi să descoase trecutul. — Acuma aveau un trecut.

Pe firul neted al povestirii apar ca noduri de lumină: Santa Maria Coverciano, „Sorelle Materassi", Remo, Palle, etc..., închegând atenția cititorului într'un crescendo din ce în ce mai viu, până la ineluctabilul sfârșit din „Sepolte vive".

Tot romanul d-lui Palazzeschi, trebue s'o mărturisim, se concentrează într'o psihologie centrală; cele două surori „Materassi": Teresa și Carolina. Nu are o acțiune complexă. Autorul vădește însă o reală putere de realizare de stări sufletești ipotetice — în descrierea abrutizării celor două femei, care nu-și aminteau să fi fost vreodată tinere:

„Feminitatea lor toată și-o îngropaseră acolo, în camera de lucru, sub mormanul de funde, de petece de mătase, de voaluri, de cutii, de foarfece, de ace..." Și mai departe... „Viața era aceia, numai aceia, ei i-se dăduseră cu totul, îndepărtându-se de cealaltă viață adevărată, care nu mai era acum decât o comedie pentru ele și nu avea nimic real în ea".

Prezența eroului d-lui Palazzeschi, atât de voit discordantă, în armonia aceia sobră, dă acțiunii un impuls nou, într'un complex de atitudini, nu de acțiune, pe care le vom urmări până la simplificarea finală. Atitudinea aceia de nepăsare, cu nuanță aventurieră, lipsește personajul de demnitate.

Dela acel categoric „nu vă privește" până la gestul brutal prin care-și silește mătușile să iscălească o poliță ruinătoare închizându-le într'o cămară, el ne apare mereu, un lipsit de virtute.

Scena este interesantă din punct de vedere al psihologiei celor două eroine centrale: „Ieșiră pe rând. Teresa cu capul sus, răspunzând cu cel mai mare dispreț, celei mai mari nelegiuiri. Era o regină căzută în mânile plebei, care se pregătește s'o judece. Țeapănă, nemai făcând parte din lume, copleșită de un orgoliu plin de noblețe... și care nu vrea să lase nimic din sine mulțimii care nu-i poate stăpâni decât materia. Carolina, cu capul plecat, părul despletit... ochii roșii secați de lacrimi, era în schimb Magdalena, care prin pietrele calvarului își va urma stăpânul până la capăt.

Și Remo face ironic reflecții: „Sunt în lumea aceasta femei, care ar vrea să aibă mult pentru puțin... sau nimic. Și sunt în schimb altele, care dau tot, pentru puțin... sau nimic".

Dragostea mătușilor pentru Remo, ne apare ca un sentiment nou, de o intensitate copleșitoare și cu nebănuite destrămări în anormal:

— Și tu... desigur... Teresa nu izbutea să pronunțe fraza, te-ai îndrăgostit de ea și o iubești... se înțelege.

— Indrăgostit!... ah! ah!... Remo lăsă să-i scape acest hohot de râs, apoi își reveni — da... sigur se înțelege.

Și cele două surori comentează:

— E bogată și n'o iubește.

— Ai văzut cum râdea?

— Ah! Ah! Ah!

— Ah! Ah! Ah!

Trecând peste numele Giseldei, personagiul cel mai lucid, peste Palle, prietenul lui Remo „umbra lui", personagiul cel mai depersonalizat, vom aminti un moment final, care va întregi tragicul celor două eroine: „Fantasme ce apăreau și dispăreau sub cenușe. Și pretutindeni, ca dangătele unui clopot funebru, ecoul unei voci venea să le strângă gâtul, să le sfâșie inima: „Zi 'Pé, Zi 'Ca..."

Ceiace caracterizează romanul d-nului Palazzeschi, este acea tendință permanentă de inexplicabil. Un inexplicabil pe care nici chiar Niobe, personajul cel mai simplu și mai îngăduitor, nu și-l lămurește. „Și totuși, nepricepând ce erau anume aceste două lucruri, se întreba: — „era viața, aceia, sau se recita o comedie?"

— „Un lucru în celălalt, amândouă împreună", răspunde calm și neînțeles, autorul, Dar d-nul Palazzeschi are anumite înclinări spre lirism, anumite momente de amintire de sine care în cadrul unei opere cu subtitlul „roman" apar oarecum dăunătoare. Se tinde în literatura modernă cu încadrare către obiectivitate, către complecta eliminare a eului autorului. Cu o concentrare energică a posibilităților unui talent de o vigoare care se întrevede ușor. D. Palazzeschi va izbuti desigur să-și facă preocuparea de căpetenie din crearea vieții și nu din povestirea ei. Poate și din cauza psihologiei bizare a eroilor, ceva lâncezește în atmosfera romanului. Lâncezește viața însăși — cerând mai multă melodie, culoare, ritm... Nu trebue să uităm însă că dincolo de plumbul literei tipărite, d-nul Palazzeschi ne-a făcut să vedem cu netăgăduit talent, frumoase vederi de peisaj și viață florentină. Așteptăm cu deplină încredere, purtând semnătura d-lui Palazzeschi, o carte nouă, în care să țâșnească dintre pagini cu din ce în ce mai multă putere — viața.

ANDRONICA POPESCU

Părintele Pintilie

Pe Culică Pintilie a ținut taică-său, țigan cu puțină stare dintr'un sat de pe baltă, să-l facă popă, ca o dorință fierbinte de a desminți zicala că țiganii au avut odată o biserică de caș pe care au mâncat-o.

Și ca atare, după ce a terminat cele cinci clase primare din sat, Culică Pintilie a fost dat la Seminar, unde a fost primit cu o medie onorabilă.

Dar n'a învățat decât două clase, căci s'a săturat de zidurile internatului care-i păreau o adevărată închisoare.

S'a întors în satul lui cu gândul că, dacă nu a fost menit să iasă popă, să devie dascăl de strană, o meserie destul de frumoasă pentru un om care are puțin ghers. De un asemenea dar nefiind lipsit Pintilie, a început, cu îngăduința preotului, să secondeze pe dascăl în strană, să cânte „tatăl nostru" cu glas limpede și să reciteze „Crezul". Mai aprindea și stingea sfeșnicile și candelele, strângea mucurile de lumânări, tăia prescurile pentru anaforă, bătea toaca și clopotele. Făcea deci slujba de adevărat paracliser, țintind să ocupe locul dascălului.

Dar dascălul era încă om tânăr și Pintilie ar fi trebuit să aștepte cam vre-o douăzeci de ani ca să-și realizeze visul. Deocamdată se mulțumea cu ce putea câștiga dela parastase, din pomeni, din bacșișuri date de preot și din ce-i mai dădea dascălul.

Cu un asemenea câștig, nu putea să-și întreție viața, astfel că după vre-o șease ani a părăsit satul, mergând aiurea ca să-și încerce norocul.

Pintilie își spunea:

— Mai am un an până mă ia militar. Voiu profita de acest an hoinărind prin țară, gustând din libertate și cunoscând alte rosturi.

In armată, dacă mă face sergent, mă reangajez și-mi formez un viitor...

In vagabondajul lui, Culică Pintilie a nemerit tocmai într' un sat singuratic din platoul unui munte, unul din acele sate uitate de autorități, unde nu există nici jandarmerie, nici primărie, nici percepție. Acest sat era mai mult un cătun compus din vreo șaptezeci de familii de țigani rămășițe ale unor șetrari refugiați din timpul robiei. Se ocupau oamenii cu crescutul caprelor, cu rudăritul și împletitul coșurilor, al codirlelor și cu confecționarea obiectelor casnice din lemn.

Ascunși în vârful muntelui, înconjurat de întinse păduri de brazi, se simțeau fericiți. Nu-i supăra nimeni. Nu plăteau dări, nu ascultau de porunca nimănui.

Un țigan mai bătrân, ales vătaf, făcea pe judecătorul, pe executorul și îndeplinea chiar oficiul de ofițer de stare civilă, întărind căsătoriile prin obișnuita formulă țigănească:

— In numele vătășiei mele și a Sfântului Panaghie, sunteți cununați, fără drept de despărțenie și Dumnezeu să binecuvânteze unirea voastră...

Aplica apoi câte-o lovitură cu cureaua pe spetele tinerilor, ca să le amintească bine că în viață sunt și dureri nu numai bucurii, apoi ceremonia era sfârșită, urmând nunta cu petrecere mare, jucând, cântând și ospătându-se din belșug.

Chiar în cazuri de decese, vătaful îndeplinea rolul de persoană spirituală, pronunțând la căpătâiul mortului formula sacramentală:

— Mergi acolo unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârșit, iar Dumnezeu să te izbăvească de păcate. Amin!

Totuși, țiganii simțeau nevoie de o primenire a sufletelor, în adevărata formă religioasă. De aceia, odată pe an, de ziua Invierii Domnului, mergeau distanță de douăzeci de chilometri la biserica din cel mai apropiat sat, unde se închinau, se miruiau și luau anaforă și vin sfințit.

Simțeau deci nevoia unui adevărat preot ca să le îngrijească de-ale sufletului.

Și iată că omul căutat a sosit în persoana lui Pintilie, care a nemerit în satul lor pe neașteptate. Venise îmbrăcat într'un caftan negru, lung, ce părea un anteriu de călugăr. Cum Pintilie își lăsase barba să-i crească și părul mare, ca o chică, părea un adevărat călugăr.

— Sărut mâna, Taică Părinte!

Pintilie, care n'avea nici un motiv să pară un vagabond fără rost, răspunse:

—Să trăiți, fiilor! Cum trăiți voi prin meleagul ăsta ascuns de ochii oamenilor?

— Cum dă Dumnezeu, Taică Părinte! Uite, suntem necăjiți că n'avem și noi un slujitor al Domnului care să ne boteze copiii, să ne cunune și să ne citească la cap când murim. Cu ce ocazie pe aici?

— Ia, să văd și eu cum se păstrează cuvântul Domnului.

Pintilie a fost onorat, ospătat, și din atâtea vorbe pe care le-a auzit, și-a dat seama că țiganii doresc să aibă un preot. Ba, i s'a făcut propunerea să rămână el în satul lor. Țiganii îi vor clădi o căsuță și-i vor dărui fiecare câte-un ied, câte-o găină, ouă și mălai, plătindu-i pentru fiecare botez, cununie, înmormântare, sau alte servicii bisericești.

Pintilie se scărpină în cap. Cădea pe capul lui o pleașcă la care nu visase. Devenea preot fără să vrea!

— Bine, taică, dar ca să devin preot, îmi trebue strae bisericești, evanghelie, potir, cruce, patrafir și alte lucruri sfinte. Ca preot trebue să am și nevastă.

— Vai, părințele, de astea te vaeți? Avem în satul nostru destule fete tinere și frumoase, iar în ce privește lucrurile bisericești, mergem noi la oraș și cumpărăm...

— Dar biserica?

— O să slujești mai întâi într'o casă mai mare din sat și cu timpul o să clădim noi din bolovani de piatră și o mică bisericuță de oameni săraci.

— Bine, taică!

Peste o lună, Culae Pintilie era îmbrăcat în strae noi de preot, avea nevastă și căsuță. In ogradă behăiau caprele, cotcodăceau orătăniile, guițau purceii și mugea vaca. Intr'o casă mai măricică, aranjase un mic altar. Din anii cât făcea pe paracliserul în satul lui, știa să cânte câteva axioane și tropare, să tălmăcească evanghelia. A început să boteze și să cunune, să oficieze înmormântări, să spovedească și să dea cuminecături. Indeplinea deci, cum putea, sfinte taine bisericești.

Țiganii erau mulțumiți de el. Unde mai găseau ei un preot așa tânăr, cu glas frumos, care să ia de nevastă chiar o țigancă din satul lor și să se mulțumească cu puțin? Il iubeau, îl adorau.

Pintilie a ales pe un țigan ca primar al satului și a înființat două catastife în care se treceau numele și data celor botezați, cununați și morți; în care el singur trecea mențiunile necesare, aplicând o ștampilă și punând pe primar să tragă cu degetul. Formase un început de administrație oficială.

Devenise rotofei. Din schilav cum era când a venit în sat, acum era un dolofan de nu mai încăpea în anteriu.

Patru ani au trecut, fără ca să se intereseze cineva de ceia ce se petrece în sătucul ascuns în vârful muntelui. Toate ar fi mers bine, dacă nu-l îndemnau păcatele pe Culae Pintilie să scoboare într'o zi la un târg, de unde să cumpere câte ceva. Umbla cu teamă, ca omul care se știa cu musca pe căciulă. Dar de ce i-a fost frică n'a scăpat, căci se pomeni bătut pe umăr și auzi în spatele său un glas necunoscut:

—Pintilie, lovi-te-ar damblaua, ce e cu tine?

Intoarse capul înspăimântat și văzu în fața lui o haimana zdrențuită, în care recunoscu pe un vechi coleg din seminar, de unde dăduse și el birul cu fugiții.

— A, tu ești, Marosine?

— Măi, de când dracu deveniși tu popă?

— Păi, pentrucă am învățat carte la alt seminar....

— Zăâtt! Asta să i-o spui lui altul...

Discuția a urmat mai aprinsă, s'a strâns lumea, a aflat protopopul și dela protopop, episcopul, care a convocat consiliul eparhial să decidă asupra cazului destul de delicat.

Episcopul, după ce ascultă părerile împărțite ale consiliului, luă cuvântul:

— Cuvioșilor, pentru prestigiul bisericii noastre, trebue să luăm o hotărîre înțeleaptă. Acel Culică Pintilie a apucat să libereze timp de patru ani de zile certificate de botez, cununie și deces; a oficiat taine bisericești — dacă nu învestit cu formule legale de preot — dar în spiritul religiei noastre... A fost un misionar care n'a stricat în acel sat ascuns de țigani, ce aveau și ei nevoe de haruri. E și vina noastră că nu ne-am învrednicit să le trimetem un preot. Ce vreți? Satul era la o depărtare de douăzeci de chilometri de cea mai apropiată biserică. De bine, de rău, Pintilie a înființat acolo o mică administrație oficială, alcătuind registre pentru înscrierea celor botezați, cununați și morți...

— Atunci ce trebue să facem?

— Să-l hirotonisim, să rămână preot. După cum am aflat, poate să slujească. Are două clase de seminar și a fost paracliser. Care altul s'ar duce în acel sat din creerul munților?

— Așa să fie Inalt Prea Sfințite!

Culae Pintilie a fost hirotonisit preot și lăsat să slujească mai departe în satul acela țigănesc.

De bucurie Pintilie a plecat în satul lui, îmbrăcat în strae noi de preot, cu patalama în buzunar, spunând părinților săi:

— Ați vrut să mă vedeți preot. Iată-mă preot!

Și părinții lui, oamenii din sat, paracliserul au holbat ochii mari...

— Măi Pintilie, tu ești cu adevărt?

— Păi n'oi fi satana îmbrăcată în anteriu.

— Și ești cu adevărat popă?

— De vre-o patru ani și ceva.

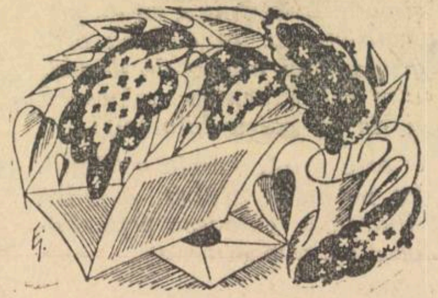
Toți se închinau ca de-o minune. Pintilie a vizitat pe preotul satului care îi dădea altădată câte-o prescură și ceva gologani. A cinstit pe dascăl la cârciumă, spunându-i printre altele:

— Dascăle, dacă vrei, te iau la biserica mea unde câștigi mai bine...

— Muțumesc, Părinte, vreau să mor în satul meu.

Dacă îl admira cineva pe Pintilie, apăi țiganii îl lăudau ca pe un arhanghel, căci nu-i puțin lucru ca un semen de-al lor să ajungă popă, când gagiii (românii) au scornit zicătoarea că țiganii și-au mâncat biserica...

G. A. LAZURICA

ROMA

Sufletul naiului

Naiul acesta flutură 'ntrânsul
Suflet și gând,
Când își deșteaptă viersul
și când
Il împletește, noaptea,
cu plânsul.

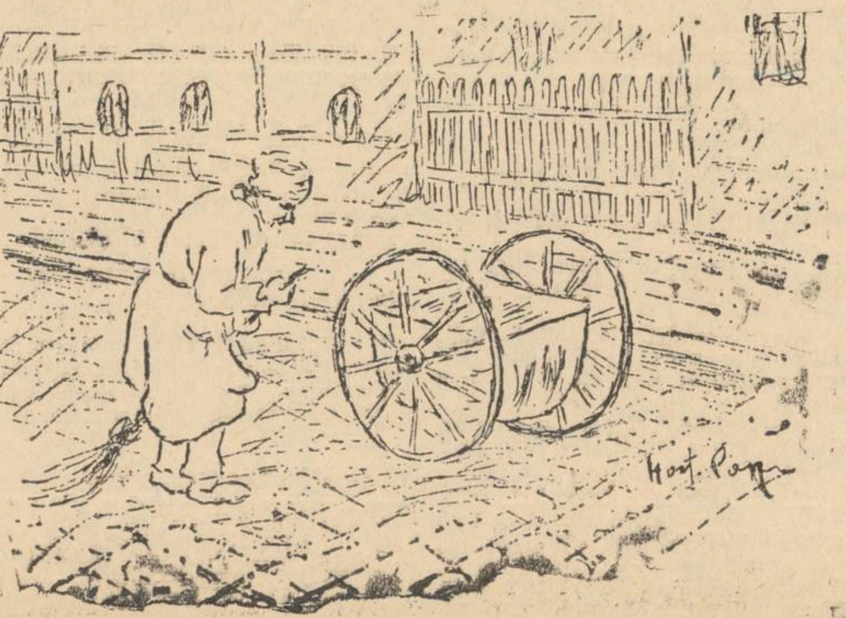
Notele sale sunt făurite
Parcă'n izvor
Și e'nflorirea proaspătă-a lor
Murmurul unei aspre arsite

Odinioară trestia'naltă
Din care-acum
Iși risipește cântecu'n fum
Nimfă-a fost unei sălcii de baltă

Pan îi zărise seara piciorul
Inaripat
Și din adâncul lui au mușcat
Dragostea lotuși roșii și dorul

Ea însă, rece stea și-aurоră,
L'a izgonit,
Și-a prefăcut-o zeul jignit
Trestie'n fundul apei sonoră.

N. DAVIDESCU

Literatura săsească postbelică din Ardeal

Aproape acum trei decenii, în 1907, scriitorul Adolf Meschendörfer din Brașov se străduia din răsputeri să grupeze pe toți literații sași în jurul revistei sale „Die Karpathen", care în momentul izbucnirii războiului mondial își încetă apariția, iar colaboratorii ei se împrăștiară, fără de a mai putea menține contactul între dânșii. Astfel, pentru literatura săsească ardeleană urmă o epocă de cumplită încercare.

După încheierea păcii, în Ardealul desrobit, se scurse deci mult timp, până ce minoritățile se obișnuiseră cu noua stare de lucruri. De aceea, la început, ca niște licăriri ale unei slabe mișcări literare, au apărut numai câteva reviste de durată scurtă, precum: „Das Ziel", „Das neue Ziel" din Brașov și „Ostland" din Sibiu.

In 1924 însă, secondat de câțiva prieteni cu tragere de inimă pentru literatura săsească, tânărul scriitor Heinrich Zillich scoase la Brașov excelenta revistă „Klingsor", care prin ținuta sa serioasă întrecu în scurt timp pe toate celelalte publicații de până atunci. Ca urmare a acestei împrejurări prielnice, atât poezia lirică săsească de valoare, cât și proza și-au găsit un loc de cinste în coloanele acestei reviste, unde, asupra multiplelor producte literare, pe baze pur estetice, se făceau cele mai obiective critice, relevându-se în acelaș timp și importanța ce o deține literatura, față de noile orientări ale poporului sas, care, pătruns de spiritul trecutului, nici până azi n'a putut renunța la libertatea lui interioară, ori la tradiția ce-l constrânge să trăiască retras de concertul cultural al celorlalte națiuni vecine.

Dar „Klingsor" a influențat asupra opiniei publice săsești și prin discuțiile sale asupra filosofiei și moralei, datorite mai ales colaboratorilor săi destoinici: Bernhard Capesius, Egon Hajek, Otto Folberth, Ernest Jekelius, Karl Kurt Klein, Erwin Neustädter, Alfred Pomarius, Hans Schuster, Misch Orend, Erwin Reisner, puternicul prozator, Erwin Wittsock și Georg Maurer, care, împreună cu Zillich, au reprezentat în mai multe rânduri pe scriitorii sași la șezătorile literare, aranjate la moșia din Brâncovenești a baronului Arpád Kemény de confrații maghiari, grupați în jurul frumoasei reviste „Erdélyi Helikon" din Cluj.

Precum se știe, la aceste convorbiri literare a participat și d. Emanoil Bucuța, accentuând mereu necesitatea unei apropieri sincere între scriitorii români și cei minoritari, fapt ce a găsit un serios ecou în sufletele mânuitorilor de condei.

Deodată cu desfășurarea activității scriitorilor dela revista „Klingsor", după modelul editurii „Erdélyi Szépmives Céh" — Breasla Artistică din Ardeal — care și-a luat angajamentul de a scoate anual câteva lucrări ale literaților maghiari — s'a pus la cale înființarea unei edituri, cu scopul de a se tipări opere în proză, mai desvoltate. Astfel, în 1930, sub conducerea d-lui Otto Folberth, s'a fondat editura „Deutsch Buchgilde in Rumänien", punând în fiecare an la dispoziția abonaților săi câte trei volume din cei mai de seamă scriitori sași.

Dintre recentele lucrări, alături de volumele „Herz der Heimat", versuri adunate de d. Harald Krasser — și „Himmel über dem Acker", nuvele — amintim romanul d-lui Adolf Meschendörfer, „Stadt im Osten", care, rezultat din impulsul impresionismului german, a recoltat succese formidabile, nu numai la noi, ci și în presa imperială germană. Tradus în limba maghiară, cu titlul „Corona", el s'a bucurat de aceeași izbândă.

Alături de aceste realizări literare, amintim în treacăt și numele câtorva poeți tineri, precum: M. Wolf-Windau, K. H. Schuleri, K. Scherg, Georg Maurer, un admirator al lui Rilke, W. von Aichelburg, singurul poet șvab, Peter Barth, ale cărui poezii — susține criticul Herald Krasser — ne reamintesc de pastelurile lui Petöfi și Lenau.

Ne place să credem însă, că paralel cu această activitate literară, fecundă, cercul scriitorilor sași, adunați în jurul revistei „Klingsor", nu se va mărgini numai la scoaterea de lucrări originale, ci,—după modelul vrednic de laudă al literaților maghiari, prin editura de care dispune, — va găsi modalități și pentru traducerea autorilor români în limba germană, fapt ce va deschide, de sigur, publicului sas reale înlesniri de cunoașterea și pătrunderea frumusețelor literaturii noastre, ajunsă în anii din urmă la înălțimi nebănuite.

OCTAVIAN ȘIREAGU

Cronica Sportivă

Pentru cei rămași în București combaterea căldurilor constitue o ocupațiune foarte absorbanta, în toate înțelesurile cuvântului.

Sportul de mare spectacol, footballul este în lichidare; ultimele matchuri jucate la sfârșitul săptămânii trecute au limpezit multe situații, consolidând speranțe și spulberând iluzii; cu deosebire concludentă în această privință, a fost victoria Unirii Tricolor, câștigată în entuziasmul delirant al celei mai sonore „galerii" din țară, sub conducerea marelui animator și vajnic luptător, „nea Titi Barosanul" !

Cu acest match, foot-ballul a intrat virtual în vacanță, cel puțin pentru spectatori, care acum trec în stare de apărare pasivă în lupta contra arșiței.

Terenurile cu predilecție alese în acest conflict, sunt strandurile pe ale căror nisipuri zac risipite și inerte, trupurile învinșilor. Nici o mișcare, nici un vaet nu turbură măreția victoriei aparente a soarelui. Dogoriți, cu voința topită într'o dulce somnolență mai toți sunt ispitiți să schițeze rudimentele unei filozofii panteiste. Dar ispita numai, se strecoară ca o undă pe suprafața conștiinței, căci orice încercare de operație mintală lucidă, se îneacă în adâncurile vieței vegetative.

Am fi pierduți și soarele ne-ar sorbi în Nirvana, dacă n'ar veghea administrația strandului: la intervale, vai, foarte regulate, „dizerii" noștri urlă duios suferințele și bucuriile amorului. După un număr nu prea mare de tango-uri astfel administrate, existența pe nisip devine intolerabilă, și cel ce aproape se pierduse pe sine, se regăsește; vraja soarelui se risipește; discul de ebonită a învins discul de foc !

Redați astfel existenței, cu posesiunea tuturor facultăților, exasperați de numeroase și hidoase reclame în cap cu odioasa „Nivea", nu ne mai rămâne decât să ne aruncăm în apă !

Dela oarecare distanță și cu complicitatea azurului, perfida e albastră. Dar ne-am apropiat acum și constatăm: bazinul mare e oricum impracticabil înotului căci e prea puțin adânc și prea dens populat; o ușoară irizație a suprafeței apei, precum și un miros dulceag și stagnant proclamă prezența „Niveei"; ar fi suficient, dar mai este încă: apa e căldută ca o supă în curs de răcire și turbureala ei ne sfătuește amical să ne vedem de drum.

Ne-am apropiat de bazinul în care apa e mai albastră, mai adâncă, mai rece și mai curată. Dar un gard viu de trupuri rumenite la soare îi închid de jur împrejur accesul.

Inăuntru, fericiții echipieri ai cluburilor care se înfruntă la „water-polo", înoată leneș, așteptând ca pertractările dintre arbitri să ia sfârșit. Așteptăm și noi. In fine un fluerat strident, jucătorii se retrag spre porțile respective și mingea e svârlită în mijlocul terenului. Matchul începe, sau mai exact ar fi trebuit să înceapă fiindcă un nou fluer anulează pe cel dintâi, dar până la urmă mingea tot ajunge să fie disputată și fugărită; pentru foarte scurte intervale însă; nu se poate vorbi de faze, deschideri, tactică, viteză, combinatii sau alte elemente constitutive ale jocului de echipă. Aparent jocul constă în a nesocoti cât mai des un număr oarecare de reguli. Poate că e foarte sănătos așa, fiindcă se evită în felul acesta oboseala jucătorilor; în schimb se abuzează de răbdarea spectatorilor cărora li se retrage accesul în singurul basin practicabil înotului.

Dar toate au un sfârșit. Un ultim fluer pune capăt jocului dezordonat, nu însă și nerăbdării privitorilor, căci alte două echipe pun stăpânire pe bazin. Cu pași resemnați ne depărtăm încetișor, deplin edificați, cu vaga mângâere că sacrificiul care ni se impune ajută la promovarea unui nou sport la noi. La capătul liber al basinului, campionul Lascu ne oferă totuși o compensație. Este o plăcere delicată aceea de a privi eleganța, armonia și precizia unei sărituri impecabil executată; și Lascu le reușește de cele mai multe ori fără greș.

Ca spectacol, e fără îndoială singurul sport de apă practicat în bazin, care poate oferi satisfacții spectatorilor. Cât despre polo pe apă, trebue mărturisit că meritele lui sunt foarte mediocre, cel puțin așa cum e practicat la noi deocamdată.

Ar fi mai nimerit poate, ca sforțările cluburilor noastre să se concentreze asupra îmbunătățirii rasei înotătorilor, care în vechiul regat e destul de slăbuță. E de reținut faptul că cele mai bune performanțe sunt realizate, nu de băștinașii malurilor Dunărei sau Mării, cum ar fi natural, ci de acei ai munților Ardealului, unde „strandul" este o instituție publică frequentată cu credință.

Să nu dăm deci prea multă importanță jocurilor de echipă pe apă, pentru care nu suntem îndeajuns pregătiți, ci să căutăm să ne ameliorăm calitatea înotătorilor.

GRIMAN

Rubrica științelor tradiționale

CORESPONDENȚA

Pentru a înlesni adâncirea unor anumite teme ale doctrinelor tradiționale, *și pentru a contribui la risipirea confuziilor frecvente răspândite asupra acestor doctrine — deschidem această rubrică, prin care răspundem întrebărilor tuturor acelora care tind către o clarificare a noțiunilor pe care le au despre „științele oculte"; tuturor acelora care ni se adresează în legătură cu problemele multiple și complexe care țin de domeniul acestei discipline tradiționale, le răspundem cu datele doctrinale, istorice și bibliografice pe care le deținem, și cu o informație întotdeauna sigură și precisă; cu certitudinea unei cunoașteri autentice și directe a unor domenii de gândire nu oricui imediat accesibile, voim* — în măsura în care lucrul e cu putință — *să călăuzim către o dreaptă orientare spiritele ce zăbovesc în pragul „cunoașterii interzise"*.

BAARI

M. Z. — *Ce este „știința corespondențelor", pe care o menționați în articolul Dvs. despre Astrologie?.* — Potrivit datelor ezoterismului tradițional, principiile intelectuale se manifestă în toate ordinele realității, astfel încât fiecăruia dintre ele îi corespunde o anumită expresie determinată pe fiecare treaptă a ierarhiei stărilor de existență; și această multiplicitate de expresii a principiilor în ierarhia manifestării este obiectul acestei „științe a corespondențelor", care este de conceput în primul rând ca o cheie a simbolismului tradițional, și în al doilea rând ca o cunoștință indispensabilă înțelegerii și aplicării științelor tradiționale în general, și în special a magiei. Credem util să subliniem că, din definiția dată de noi, „corespondențelor", rezultă că acestea exprimă nu o analogie exterioară și aparentă între unele elemente ale realității, ci un raport intim, profund, real, între aceste elemente, raport față de care analogia „exterioară" este de considerat ca o consecință (ceeace explică pentruce gândirea analogică este procedeul mintal cel mai adecuat pentru descoperirea acestor „corespondențe"). Astfel, de pildă, în cazul „corespondenței" (de jos în sus) între *aur — heliotrop — leu—inimă—soare—foc spiritual — Logos*, nu este vorba câtuși de puțin de o înlănțuire ipotetică și convențională, ci de elemente care realmente exprimă, în diverse moduri, și în diverse ordine de manifestare, aceeași ideie.

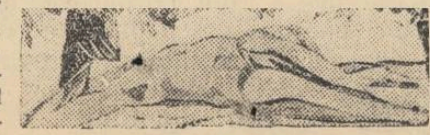
X. — *Este știința sugestiunii o știință tradițională?* — Dacă e vorba de sugestiune în sensul psihologiei moderne, atunci nu numai că nu poate face aceasta obiectul unei științe tradiționale, dar credem chiar că nici unei discipline profane, care să merite cu adevărat a fi considerată ca știință, nu i se poate încredința; și aceasta pentru motivul că se obișnuește, în psihologia modernă, să se înscrie sub eticheta comodă de „sugestiune" o multiplicitate de fenomene foarte deosebite între ele, atât prin natura, cât și prin cauzalitatea lor. Ca știință tradițională s'ar putea concepe o *știință a sugestiunii*, în sensul de *știință a virtuților cuvântului aplicat în ordinea umană;* în acest chip, știința aceasta s'ar prezenta, pe deoparte ca o aplicație cu totul inferioară a *științei mantam-urilor*, iar pe de altă parte ca o subdiviziune a *magiei;* și în acest ultim aspect al ei, știința sugestiunii este de considerat ca prezentând numeroase analogii cu *știința incantațiilor*, precum și cu aceea a *conjurațiunilor*.

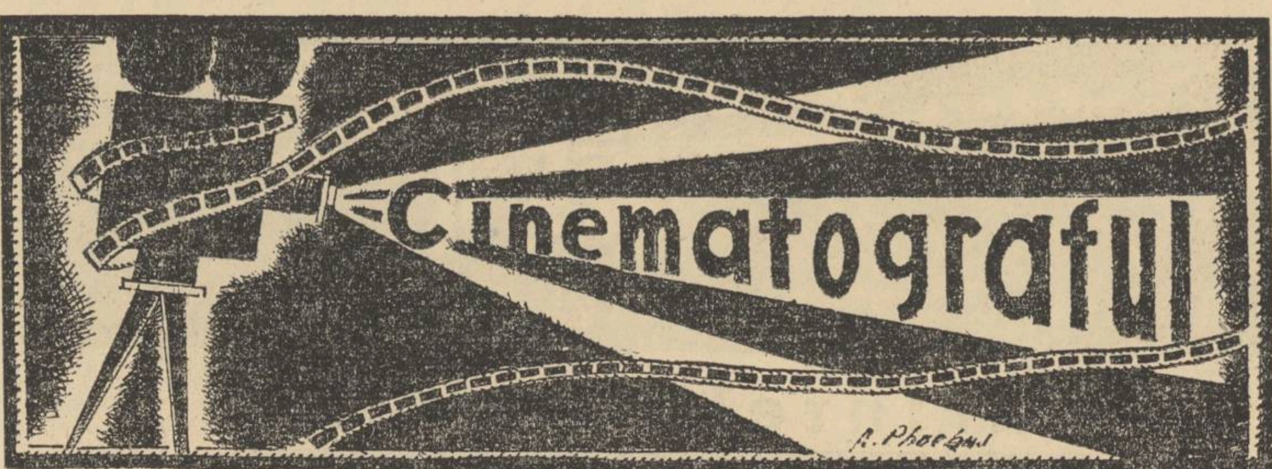
LUCIFER. — *Dece cei mai mulți dintre practicienii magiei au sfârșit printr'o moarte violentă?...* — Se întâmplă lucrul acesta cu aceia — destul de numeroși, dealtfel — care cad din practica *magiei* în aceea a *goëtiei*, care, cu alte cuvinte, intră în contact cu sfera de acțiune a forțelor „satanice"; și trebue să spunem că, pentru aceștia din urmă, primejdia, de altfel curentă, a unui sfârșit violent, este una dintre eventualitățile cele mai puțin de temut. Cât despre practica magiei propriu zise, întrucât aceasta este o technică de mânuire a agenților subtili ai naturii, practica acesteia nu devine primejdioasă decât atunci când nu este condusă cu suficientă prudență, sau când nu se respectă întocmai prescripțiile rituale tradiționale.

MAI MULTOR CITITORI — *cari ne întreabă despre Lamaism, Taoism, Vêdântoism, Qabbalah, Graal, Sufism, etc.* — le răspundem că, întrucât aceste chestiuni țin nu de domeniul Cosmologiei și de acela al științelor tradiționale, ci de domeniul Metafizicii și al Inițierii, ele nu își pot căpăta răspunsul în cadrul acestei rubrici. Consimțim a aduce lămuriri în asemenea probleme numai acelora care ni se adresează personal — și aceasta, evident, numai în măsura în care lucrurile acestea pot fi obiect de convorbire.

M.B.

P. S. — *In mod cu totul excepțional, și numai în cazuri de reală gravitate, acceptăm propunerile de a rezolva, pe cale de analiză astrologică individuală, anumite probleme complicate de existență, pe care ni le-ar pune cititorii revistei. Pentru aceasta, să se trimită la redacția* Adevărului Literar, *pentru* MICAEL BAARI: *numele și adresa consultantului, locul și data exactă a nașterii sale (ora, ziua, luna, anul) pe stil nou, precum și formularea precisă a întrebării la care ni se cere să răspundem. Cererile vor fi însoțite de suma de* lei 300 *(în mandat poștal).*

Iar Domnul din Stal

La teatru și la concerte s'a luat de câtva timp bunul obicei de a se încuia ușile în timpul reprezentației, pentru ca publicul din scaune să nu fie turburat de sgomotul retardatarilor. Acest lucru la cinematograf nu se poate face. Filmul rulează toată ziua tocmai pentru ca cetățeanul să poată intra la orice oră. Din cauza acestei toleranțe, unii spectatori abuzează și cred că în timpul reprezentației este permis să se stea de vorbă aproape tot atât de fără jenă ca și acasă sau la cafenea. La asta a contribuit mult și faptul că la început filmul fusese o producție exclusiv vizuală, și sgomotul din sală nu putea face — ca azi — incomprehensibile vorbele artiștilor de pe ecran.

Pentru toate aceste motive persistă încă și acum prostul obicei al conversațiilor cu voce tare, și, — ceeace-i încă și mai insuportabil — al reflecțiunilor privitoare la film, reflecțiuni care conțin sau constatarea vreunei asemănări dintre eroină și Mari Calomfirescu, sora lui Ionel Calomfirescu dela Vaslui, sau vreun pronostic asupra evenimentelor viitoare, făcute de un spectator care mai văzuse odată filmul.

Adeseori am avut să-mi pun problema celei mai eficace metode de profilaxie a acestor țigănii, dela simplul „Doamnă, vă rog să tăceți din gură" până la reclamația la personalul de control al sălii și dela modestul „șșșșșșș" până la intonarea cu glas tare, a Imnului regal danez sau a bucății „Tatăl nostru". Pot chiar spune că, cu acest ultim prilej, am pățit o mare rușine. Pe când recitam amintita rugăciune cu ifosul justițiarului, deodată am început să bâlbâi și să mă poticnesc. Uitasem cum vine mai departe...

Recunosc însă că uneori aceste conversații prezintă un interes technic deosebit. Producătorii americani o știu prea bine, și nu rareori întrebuințează asta ca mijloc de ameliorare al filmului. Când filmul e aproape gata, casa producătoare îl face să ruleze, pe neanunțate, într'un minuscul cinematograf de mahala din Los Angeles. Și regisorii, în timpul acesta, își ascut urechile pentru a prinde reflexiunile spontane ale domnului din stal. Multe din aceste observații sunt prețioase, și adesea se operează tăieri sau adăogiri în film potrivit criticilor clientelei.

Dar aceste observații ale spectatorului prost crescut sunt interesante mai ales din punctul general de vedere al psihologiei colective. Acel lucru subtil și delicat care se numește „imbecilitate" este câteodată arătat ca prin lupă, grație acestui procedeu. Aici, în această rubrică mi se întâmplă uneori să semnalez crâmpee de fraze auzite dela vecinii mei de bancă în cursul rulării unui film. Zilele trecute, reprezentarea lui „Miracle of Life" (miracolul vieții) mi-a dat încă un asemenea prilej.

„Miracolul vieții"

Este un prea frumos film realizat de King Vidor. Se petrece în zilele noastre, în plină criză mondială. Un tânăr, ciuruit de datorii și hărțuit de creditori, caută o soluție. Cine-va îi amintește formula la modă în noua politică rooseveltiană : „înapoi la pământ". Junele nostru, împreună cu soția sa se instalează pe o fermă părăsită (părăsită, firește, tot pentru datorii). Noul stăpân habar nu are de agricultură. Dar are o idee. Pune de jur împrejul moșiei anunțuri, prin care ademenește pe trecători să se facă tovarăși cu el, tovarăși de muncă, nu de capital. Amatorii atunci abundă (Suntem doară în plină Istorie a șomajului). Se face o mică asociație care samănă puțin cu o cooperativă și puțin cu o aventură de pioneri în pământ virgin. Asistăm la o distribuție automată de atribuțiuni potrivit capacității technice profesionale a fiecăruia. Robinsonadă corcită cu falansteră și fecundată de o „diviziune a travaliului" funcționând impecabil, ca într'un pur tratat de Economie politică. Dar să nu credem că toate acestea-s utopii de regisor cu gusturi sociale. Lucrurile se petrec în plin capitalism U. S. A. Ferma urmează să fie vândută la licitație pentru datorii ipotecare (conform teoriei marxiste desvoltată de Kautsky). Decât, la licitație, de îndată ce cineva ridică glasul, se vede încolțit de privirile a cinci-șase vlăjgani; unul îi arată o frânghie elocventă, altul un pumn frumos rotunjit, altul îi confiscă țigara din gură cedându-i doar fumul în obraz. Iar printre asistenți, unul din amicii noștri oferă un dolar jumătate iar altul 1 dolar și trei sferturi, după care urmează o prelegere de drept civil pe care un cismar o face judecătorului amintindu-i că după două oferte proprietatea trebue adjudecată, conform legilor în vigoare în Statul de proprietate privată al liberei burghezii americane.

Mai departe, filmul descrie diverse peripeții în legătură cu punerea în valoare a fermei, evenimente când eroice când humoristice, când înduioșătoare și când înălțătoare, ca de pildă construirea, în câte-va ore, și grație unei munci de diavol, a unui canal pentru aducerea apei de la patru kilometri.

Și asta e tot. Acesta e filmul. L'am povestit pentru a putea să judecăm valoarea reflecțiunilor domnului din stal.

„Tendențios"

— Tendențios..., îi explica un domn corpolent adequatei sale consoarte —, un film tendențios comunist.

— Dar e american, Costică.

— American-american, dar par'că americanilor crezi că le sparge buzunarul să ia bani de la soviete pentru propagandă d'asta.

— Da' după ce vezi mata să-i comunist?

— Păi nu observi că toți trăiesc pe acelaș loc și habar n'au de civilizație...

Un domn sclivisit și cultural discuta cu un altul, din aceeaș familie spirituală:

— Ăsta e un film țărănist, care vrea să ne facă să credem că viitorul e la sate și speranța în cultivarea pământului. Naiv.

Un cetățean, cu sincere opiniuni socialiste, exclama amar:

— Un film ca ăsta face mai mult rău socialismului decât unul cu subiect reacționar. Dă despre comunism o idee falșă și-l înfățișază ca pe o utopică imbecilitate.

Un tânăr, care trăise doi ani în Statele Unite și care se „pica" de cunoaștere a mentalității americane, observa, fin:

— Filmul ăsta este tipic pentru propaganda yankee, pentru sistemul pur american de a se „debruiá" în stil de pioner, în stil de debarcat de pe May Flower; muncă, japcă și surâs pe buze. Epopeea cowboyască a Far-Westului transpusă în „New Reconstruction 1935". Ceva tipic capitalist U. S. A. Aș pune prinsoare că filmul a fost finanțat direct de Roosevelt.

Să facem bilanțul. Propagandă comunistă. Propagandă țărănistă. Propagandă capitalistă. Propagandă cooperatistă. Și dacă vă reamintiți că socialiștii sunt adversarii capitalismului, că țărănismul e considerat de comuniști ca o trădare a programului, că tot astfel cooperatismul e o pactizare cu burghezia, că americanismul, care este după părerea unora, exaltat în filmul nostru, e cea mai feroce-capitalistă doctrină socială din lume — veți constata că e materialmente imposibil un propagandist să facă simultan atâtea soiuri de propagande contradictorii.

Așa stând lucrurile nu-i mai cuminte să nu ne gândim la intențiile politice ale autorilor de opere artistice (chiar dacă aceste intenții există), căci ele nu au eficacitate uniformă asupra publicului. Singurul lucru sigur este că filmele se împart în bune și proaste, în filme artistice slabe și altele estetičește reușite. Și „Miracolul vieții" făcut de King Vidor aparține tocmai acestora din urmă.

D. I. SUCHIANU

Concursul internațional „în memoriam W. Pauly"

Continuare din pag. II-a

Motto: „0022", Ra1—Rf4. Insolubilă după: 1. ....., N×d7!

Motto: „8 Mai", Rb2—Rc4. Extrasoluție: 1. Td3! Dualuri grave în intenție după 1....., C×b5 și după 1..... C×c6.

II. Probleme de mat în 3 și mai multe mutări.

Motto: „Amazona" (3) Rf7—Rh8. Extrasoluție: 1. Cf8—am. 2. Cg6 mat.

Motto: „Ana" (3) Rh6—Ré5. Extrasoluție: 1. Dd5+, R×f6. 2. Cg5, é6. 3. D×é6 mat.

Motto: „1 Linie" (3) Rb2—Ré5. Extrasoluție: 1. Nd5+ și 2. Té4+.

Motto: „Fabella" (3) Rh8—Ré4. Extrasoluție: 1. Ng6+ și 2. Cb6+.

Motto: „Klaidonis" (3) Rc3—Ré6. Dualuri și trialuri grave după 1. ....., Cé4.

Motto: „Misen" (3) Rd8—Rd5. Insolubilă după 1. ....., Tb3. 2. Nd7, N×g7!

Motto: „Pendel" (4) Rg1—Rd3. Extrasoluție: 1. Cc4+, Rc2!. 2. Dc3+ Rd1. 3. Cb2+, Re1 (Ré2). 4. Dé3 mat.

Motto: „Puritas" (4) Rg8—Ré6. Extrasoluție: 1. é4, Rf6. 2. Nf4, Ré6. 3. Nc4+, Rf6. 4. é5, mat.

Motto: „Radio" (3) Rf1—Ré5. Dualuri grave după 1. ....., Ré4. 2. Dg4+, Rd5. 3. c4 mat și după 2. ....., Rd3. 3. Dé2 mat.

Motto: „Tempo" (4) Re3—Ré5. Extrasoluție: 1. Nc5! (am. 2. Dc3+ și 2.Dg5+), Rf6. 2. D×f4+, Rg6. 3. Né3 (am. 4. Df5), Tf7. 4. Dg5 mat 3. ....., Rh5. 4. Dg5 mat. 1. ...., T×c5, 2. Dg7+, Rd6. 3. é5 mat.

Motto: „Thor" (3) Ra8—Rh8. Insolubilă după 1. ....., Db4! și după 1. ....., N×é2! Precedent: Otakar Votruba: „Národny politika" 1932. Premiul II. — Alb: Rh8, Nb8, Cc5, Cd6, pa4, a7, b4, é2, h3. — Negru: Ra8, Dh2, Tg1, Th6, Nb1, Né3, Ca2, pd4, d5, d7, é5, f6, g7, h7 (9+14—23). Mat în 3 mutări, 1. b5!

Motto: „Tornado" (4) Rg8—Ré5. Extrasoluție: 1. Cc3. Nf6! 2.D×h5+ Ng5, 3. Dé8+, Né7, 4. D×é7 mat. 3. ....., Rf6. 4. Dé6 mat. 1. ...., Rf6, 2. Df1+, Ré5 (Rg5). 3. Df4. mat. 1. ....., —, 2. D×h5+Rf6. 3. Df4 mat. 1. ...., d×é3. 3. Dd6 mat.

Retrasă:

Motto: „Festina" (5) Rb7—Rd6.

SIGMUND HERLAND
București—Iulie 1935.

Raportul d-lui S. Thau în numărul viitor. Problemele premiate, lăudate și menționate vor fi deasemeni publicate succesiv în numerele viitoare.

SERGHEI ESENIN

Drumul fură gândul serii...

Drumul fură gândul serii, pe meleaguri,
Crengile din crânguri albăstresc ușor,
Iar bătrâna-casă, cu fălci tari de praguri,
Mestecă-al tăcerii miez mirositor.

Blândul frig tomnatic lin se furișează,
Rebegind în curte șira de ovăz.
Blond, la geamul vânăt un copil s'așează,
Și-i scântee jocul ciorilor în văz.

Cuprinzând hogeagul, fumu-și ia avântul,
Verde dintr'o sobă roză izvorând.
Cineva nu-i... și cu buze subțiri vântul
Despre el șoptește 'n noapte dispărând.

Cineva cu talpa n'o să mai strivească
Frunzele și iarba proaspetelor văi.
Inecat oftatul colo 'n piept se cască
Și sărută clonțul sumbrei cucuvăi.

Noaptea crește, grajdul somn tăcut inmoaie,
Drumul alb mijește gol printre copaci —
Și duios suspină galbenele paie,
Atârnând din gura molcumelor vaci.

Din rusește de GEORGE LESNEA

Cronica mizantropului

Câteva observații

Observând găina și progenitura sa am ajuns să înțeleg ce este prostia. Toată lumea este de acord de altfel că găina e cel mai prost viețuitor. Cloșca se simte datoare din instinct să-și apere puii. E atât de îndârjită în această funcțiune încât fugind de un dușman închipuit îl strivește în picioare. Găina și puii știu instinctiv că scurmând pământul găsesc hrană. Dacă îi aduci o farfurie cu cele mai alese bunătăți, găina se urcă în ea și cu ghiarele, scurmând, izbutește să arunce în aer și să risipească toată mâncarea, rămânând apoi mirată de rezultatul prost al acțiunii sale.

Puii se urcă pe găină să se încălzească. Dând de un teren pentru ghiarele lor, încep să scurme în găină. Găina întoarce capul și crezând că a descoperit ceva se ciugulește singură, chemându-și cu cloncăniturí puii. Ce se petrece cu ea?

Instinctele ei funcționează atât de automatic automat, atât de lipsite de orice direcție intelectuală, încât ele se încurcă între ele și merg în gol. Automatismul a devenit la ea scop. Găina nu poate să mănânce mâncarea pe care i-o dai pe o podea de ciment fiindcă n'o poate scurma, scurmatul fiind pentru ea rațiunea de a fi. Incearcă s'o prinzi ziua, spre binele ei, cum ar fi putut să învețe a vedea după repetate experiențe. Iți scoate sufletul. In schimb noaptea, fiindcă instinctul i-a spus cândva că nu e prudent să te miști pe întuneric, poți să-i sucești gâtul. Aprinde-i lumina; atunci scurmă, mănâncă și face ouă.

Crescătorii de păsări au ajuns să obțină două ouă pe zi scurtând noaptea, cu lumina electrică. Prostia este așadar instinctul care se învârtește în gol ca un tren în apă și un vapor în aer, instinctul executat religios fără finalitate imediată, inadaptabilitatea absolută. Nu intelectualul este așadar cel mai inadaptabil individ, ci prostul. Contemplativul caută o adaptare superioară, în vreme ce omul comun se mulțumește cu cea imediat utilă. Prin raport la vârstă nu tinerii fără experiență sunt cei mai proști ci senilii.

Senilul nu iese din ce a apucat să facă, chiar când mecanismul acesta se dovedește steril. Maturul se mulțumește cu adaptarea vremii lui și tună și fulgeră împotriva tânărului care caută o adaptare mai desăvârșită. Găina și senilul se aseamănă, fiindcă amindouă au rămas la o adaptare devenită mecanică pură, ca acea babă care nu se mai suie în niciun vehicul și preferă să meargă pe jos, fiindcă nu mai există tramvaiul cu cai pe care l-a apucat, în tinerețe. Cunosc bătrâni care fug de cișmele, de bac, de lumină electrică, de case la etaj și de instalațiile moderne și care își ruinează sănătatea cu înverșunare, urmând instinctul vechiu al găinii.

ARISTARC

Moldova nouă

(Anul I, No. 1, Ianuarie — Martie 1935. Revista trimestrială Iași).

Organul Asociației Culturale a Transnistrienilor de sub direcția d-lui N. Smochină, a pornit cu aducerea la lumina zilei a unor argumente istorice moderne cu privire la existența vie a Transnistrianei în actuala ei ipostază de Republica Socialistă Sovietică Moldovenească. E prima încercare îndrăzneață și competentă de a identifica viața spirituală și socială a acestei ramuri naționale surprinzător de necunoscute până în prezent.

O treime din această revistă e scrisă în franțuzește de d. N. Smochină și reprezintă o expunere, în mare parte tălmăcirea etimologică și lingvistică a numelor de localități și lucruri transnistriene. Uneori se ating astfel și elementele folcloristice, literare, publicistice, etc...

Câteva ilustrații, hărți și diagrame vin în ajutorul unui lux de citate din autori străini și din literatura ziaristică curentă dela fața locului. Aflăm unele lucruri, chiar surprinzătoare prin noutatea lor pentru intelectualul român.

Salutăm această inițiativă de a aduce lumină asupra celor mai confuze idei existente la noi în ceiace privește Răsăritul imediat.

REVISTE ROMÂNEŞTI

Convorbiri Literare

(Martie—Mai 1935)

Ocupându-se de *„Banalizarea romanului românesc”*, d. C. Gerota face următoarele observaţii şi aprecieri:

„Romanul tinde să se banalizeze şi această banalizare provine din greutatea genului literar de o parte, iar pe de altă parte din lipsa talentelor adaptate romanului, care cere obiectivitate artistică, motivare a acţiunii şi o epică viguroasă, în care să se răsfrângă marile probleme ale destinului omenesc.

„Romanul trebue să ne exprime sufletul omenesc în momentele lui cele mai decisive şi mai umane cu ajutorul unei acţiuni principale şi secundare, cu ajutorul personajelor, ce trebue să reprezinte un crâmpei din umanitate cu înălţările şi cu căderile lui. A arăta numai unul din aspectele omeneşti este o operă inutilă, căci înseamnă a transforma romanul ori într'o predică moralizatoare ori într'o fotografie brutală a vieţei. Pascal spunea cu multă dreptate: „E primejdios să faci pe om să vadă cât este de apropiat de bestie, fără să-i arăţi şi măreţia lui. Tot aşa de primejdios este să-l faci să vadă măreţia lui, fără să-i arăţi şi josnicia. Este mai primejdios de a nu-i arăta nici una nici alta. Dar e minunat de a-i reprezenta şi una şi alta”. Romancierul trebue să ne dea divinitatea şi diabolicul, paradisul şi infernul în acelaş om. Ca şi în dramă, ceea ce interesează în roman este caracterul. Hegel cerea caracterului: bogăţie, vitalitate şi fixitate. Balzac vorbeşte undeva de „văzul nostru interior”. Fără acest văz interior, un roman nu este decât o arhivă documentară lipsită de orice poezie. Romanul românesc de azi, în afară de mici excepţii — n'are psihologie literară, ci numai experienţă trăită, care nu este acelaş lucru”.

Banatul literar

(An. I, Nr. 7, 1935)

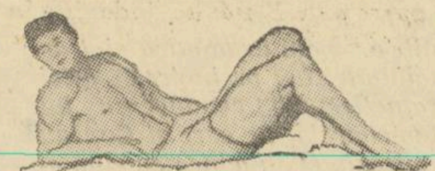
In acest număr d. L. Costin, publică un articol intitulat *„Din viaţa scriitorilor”* — Ceasuri literare — şi ne dă câteva aprecieri făcute de d. Mihail Sadoveanu în legătură cu arta poporană şi cu literatura, din care spicuim aceste câteva date:

„Cântecele şi baladele — înaintea basmelor şi legendelor — primau epoca de pulsaţie în sufletul creaţiei şi a exteriorizării artistice de fond şi în deosebi de forme. Forma poetică îşi caută nuanţe adecvate semantismului specific moldovenesc. Consonantismul e în luptă dârză cu vocalismul. Aproape fiecare cuvânt are etapa lui de estetizare şi armonizare cu ideea preponderentă. Astfel, până la primele colecţii ale lui V. Alecsandri (nu Alexandri!), limba Moldovenilor esă curată, aptă de poetizare. Stilul poetic se distanţează de cel prozaic. Că Alecsandri a purces la atâtea retuşări de interior în primele sale colecţii, n'a putut să altereze decât ceeace era de aşteptat: chestia de exterior — lupta cu rimele. Folclorul prozaic are în Simion Florea Marian cel mai de seamă reprezentant...

„D-l M. Sadoveanu insistă asupra ondulaţiilor de forme în proza şi poezia poporană: că acei termini de rezonanţă şi mare circulaţie ce trec prin largul ţării în migraţiunea lor se opresc la ultima formă sau la Moldoveni sau la Munteni, Bănăţeni ori Ardeleni. Asupra slavismului de anvergură — ne încadrăm în orientalismul slav cu un puternic şi propriu aport.

„Natura, firmamentul, fenomenele cosmogonice stau între realismul de contur popular şi metafizica cosmogonică. E un proces de concretizare a spiritualităţii unui popor şi afirmarea acestuia într'o vastă literatură, de viaţă proprie. D-l Sadoveanu relevează apoi simptomele unui indiferentism al poporului faţă de tot ce radiază din largul ţării spre interiorizarea spiritului nou în sufletul poporan: că prea puţin primeşte poporul sub alte forme decât ale sale propriu. Deci că poporul s'a închis din nou aproape ermetic faţă de noi ceştialalţi şi că îşi trăeşte propria-i viaţă artistică, cum o trăia şi înainte de Cuza”.

AL. CAR

Un tânăr literat austriac

La noi se citeşte prea puţin în limba germană, astfel că suntem nevoiţi a vorbi cu preferinţă de autorii traduşi în limba franceză. Librăria Stock a editat de curând o traducere de Eugene Bestaux, a unui tânăr şi talentat autor austriac, *Alex. Lernet-Holénia*, care a scris pe deoparte poeme dramatice cu subiecte antice, ca *„Alkestis”*, *„Saül”*, *„Demetrius”*, pe de alta romane foarte moderne ca acesta tradus în limba franceză: *„Jo et le Monsieur à cheval”*.

Prima parte a romanului se petrece la Paris, un Paris fantezist, care nu corespunde întru nimic realităţii. Dar Al. Lernet-Holénia e cu totul indiferent faţă de realitate. El nu urmăreşte câtuşi de puţin să redea în romanul său o descriere a timpului său şi mai ales nu se preocupă să ne dea un document autentic al vremii. Cartea însăşi e plină de erori atât de strigătoare, în cât ele nu pot fi de cât cu voinţă şi premeditare din partea autorului. Din această cauză, cu toate lipsurile şi nepotrivirile, romanul se citeşte cu plăcere, căci este amuzant şi variat, provocând reflexiunea serioasă prin glume şi paradoxe, sub o alură liberă şi aventuroasă. Eroul romanului, Georges Winter, este fiul unui lord şi seamănă tot atât de bine cu un englez tipic, pe cât seamănă de puţin Parisul din descrierea lui Lernet Holénia cu Parisul din realitate. Minte fără nici o margină, trişează la joc şi nici nu bănueşte măcar că ar exista o morală în lume. Dar dacă nu privim lucrul de pe terenul adevărului sau a verosimilului, tipul creat de romancierul austriac e foarte reuşit.

Se resimte în acest roman influenţa lui *Wilde*, din *Portretul lui Dorian Gray*, dar nu influenţa esteticii sale afectate ci a spiritului său în ceia ce are mai original.

— Iţi spun eu... ca proporţii... e cât se poate de exactă!

— Doctore, spune-mi adevărul: ca să ştiu ce să fac — să-mi dau rochia roză la curăţat sau la vopsit?

Iată de pildă ce zice Georges Winter: „Omul n'ar trebui să aibă nenorociri. Aceasta e o greşală prea gravă pentru a şi-o îngădui cineva. Poţi face o crimă sau poţi să-ţi pierzi onoarea, ţi se îngăduie. Dar de îndată ce ai vreo nenorocire devii intolerabil. A avea nenorociri este cel mai mare păcat ce se poate comite. Inseamnă un lapsus al personalităţii. Or, personalitatea e totul. Cu un cuvânt ea e soarta. Personalităţile adevărate nu au de cât şansă”.

Sau alt exemplu: „Noi, Englezii, privim de la început ori ce situaţie ca imposibilă. In toată Anglia nu se găseşte o situaţie care să fie plăcută. Acesta este defectul cel mai mare al naţiunii noastre: Ori se plictiseşte omul sau face plictiseli altuia”.

Dar Lernet-Holénia răsfrânge multe influenţe. Acestea însă iau coloritul spiritului, căci tânărul scriitor este foarte spiritual. Romanul nu se poate rezuma căci are puzderie de evenimente, evenimente pe care autorul nu le ia el singur în serios. Ceea ce urmăreşte el să redea este rapida şi subtila inteligenţă a personagiilor sale în conversaţii de o graţie indolentă şi plină de eleganţă. Ele sunt luate dintr'o societate dezaxată şi aiuristică care ar putea fi chiar aceea austriacă, deşi autorul se fereşte de a-i da vre-o importanţă. Pare că o ignorează, dar tocmai această atitudine o face mai reală şi dă cititorului o impresie mai profundă, o face să fie simţită cu mai multă ascuţime şi putere.

REVISTE STRĂINE

Nouvele Revue de Hongrie

(Juillet, 1935)

Sub titlul *Destin minoritar*, redactorul revistei notează, între altele, aceste lucruri, cari ne privesc în special:

„In timp ce revista „Frontiere”, din Paris, dă o lungă dare de seamă asupra opresiunii pe care minorităţile ungare o suferă din partea României, mai cu seamă în materie culturală, şi care, după acea revistă, face 110.000 victime pe an printre copii unguri în sensul că sînt împiedecaţi să-şi facă studiile în limba maternă, — s'au observat în cursul ultimelor săptămâni câteva fenomene care, privite cu un ochi optimist, par făcute să diminueze tensiunea culturală, caşi cea politică, în relaţiunile ungaro-române. Cu ocaziunea sărbătoririi cărţii, la Bucureşti, Regele României, într'o cuvântare adresată personalităţilor literare cari au luat parte la sărbătoare, a invitat pe reprezentanţii Héliconului Ungar din Transilvania să răspândească operele scriitorilor români traducându-le în limba ungară, iar literaţii români să caute colaborarea cea mai strânsă cu fraţii lor unguri. Ecoul acestor declaraţiuni împăciuitoare s'a făcut ascultat şi în presa ungară, iar la sărbătoarea cărţii ungare, celebrată de curând, am putut să salutăm la pavilionul scriitorilor din Transilvania pe câţiva poeţi români şi să înregistrăm mai multe traduceri reuşite din operele româneşti, dintre cari câteva poezii ale lui Eminescu, apreciate mult de critică. Pe de altă parte, acordul plăţilor ungare-române parafat de curând, care reglementează o întreagă serie de relaţiuni între cele două ţări, a contribuit să regularizeze raporturile economice ale celor două State”.

Sunt constatări sincere şi oarecum prieteneşti, pe cari le întâlnim pentru prima oară în această revistă de înalt nivel cultural. Sperăm că în viitor schimbul de traduceri va deveni şi mai intens şi colaborarea literaţilor şi artiştilor va aduce acea prietenie întru artă, atât de necesară bunelor raporturi dintre naţiunile noastre.

D. Balbino Giuliano scrie despre *Naţiune şi umanitate*. Iată, desigur, una dintre problemele cele mai actuale. De o parte naţiunea, cu aspiraţiile ei, de cealaltă parte umanitatea cu cerinţele ei. Din studiul d-lui Giuliano reţinem aceste consideraţii interesante: „Trebue să vedem în universalul uman nu numai o cantitate de indivizi puşi unul lângă altul pe pământ şi reuniţi în grupuri mai mult sau mai puţin întinse şi organizate, ci şi un adevăr care trăeşte în fundul conştiinţei lor şi care aşteaptă să fie desvoltat şi realizat simultan cu armonia societăţii. Iată de ce naţiunile constituesc formele concrete în cari spiritualismul uman universal trăeşte şi lucrează, căutând expresia complectă a adevărului intim”.

Articole şi studii semnează: Maurice Pernot, J. Dietz, G. Ottlik, etc.

ALEXANDRU CARUSSY

Efecte de umbră şi lumină...

Cronica literară

I. M. RAŞCU, Eminescu şi catolicismul.

Micul (prin raport la numărul de pagini) studiu al d-lui I. M. Raşcu aduce obişnuitele însuşiri ale spiritului autorului, care este un erudit de mâna întâi, bine informat şi îndârjit în adulmecarea concluziilor sale. Acest studiu are două părţi: una documentară şi una tendenţioasă, sau ca să zic aşa de conştiinţă. Lucrul acesta nu-i frecvent la noi şi merită o mică lămurire. D. I. M. Raşcu este un catolic fervent şi trebue să se ştie că mai mult decât în orice altă confesiune problema *salvării* este acută pentru credinciosul roman. In mod oficial, putinţă de salvare în afară de catolicism nu există şi ori ce alt individ devine un schismatic. Un fervent catolic poate să se îngrijoreze adânc asupra viitorului nostru în eternitate, din cauza confesiunii, în vreme ce noi ne simţim liniştiţi. Fără a avea presumţia de a traduce întocmai doctrina catolică, mă cred îndreptăţit să afirm că totuş este o putinţă de salvare şi pentru schismatic. Intâi, bine înţeles, graţia divină. Dar ca să putem nădăjdui în această graţie trebue să existe în faptă anume semne şi acestea ar fi operele individului. Dacă bunăoară descoperim la om o adevărată voinţă de credinţă şi o sforţare onestă de a înţelege catolicismul, putem să atribuim schisma unei lipse de informaţie, unei rele direcţiuni spirituale. Dante nu pune în infernul propiu zis pe înţelepţii antici, fiindcă lor le-a lipsit tocmai directorul. Aci stă întâia motivare a broşurii d-lui Raşcu, care cuprinde un fragment de curs predat la *Academia teologică a Seminarului catolic din Bucureşti.* Autorul observă la Eminescu o anume ostilitate împotriva catolicismului, dar şi simpatie, ba mai mult, semne neîndoelnice (după d-sa) de ferventă în general. Atunci înseamnă că Eminescu nu este chiar pierdut pentru viaţa vecinică şi că graţia va opera. Vina stă numai în lipsa directorului spiritual, a „unui preot binecuvântat de har şi cu profundă înţelegere, care să fi condus paşii, în atâtea rânduri şovăitori, ai poetului doritor de clare înoiri sufleteşti, către calea revelaţiilor mângâetoare”.

Aşa pusă problema, trebue să mărturisim că va părea ciudată cititorului ortodox, sau liber cugetător, care nu voeşte ca Eminescu să fi putut fi catolic, şi este violent tendenţioasă.

D. Raşcu este însă un intelectual onest, care dacă e în stare să stoarcă apă din pietrele cele mai uscate, se bizue totdeauna pe un material adevărat, care desprins de aparatul în care a fost pus rămâne preţios în sine.

In partea de documentaţie autorul se sprijină pe unele fragmente de manuscrise care în majoritatea lor nu mai sunt acum inedite (cfr. *Opera lui M. Eminescu, II**. Rămâne ca o înaintare a studiilor apropierea pe care autorul o face între rugăciunea către Fecioară şi romanele *Litanii ale Maicii Domnului.* Evident că şi aci d. Raşcu stoarce pietre. D-sa adulmecă orice rând care ar avea vreun raport cu religia şi catolicismul scoţându-l din complexul lui. Transcrierea unei strofe din populara *Santa Lucia*, nu cuprinde altceva sfânt decât numele Santa Lucia. Copierea începutului Evangheliei lui Ioan nu după „o veche traducere românească”, precum am arătat mai înainte, ci în timpul boalei, cu ortografie fantezistă etimologică nu dovedeşte simpatia pentru catolicism, chiar dacă această evanghelie este familiară liturghiei latine. Autorul a eliminat titlul scris pe jumătate cu literă grecească, doveditor al stării mintale a poetului. Nici cunoscutele rugăciuni nu trebuesc interpretate liric, ca documente sufleteşti. Eminescu voia după toate semnele să le pună în gura cuiva, în piese mai ales. In *Ta twan asi* se constată rostul obiectiv al rugăciunii. Dintr'un ms. autorul a scos numai câteva rânduri de osândire a catolicismului spiritualiceşte şi de recunoaştere a rolului său social. Fiindcă nu-i conveneau d-sa crede că sunt „un rezumat rapid şi fragmentar al unui articol” sau curs şi le socoteşte oricum „paradoxe confuze”. Eroare. Acele pagini sunt profund eminesciene şi exprimă clar conceptul statului natural. Le reproducem (Ms. 2257, ff. 216-17):

Chiar dacă omul visează în somnul lui adînc, totuşi nu-şi poate aduce aminte de vis. Abia cînd somnul adînc devine uşor umbrele chipurilor din cel de 'ntîiu s'aruncă în cel de al doilea şi nasc visuri de care-ţi poţi aduce a minte — chipuri, cari sunt numai simbolele celor văzute în somnul adînc. Şi popoarele dorm. In începutul instinctiv al vieţei lor, ele trăesc în stat natural asemenea albinelor, îşi crează instituţii şi un us; ce ar trebui să le găsească bune, dacă le-ar crea cu consciinţă, ba chiar sunt din punctul lor de vedere mai raţionale şi mai bine 'ntocmite decît legi şi instituţii create prin reflecţiune. Instituţiile cresc ca plantele, totul în ele e cuminte, fără ca mintea să fi jucat v'un rol la crearea lor, instinctul sigur al naturei le-a creat bune şi oamenii vegetează în acest organism viu, fără să-şi dea sama ba fără să le vie 'n minte cumcă ar putea fi şi altfel. Asta-i o viaţă neconscie, e un fel de clar-vedere naivă asemenea vieţei nocturne şi a pasurilor lunatecelor: somnul adînc. Dar cînd se scriu legile? Când încep a deveni controverse, cînd naivitatea înceată, cînd usul începe-a fi privit ca o formă goală şi nu ca espresia spontană a unui înţeles, a unei trebuinţe. Acest moment e somnul uşor şi momentele de fixare şi visurile acestui somn uşor — sunt simbole; dar fiincă aceste simbole nu sunt adevărul însuşi, ele dau loc la cele mai diferite esplicări, şi aceste esplicări împlu viaţa spirituală a popoarelor. Religie, istorie, ştiinţă, filosofie şi comentarea dreptului vor fi într'una să descifreze simbolele în care s'a aşezat infailibilul spirit al naturei. Natura ese din somnul omogenităţii din en kai pan (sic) instinctiv neconsciu — însă sigur şi ifailibil în pasurile într'o stare consecutiv mai conscie, mai raţională, însă mai nesigură; o stare, a cărei cele mai multe pasuri sunt greşeli. Ese dintr'un somn treaz, care nimeresce toate scopurile sale cu mijloacele cele mai simple, va să zică cele mai raţionale, — într'o trezire plină de visuri, unde pasul e nesigur şi unde scopurile s'ajung adesea prin cele mai complicate şi mai penibile mijloace. S'ar părea că sciinţa, care caută înţelesul acestor forme, cearcă a întoarce oamenii de unde-a plecat — deşi pe o cale foarte lungă. Pe cînd omul fără s'o scie încunjură într'un an secole, — cît i-ar trebui ca să-l încunjure consciu şi numai după voinţa sa pas cu pas? Viaţa de sigur nu-i va ajunge. Astfel pentru problemele sciinţei nu va ajunge viaţa omenirei s'a pămîntului, şi de sigur că cel din urmă om va sta tot înaintea ultimei probleme, fără să aibă răspuns la ea.

Statul natural încearcă totdeauna a deveni un organism viu şi stabil, indiferent faţă de generaţiile, ce se urmează una pe alta, un fel de automat, care să pue forma sa şi modul său de a fi afară de orice controversă şi mijlocul pentru aceasta este religiunea sau speţial: dreptul divin. Dreptul divin samănă cu planul zugrăvit al unei case, a cărei zidire 'i este anterioară. El face să creadă cumcă lucrurile nu pot fi de cît numai aşa şi nu într'altfel. Formele religiei sunt mantia de purpură, cu care s'acopere toată miseria adîncă a vieţii, prin creţii (ei) se trădă foarte puţin din realitate, şi din nefericire tocmai increţiturile strălucesc mai tare. De aceea punctele evident slabe din teoremele omenesci sunt acele, cari se apără mai tare şi cu raţionamente mai strălucitoare. Statul natural are tendinţe de-a perennà — dovadă toate statele isolate. Ele mor la contactul cu popoare străine, cum mumiile se desfac în cenuşă la venirea aerului străin de dinafară. Pe cît stau închise într'un popor, ele 'şi crează aerul ce le trebuesc, îşi crează atmosferă religioasă, în care pot vegeta. Astfel vedem acest duplu joc al naturii: întîi condiţiile, ce se unesc spre a crea un organism, al doilea acest organism odată ivit, tendenţa de a-şi crea el condiţiile ce-i trebuesc spre esistenţă. Numai imposibilitatea de a şi le produce îl face să se stingă.

Ossificarea sistemelor de stat se întîmplă prin caste, adecă clase ereditare. Ereditatea este perenaţiune. Aceasta e susţinută în urmă de indivizii, ce se 'ntîmplă să le ocupe. Prin venirea elementului germanic, care erà organisat în dtate naturale. Europa s'ar fi osificat asemenea în state cu caste, dacă acesta n'ar fi dat de un element întîi internaţional, al doilea neputincios de a forma castă, de purtătorii religiei creştine. Catolicismul a scăpat Europa de caste. Preotul şi călugărul celibatar trebuiau să-şi recruteze pe milites ecclesiae de pe unde-i găseau; astfel aicea unde descindeau într'adevăr facultăţile individuale copiii tuturor claselor aveau intrare şi de şi organisarea bisericei erà autocratică, totuşi modul ei de recrutare — erà democratic — şi acest sîmbure de democraţie conservat prin celibat, prin neputinţa ca fiul de popă să fie iar popă, (căci n'avea fii) este originea întregii democraţii. Astfel biserica, care prin concesiile ce le-a făcut feudalismului s'a renegat de atîte ori de la spiritul legei creştine, născute din superfluenţa culturei imperiului Roman, biserica, care numai după nume era creştină, biserica care întru crearea atmosferei trebuincioase pentru feudalism, devenise un păgînism germanic, prin simplul fapt al celibatului a nimicit feudalismul — şi pe sine însăşi.

Acestea sunt „paradoxele confuze” care nu conveneau din cauza ideei de religie fenomen natural, nerevelată. Foarte temeinică este contribuţia d-lui Raşcu la ideologia lui Eminescu, în baza articolelor din „Timpul”. Evident însă că şi aci stoarce pietre. Din constatarea că poetul aproba căsătoria catolică, fără divorţ, că arăta „simpatie” faţă de alegerea unui papă (chestiune de politeţe gazetărească), că era împotriva izgonirii iezuiţilor, că se arăta potrivnic ateismului (în politică) nu se poate deduce vreo legătură „cu o profundă şi solidă credinţă religioasă”, cu aşa inclinaţiune faţă de catolicism încât protestul împotriva creării unei arhiepiscopii catolice la Bucureşti să fie o inconsequenţă „excepţională”. Desigur că ar fi tot atât de neserios să dovedim vreun ateism al poetului. Adevărul este că problema religioasă se pune la poet cu totul „teoretic” nicidecum mistic. Pornind dela conceptul societăţii naturale, biserica reprezintă pentru Eminescu cea mai simplă cale de răspuns la problemele metafizice şi totdeodată o realizare a spiritului gregar primitiv. Lucrurile sunt privite fireşte sub raport social. E şi foarte mult schopenhauerism aci, creştinismul servind omului ca narcotic, ca quietiv. Religiunea fiind un produs natural (superior deci metafizicei), ca una ce este ieşită din frământări elementare nu se poate înlătura fără primejdie din viaţa „popoarelor”. Eminescu priveşte religia ştiinţificeşte aşa cum face azi Durkheim, şi se opune liberalismului ateu, adică în fond raţionalismului revoluţiei franceze care, ignorând factorul societate naturală, porneşte dela un individ abstract. De aci antipatia pentru C. A. Rosetti. Tot ce există spontan e necesar să existe şi raţiunea nu e în stare să înlocuiască nimic. Eminescu apără pe iezuiţi, fiindcă-i vrea opinia publică franceză, pe care n'o poţi împăca cu surogate raţionaliste. Insă opinia publică dela noi, profund ortodoxă, nu vrea episcopie catolică, de unde anatema eminesciană. Pentru poet religia nu e numai o adaptare

Urmare în pag. X-a

* Profit de prilej pentru a semnala două erori de tipar în acest volum al meu, care se vor îndrepta aşa: *Deipara* (pag. 28); *genuflectendo* (p. 75).

Insemnări şi polemici

Thomas Morus

Numele lui Thomas Morus a trecut în istorie graţie a două fapte: sfârşitul tragic al vieţii sale, şi compunerea uneia dintre cele mai originale cărţi, Utopia.

Marele prieten al unuia dintre cei mai iluştri oameni ai vremii de atunci care a fost incontestabil Erasmus de Rotterdam, învăţatul umanist, a urcat treptele celor mai însemnate demnităţi. Om în care regele Henric VIII îşi pusese toată încrederea, Thomas Morus ajunge trezorier, preşedinte al Camerei Comunelor şi cancelar al ducelui de Lancaster, împotriva tuturor intrigilor, care se duc împotriva sa în cercurile palatului de către cardinalul Wolsey, căruia mai târziu îi va

succeda din însăşi dorinţa regelui.

Catolicismul lui de fier este punctul care-l va separa de regele Henric VIII, după ce acesta rupe legăturile cu biserica romană. Morus nu renunţă la convingerile sale.

Persecuţiile regelui se ţin lanţ. In 1534, după confiscarea tuturor bunurilor şi închisoare, este pus pe lista proscrişilor, acuzat de înaltă trădare şi osândit la moarte în 1 Iulie 1535. In acelaş an urcă eşafodul.

S'au împlinit patru sute de ani de atunci. Numele lui Thomas Morus n'a fost atins însă de rugina timpului. A rămas în istorie, nu numai datorită vieţii lui de martir al convingerilor faţă de care a rămas credincios toată viaţa, ci şi pentru cartea lui înconjurată de mare faimă „Utopia".

Dela această originală şi ciudată carte a rămas cuvântul de utopie pentru toate visurile sociale.

Utopia a fost scrisă la 1518. Este fructul meditaţiilor lui Morus asupra problemei sociale, care chinuia şi atunci spiritele preocupate de dreptate, ca şi astăzi. In paginile acestei cărţi şi-a aşternut Morus reflecţiile sale despre o lume în care nedreptatea şi suferinţa socială nu mai aveau loc.

Utopia a rămas însă... utopică. Ea arată generozitatea şi nobleţea unui spirit genial. In cultura europeană, această carte este o dată, cu toată absurditatea ei sublimă.

Thomas Morus, pentrucă a voit binele omenirii, nu poate fi uitat.

Uitate vor fi poemele sale, lucrările teologice şi istorice. Utopia va fi însă mereu amintită.

Un menaj ca multe altele

In numărul trecut, am început tipărirea romanului „Un menaj ca multe altele" de d-na Doina Bucur.

E romanul unei căsnicii, — pornite în condiţii neobişnuit de înalte, dar sfârşite prin trădare şi înstrăinare.

Spirit de observaţie, delicată simţire şi o justeţă de expresie — iată calităţile romanului care urmează în paginile „Adevărului literar".

Nevoia unui control critic

Desigur că libertatea scrisului, este un drept pe care nu ne trece prin minte să-l contestăm.

Concomitent cu acest drept, sau decurgând chiar direct din el, există şi o datorie, o obligaţie de căpătâiu: dacă în principiu se poate scrie orice şi oricum, este dela sine înţeles că nu orice text scris, pentru simplul fapt că se produce, are drept la publicitate. Altfel ar însemna ca toate năzbâtiile să vadă lumina tiparului.

Fireşte, nu se poate înfiinţa o comisie specială de cenzură pentru filtrarea manuscriselor. Ar fi şi absurd, şi imposibil.

Există însă altă modalitate de a selecţiona valorile adevărate de pseudo-valori, ceeace este publicabil de ceeace trebue aruncat la coşul cu hârtii: este acea cenzură interioară, acea auto disciplină pe care şi-o dă, şi-o impune o cultură cu dela sine putere şi iniţiativă.

Când s'a închegat o astfel de disciplină critică, o conştiinţă severă de cultură, nu mai e posibil ca orice puerilă ieşire de nervoşi, pompos numită „spiritualitate", „interioritate" sau aşa ceva, să se bucure de vrednicia tiparului. (Sub termenii aceştia, care îşi au rostul lor, se ascund o sumedenie de contrafaceri, sau manifestări deadreptul ridicule). Dela sine se înlătură atunci pseudovalorile ca bobul de neghină din grâu.

Selecţia se produce atunci de la sine, în mod natural, tocmai în virtutea nivelului cultural.

Acestea sunt lucruri dela sine înţelese, într'un mediu cultural bine desvoltat.

La noi însă, se simte nevoia să fie mereu accentuate. Fapt destul de trist, pentrucă scuza cu tinereţea culturii, scuza începuturilor, nu mai are aceiaşi greutate ca altă dată. Trebuia să se ajungă până acum la oarecare maturitate, care nu înseamnă câtuşi de puţin bătrâneţe.

Dacă în ramura literară s'a ajuns la o relativă consolidare a simţului critic, prin exercitarea unui control destul de temeinic— nu acelaş lucru se poate spune despre domeniul eseistic, care rămâne acela al ideilor generale.

Avem critici literari, dar n'avem critici de idei. Nu întotdeauna se pot găsi combinate aceste două competinţe.

Dela Paul Zarifopol încoace. nu se mai exercită nici un control serios şi eficace asupra circulaţiei ideilor. Toţi neisprăviţii cu firave umbre de frământări spirituale, se cred chemaţi să arunce... probleme grave în discuţie. Şi ce probleme!...

Am avut acum de curând un caz tipic, când un băiat tragic s'a apucat să atace... problema intelectualităţii (?!?).

Preocupări minore sunt luate în serios, discutate, combătute cu ardoare. Nu e măcar nici veritabil donquijotism. E pur şi simplu comedie.

Un descendent de-al lui Caţavencu a aruncat o piatră în lac, şi alţi zece se trudesc să o găsească.

După răspunsul criticului Pompiliu Constantinescu relativ la tragismul hazliu al lui Puiu, orice discuţie era de prisos. Era singurul răspuns care se putea da. Totuşi, alţi tineri de acelaş calibru ca tragicul Puiu, nu vor să renunţe la focul vorbăriei, şi discută mereu în jurul „problemei intelectualităţii", a „inteliguentsiei" (observaţi, că pentru mai multă originalitate, se împrumută cuvântul rusesc), ocupând spaţiul cu anoste consideraţii în jurul unei false probleme.

Dar acesta, nu e unicul caz. Peste tot se observă aceiaşi lipsă de supraveghere. Dacă nu există încă un control interior şi personal, ar trebui să fie unul exterior, exercitat de critici temeinici. E descurajant să vezi că se găsesc reviste care pot publica asemenea producţii, şi edituri dispuse să tipărească, ba chiar să premieze asemenea elucubraţii, etichetate pretenţios drept confesii de frământări spirituale.

Nu este oare momentul să se exercite supravegheri critice severe? Intâi, în cadrul revistelor.

Se simte nevoia. — t —

Dragostea şi omul nou

Domnul Petre Pandrea trece drept omul cel mai nou în ceeace priveşte atitudinea sa faţă de dragoste, vorbim de atitudinea sa teoretică. Ei bine, cititorul va afla că d-sa a rămas foarte îndărăt pe acest teren.

„Cunoşti, întreba Lenin pe Clara Zetkin, faimoasa teorie după care în societatea comunistă a-şi satisface cineva instinctul sexual şi nevoia de dragoste este un lucru tot atât de simplu şi de fără importanţă ca a înghiţi un pahar de apă....

„Ea a devenit fatală multor tineri şi tinere. Consider aceastâ faimoasă teorie „a paharului de apă" pe cât de nemarxistă, pe atât de antisocială".

Ce mai zici, d-le Petre Pandrea, în faţa acestei condamnări a lui Lenin însuşi?

Ceeace trebue omului tânăr, preconiza Lenin, e bucuria de a trăi şi reconfortul. Sportul, nataţia, escursiile, tot felul de exerciţii fizice şi interese morale cât de variate, studii, analize, cercetări, dar toate aplicate în acelaş timp.

Acestea vor dărui tineretului mult mai însemnate lumini asupra felului în care s'ar putea „profita de viaţă", decât toate discuţiile nesfârşite asupra chestiunii sexuale.

Intr'o perioadă a revoluţiei ruse ca acea evocată de d-na Kollontai într'un roman al său în care eroina, o tânără eroină „comsomolă", vine de pe frontul unde a luptat pentru revoluţie, însărcinată fără să ştie cu care dintre toţi tovarăşii, — o morală sexuală, aşa cum o cere Lenin, era greu de încetăţenit.

Mama eroinei d-nei Kollontaï fusese ea însăşi o eroină revoluţionară din perioada idealismului revoluţionar şi îşi închipuia că a făcut un mare act de curaj părăsindu-şi bărbatul spre a trăi cu omul pe care-l iubea. Dar nu înţelegea cum fiica sa putuse să se dea unui bărbat fără dragoste. La rândul ei tânăra consomolă nu înţelegea ce îi reproşa mama ei: ea iubea revoluţia, pe şefii săi, era gata să-şi dea viaţa pentru clasa lucrătoare, iubea pe măicuţa ei dragă, dar un bărbat — asta nu avea nici un sens. Complexul social se reducea pentru ea la simplul act fiziologic. Acesta, se înţelege, era încă o formă idealistă de rătăcire, dar care o fi fost realitatea brută a acelor turme de femei abrutizate de suferinţă şi de foame care rătăceau în timpul turburărilor revoluţiei dintr'o regiune într'alta şi dintr'un sat sau oraş în altele?

„E o afacere personală, care nu priveşte pe nimeni" ziceau acei cărora le era par'că teamă să se intereseze mai adânc de acea problemă supărătoare.

Morala lui Lenin a triumfat, deşi cu greu şi numai după ce s'a rătăcit în direcţie contrară, la celalt extrem, ascetismul. După multe oscilaţii într'un extrem sau altul, corpul eliberat prin sport şi exerciţii fizice a ajuns la stăpânirea poftei în favoarea sentimentului, zice Benjamin Goriély, într'un articol din Nouvelles Littéraires.

S'a ajuns la concepţiunea formulată de Stalin a unei morale sexuale care nu înseamnă compresiunea necesităţilor naturale ale individului, ci înflorirea şi dezvoltarea lor la maximum, aşa încât satisfacerea lor să nu se mărginească numai la satisfacerea nevoilor fizice, animalice, ci la satisfacerea tuturor nevoilor omeneşti, la o satisfacere plină şi întreagă.

Se înţelege, sunt încă multe probleme în legătură cu dragostea, încă în discuţia oamenilor noui. Astfel este lupta dintre conştiinţă şi gelozie, pusă de unul din eroii lui Şolokhov, în „Pământ desţelenit" sau ai lui Gladkov în „Ciment".

Uneori triumfă patima, alteori învinge conştiinţa, în tot cazul nu există crimă pasională. De altfel a fost întotdeauna caracteristic faptul că Rusul sau Rusoaica evadează din suferinţă, caută să se elibereze mai mult prin sinucidere decât prin crimă. In prezent se evadează mai mult prin munca colectivă.

In tot cazul, constată Benjamin Goriély, dragostea animală, care stoarce omul şi-l închide într'un univers mărginit, acel „univers nervos" despre care vorbeşte Paul Valéry, se găseşte dublată în sufletul omului nou de o conştiinţă nouă. Nevoile sufleteşti şi cele fizice se grefează unele pe altele, iubirea se umanizează, sentimentele umane pătrund şi se arată în pornirile brutale, cărora rătăcirea unei umanităţi haotice le îngenunchiase pentru un timp.

De la Politehnică pe scena teatrului din Paris

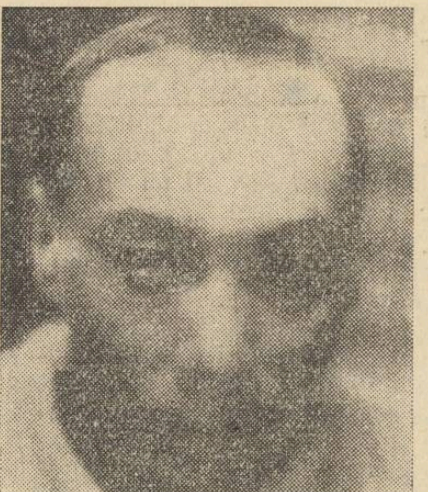
Inkijinoff, marele actor care a revelat publicului parizian, pe Pudovkin, în „Furtuna asupra Asiei", a început prin a fi elev în politehnica dela Petersburg. Cea mai mare plăcere a sa era să joace cu camarazii piese de teatru. Iar când venea de pe front căuta să înjghebe vre-o trupă de amatori cu care să joace teatru în tot timpul permisiei.

In 1915, a fost prezentat lui Meyerhold, regisorul teatrelor imperiale. A dat repede examenele la politehnică şi a intrat în teatru.

Jocul său e foarte deosebit de jocul trupelor franceze. Acestea, zice el, au „jocul latin" limpede, briliant, precis, scandat. Replicele se schimbă ca mingele jongleurilor. Jocul slav e mai dens, mai intuitiv, mai concentrat poate. In „Furtună asupra Asiei", el apare greoi, mare ca statură, pe jumătate adormit la început. Incetul cu încetul se trezeşte.

Apoi măreţ, ca o adevărată tempestă, ca o dezlănţuire a unui element al naturii, se aruncă pe calul însuşi al lui Tamerlan, şi năvăleşte prin continentul galben, cu hoardele sale, într'o frenezie de distrugere şi o poftă de viitor în adevăr uimitoare şi plină de măreţie.

Adeseori a jucat în piese care

INKIJINOFF

nu sunt de puterea talentului său. Dar oricare ar fi rolul interpretat, chipul său plin de inteligenţă, jocul lent şi stăpânit, se impun celui mai pretenţios public.

La Teatrul francez, alături de Florelles, acest mare actor va trebui să-şi adapteze firea şi talentul, să-şi stăpânească tendinţele originale. Venind însă dintr'o şcoală dramatică atât de înaintată în preînoirea artei dramatice sub conducerea lui Stanislawski, pe care şi Copeau îl citează, el va aduce cu sine acea tendinţă care întrece teatrul realist şi năzueşte spre un teatru mai bogat şi mai evocator. Apoi fiind un om de o cultură superioară, aduce cu sine o conştiinţă a demnităţii sale de artist şi a forţei incomparabile a artei sale care-l va face imediat apreciat de francezi, de artişti şi de public.

In tot cazul artistul pare absolut sigur de situaţia sa pe scena teatrului francez.

— „Publicul francez, zice el e sensibil la calitatea artei şi recunoaşte cu generozitate efortul pe care-l face artistul spre a-i plăcea.

Simte însă îndată când sunt la mijloc măguleli josnice. La teatru, francezul are sensibilitatea şi onestitatea copilului".

Cărţi:

Ivan Radoslavov: Noua literatură bulgară. *In româneşte de George Batali.* Tip. „Gutenberg" Bazargic, 1935. Preţul 10 lei.

Th. Martinescu-Asău, Profesor: Dicţionar Româno-Francez de Expresii. Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1935.

Const Kiriţescu: Suprapopulaţia universitară (Proporţii — cauze — remedii). Tip. „Bucovina", Bucureşti, 1935.

Reviste

Hotarul: No. 8-9 (Mai—Iunie).
Licăriri: No. 1 (Aprilie).
Revista Funcţionarilor Publici: No. 5-6 (Mai—Iunie).
Frize: No. 5-6 (Iunie—Iulie).
Fruncea: No. 26 (Iulie)
Arhivele Basarabiei: No. 2 (Apr.—Iunie).
Carpaţii: No. 6 (Iunie).
Bilete Literare: No. 2 (Iunie).
Rânduri: No. 6 (Mai—Iunie).
Poezia: No 34 (Martie—Aprilie),

Ziare

Viforul: No. 10 (Iunie). —
Scânteia: No 10 (Iunie).
Pământul: No. 105 (Iunie).
Gazeta cărţilor: No. 1-2 (Iunie).
Politica socială: No. 76 (Iunie).

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos, notate cu iniţialele autorilor, nu se pot publica — neîndeplinind condiţiunile:

Bucureşti: N. S.; V. Gr.; V. C. Gh.; M. I.; Gh. C.; H. E. M.; A. M.; P. D.; I. C.; M. G; I. C.; I. B.; B. C. C.; A. F.; M. Z.; M. I.; D. R.; D. Y.; P.
Bacău: I. C. S.; M. R.
Mărzăneşti: P. S.
Ploeşti: I. P. C.;
Galaţi: Ch. L.;
Iaşi: T. N.; A. N.; J. S.
Alba Iulia: M. M.
Bălţi: S. C.
Câmpulung: S. S.
Geoagiu: A. D.
Pădureni: C. S.
Sălişte: O. D. A.
Călăraşi: A. Th.
Piatra-Neamţ: H.
Râmnicu Sărat: M.

Următoarele manuscrise, de-asemeni nepublicabile, n'au indicaţii asupra adresei:

M. O. R.; N. I.; I. B.; Ş. A.; Al. Gh.; D. R. P.; V. E.; Nil.; A. C.

Gazeta Medicală

Spuzeala obrazului, operaţiile estetice. — Tratamentul prin unde ultra-scurte de dr. S. Goligorschi. — Anotimpul fructelor: mâncaţi fructe. — Monopauza şi turburările ei.— Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii de docent dr. A. Voinea. — Ingrijirile de care bolnavul are nevoe când stă în pat. — Când şi cum se aplică ventuze? — Otrăvile cu hipnotice de dr. Miron.— Prostituţia în Spania.— Mişcare, aer, soare. — Sportul şi medicina în Belgia. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

---

umană elementară (indiferent de adevărul ei, fiindcă nu se vorbeşte niciodată de religie ca de o revelaţie), dar o realitate adevărată fenomenal, în legăturile ei cu societatea. Pentru noi românii adevărat este numai ortodoxismul în care se confundă sentimentul nostru de naţie (cfr. *Opera lui Em. I. p. 180 squ.),* şi primejdioase sunt cosmopolitul catolicism şi liberala reformă. Ca şi atitudinea în chestiunea averilor confesionale din Bucovina, opunerea lui Eminescu faţă de Episcopia catolică este esenţială nu excepţională, porpită din ortodoxismul lui cu criterii naţionaliste, pe baza teoriei statului natural** Dacă Eminescu condamnă pe cei care veniţi dela Paris fac paradă de ateism, aceasta nu vine dintr'un sentiment religios jignit ci din filosofia lui practică conservatoare, care respinge liberalismul, adică raţiunea, acolo unde natura în somnul cel adânc şi-a găsit ea însăşi formele de viaţă ce-i convin. Presupunând că Eminescu ar fi trecut printr'o profundă criză spirituală, e sigur că ar fi cerut lumini numai dela un preot ortodox, fiindcă altfel ar fi fost în alternativa sau de a-şi tăgădui tot naturalismul său politic sau să se socotească pe sine ieşit din naţie, cosmopolitizat. Că apoi găseşte unele scăderi bisericii orientale faţă de cea română, asta nu e o dovadă de simpatie pentru catolicism ci de obiectivitate, înţelesul fiind acesta: ortodoxismul ar fi putut fi mult mai puternic cu universalismul şi culturalitatea catolică dacă nu le are statul român trebue să rămână totuşi ortodox, în ortodoxism confundându-se şi ideea lui naţională.

Se observă de câtăva vreme o tendinţă, manifestată prin forme aparent inofensive ca studii literare şi anchete intelectuale de a dovedi că e posiblă o trecere mai masivă a românimii la catolicism şi că Unirea ardelenească s'ar putea spre folosul nostru să devină generală, în loc să dispară, cum speram, ca o convenţie practică perimată. Eminescu ar asculta această idee cu oroare ca o renunţare la ceeace ne deosebeşte de nişte vecini care ar putea altfel să ne absoarbă.

Respingând tendinţa d-lui I. M. Raşcu, îl felicităm şi de astădată pentru partea de istorie literară.

G. CALINESCU

** Azi ar fi atacat **Seminarul catolic** din Bucureşti.

— Mi se pare că sintem urmăriţi.
— Mai ştii... Nu ni s'a mai furat un căţel?

IN MUZEU

— Pe Venus, cu o spăl azi.
— Ba eu...

„ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 763
Duminică 21 Iulie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Cultura în primejdie

Revista „Cuvântul Liber" a publicat, în extenso, darea-de-seamă a congresului pentru apărarea culturii, congres ţinut de curând la Paris — şi la care au participat 230 de scriitori, reprezentând 38 de ţări.

Scriitorii din toate ţările, eşiţi din toate clasele sociale, partizani ai tuturor opiniunilor politice, caşi în afară de acest fel de preocupări — s'au manifestat pentru cultură, pentru libertatea de exprimare şi contra tuturor tendinţelor de înăbuşire a spiritului.

Karin Michaelis, reprezentanta Danemarcii, a pledat pentru libertatea scrisului.

„Ca scriitori, — a spus ea, — nu trebue să permitem să ni se interzică sau să ni se impună ceva, chiar dacă asta ar implica să suferim de foame şi de frig.

„Sunt femee, nu fac politică, nu vreau să aparţin nici-unui partid. Vreau să păstrez toată libertatea ca să spun adevărul contra oricărei nedreptăţi".

Congresul scriitorilor a ales un birou de acţiune.

Iată îndatoririle biuroului, cuprinse în moţiunea votată de congres:

„Va face legătura între literaturile diferitelor ţări;

Va asigura publicarea sau traducerea operelor interzise în ţara de origine a scriitorului;

Va facilita vizita şi voiajul scriitorilor în diferite ţări;

Va publica buletine cu operele apărute în toate ţările unde răspândirea lor va fi necesară;

Va susţinea literaturile moderne şi va crea un premiu literar mondial;

Va prepara viitoarele congrese şi adunări.

Acest biurou, format din scriitorii din diferite tendinţi filozofice, literare şi politice, va fi pregătit să lupte pe propriul său teren care este cultura, contra războiului, contra fascismului şi, într'o formă generală, contra tot ce va ameninţa civilizaţia".

In vremurile aceste tulburi, când cartea-i arsă şi scrisul este interzis, se ridică scritorii pentru toleranţă şi pentru apărarea culturii.

Totdeauna scriitorii au luat atitudine pentru omenie şi au intervenit pentru curmarea impilărilor.

Ziaristul rus M. Koltov a evocat la congres timpurile, când scriitorii francezi — în frunte cu Victor Hugo — interveneau pe lângă administraţia ţaristă în favoarea studenţilor şi a intelectualilor democraţi.

Regimul ţarist avea jenă faţă de unii scriitori proeminenţi. Nu se atingeau de persoana caşi de opera lor — de teama repercusiunii sigure, graţie scriitorilor străini, în opinia publică apuseană.

E nevoe astăzi, mai mult decât oricând, de-o acţiune concentrică a scriitorilor, pentru mişcarea cercurilor indiferente şi pentru aducerea actualilor guvernanţi măcar la atitudinea ţariştilor de odinioară.

Rolul ideii este covârşitor.

Totdeauna când condiţiile materiale sunt fixate într'un anumit cadru — ideile corespunzătoare se nasc automatic... uneori ele fiind chiar precursoare ale realităţilor fizice.

Astfel, cele dintâiu idei înaintate care au pătruns în principatele româneşti — au fost difuzate de filozofii francezi care au activat la sfârşitul veacului al XVIII-a.

In acea epocă, ne spune Xenopol, scrierile lui Voltaire erau cunoscute în principate. Patriarhul de Constantinopol ameninţa cu anatema pe locuitorii acestor principate, care ar ceti pe filozoful francez.

In ţările româneşti se introduseră şi mai multe exemplare din Enciclopedia franceză. Constantin Stamate, agentul francez din aceste ţări, „cere dela Ministrul de Externe al Franţei. Le Brun, ca să trimită această carte compatriotului său Codrica, secretarul principelui Mihail Şuţu".

Iar mai departe, Xenopol adaogă:

„Un al doilea exemplar este adus de negustorul francez Vincent Pech pentru principele Ipsilanti".

Ne dăm seama de imensa influenţă a cărţii, când vedem un istoric căutând prin documente urma câtorva exemplare — socotite drept obârşia unui nou spirit.

In afară de aceste exemplare, descoperite de vigilenţa istoricului — desigur că şi alte exemplare au pătruns în Moldova şi în Muntenia, determinând trezirea opiniei noastre publice la o viaţă cetăţenească.

Subt influenţa cărţii franceze, caşi prin mijlocirea străinilor pătrunşi de ideile noui şi veniţi pela noi — cât şi mulţumită Românilor porniţi la învăţătură la Paris — neamul nostru a cunoscut cea dintâiu tresărire spre o viaţă constituţională.

Proectul de Constituţie dela 1822 din Moldova a fost determinat de ideile revoluţiei franceze.

De-atunci şi până astăzi, tot ceiace-i bun în ţara noastră este opera democraţiei apusene — reflectată la noi.

De-aceia nimeni nu poate aprecia mai bine decât poporul român binefacerile colaborării ideologice între ţări.

Azi am ajuns la vremile, când mijea constituţionalismul.

Cum printr'o sforţare unanimă s'a schimbat, atunci, faţa Europei, — sperăm că şi acum scriitorii tuturor neamurilor, animaţi de idealurile maselor, vor salva dela pieire spirituală popoare întregi, salvând în acelaşi timp cultura şi civilizaţia umană.

M. SEVASTOS

Hortensia Popescu — Lala. Eroina romanului „Un menaj, ca multe altele"

De ce a scris d. G. Călinescu biografia şi descrierea operei lui Eminescu?

de Isabela Sadoveanu

Dacă nu am cunoaşte mania multora dintre aşa zişii literaţi, de a imita, cu o promptitudine, şi o dexteritate exagerată, atitudinile şi frământarea unor probleme ale cugetării din Apus, ni s'ar părea ciudată şi neexplicabilă o asemenea întrebare.

De sigur tinerii noştri criticastri, care se întreabă cu nerăbdare la ce servesc studiile serioase, migălite, de adevărat cercetător şi erudit, din cele două volume ultime ale d-lui G. Călinescu şi-au amintit ceva din polemica *Bremond-Mauriac* în jurul lui Racine, polemică cu origini îndepărtate în literatura franceză.

Valery, el însuşi, patronul fără ştire şi, de sigur, fără vrere, al tineretului grăbit şi neliniştit de după război, a adus apă la moara acestei discuţii, afirmând, cu prilejul reînoirii ei în jurul lui Racine, că „ceeace este mai important în opera unui poet—actul însuşi al muzelor — este *independent* de aventurile, genul de viaţă, incidentele şi tot ce poate figura într'o biografie. *Tot ce poate observa istoria nu are însemnătate*".

Va să zică de o parte poetul pur, care singur importă, de partea cealaltă omul de douăzeci de ori impur, care nu e decât un pretext pentru creatorul poet. Bremond a apărat în studiul său asupra lui *Racine*, poziţia veche a lui Sainte Beuve şi Jules Lemaître, împotriva lui Mauriac şi a moştenitorilor lui Taine.

De o parte partidul Valéryo-bremondian, în care nu se putea să nu se 'nscrie tineretul no-

G. CALINESCU

stru de ultimă pagină pe de alta învechitul Taine, de partea căruia se află oropsitul domnul G. Călinescu, cu volumele sale de o formidabilă erudiţie, de o muncă cinstită şi uriaşă, care nu se poate să nu ridice împotriva sa pe toţi acei care nu fac altă sforţare decât a asculta glasul... Muzei Pure!

D. G. Călinescu are pare-se o presimţire rea, la sfârşitul volumului III, „Când după „*Viaţa lui Mihai Eminescu*", zice d-sa, am început a întocmi studiul critic asupra operei eminesciene, am văzut deodată că acest lucru nu se putea face cu uşurinţa cu care un critic francez, de pildă, ar pregăti judecăţi asupra operei lui *Racine*. Lipseau aci cunoştinţe satisfăcătoare despre împrejurările în care s'a ivit opera lui Eminescu".

In adevăr ar mai putea să-şi susţină părerile Valéry sau Brémond când în locul lui Racine, ar fi Goethe? S'ar mai putea care susţine că cele ce figurează în biografiile lui Goethe, cele ce spun istoricii despre opera lui, n'au nici o însemnătate pentru poezia şi întreaga creaţie a marelui poet? Din potrivă, despre Shakespeare, a cărui viaţă interioară, ca şi împrejurările externe în care a trăit, nu sunt cunoscute, teoria poeziei pure fără legătură cu omul impur, va fi acceptată. Necunoscând nimic real, omul e împins a afirma că ceeace nu cunoaşte este fără nici o importanţă.

Racine, pe care d. G. Călinescu l'a citat, nu la întâmplare ci printr'o puternică asociaţie de idei căci ca şi Eminescu al nostru, a fost o fiinţă vie, a cărui viaţă a căutat să preocupe pe contimporanii săi şi a prezintat probleme interesante pentru ei. Discuţia teoretică între Valéryo-bremondieni şi urmaşii lui Taine s'a putut învârti în jurul său, pentru că ocupa o situaţie *intermediară*, între Goethe, ai cărui biografi şi istorici au stabilit în mod clar şi amănunţit împrejurările creaţiei operei

Urmare în pag. II-a

Verhaeren şi Arta Flamandă

Maeştrii, Artă şi Femei

de Aurel George Stino

„Filosofia Artei" de Taine este un admirabil poem didactic despre sculptură şi pictură, în care criticul judecă epocile şi principiile de artă, cu acelaş geniu cu care a proclamat universalitatea lui La Fontaine. Vede sau constată printr'o prismă severă şi condamnă uşor tot ce-i contrariază ideile, doar arta este un complex de sentimente, gusturi şi predispoziţii.

Vom opune lui Hippolyte Taine vorbind despre realiştii flamanzi pe vijeliosul poet al vieţii integrale, Verhaeren şi de data aceasta poetul nu numai că merge pe alocurea paralel cu criticul, dar îl poate şi complecta.

Rembrandt, titanul olandez, de un realism pătrunzător şi ordonat, nu s'a dat în lături dela tot ce a produs natura mai hidos, fără a căuta însă forţarea fără limite a realităţii.

Maestrul a dorit să prezinte eterna tragedie a omenirii, individul nefiind scopul operei de artă, ci simbolul sumbru în care trupurile mizerabile explică mizeria terestră.

In jurul marelui maestru olandez se poate grupa o sumedenie de artişti flamanzi precum *Teniers, Gerard Dow, van Ostade, Brouwer, Heen, Metan, Terburg, Peter van Hoogh, Craesbeke, Brakenburgh, Dusart* şi atâţia alţii. Personagiile lor sunt oameni pe care-i putem întâlni la tot pasul, citadini sau ţărani, o întreagă galerie de tipuri în atitudini de toate zilele: militari, funcţionari, negustori, profesori, gospodari şi gospodine, rândaşi, băcani, servitoare, cârciumari, bucătărese, meseriaşi de tot felul, cheflii, femei joviale nici odată uşi de biserică, cu alte cuvinte un adevărat repertoriu al burgheziei şi sărăcimii. Pictorii i-au zugrăvit aşa cum sunt ei, fără pic de idealizare, dar totuşi agreabili ochilor prin voioşia, sănătatea şi pofta lor de viaţă. Aceşti oameni par mulţumiţi de starea lor, căci la urma urmei, a trăi încă este o favoare. Dacă pânzele lui Rembrandt arătau adesea mizeria sub toate formele, maeştrii de mai sus ne prezintă tipuri echilibrate, care se mulţumesc cu cât au, şi mai ales, cărora nimic din ce este omenesc nu li-i străin.

Discutând despre pictorii flamanzi din şcoala Anversului, Taine afirmă că sunt nişte veritabili apologişti ai cărnii. Corpurile omeneşti zugrăvite de dânşii sunt, după expresia criticului „scăpate de toate constrângerile sociale cărora nimic nu le stânjeneşte şi nu le-a stânjenit creşterea". O sănătate debordantă emană din bogatele, excesiv de bogatele carnaţiuni femeeşti sau bărbăteşti, totul pare redat instinctelor primordiale, fără nici o umbră de artificialitate sau convenţiune. Idealul acestor fiinţe nu poate fi prea complex, unica coardă din lira pe care o pot face să vibreze este voluptatea trupească, mâncarea şi contopirea corpurilor.

Ochii personagiilor strălucesc în chip bizar, sensualitatea lor este predominantă. „Râsul sensual este prea statornicit pe buzele cărnoase", afirmă criticul, şi tipul clasic preferat de maeştrii Anversului „nu este capabil decât de un avânt bestial şi de o săturare de mâncări". Mai departe, verdictul lui Taine este categoric şi zdrobitor: „Omul a fost tăiat din mult şi cu barda. Este mărginit, violent şi uneori cinic şi batjocoritor. Ii lipsesc marile aripi ale spiritului, nu e nobil. Aci Herculii nu sunt eroi ci criminali. Au nu numai musculatura, dar şi sufletul de taur. Omul aşa cum l-a plăsmuit Rubens pare o brută înfloritoare, pe care o condamnă instinctele la îngrăşare sau la mugetele luptei".

Această sentinţă apasă asupra bărbaţilor şi femelelor zugrăviţi de *Rubens, Gérard van Roose, Crayer, Zeghers, van Ost, van Thulden, Jordaens, Rambouts, etc.*

Oricât de juste ar fi observaţiile lui Taine asupra artei maeştrilor realişti flamanzi, putem afirma fără sfială că n'a văzut din toată şcoala Anversului decât grosolanul şi animalicul, fără a da atenţie senzaţiei nemărginite de beatitudine în care se scaldă unele personagii, fiinţe gata să se confunde cu natura, care şi ea nu cunoaşte constrângerea, lipsite de orice complexitate transcendentală.

Verhaeren a priceput ca un adevărat flamand imensa beatitudine a cărnii în natură, degajată din operele maeştrilor de odinioară. Versurile sale nu apoteozează totdeauna, descriu însă ceeace face să-i vibreze sufletul său, parte integrantă din câmpiile Flandrei.

Verhaeren evocă maeştrii de demult în versuri care ele însăşi au aparenţă de pânze vechi, precum sunt cele din poemul „Les Vieux maîtres" unde descrie cu minuţiozitatea lui Balzac o petrecere nu tocmai pentru feţe preacinstite, când maeştrii şi femeile vesele închinau imnuri lui Bachus, stomahului şi dragostei.

Iată câţiva maeştri mari la chef:

... En cercle, autour des mets entassés sur la table,
Qui saignent, la fourchette au flanc dans un tranchoir,
Tous ceux que pesamment la goinfrerie attable,
Craesbeke, Blakenbourgh, Teniers, Dusart, Brauwer,
Avec Steen, le plus gros, le plus ivrogne, au centre,
Sont réunis, menton gluant, gilet ouvert,
De rires plein la bouche et de lard plein le ventre.
Leurs commères, corps lourds dont se bombent les chairs,
Dans la nette blancheur des linges du corsage,
Leur versent, à jets longs, de superbes vins clairs...

. . . .

Aceştia sunt vestiţi maeştri, oameni profund tereştri, cu râsetele acaparându-le buzele şi cu stomahurile acaparate de slănină, iar femeile trupeşe cu corsajul plin le toarnă mereu vinul strălucitor, dătător de dispoziţie. Ele sunt reginele ospăţului, sau mai exact ale orgiei, nişte bacante numai cărnuri şi grăsime, cu sângele în faţă, ostenite, dar nu şi plictisite de orgie:

... Elles, le sang toujours à fleur de peau,
La bouche ouverte aux chants, le gosier aux rasades.
Après de sauts de danse à fendre le carreau,
Des chocs de corps, de heurts de chair et des bourrades,
Des lèchements subis dans un embrassement,
Toutes moîtes d'ardeurs, tombent dépoitraillées.

. . . .

Tablourile atât de realiste versificate de poet, sunt absolut în concordanţă până aci cu critica

(Continuare în pag. II-a)

lui Taine. Femeile din jurul maeştrilor şi cele de pe pânzele lor sunt cu adevărat:

... ces folles, sont reines dans les godailles...

. . . .

Pictorii se răzbună pe cerul mohorât, prin libaţiuni prelungite, colorată frescă de beţie cu femei:

„Nuits, jours, de l'aube au soir et du soir au matin,
Eux, les maîtres, ils les donnent au ivrognesses.

A doua zi, încă cu capul greu de vin, maeştrii se şi aşează în faţa şevaletului pentru a trece nemuririi tipurile unor astfel de joviale femei:

... La farce épaisse et large en rires, c'est la leur:
Elle se trousse là, grosse, cynique, obscène,
Regards flambants, corsage ouvert, la gorge en fleur,
La gaîté secouant les plis de sa bedaine.

. . . .

Beţia este toiu, bărbaţi şi femei îndopate, ameţite se distrează privindu-l pe Brakenburgh bătând toba într'un talger, Brauwer şi Steen sunt grozav de caraghioşi cu două panere pe cap. Unii au căzut beţi morţi pe podele, bătrânii sunt cei mai harnici la băut şi cei mai rezistenţi, adevăraţi beţivi de rasă, compătimitori pentru novici:

... Jamais repus, jamais gavés, toujours vidant...

La ospăţ iau parte placizi şi câţiva sugaci, pruncii prietenelor pictorilor, izolaţi în acea lume închinată burţii. Sunt şi ei dolofani, prea desvoltaţi pentru etatea lor, cer să sugă înainte de a dormi:

... des enfants gros et sains
Demandent à téter avant qu'on les endorme,
Et les mères, debout, suant entre les seins,
Bourrent leur nourisson de leur téton énorme.

. . . .

Geniul poetului a priceput atavic viaţa fără frâu a maeştrilor flamanzi, care nu se deosebea prea mult de acea a muritorilor pe care-i zugrăveau. Geniul lor era întrupat în oameni cu toate păcatele omeneşti, care ştiau să se bucure şi de soare şi de cer plumburiu.

Intre două orgii, de sub degetele lor obişnuite cu paharele, ieşeau capodoperele în care omul este om, nu zeu, femeia este femeie nu zână.

Sfârşitul poemului „Les vieux maîtres" este un veritabil memoriu, o atmosferă fidel redată, un colţ de viaţă din istorie:

... Tout gloutonne à crever, hommes, femmes, petits;
Un chien s'empiffre à droite, un chat mastique
à gauche;
C'est un déchainement d'instincts et d'appétits,
De fureurs d'estomac, de ventre et de débauche:
Explosion de vie, où ces maîtres gourmands,
Trop vrais pour s'affadir dans les afféteries,
Campaient, gaillardement, leur chevalets flamands
Et faisaient des chefs-d'oeuvre entre deux soûleries.

Verhaeren, marele interpret al sufletului universal, caracterizând opera flamanzilor drept o explozie de viaţă, s'a identificat în mare parte pe el însuşi, iar maeştrilor, prea mult scoboriţi de Taine, le-a acordat un fief nobiliar la împărăţia reală a vieţii integrale, adevărata viaţă.

In poemul „Art Flamand", poetul cântă în catrene vioae femeile flamande, aşa cum le-au zugrăvit maeştrii Flandrei. Toate posedă o superbă incarnaţie, aşa cum a remarcat-o atât de just Taine, corpuri evadate din orice constrângere socială, cărora nimic nu le-a contrariat desvoltarea; acele femei zdravene şi grase, fără deosebire de clasă socială, vlăjgane sănătoase cu sânii enormi, susţinători de viaţă, sunt într'un rut perpetuu, fie regina învestmântată cu costum somptuos de curte, fi vre-o fermieră cu mânecile suflecate şi cu pieptul bogat în goliciunea sa.

Rutul etern, emblema vieţii în Natura generoasă şi paradisiacă aşa cum o concepe Verhaeren, nivelează clasele sociale şi arta flamandă a ridicat osanale femelei eterne în privirea căreia rutul îndemn nu este de loc imoral, ci numai comandamentul superior al unui instinct planetar. Regină, patriciană, burgheză, nimfă sau servă, arta maeştrilor flamanzi le zugrăvea la fel, buchete de sâni cărnoşi, forme de carne în mişcare, figuri de ibovnice vânjoase care-şi aşteaptă cu simplitate iubitii, într'un opulent alcov împodobit cu gobelinuri şi porţelanuri, sau în decorul ameţitor al clăilor de fân cosit în plină şi suverană beatitudine a câmpului.

...Art flamand, tu les connus, toi,
Et tu les aimas bien, les gouges,
An torse épais, aux tétons rouges;
Tes plus fiers chefs d'oeuvre en font foi.

Que tu peignes reines, déesses,
Ou nymphes, émergeant des flots,
Par troupes, en roses îlots,
Ou sirènes enchanteresses.

Ou pomones aux contours pleins,
Symbolisant les saisons belles,
Grand art des maîtres, ce sont elles,
Ce sont les gouges que tu peins.

. . . . . .

Nimic vicios sau pervers, în dorinţa arzătoare a vlăjganelor cu părul auriu căzându-le în casca de pe şoldurile abundente: acele femele care necăjeau silvanii grozav de caraghioşi şi amuzanţi prin urâţenia lor, se apărau întâiu făcând pe mironosiţele, pentru ca să-i îmbie apoi:

. . . . . .

Les invitaient aux assauts rudes
Les excitaient à tout oser,
Bien que pour le premier baiser
Ces ardentes fissent les prudes.

. . . . . .

Penelul maeştrilor nu ştia să rotunjească decât şoldurile largi ale trupurilor blonde şi sănătoase, pânzele lor n'au zugrăvit nici odată femei clorotice şi posomorîte, cu nervii detracaţi, ci numai vigoarea femelei care se dădea cu gesturi regale, în palate poleite ori în căsuţa modestă sau în colibe.

Dans la splendeur des paysages,
Et des palais, lambrissés d'or,
Dans la pourpre et dans le décor
Somptueux des anciens âges,

Vos femmes suaient la santé,
Rouge de sang, blanche de graisse;
Elles menaient les ruts en laisse
Avec des airs de royauté.

Toate acestea sunt departe de a fi numai beatitudinea cărnurilor grase, aşa cum o proclamă Taine. Verhaeren deşi utilizează cele mai realiste expresiuni în „Art flamand", totuşi închină imnuri energiei femeii naturii, acea femee care cu tot rafinamentul datorit bogăţiei din jur a rămas pururea gata să răspundă violentelor chemări ale firii iresistibile prin muncitele peisagii ale ţării. Aceleaşi note impetuoase are simfonia dragostei printre holdele de culoarea cosiţelor cât şi în budoarele principeselor scăldate în aurul ţărilor de jos. Flamanda lui Verhaeren este femeea a cărei carne luxuriantă ţine loc de lumina soarelui când este sub obrocul norilor dinspre mare, pe când în ţările pururea însorite ca Grecia sau Italia armonia perfectă a unor forme calculate pare a fi desmierdată sau produsă de soarele generos. Flamandele de pe pânzele maeştrilor vestiţi sunt o adevărată apoteoză a vieţii în comandamentul ei principal, un fel de optimism fiziologic care sfârşeşte printr'o insistentă şi păgână chemare a rutului, sigur că lipsită de eleganţa, cu care se contopeau trupurile suple ale păstorilor şi păstoriţelor luminoasei Helada, Dafnis şi Cloe sunt eleganţi, ca şi toate personagiile lui Teocrit, perfecţi figuranţi de rasă învăluiţi în concepţia de artă a timpului, iubirea lor poate lua forme concrete de artă în ţara care a făcut pe Diana castă, pe Venus imperioasă şi pe geniala Safo nefirească.

O pânză celebră a lui Rubens, „Angelica şi Satirul" ilustrează eloquent torentul versurilor lui Verhaeren. O masivă Angelică, provocătoare şi placidă în acelaş timp, cu o musculatură grozavă şi minuţios detailată, priveşte într'o atitudine dispreţuitoare dar nu complect descurajatoare, pe un biet satir ridicol de cărnos care-i stă la picioare, ameţit de dorinţe. Este ceva regal în atitudinea Angelicăi, un superb exemplar de animal voluptos, pe lângă care satirul, masculul, inspiră pur şi simplu milă. Angelica are o privire care domină Universul, ca şi cum ar fi creaţia ei, sub aparenţa placidă mocneşte o formidabilă energie, aceea a vieţii.

Dragostea flamandă, aşa cum o interpretează Verhaeren de pe pânzele maeştrilor săi iubiţi, este dragostea în mijlocul naturii, un fel de Eldorado în care satiri urâţi şi graşi neavând nimic din supleţa şi alurele de don Juan ale confraţilor greci, urmăresc nimfe grăsuţe şi binevoitoare, ale căror forme poetul a priceput de minune că nu sunt încăpătoare decât pentru râurile Flandrei.

Un suflu de poet care ar fi dorit poate să strângă toată omenirea în braţele sale primitive şi înbietoare, a dat acelor trupuri sângioase şi grase o vioiciune necrezută şi nebănuită, prin impetuoasa sa gândire, adevărat elogiu al energiei planetare.

Tot astfel şi frumuseţea radioasă a femeilor grece, incomparabil efect de artă, rezidă nu numai în aspectele de minunate cuceriri asupra morfologiei umane, ci tot atât de mult în gândirea artiştilor.

Apoteoza pe care poetul o aduce flamandei cu ochii atât de albaştri, părul atât de blond, carnea tot atât de albă şi năvălită de sânge, face parte integrantă din aspiraţiile sale de reîntoarcere spre Natura înţeleaptă şi salvatoare, deasupra căreia fâlfâie rutul universal cu dorinţele sale eterne.

AUREL GEORGE STINO

Cărţi:

Elena general Perticari Davila: Din viaţa şi corespondenţa lui Carol Davila, „Biblioteca documentară", Edit. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", 1935, Bucureşti.

I. St. Bogza: Epigrame, Imprimeria Chişinău, 1935, Preţul 30 lei.

Valentin Gr. Chelaru: Le stade actuel du problème du rothacisme, L'Imprimerie „Presa Bună", 1935, Iassy.

Valentin Gr. Chelaru: Periodicele bulgăreşti în principatele române, Tip. „Presa bună", 1935, Iaşi.

Reviste

Libertatea No. 13—14 (5—20 Iulie).
Şcoala noastră No. 6.
Vremea No. 395 (7 Iulie).
Banatul literar No. 9—10 (Mai-Iunie).

La munte sau La mare pe vreme rea ca şi pe vreme bună

cea mai plăcută petrecere a timpului este

Noua Colecţie de Nuvele

20 lei un volum format mare (15x21 cm.) elegant broşat cu copertă cartonată, tipărită în culori, la heliogravură, cuprinzând

10 nuvele alese datorite celor mai de seamă scriitori ai lumei.

300 pagini 20 lei

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Presiunea în centrul pământului

Fizicianul englez G. E. Marsh, în urma unor calcule recente făcute pe o nouă bază, a stabilit că presiunea în centrul globului terestru este mult mai mare decât se bănuia şi atinge valori formidabile.

După afirmaţiile savantului britanic, în acest punct ar exista o presiune de 4.890.000 de atmosfere. Fiecare centimetru pătrat de suprafaţă suportă o greutate de circa 5 milioane de kilograme.

Ca să ne facem o idee mai plastică de ceiace reprezintă această cifră astronomică, vom spune că cele mai complicate maşini realizate până în prezent — de pildă cele folosite în laborator pentru cercetări ştiinţifice, n'au reuşit să depăşească presiunea de 20.000 de atmosfere.

Cum cresc plantele

Se ştie de peste un deceniu că la o plantă cresc şi se desvoltă numai acele porţiuni, în care există anumiţi hormoni speciali.

Asemenea hormoni, — şi în particular cel mai de seamă dintre ei, auxina — se găsesc în majoritatea cazurilor în vârfurile terminale ale unor organe ale plantei, singurele care manifestă o desvoltare vizibilă.

Dacă infuzăm pe cale artificială auxina în alte părţi ale plantei, se constată că şi acéste porţiuni încep să crească.

Cercetările recente au adus o lumină interesantă în aceasta direcţie: s'a dovedit anume că distribuţia neegală a electricităţii pozitive şi negative în corpul plantei provoacă o deplasare a auxinei.

Or, întrucât, după legile fizicei — distribuţia electricităţii depinde de poziţia plantei, e foarte probabil că pe această cale electrochimică vom fi în măsură să influenţăm procesul de creştere a plantei. Vom putea astfel să redresăm iarba călcată şi să obţinem o serie de alte rezultate practice interesând horticultura.

Discuri de gramofon de lungă durată

Doi techniciani berlinezi au reuşit să pună la punct o serie de discuri de gramofon, a căror durată de reproducere este de vre-o trei ori mai mare decât aceea a obicinuitelor plăci, deşi dimensiunile lor nu sunt mai mari decât cele normale.

Se afirmă că asemenea plăci pot fi redate la orice aparat de gramofon, prin adăogirea unui simplu dispozitiv auxiliar.

Cu acest prilej, e necesar să semnalăm faptul că în timpul din urmă technicienii au căutat prin diferite procedee să se elibereze de contingenţa unei durate limitate a reproducerii discurilor.

In acest scop, unii au propus ca muzica să fie imprimată, — asemenea filmelor sonore — pe o peliculă de hârtie sau celuloid, sau — ca în cazul dictafonului — pe o sârmă de oţel magnetizată.

Toate aceste sisteme prezintă însă neajunsul de a necesita dispozitive speciale de înregistrare şi reproducere, din care cauză n'au putut fi promovate în practică, folosinţa lor limitându-se în general în studio-urile de radiodifuziune.

Placa de gramofon obicinuită, care se roteşte cu o iuţeală constantă de 78 de tururi pe minut, lucrează cu o enormă risipă de spaţiu.

Aceasta din cauză că sanţurile dela periferia discului au aproximativ un traseu de vreo 4—5 ori mai mare decât cele din interior.

Intr'adevăr în şanţurile externe s'ar putea plasa cu uşurinţă un text de 4—5 ori mai mare decât în interior.

Or, din pricina mişcării uniforme, „înregistrările sonore" sunt mult distanţate la periferie,

Liniile acustice — adânciturile în placă provocate prin vibraţiunile acului — sunt astfel mai turtite în exterior decât în interior.

Un nou procedeu utilizează o înregistrare cu o pantă uniformă, dar cu o viteză de rotaţie care creşte din afară spre înăuntru.

Graţie unui dispozitiv simplu, adaptabil la orice aparat, această iuţeală de rotaţie este astfel reglată, încât discul se roteşte la început foarte încet şi pe măsură ce acul înaintează spre interior, viteza se măreşte, ajungând în cele din urmă la valoarea normală.

Placa se învârteşte astfel în mijlociu mult mai încet decât în sistemul obicinuit, iar durata de redare este prelungită în consecinţă.

Fireşte, discurile trebuesc tăiate şi ele la un aparat asemănător, animat de o mişcare accelerată. O simplă mânuire de pârghie permite montarea aparatului pentru „funcţionarea normală".

Foamea învinge spaima

Doi savanţi americani, Boufiel şi Cherif, au studiat influenţa foamei asupra facultăţilor de adaptare şi experienţă ale animalelor.

In acest scop, au format două grupuri de găini. Una din grupe a fost lăsată să flămânzească (fireşte fără să i se impună chinuri exagerate), iar cealaltă grupă a fost mai bine hrănită, dar lăsată într'o oare care stare de nesăturare.

Declanşându-se apoi o împuşcătură, cu intenţia de a speria pasările, cele două grupe s'au comportat în acest moment în moduri cu totul deosebite.

Găinile foarte flămânzite au învins spaima mult mai repede, şi s'au îndreptat direct spre grăunţele de hrană, care le-au fost oferite puţin după împuşcătură. Dimpotrivă „colegele" lor mai puţin ahtiate după mâncare, au avut nevoie de un răstimp mult mai îndelungat de reculegere.

Aşa dar senzaţia foamei covârşeşte chiar şi pe aceea a spaimei.

Icre în loc de untură de peşte

Cercetările recente au dovedit că icrele de peşte conţin cantităţi atât de mari de vitamine, încât pot înlocui cu succes uleiul din ficat de peşte — aşa zisa „untură de peşte" — în combaterea anemiei şi a limfatismului.

E drept că în general preţul icrelor reprezintă un impediment în această privinţă. In schimb, în ţările şi în regiunile bogate în peşti, aceste constatări prezintă un deosebit interes practic.

Cel mai uşor praf din lume

După cum se ştie, substanţele cu o densitate mai mică decât 1, — de pildă lemnul, pluta, — plutesc la suprafaţa apei.

Există şi corpuri mult mai uşoare decât pluta. Astfel, cu prilejul unei recente conferinţe a Societăţii de chimie americană, profesorul C. A. Iacobson a demonstrat în faţa forului de chimişti, un praf alb, mărunt, de 40 de ori mai uşor decât apa şi având o densitate de trei ori mai mică decât aceea a plutei.

Acest praf a fost descoperit cu prilejul cercetărilor făcute asupra siliciului şi constă din particule extrem de mici, fiecare conţinând la rândul ei milioane de băşicuţe de aer, perceptibile numai cu ajutorul unui microscop extrem de puternic.

Dacă scuturăm într'o sticlă praful de siliciu, observăm un fenomen remarcabil, datorit adeziunii considerabile a grăuncioarelor pentru aer.

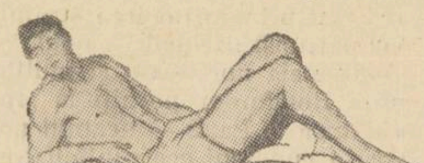
Anume: massa se mişcă ca şi cum ar fi un lichid, formând o spumă asemănătoare cu aceea produsă atunci când turnăm un lichid într'un vas.

Pe cât se pare, enigma producerii acestui praf n'a fost încă lămurită. Cercetătorii îşi propun să experimenteze folosirea acestei substanţe pentru producerea dinamitei, a unor materii izolante precum şi utilizarea ei în scopuri de polisaj şi terapeutică medicală.

Ing. I. S.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

MĂRUNTE

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— *Colaboratorul nostru, dl.* MICAEL BAARI, *primeşte — pe aceia cari doresc consultaţiuni aostrologice directe — la domiciliul său din B-dul Pache 127, et. III, Bucureşti, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. şi 9 seara. Telefon: 4.40.85.*

A apărut în editura „Adeverul":

CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.

Exemplarul lei 100.

La toate librăriile.

Gazeta Medicală

Sunt cardiac? Comoţia cerebrală.- 50 ani de la aplicarea serului contra turbării. — Usturoiul în medicină. — Cum să bem în zilele călduroase. — Bolile contagioase propagate prin avion.— Cabinetul Sexual: Menopauza şi tulburările ei de dr. S. Goligorschi.— Inversiunea sexuală la bărbaţi de dr. Sam. Watts. — De când datează vaccinul contra variolei. — Se sinucid şi animalele.- Datoria de a fi sănătoşi. — Băile la mare. — Unde şi cum să ne petrecem vacanţa. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

De ce a scris d. Călinescu biografia şi descrierea operei lui Eminescu?

Continuare din pag. I-a

sale, vădit legată cu viaţa, vădit participând din ea şi între Shakespeare-Corneille - Molière, la care creaţia artistică e cu totul distinctă de viaţa lor, tocmai pentru că asupra acestor trei mari înaintaşi există prea puţină documentare, în tot cazul mult mai puţină decât asupra lui Racine.

D. G. Călinescu a simţit lipsa unei documentări care i-ar fi trebuit pentru „o icoană dreaptă şi întinsă a legăturii lăuntrice a operei sale" şi i-ar fi îngăduit să facă o restauraţie a gândirii poetului Eminescu în temeiul scriptelor, despuiate în acest scop".

O asemenea despuiere a scriptelor şi cercetare a documentelor, a îngăduit criticii franceze să gândească pe Racine ca pe „omul de spirit", care a trăit într'o epocă socială de strălucirea celei din jurul Regelui Soare, a d-nei de Sevigné, Saint-Simon, omul care a ştiut *ce* să spună şi cum *să spună* la momentul potrivit, spre a apărea ca un exponent al acestei societăţi, adică esenţialul din raporturile între Racine şi omul şi creatorul şi opera sa. *Actul Muzelor,* aşa cum l'a conceput Valéry, din acest moment nu mai apare ca lovitura de trăsnet neexplicată şi neexplicabilă. El este rezultanta dintre forţele interne, şi forţele externe, desăvârşirea unei linii, floarea de pe chipul desăvârşit al vieţii.

O sinteză nu se poate realiza în vid, ea trebue să aibă „o bună şi indiscutabilă *substrucţie*", cum zice atât de just d. Călinescu. De aceea între biografie şi critică, a aşezat câteva cercetări de istorie literară.

Bine înţeles nu tot materialul strâns poate să fie pus pe acelaş plan. Sunt lucruri care sunt mai în strânsă legătură cu creaţia marelui poet şi altele mai puţin. Este însă în această documentare un drum pe care nimeni nu-l va parcurge fără interes. El va da prilej să prindem linia complicată a persoanei şi operei din sinteza „*Eminescu în timp şi spaţiu*", pe care autorul ne-o făgădueşte ca încheere a întregii serii: *Filosofia teoretică şi Filosofia practică,* pe care le-am analizat aci, apoi *Cultura şi Descrierea Operei,* din volumele ultime.

Dacă nu admitem explicaţia cu incitarea mişcărilor literare din Apus, nu putem cu nici un chip înţelege nedumerirea cuiva asupra însemnătăţii şi interesului descrierii făcută operei lui Eminescu de d. G. Călinescu.

Dacă n'ar fi decât prilejul de a reciti şi a interpreta în altă lumină opera lui Eminescu, de a căpăta puncte de privire noi, „o ediţie de inedite noi", care ne va permite noi perspective, noi reflecţii, noi înţelesuri asupra atâtor comori de gândire şi înfăptuire.

Fără să mai vorbim de lecţia de ştiinţă a cercetării probe şi în spiritul cel mai strict al unei adevărate erudiţii, care ne face să abordăm lucrarea cu încredere şi cu respect.

Era nevoe şi de o redresare a imaginii falsificată într'o imagine reală şi adevărată a cugetătorului, a artistului şi a omului, o cercetare a acestei măreţe şi bogate personalităţi „*în spiritul adevărului*", altfel impunătoare şi pasionant de interesantă, decât au creat-o diformările acelor „mititei", pe care îi prevedea el, în satirele sale. In fine o operă după metodele ştiinţei critice din Apus, şi nu o mică şi sarbădă imitaţie a unor atitudini ce nu ni se potrivesc, sau consideraţii fără nici un substrat real.

Cine va citi numai începutul volumului doi şi încheerea volumului trei, va înţelege fără altă pregătire decât acea a unei inteligenţe clare şi din simplul bun simţ, pentru ce a scris d. G. Călinescu, cercetarea amănunţită a izvoarelor culturii lui Eminescu şi care este interesul descrierii operei sale...

IZABELA SADOVEANU

Un menaj ca multe altele...

IX.

Ghiocei, ghiocei...

Venise primăvara. Pomii înfloriseră fără veste peste noapte.

— Au înflorit zarzării, se bucură Tuşica într'o dimineaţă în drumul spre spital.

Soarele zâmbea timid în cerul încă palid. Erau ca doi convalescenţi.

Păsărelele, apucate de un neastâmpăr subit sburau nebunatece, ciuguleau, aşa ca să se afle în treabă. Prin curţi găinile harnice cotcodăceau de zor. Copii adunaţi pe la porţi jucau arşice. Toată lumea părea mulţumită şi toţi aveau aere de sărbătoare.

Femeile, svelte în tailleururi, păreau mai frumoase. Pe o căsuţă gârbovă cu acoperiş înalt de şindrilă care îi venea până la ferestre — ca o căciulă prea mare, trasă pe ochi de un copil nebunatec, un cocostârc făcea de sentinelă, privind neclintit în zare...

In aşteptarea vizitei medicale, Lala privea pe stradă. Un ofiţer în cârje, susţinut de o femee tânără, se oprise să cumpere ghiocei dela o fetiţă. Apoi plecară râzând. Fetiţa desculţă, cu un şal rupt pe umeri, alergă mai departe strigând:

„Ghiocei, Ghiocei”...

Strada rămase pustie. Primăvara parcă fugise, după fetiţa cu ghiocei. In ochii Lalei tremurau lacrimi...

Aşa era şi sufletul ei — pustiu...

Auzi deodată paşi în spatele ei.

— Bună dimineaţa, soră.

Lala îşi duse mâna la piept. Inima i se oprise în loc. Se întoarse şi se sprijini de marginea ferestrei, să nu cadă.

Glasul... Al cui era?

In faţa ei, un bărbat, înalt, frumos, cu ochii adânci negri.

Internul prezentă:

— Noul nostru Şef, Sora Lala.

— Doctorul Tofan.

Lala se înclină. Nu putea răspunde. Răsuflarea i se oprise, inima îi bătea, să-i spargă pieptul...

— Domnişoara Weber e una din cele mai preţioase ajutoare ale noastre, Domnule Doctor, urmă Internul.

— Domnişoara e Germană ? întrebă Tofan.

Lala îşi recăpătă glasul şi liniştea.

— Nu, domnule Doctor. Tatăl meu a murit pe front cu gradul de Căpitan în armata română.

— Ertaţi-mă, domnişoară.

— Aci suntem toate *surori* domnule Doctor...

Incepu vizita. Lala răspundea calmă întrebărilor lui Tofan, dând detalii scurte şi precise asupra stării răniţilor. Tofan o privise de câteva ori mirat, apoi privirea îi alunecă mai departe în gol...

Trecură în sala de pansamente. Tofan vorbea cu Internul, spălându-se pe mâini, în timp ce Lala pregătea instrumentele. Avea o operaţie.

— Numai o singură Soră aci? întrebă Tofan.

— Da, domnule Doctor, răspunse Internul. Sora Lala e foarte îndemânatecă şi curagioasă. Apoi are o mână atât de uşoară, încât răniţii o cer necontenit.

— Şi celelalte surori nu sunt geloase? glumi Doctorul Tofan, cu o umbră de ironie în zâmbet.

— Nu, domnule Doctor. Toate o iubesc pe Sora Lala, şi apoi şi-au împărţit aşa fel atribuţiile ca nimeni să nu fie jignit şi serviciul să nu sufere.

Lala plecă şi se reîntoarse sprijinind un soldat, a cărui rană dela mână începuse să cangreneze. Trebuiau sacrificate trei degete, ca să-i salveze mâna şi — poate — chiar viaţa.

— Nu te culci, camarade? întrebă Tofan.

— Nu, domnule Doctor, stau *aşa*.

— Să nu ţi se facă rău dacă ai să vezi...

— Nu ni s'o făcut mie ninica nici un rău când l-am văzut pi neamţ că tragi... da amu! Numai să rămâe Sora Lala aici! îngâna soldatul cu ochii rugători.

— Lasă, Stane, că sunt aici, N'avea grije”, îl îmbărbătă Lala.

Tofan examină rana. Operaţia era mai grea de cât păruse la început. Il culcară. Internul dădu cloroformul. Lala îl ţinu de mână, până adormi, apoi trecu lângă Tofan ajutându-l cu mişcări iuţi, sigure. Nu se auzeau decât vorbele scurte ale Doctorului, ca nişte porunci:

— Pensă, — catgut — tinctură — vată...

Doctorul începu pansamentul şi îl trecu Lalei. Mânile lor s'au atins. Un fior o străbătu prin tot corpul, ca un curent electric. Ochii lor se întâlniră, o clipă, ca un fulger şi Lala simţi privirea lui Tofan răscolindu-i adânc sufletul....

„Iubirea trebue să fie ca un trăsnet”... aşa spunea Yohn Hornsby. Aşa era!...

La uşe, când pleca spre casă, Lala s'a întâlnit cu Tofan.

— Mi se pare, dudue, că neam mai văzut undeva...

—Văzut nu tocmai, dar neam întâlnit într'o noapte în gară la Bârlad.

— Da, da, acum îmi amintesc. Dar cum m'aţi recunoscut Dumneavoastră? Era aşa întuneric!...

— Nu ştiu... răspunse Lala şi plecă sprintenă spre casă.

In sufletul ei înfloriseră merii şi cântau ciocârlii.

Pe drum îi cumpărase d-nei Weber ghiocei.

— Dece îmi aduci mie flori, Lala?

— Fiindcă a venit primăvara, mamă...

S'au întors încet acasă...

X.

Ochii se'ntâlnesc, mânile s'ating, sufletele se caută...

Urmară zile şi luni, fără ca ei să-şi mai fi vorbit. Se întâlneau în fiecare zi la spital. Nu schimbau decât cuvintele necesare serviciului.

Lala slăbise. Sufletul ei era flacără. Se mistuise tot ce nu mai era dragostea ei. Cuvintele lui Yohn Hornsby erau pentru ea ca o rugăciune...

Muncea cu aceiaşi râvnă la spital. Seara când se întorcea, cânta ceasuri întregi la pian, fără să simtă oboseala. Cânta dragostea ei, cum îşi cânta poveştile când era mică.

Dormea puţin. Mânca puţin. Odată la prânz, mama ei o întrebase:

— Lala, ce ai?

Ea ridicase ochii şi răspunse grav:

— Sunt fericită, mamă.

Tuşica clipise şiret.

— Ei, tinereţe, Eleno. Las'că trece!...

Lala ştia însă, că nu trece. Că flacăra nu se putea stinge de cât odată cu viaţa ei.

Intr'o zi la spital avu o scurtă ameţeală. O clipă doar. Inchise ochii şi avu senzaţia că, uşor, cade în gol...

Tofan observase. Un braţ puternic o susţinu. Lala îşi reveni imediat. Deschise ochii. Tofan o privea îngrijorat, întrebător.

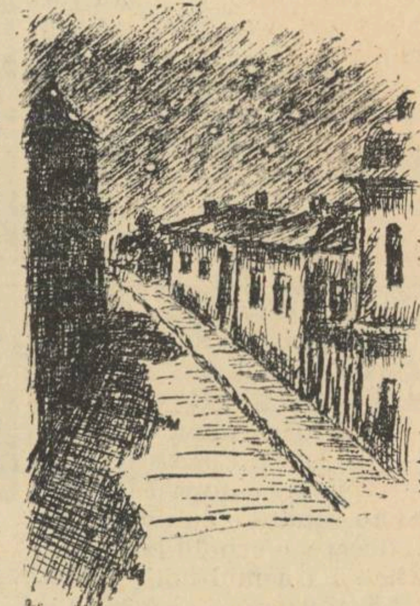
— Nu-i nimic, mulţumesc, a trecut...

Şi iar simţise fiorul acela, curgându-i prin vine, la atingerea lui.

După vizită, în cancelarie. Tofan i-a spus:

— Munceşti prea mult, soră Lala, ar trebui să te odihneşti.

Lala n'a răspuns. Tofan îi spusese „Soră Lala” şi glasul lui se făcuse blând ca o mângâiere. Şi Lala venise regulat la spital.

Niciodată nu văzuse Lala atâtea stele...

N'ar fi putut trăi o zi fără apropierea lui Tofan.

In seara de Sfânta Maria, Doamna Catini invitase tot personalul spitalului la ea la masă. Venise şi doctorul Tofan.

După masă, Lala trecu în salon la pian. Tofan asculta fără s'o privească. Se aşezase într' un jilţ, cu coatele pe genunchi sprijinindu-şi capul în palme.

Era târziu. Rând pe rând ceilalţi plecară. Lala cânta mereu. Obosi... Se ridică dela pian şi rămase acolo, în picioare, rezemată. Tofan se sculă şi el. Parcă era ameţit. Plecă împleticindu-se, fără să spue un cuvânt...

A doua zi, când a plecat de la spital, Lala auzise paşi în urma ei. Nu se putea întoarce, însă ştia cine e. Era în spatele ei, ca o dogoare...

Tofan o ajunse. Mergeau alături, fără să-şi spună o vorbă. Mergeau, în amurg, mereu înainte, fără să ştie încotro. Inoptase. Era cald şi senin. Nici odată nu văzuse Lala atâtea stele într'un cer atât de luminos...

Eşiră din oraş. Lala se opri. Tofan o luă de mână şi-i spuse blând:

— Vino, Lala, nu-ţi fie teamă!

Emoţia fu prea puternică. Ameţi, gata să cadă. Tofan o luase pe braţe şi o purta ca pe un fulg... Se aşeză pe marginea şanţului, cu ea pe genunchi, o legăna şi-i spunea vorbe blânde, ca o mamă unui copil bolnav.

Lalei îi era frică să deschidă ochii. Vis... Să nu se risipească visul... Era atât de fericită, încât ar fi putut să moară în clipa aceia, fără să regrete nimic...

Se răcorise. Şedeau alături. Lala îşi rezemase capul de pieptul lui. Tofan o susţinea cu o mână, cu cealaltă îi mângâia părul. De când şedeau acolo? N'ar fi ştiut să spună...

Tofan îi povestise viaţa lui. Muncise mult. Ii vorbise de Oana, de bucuriile lui, de supărările lui...

Fusese însurat cu o femee foarte frumoasă, care se căsătorise cu el numai pentru a-şi putea trăi viaţa uşuratecă la adăpostul numelui său... Aflase. Şi după trei luni de căsnicie plecase, — fugise — la Oana la Paris, lăsând-o pe ea să intenteze acţiunea de divorţ. In ajunul războiului, Vasile Tofan se întoarse în ţară desamăgit şi îmbătrânit sufleteşte.

Războiul, cu preocupările care-l absorbeau complect, venise ca un balsam pentru sufletul lui. Şi apoi într'o zi o întâlnise pe Lala...

Lala îi povesti şi ea. Copilăria ei, studiile de la Viena. Ii vorbi de Yohn Hornsby, de logodna cu Voinescu... N'avea nimic să-i ascundă.

Tofan o întrebă:

— Lala, cum m'ai recunoscut tu când ne-am întâlnit la spital? Singură ai spus că în gară la Bârlad, nu ne-am putut vedea prin întuneric!

Lala îi povesti atunci visul. Se priviră apoi lung, lung, drept în ochi, căutându-se aşa cum caută orbii să pătrundă întunericul, sperând totuşi o rază de lumină...

Apoi buzele s'au găsit într'un sărut nesfârşit care le-a contopit sufletele... Nimic nu mai exista în afară de ei, decât cerul înstelat. Aşa s'au logodit...

S'au întors încet acasă. Era târziu. Mama Lalei şi Tuşica o aşteptau îngrijorate. Au intrat în casă, ţinându-se de mână, ca doi copii. S'au aşezat alături, pe canapea, cu mânile încleştate, fără să spună nimic. Cele două femei se priviră lung...

El o rugă:

— Cântă, Lala.

Şi Lala cântase până la 3 dimineaţa. Apoi îl petrecu până la portiţă. Se făcu ziuă.

— Să nu răceşti, Lala.

— Nu, nu, Parcă îmi e teamă să mă despart de tine.

S'au îmbrăţişat lung, nu se îndurau să se despartă, privindu-se cu dureroasă îngrijire, ca şi când n'aveau să se mai vadă nici odată şi fiecare căuta să păstreze mai adânc icoana celuilalt.

A doua zi, Tofan care o aşteptase, îi eşi înainte în poarta spitalului şi luând-o strâns de braţ intrară înăuntru. Tofan spusese, cu glasul tremurat de emoţie şi ochii strălucitori de fericire:

— Logodnica mea.

Toţi s'au bucurat de fericirea lor, care înflorise pe obrajii Lalei ca florile de piersic.

Tofan venea dimineaţa, o lua la spital şi o aducea înapoi acasă. Luau masa împreună la D-na Catini, Seara după masă, Lala cânta.

Doamna Weber începuse să trăiască şi ea din fericirea Lalei, — ca săracul care trăeşte din mila bogatului, şi totuşi ridică ochii cu recunoştinţă la el... Combina cu Profira cele mai variate feluri de bucate; se silea să fie veselă, să nu le întunece fericirea lor. Doamna Catini nu ştia ce bunătăţi, ce fleacuri să mai care din oraş ca să le facă plăcere. Până şi Profira întinerise.

— Doamne 'ducă, tari's mândri şi potriviţi! Să hi umblat cu cisme de her conaşu Doftor şi nu găsea aşa minune di fată. D'apoi şi el, n'are nici un cusur! Eu zâc c'aşa i-o vrăjit ursitoarele să se găsească...

Şi Profira freca mai cu drag scândurile şi tigăile şi toată casa râdea într'o sărbătoare.

Ei nu prea băgau de seamă toate astea. N'aveau ochi decât pentru fericirea lor... Lala se schimbase. Era veselă, copilăroasă. Nici odată nu fusese aşa sburdalnică.

Tofan îi scrisese Oanei la Paris. După luni de zile veni răspunsul, adus de un ofiţer francez. Oana scria:

„Acum că ţi-ai găsit fericirea, Val, ai grije de ea. Ţii o păsărică în mână şi vrând s'o priveşti, deschizi pumnul şi păsărica a sburat... Şi rămâi cu mânile şi sufletul pustiu... Abia atunci înţelegi ce ai pierdut! Aşa e fericirea, Val. Iubeşte-o pe Lala cu toată tinereţea, cu toată cinstea sufletului tău.

Şi s'o iubeşti *toată viaţa ta. Sunt femei care nu trăesc de cât pentru dragostea lor.* Din cele ce-mi scrii tu despre Lala, bănuesc că ea este dintre acestea. Să n'o faci să sufere. *Suflete ca al ei, nu pot trăi fără dragoste,* ca florile fără lumină...

Aşa trecuse un an şi jumătate. După ce s'a terminat războiul, îndată după Crăciun, s'au cununat. Ceremonia a fost simplă. Bătrânul General şi Locotenentul Vasilescu au fost martorii Lalei, doi colegi ai lui Val, martorii lui.

Când s'au întors de la Primărie, un preot bătrân le-a citit Sfânta Taină. Doamna Weber plângea. Şi Lalei îi scânteiau lacrimi în ochi de câte ori se uita la ea. O durea şi pe ea lipsa tatălui ei, care ar fi fost atât de fericit astăzi în mijlocul lor...

Au luat masa cu toţii, apoi ceilalţi au plecat. Rămaşi doar ei şi cele două bătrâne, au trecut în salon şi Lala a cântat ca de obicei. Era îmbrăcată într'o rochie simplă, albă. Singurele podoabe, un medalion de aur vechi trimis de Oana şi părul ei, — beteală.

Apoi au plecat şi bătrânele, emoţionate.

Lala era palidă. Nu poţi muri de prea mare fericire?...

Val o ridică pe braţe şi o aşeză încet pe divan. Ingenunchie apoi în faţa ei şoptindu-i cu sufletul pe buze:

— Nu-ţi fie teamă, Lala. Tu eşti ca o icoană...

Şi aşa se înfăptuise destinul ei...

XI.

Zile de pace...

Val împărtăşise Lalei dorinţa lui de a se stabili într'un oraş străin să înceapă amândoi o viaţă nouă, care să nu-i lege cu nici o amintire de trecut. Un prieten al lui, doctor, lichidase casa şi mobila dela Târgovişte, nepăstrând de cât cabinetul lui şi instrumentele, care urma să le trimită imediat ce ei se vor fi fixat asupra oraşului unde aveau să se stabilească.

Val se prezentase la examenul de Medic Şef de Spital şi-i adusese Lalei lista oraşelor vacante. Au ales la întâmplare. Şi aşa au ajuns aci.

Doamna Weber plecase la Bucureşti, unde găsise casa intactă, graţie devotamentului babei. Şi aşa debarcase şi ea într'o zi cu lucrurile şi bătrâna doică în oraşul străin.

Tuşica închisese casa de la Iaşi şi venise cu Profira să dea ajutor la aranjat. Le-a adus „de casă nouă” două valize frumoase de piele cu iniţialele lor. Când le-au deschis au găsit în fiecare câte un plic. In plicul cu adresa Lalei erau păturite douăzeci hârtii de câte o mie şi un bileţel pe care era scris: „Drum bun!” In plicul celălalt era o aprobare de concediu pentru trei luni...” a Doctorului Vasile Tofan, care pleca în străinătate pentru motive de sănătate”... şi un paşaport pentru Franţa. In timp ce ei citeau, Tuşica plecase ochii în jos şi se roşise ca un copil vinovat. Au luat-o în braţe, au sărutat-o, au jucat cu ea prin casă.

— Bine, Tuşico, dar cum săţi mulţumim noi pentru toate astea?

— Să vă iubiţi, le-a răspuns Tuşica, sărutându-i pe rând, pe amândoi obrajii, cu ochii în lacrămi.

Se aşezase pe un jilţ, cu coatele pe genunchi sprijinindu-şi capul în palme...

Altădată, într'un cartier pitoresc...

La Paris, Oana îi aştepta în gară. Cum i-a zărit s'a repezit la ei şi i-a îmbrăţişat, apoi a îndepărtat-o pe Lala, s'a uitat mult la ea şi i-a spus:

— Tu eşti o icoană, Lala...

Atelierul Oanei era în sărbătoare. Profuziune de flori şi lumină orbitoare. Oana presărase toată casa cu liliac alb, — pe mobile, pe jos şi Lala intrase în casa şi în sufletul Oanei ca o regină...

Val pleca dimineaţa să-şi regăsească colegii cu care-şi împrospăta amintiri sau discuta chestiuni de medicină. Oana lucra în atelier şi Lala, ghemuită ca o pisicuţă lângă ea o privea. Vorbeau, parcă se cunoşteau şi se iubeau de totdeauna. Adoraţia lor pentru Val era aceiaşi, neţărmuită...

Pe la unu venea Val şi plecau la masă. După dejun colindau muzeele şi magazinele. Lala nu cumpăra nimic. Oana şi cu Val însă se întreceau adunând pentru Lala tot ce le plăcea.

Când se întorceau acasă cu grămada de pachete, se aşezau pe jos în atelier, ca trei copii în mijlocul jucăriilor. Şi din pachete, eşeau la iveală cele mai suple mătăsuri, cu desenele cele mai minunate şi culorile cele mai calde, pantofi, mănuşi, mărgele, brăţări... Toate erau pentru Lala şi pe toate trebuia să le încerce. Ea râdea, copleşită de toate podoabele acestea care o transformau într'o Zeiţă păgână. Oana desena modele pentru rochiile Lalei, alegea culorile şi asista împreună cu Val la probe... Nimic nu era destul de frumos, destul de bun pentru Lala... Ea îi întreba:

— De ce mă răsfăţaţi aşa?

— Fiindcă meriţi, Lala!

Seara luau masa în cele mai luxoase restaurante, mândri amândoi de admiraţia pe care o stârnea pretutindeni Lala cu frumuseţea şi graţia ei.

După ce se întorceau acasă, Oana şi Lala continuau de multe ori să stea de vorbă după ce adormea Val. Strâns înlănţuite amândouă lângă fereastra atelierului larg deschisă spre Parisul care veghia în mii de lumini şi sgomote.

Şi aşa aflase Lala povestea Oanei...

— Eu nu mai pot fi fericită, Lala, nu mai trăesc decât pentru Artă. Sufletul meu a murit... Am vrut să dau în dar un vas de preţ. Il ţineam strâns cu amândou mânile... Dar vasul a căzut şi s'a spart... Cioburi.... Şi cioburile nu le mai poţi aduna!...

Târziu, Lala se strecura lângă Val şi apoi îmbrăţişaţi şi fericiţi dormeau până ce dimineaţa îi despărţea iar.

Au plecat toţi trei apoi la Nissa, Cannes, Biaritz, de unde au trecut în Spania. Peste tot frumuseţea Lalei, toaletele ei stârneau admiraţie. Ea se bucura ca un copil de foate. Era natural să fie aşa, fiindcă era frumoasă. Niciodată n'a turburat-o vre-o privire, n'a pus-o pe gânduri vre-o şoaptă prinsă în treacăt. Oana înţelesese.

— Val, frumuseţea Lalei e aşa de curată încât dacă ar eşi goală ar stârni fiori de admiraţie pe care numai o operă pură de artă îi poate da... Lala n'are nimic echivoc nici în ochi, nici în contururi. E o marmoră caldă, însufleţită... S'o adori în genunchi, Val, ca pe o icoană şi să te simţi fericit că ai întâlnit-o!

Val era fericit. Când se întorceau acasă seara, o desbrăca încet. Gesturile lui erau blânde, totuşi înfiorate ca ale unui preot barbar în ritul închinat unei Zeităţi adorate...

Apoi pe marmora caldă, buzele lui culegeau voluptăţi nebănuite din care avea să isvorască viaţa...

Trecură de acolo în Italia. Iubirea lor se îmbogăţea la fiecare pas, cu fiecare bucurie nouă, în faţa minunilor naturii.

Şi Oana era fericită. Sufletul ei se încălzea la flacăra iubirii lor. Ca şi la Paris, se întreceau în daruri pentru Lala.

Şalurile Spaniei, Veneţiei, brăţări, evantaie, dantele, mătăsuri, se îngrămădeau în cuferele Lalei.

Intr'o seară, erau pe vapor în largul Adriaticei. Lala privind de pe covertă valurile argintate de lună, ameţise. Val o sprijinise şi Lala văzând groaza din ochii lui l-a întrebat:

— De ce ţi-a fost aşa teamă, Val?

El nu i-a răspuns. A strâns-o sălbatec în braţe şi n'a mai lăsat-o nici o clipă singură.

Altă dată, într'un cartier pitoresc unde Oana căuta modele, o bătrână îi atrase privirile. Un ghem de petece sdrenţuite — care pare că niciodată n'au fost noi, pe-un trup aşa sbârcit, încât desigur nici odată n'a putut fi tânăr. Vrăjitoarea ceru să-i ghicească Lalei în palmă. I-a spus că are toate darurile lui Dumnezeu, că are să guste toate fericirile, dar că moartea o pândeşte şi n'are s'o lase în pace până n'o fura-o, tânără de tot...

Lala zâmbise. Oana exclamase:

— Prostii!...

Val se repezise la bătrână s'o lovească. Vrăjitoarea rămase ameninţând în urma lor cu pumnii strânşi şi glasul răguşit. S'au întors acasă tăcuţi toţi trei. Val veghease toată noaptea somnul Lalei. A doua zi, cerul senin le-a adus noui bucurii şi vrăjitoarea a fost uitată...

Oana a rămas în Italia. Ei s'au reîntors în ţară — la cuibul lor — cu fericirea lor încărcată de toate comorile frumuseţilor văzute.

DOINA BUCUR

(Urmează)

Din carnetul unui muncitor

Ingândurat oraşul

Ingîndurat, oraşul înoptează
Şi urcă turnuri negre către cer.
Văzduhul sur aprinde stele roşii
Pe coamele uzinelor de fier.

Cu mîini de pluş jilav, periferia
Işi culcă 'n arbori negura de ciori
Şi spre cămine drumurile strîmbe
Conduc poporul sur de muncitori.

De dup' un nor întunecat, ce pare
La orizont un uriaş mistreţ,
Anevoios, se'nalţă şi surîde
Un cap de lună cîrnă pe-un coteţ.

Şi unui nuc ce-i fulgueşte umbra,
Sub crengi, ca nişte rîndunici de tuş,
Din cînd în cînd i-aruncă frunze vîntul
Avionete mici de cărăbuşi.

O casă mai înaltă-şi şterge faţa,
Mînjită de 'ntuneric, c'un prosop —
Lumina lunii. Şi 'n curând adoarme
Sub ochiul unui felinar miop.

CRISTIAN SARBU

EXPRESUL

După ce au spus în cor rugăciunea, elevii se îndreaptă spre eșire, strigând veseli obișnuitul „Bună seara", cu care se despart, în fiecare după amiază, de învățătoarea lor. Ea, rezemată de catedră, le răspunde pe rând; apoi, dela geam, îi urmărește cum pornesc, pe ulița îngustă, întâiu în șir regulat și tăcut, apoi tot mai gălăgioși, cu cât se depărtează de școală. Liniștea satului, trezită o clipă de zgomotul lor, cade iarăși greoaie peste căsuțele pitite între pomii desfrunziți de vântul toamnei. Cu pași domoli, cu capul plecat, învățătoarea părăsește clasa. In poarta școalei se opri nehotărîtă. Ce să facă? Era încă de vreme. Acasă nu mai are nimic de citit. Aseară a terminat „Madame Bovary", pe care o recitise pentru a treia oară. Se va plimba puțin, pe ulița mărginită de nuci bătrâni. Era vreme frumoasă, încă călduț, deși Noembrie se sfârșește în curând.

După câțiva pași, ajunse la marginea satului. Privirile i se îndreptară către podul de fier, peste care trecea, în fiecare seară, expresul de București. Se uită la ceasornicul-brățară dela mână. Mai era încă vreme. Grăbi pasul, ca la o întâlnire dragă. O cărare se desfăcea din drumul satului, urca dealul care mărginea râul. De acolo, de sus, putea vedea bine trenul. Ca de obiceiu, fata se așeză pe marginea unei pietre acoperite de mușchiul veșted și privirile i se întoarseră spre satul rămas în vale. Ce frumos îi apărea acum, din depărtare! Spre apus, vârfurile întunecate ale munților străpungeau cerul verzui de toamnă. La poalele lor, pitit parcă cu teamă, grupul de căsuțe ale satului, era încins de panglica argintie a râului. Iar mai departe, în zarea vineție, se zăreau alte sate, cu aceleași căsuțe albe ascunse între copaci, cu aceleași turle roșietice de biserici.

In seara când zărise, din trăsura de oraș, care o aducea la postul de învățătoare, unde fusese de curând numită, tabloul acesta desprins din pânzele lui Grigorescu, tresărise fericită. I se părea că aici, în decorul artistic ce-i răsărea în drum, avea să trăiască aevea visurile-i de internat, reminiscențele romanelor cetite în lungile nopți de veghe. Acum însă știa că frumusețea lui nu era decât mirajul depărtării, căci satul acesta sălbatec de munte nu-i dăduse decât singurătate, tristețe și plictiseală. Era o groapă lipsită de viață. Singura atingere cu lumea adevărată era pentru ea, clipa când privea expresul, care sbura spre Capitală.

El purta tot misterul, toată frumusețea pe care viața i-o ascundea ei, biată învățătoare de țară, — căci trenul acesta mergea spre orașul mare, unde oamenii respiră numai sentimente alese, unde nasc pasiunile nebune, așa cum se scrie în romane... Ea nu cunoscuse Capitala decât din fugă, la un concurs al Tinerimii Române, când venise, cu profesoara și cu alte colege, în București. Ii rămăsese în minte, ca un decor de feerie, sala viu luminată a Teatrului Național, cu lojile încărcate de femei frumoase și domni eleganți; Șoseaua, cu sgomotul de mașini și miros de tei înflorit; Calea Victoriei, gemând de lume veselă și impodobită. De-atunci, imaginația ei înflorise mereu aceste amintiri, dând o aureolă de basm, orașului spre care se îndreaptă, în fiecare seară, expresul zărit o clipă de aici, din marginea unui sat pustiu.

Dar, iată-l: colo, dinspre valea pierdută în ceață, se deslușește un șarpe uriaș, care se înmlădie, tremurându-și aripile de fum. Acum s'a apropiat. Locomotiva geme, scârțâie, țipă, trăgând după sine șirul vagoanelor viu luminate, printre geamurile cărora se zărește o lume nouă, frumoasă, desigur fericită... Ajuns la pod, monstrul și-a domolit mersul, târându-se cu grijă peste bârnele de lemn.

Invățătoarea tresări: la una din ferestrele clasei I un bărbat aplecat în afară, și-a oprit privirea asupra ei, i-a zâmbit, făcându-i un semn vag cu mâna. Totul a durat doar câteva secunde, ea însă a avut timp să vadă figura palidă, fruntea înaltă, părul negru și mai ales, ochii mari și sguduitori. Inconștient, a întins mânile, cerând să rețină chipul acela, parcă de mult așteptat. Dar trenul a dispărut. O clipă se mai zărește dunga de fum rămasă în urma-i. apoi se destrămă și ea lăsând în fața brațelor ei deschise, silueta nepăsătoare a munților severi.

Invățătoarea își strânge brațele peste piept. Ar vrea să închidă acolo căldura ce i-a umplut sufletul, senzația atât de nouă care a înfiorat-o adineauri. Simte însă cum o pierde, cum se destramă și ea pe nesimțite, în zarea albăstrue, ca și fumul expresului care i-a adus-o.

Cu umerii încovoiați, cu capul plecat, fata coboară încet cărarea spre satul din vale, învăluit în ceața sură a serii de Noembrie.

LUCREȚIA DASCALESCU

Antologia dragostei și a femeii

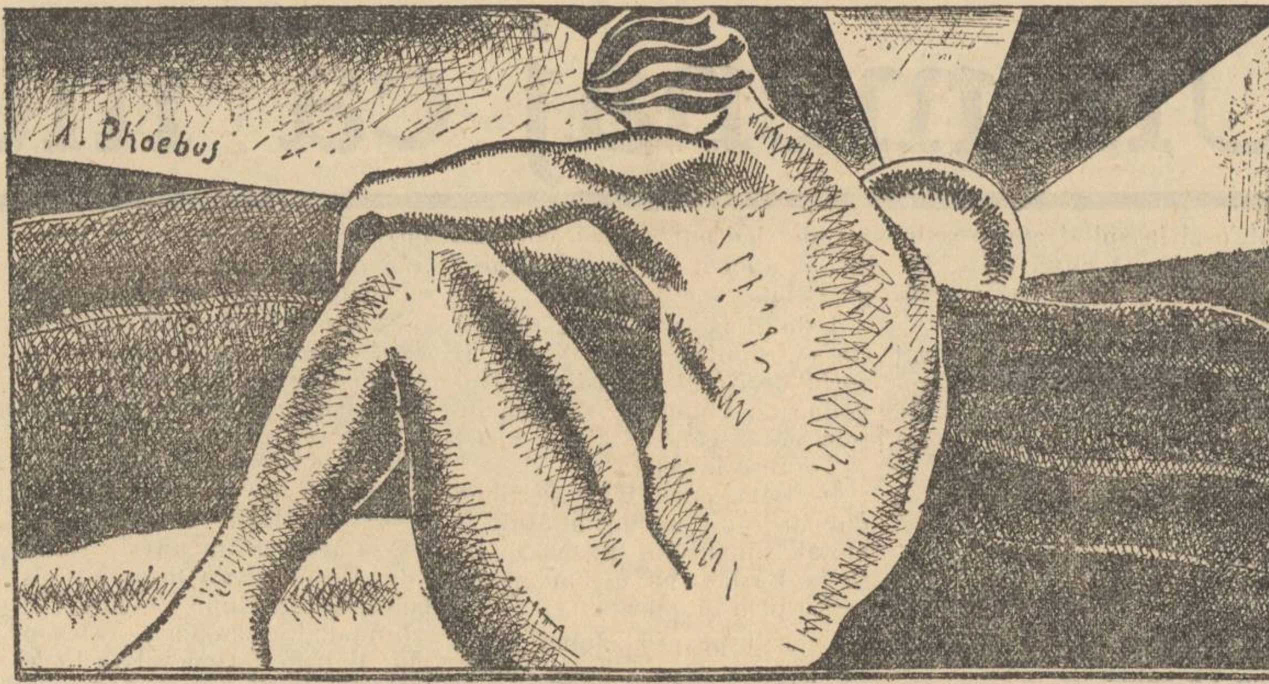
■ *Căsătoria este o ușoară voluptate care se termină adesea într'o lungă neplăcere; și după spusele unor mari personagii, ne împiedică sau de a trăi fără necazuri sau de a muri fără păreri de rău. Pitagora, după ce și-a dat pe fiica sa în căsătorie unuia din cei mai mari inamici ai săi, pretextă un motiv ciudat celor cari îl întrebară cauza: „Nu-mi închipuiam, zise el, să-i fac mai mult rău, nici să-i dau ceva mai infernal decât o femeie". Socrate zicea prietenilor săi „că având trei rele de combătut: gramatica, sărăcia și femeia, studiul l'a scăpat din răul cel dintâiu, norocul dintr'al doilea, dar că de răul al treilea îl ținea încă strâns căsătoria". Cicero, după ce-și repudiase soția, răspunse celor care îl sfătuiau să-și ia o alta: „Ce! prietenilor, nu știți voi că este imposibil să te însori împreună cu o femeie și cu filozofia întreagă". Astfel că, mulți s'au gândit la căsătorie; cât despre mine, eu spun că după uzul sau abuzul oamenilor, nu este nimic mai rău sau mai bun, și că este iadul sau raiul acestei lumi.* (du Bosc).

■ *Există cutare femee, care găsește cui să se vândă și nu ar găsi cui să se dea.* (Chanfort).

■ *Femeile sunt atrase de melancolici, da; dar sunt reținute de cei veseli. Din cauză că ele sunt sentimentale și miloase, le atrage nenorocirea întrevăzută, dar cum femeile sunt copii care au mereu nevoie să fie distrați, le plictisește și termină prin a le îngrozi nenorocirea nesfârșit desfășurată. (E. Faguet).*

— Mare fericire: să flueri toată ziua, ca să faci plăcere poeților!

A REIZEN

EA ȘI CEI TREI FRAȚI

Erau cu toții trei frați — frumoși, voinici, interesanți. Cel mai mare era de vre-o 30 ani, ceilalți cu câte doi ani mai tineri decât el.

Intr'un rând, mezinul a venit în vizită la cel mai mare și i-a comunicat radios dar puțin cam jenat:

— Zilele acestea m'am întâlnit cu o fată din Vest.

— Din Vestul aurit?! a ironizat binevoitor cel mai mare.

— Intr'adevăr din Vestul aurit.... Ea singură e numai aur. Ah, frate dragă, dacă ai vedea-o cât e de bine făcută, ce păr, ce ochi, ce glas!

— Totul de aur! a zâmbit binevoitor cel mai mare.

— Râzi? Ei bine, atuncea te voi face s'o cunoști și n'ai să mai râzi!

— Dimpotrivă, nu râd, și chiar vreau s'o văd!

Mezinul a plecat fericit dela fratele său cel mai mare, cu care s'a înțeles unde să se întâlnească a doua zi. Și a doua zi mezinul stătea cu fetișcana din Vest într'un restaurant plăcut și intim, la o măsuță, discutând la un pahar cu limonadă. Mezinul era în așteptare. La fiece clipă el își îndrepta ochii spre ușă ca să vadă dacă vine fratele cel mare.

— Vine îndată! spuse el fetișcanei.

— Trăiți bine amândoi? l-a întrebat fata, privindu-l cercetător.

—O, foarte, foarte bine! a zis mezinul, cu glas tare și roșind până peste ureche. Și apoi a privit spre ușă și a zis:

— Haide, că n'o să mai vină.

— Ba nu, să mai așteptăm! a răspuns fata. Mă interesează foarte mult. Vreau să văd care e mai frumos, d-ta sau el? a adăugit ea râzând.

Mezinul a îngălbenit deodată, dar a răspuns totuși zâmbind:

— Semănăm amândoi destul de bine, ca doi frați. El însă e mai voinic și mai trăit decât mine!

— Așa fel de oameni îmi plac și mie! a zis fata din Vest, așa, în treacăt.

— Dar prea a trăit și petrecut multe fratele meu cel mai mare! a zis mezinul aproape involuntar și privind'o nu a vrut să se ridice.

—Să plecăm, văd că nu mai vine!

Și înainte ca fata să se aranjeze pentru a pleca a intrat râzând fratele cel mai mare, așezându-se la masa lor. După o scurtă prezentare, fata s'a adresat celui mai mare:

— Nu prea sameni cu fratele dumitale.

Dar mezinul a sărit îndată:

— Da, foarte puțin!

Cel mare a privit-o, deasemeni l'a privit și ea, pe când mezinul își învârtea batista în mână.

— Să plecăm! a zis în fine cel mezin.

— Da, să plecăm! a convenit și fata.

In drum, mezinul simțea că fata vorbește mai mult cu fratele său decât cu dânsul. „La ce i-am mai recomandat'o?" se gândea el făcându-și reproșuri, și cum se va înțelege acum cu ea unde să se întâlnească mâne? Mâne ar fi mult mai bine fără el, fără fratele său cel mai mare...

In timpul acesta, fratele cel mare a adus vorba de cel mijlociu.

— Așa? Mai aveți un frate? a întrebat fata foarte surprinsă.

— Da, a răspuns afirmativ cel mare, suntem trei.

— Și trăiți bine între voi?

— O, foarte, foarte bine! a zis cel mare. Iar cel mic tăcea...

— Să mi-l recomandați și pe cel mijlociu! s'a rugat ea zâmbind.

— Cu plăcere!, a răspuns cel mare.

La ce? era să zică cât pe ce mezinul.

A doua zi ședeau tus-trei în acelaș local așteptând pe fratele cel mijlociu.

— Oare vine? a întrebat ea.

— Posibil să nu vie! a răspuns cel mare în ton de îndoială, privind'o cu drag.

— Așa cred și eu, că n'o să mai vină! a zis mezinul privind-o trist... Ea însă a zis:

— Să așteptăm. Tare vreau să-l văd!

A intrat apoi și fratele cel mijlociu scuzându-se:

— A trebuit să conduc pe o doamnă! a zis el râzând.

— A, foarte frumos din partea dumitale! a zâmbit fata. Ea l'a privit cu prietenie, arătându-i locul unde să se așeze. Era tocmai lângă ea. Ceilalți frați, cel mare și cel mic, s'au privit unul pe altul.

— De ce tăceți? a râs fata.

Tus-trei s'au simțit stingheriți între ei și au tăcut. De atuncea pe tus-trei frați îi găseai laolaltă în jurul fetei, la teatru, la restaurant, la cabaret. Nimeni nu știa pe care dintre ei iubește fata; toți știau însă că cei trei frați o iubesc. Fata se făcea zi cu zi mai frumoasă și mai voioasă, iar cei trei frați mai posomorâți și mai triști.

Insfârșit cel mai mic n'a mai putut răbda și a zis către cel mai mare și cel mijlociu:

— Mi-ați face o mare îndatorire dacă m'ați lăsa singur cu ea.

— Aceiași îndatorire mi-ai face și tu mie! a răspuns sarcastic cel mai mare. Iar cel mijlociu a zis:

— Voi, fraților, mi-ați face cel mai mare bine dacă m'ați lăsa singur cu ea, măcar o oră!

— Dar ce secrete vă șoptiți acolo? a întrebat fata râzând.

— Nimic... lucruri familiare! a răspuns cel mare.

— Frații între ei își au secretele lor! a răspuns cel mijlociu, silindu-se a zâmbi.

— In orice caz nimic rău! a asigurat'o cel mai mic.

Și au rămas iar cu toții în jurul ei, stingherindu-se unul pe altul...

■

După câteva zile fata le-a spus tuturor că trebue să plece la Saint-Francisco. Cei trei frați au sărit în sus ca arși dar s'au calmat curând într'unul și acelaș gând:

— Voi pleca după ea!

— Voi pleca după ea!

— Voi pleca după ea!

Și au condus'o cu toții la gară, fiecare oferindu-i câte un buchet. Ea a mulțumit deopotrivă tuturor, strângându-le mâna la fel.

După două zile mezinul era în gară; dar acolo l'a găsit pe fratele cel mare.

— Incotro? s'au întrebat ei reciproc. Și înainte ca unul să răspundă altuia a sosit cel de al treilea.

— Incotro? au izbucnit tustrei destul de tare, fixându-se între ei.

— Mi s'a făcut dor și aș vrea să plec undeva într'un orășel din apropiere.

— Eu tot așa!

—Și eu tot așa.

Și fiecare s'a urcat în alt vagon.

Care-i înțeleptul care ar putea da un sfat bun acestor trei frați? Care e împăciuitorul care ar putea aduce pace între ei?

In românește de C. S.

„SPOVEDANIA UNEI FEMEI"

este cel mai realist roman al anului.

O femee își povestește — fără nici o reticență, fără să ție seamă de prejudecăți — întreaga viață, cu neliniștile pubertății, cu ispitele primei tinereți, cu desamăgirile pe car le încearcă orice suflet ales, cu frământările și idealurile spulberate ale atâtor femei.

„Spovedania unei femei" oglindește limpede societatea noastră, cu toate păcatele și cu toate bucuriile ei.

Orice fată, orice femee trebue să citească „Spovedania unei femei" !

Acest extraordinar roman a apărut — în întregime — în revista „Magazinul" pe Iulie, în 160 pagini cu sute de ilustrațiuni și costă numai 20 lei.

— De ce i-ați pus botniță?

— L-am trimis să ne aducă niște prăjituri..

Din noua carte a lui d'Annunzio

A apărut la Verona, o carte iscălită de Angelo Cocles, intitulată: „O sută, și o sută, și o sută, și încă o sută de pagini, din cartea secretă a lui Gabriele d'Annunzio, cel ispitit de moarte".

Lui Angelo Cocles îi aparține, propriu-zis, numai conținutul prefeței de 10 pagini. In acestea, ni se redau tragicele împrejurări în care manuscrisul lui d'Annunzio a ajuns în mâinile lui Cocles.

Era acum 13 ani, la castelul „Vittoriale" al lui d'Annunzio. „Ispitit de Moarte", poetul a încercat să se sinucidă, aruncându-se pe fereastră. Inainte de a executa „saltul fatal", aruncase lui Cocles care tocmai intra în odaie, un teanc de foi scrise, strigându-i:

D'ANNUNZIO

— Iată, o mână din cenușa mea!

„Saltul fatal" s'a isprăvit însă, cu bine, — spre norocul poetului și al adoratorilor săi, iar „mâna de cenușă" s'a transformat în „o sută, și o sută, și o sută, și încă o sută de pagini" ce formează autobiografia lui d'Annunzio, scrisă într'un stil solemn, uneori greu de suportat, — alte ori urcat până la înaltă inspirație.

Motivul de bază al cărții îl formează „ispita Morții" cu care d'Annunzio a fost „mereu" nevoit să se lupte.

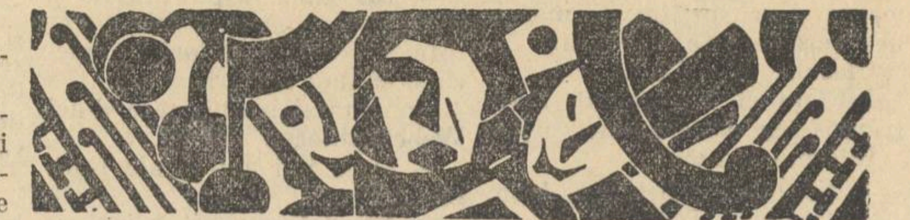
Astăzi, fiind pe pragul bătrâneții, taina morții l-a fermecat parcă „total" pe poet, silindu-l să-i consacre întreaga lui gândire.

Iată un crâmpeiu caracteristic, intitulat „Masca mea trupească":

„Intâmpin, deseori, observații, proferate cu o nuanță de milă în voce, cum că figura mea e compusă din oase, că e „cioplită din os îngălbenit". Acestor observatori, le răspund:

— Credeți oare, că ceiace vedeți — e însăși masca mea trupească, autentică? Priviți nasul meu, care-i împiedicat să se ascută din cauza unei sensualități niciodată măsurate; priviți-mi gura amară, care nu cunoaște uitare, nici pace; priviți-mi „cusăturile" craniului, ochii topiți, veșnic, în focul „creerului"; priviți încrucișarea ușoară a ochiului meu drept, rănit, pe care, — ajuns la disperare, — încerc, cu îndărătnicie, să-l readuc „pe osia directă", în fața oglinzii, dimineața și seara; priviți-mi mânile pe care o femee le-a numit „flori de sub apă, flori lipsite de bucurii"... Nu asta e însă masca mea trupească! Nu sânt astea mânile mele!... Veniți să-mi priviți fața, — peste două sau trei ceasuri, după moartea mea; dar nu mai târziu. Numai atunci, voiu căpăta figura autentică, predestinată, eliberată de oboseala atâtor ani. Numai atunci fața mea va oglindi piscul sclipitor al splendidului meu suflet. Aceasta va fi icoana tinereții triumfătoare, a creației, a gloriei, și a celui născut în purpură... Astfel va fi, până la ora a treia, după moartea mea"...

In ziua de 3 Iulie a. c., Vaticanul a trecut pe lista cărților interzise noul volum al lui Gabriele d'Annunzio. Interdicțiunea e motivată, astfel: „pentru o profundă imoralitate, pentru hula scrisă contra Divinității și pentru rătăciri"...

Strofe de plecare

Acum când pleci așa departe,
Că țări și mări ne vor desparte,
Și nu știu de ne-om mai vedea
Cândva
In viața ta
Și-a mea, —
Privește lung în ochii mei
Să rămâi cât mai mult în ei;
Și lasă-ți mâna s'odihnească
In mâna ce-o să părăsească
Curând și pentru totdeauna
Incă o clipă
Numai una...

Dar iată trenul a pornit:
Zâmbesc,
Zâmbești...
S'a isprăvit.

Cu tine'n gând,
Cu tine 'n mine,
Sub cerul toamnei care vine
Pe străzi trudită rătăcesc.
Târziu, pe-un prag eu poposesc.
Și 'n cămăruța 'ntunecată
Care a fost și-a ta odată
Și unde 'n lucrurile toate
Clipele noastre-s îngropate, —
Mărturisesc — strigând— și eu
Durerea ce-am ascuns mereu.

Iar tu?
Tu, fără nici o teamă,
Risipind calm din vamă'n vamă
Frânturi din visul ce-am avut,
Pășești înspre necunoscut.
Și-ajungi cu bine
'N țări străine;
Acolo răscolind în tine
Și găsind numai nepăsarea
Atunci în rnd'un văl: uitarea.
. . . .
Vor trece ani... dar într'o sară,
Când ploaia va plânge
pe-afară —
O amintire te-o 'ndemna
Și poate fără voia ta
Iți vei trimite dorul tău
Să plâng' alăturea cu-al meu
Pe cineva...
Să-ți spun pe cine?
Pe mine
Și... pe tine.

EUGENIA PETRESCU

Bărbatul și femeia

● *Bărbatul respectă tradițiile, femeia trăește cu ziua de astăzi.*

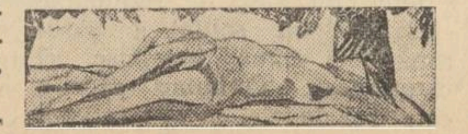
● *Bărbatul nu bate cue fără ciocan. Femeia nu-l va căuta mult, va întrebuința: cleștele pentru lemne, tocul dela ghiată, etc.*

● *Bărbatul scoate dopul sticlei cu ajutorul tirbușonului. Femeia face aceiași operație cu un cuțitaș, cu o furculiță sau o foarfecă; la urma urmei, tot îl împinge înlăuntrul sticlei.*

● *Bărbatul întrebuințează briciul pentru a se rade. Femeia — pentru a-și tăia bătăturile, a ascuți creionul, sau a deschide scrisorile.*

● *Bărbatul citește o carte, în ordinea numerică a paginilor. Femeia va citi, — mai întâiu și negreșit, — sfârșitul cărții.*

● *Când bărbatul scrie, o face la masa de scris, unde până și hârtia sugativă trebuie să fie în bună ordine. Femeia scrie pe ce nimerește. Are în mână o bucată de hârtie pe care o întinde și pe genunchi. Deseori scrie cu un creion „mușcat" sau ascuțit cu foarfeca. Nu se simte jenată de lipsa de hârtie sugativă, deoarece, chiar când scrie cu cerneală, își va usca cele scrise deasupra lămpii sau a mașinii de bucătărie.*

Napoleon I către Maria-Luiza

Campania din Franța

Invazia

—1814—

Dealungul frontierelor Franței se întinde invazia. Armatele pornite pe urmele lui Napoleon continuă urmărirea: Austriacii, Rușii, Bavarezii, Wuertenburghezii, „Marea Armată" a lui Schwarzenberg și Bubna, armata din Boemia, cu împărații și regii respectivi, pătrund în Alsacia și în Franche-Comté prin Elveția. Prusacii, Rușii și Saxonii lui Blücher (armata din Silezia) se năpustesc asupra Lorenei. Suedezii, Rușii și Prusacii lui Bernadotte, Wirtinggerode și Bülov intră în Franța prin Belgia.

Fără să se oprească la impresurarea cetăților, toate aceste forțe își concentrează eforturile spre Paris.

Dinspre Sud vine o a patra armată a lui Wellington, alcătuită din Englezi, Spanioli, Portughezi și Germani, cu care mareșalul Soult, slujindu-se de malul sudic, încearcă să ajute înaintarea.

In Italia, armatele coalizate sunt oprite pe linia Adigelui, apărată de Eugen de Beauharnais.

Rămas fără câteva mii de soldați pe care i-a lăsat în urma lui, în cetățile din Germania, Dresda, Magdeburg, Dantzig, Torgau, Erfurt, stâlpi de rezistență în scurt timp prăbușiți, Napoleon speră că, „un strigăt de alarmă va chema la arme națiunea" ca să apere pământul patriei.

Senatul și corpul legislativ nu vorbesc de cât de pace: „Dorința întregii Franțe și o necesitate pentru omenire!"

— E momentul să-mi adresați mustrări când două sute de mii de cazaci au trecut hotarele? Ce-i tronul? O bucată de lemn acoperită de-o bucată de catifea. In limba monarhică însă, tronul sunt eu!

Tronul acesta îl va apăra Napoleon. Comisari extraordinari vor grăbi înrolarea soldaților și organizarea Gărzilor Naționale, care vor alcătui trupele de rezervă. Trebue procedat repede: Epinalul a fost cucerit de cincizeci de cazaci; Mâçonul — de cincizeci de husari; Reimsul — de un pluton; Nancy — de iscoadele lui Blücher. Langres și Dijon au capitulat. Strigătul „Vin cazacii!" împrăștie spaima pretutindeni. La Paris domnește cea mai mare consternare.

„Incredințez curajului Gărzii Naționale pe Impărăteasă și pe Regele Romei, soția și copilul meu", — se adresează Napoleon ofițerilor Gărzii Naționale din Paris.

Impăratul lasă ca regentă pe Maria Luiza, împreună cu fratele său, regele Joseph, ca prim-consilier.

In ziua de 25 Ianuarie 1814, la ora trei dimineața, Napoleon părăsește capitala spre a lua comanda armatei: o biată armată de cincizeci de mii de oameni, risipită la Châlons și Vitry-le-François, cu mareșalii Ney, Victor, Marmont și Mortier.

Planul împăratului este să preîntâmpine concentrarea forțelor inamice, împrăștiate între Marna și gurile Senei.

Venind dinspre Saint-Dizier, el se îndreaptă spre Brienne, orașul unde și-a făcut primele studii. Rămâne peste noapte în Maizières, la preot, moș Henriot, unul dintre foștii lui profesori, care se oferă să-i fie călăuză.

In ziua de 29 Ianuarie Napoleon atacă la Brienne pe Prusacii lui Blücher și pe Rușii lui Alsufief. Asaltul, care e plătit cu viața contra-amiralului Baste, reușește. Prusacii, în retragerea spre Bar-sur-Aube, se unesc în câmpie cu Austriacii lui Schwarzenberg. Iar la 1 Februarie, armatele coalizate pornesc la luptă cu forțe de trei ori mai puternice decât ale Francezilor.

Centrul armatei franceze, cu Garda cea tânără, e la Rothiére. Pierderile sunt egale de-o parte și de alta. Dar Napoleon ordonă retragerea spre Troyes. Se înțelege astfel, sfatul dat Mariei-Luiza:

Draga mea,

Mă întrebi dacă e bine să te duci la Operă să vezi Oriflame. *Insemnează că ai presimțit părerea mea: să nu te duci. Atâta vreme cât teritoriul imperiului va fi cotropit de dușmani, nu trebue să te duci la niciun spectacol. Singurul spectacol vrednic de tine ar fi să te duci la St. Geneviève să te rogi.*

Mă întrebi dacă poți primi pe regele Neapolului și pe regină. Nu, deoarece eu nu i-am mai primit.

Mâine voi fi la Troye. Cu sănătatea o duc foarte bine, deși astăzi a fost o vreme mizerabilă.

Cu bine, draga mea. Al tău.

NAP.

Piney, 2 Februarie.

Cât de întemeiat e refuzul de a primi pe regele Neapolului! Și cum mai are Murat curajul să dea ochi cu împărăteasa, după ce-a pactizat cu inamicul? Ca să-și păstreze tronul, el a semnat, la 6 și la 11 Ianuarie, un tratat de alianță cu reprezentanții curților din Londra și Viena. A făgăduit să procure coaliției 30.000 de oameni, care vor contribui, în luna următoare, la atacarea prințului Eugen de Beauharnais în Italia.

Despărțindu-se de vice-rege, Murat proclamă că a sunat ceasul când trebue să aleagă între două steaguri: între cel al crimei și acela al virtuții.

„Murat, — va spune Napoleon la Sfânta Elena, — opera mea, soțul surorii mele, omul care-mi datorează totul, care n'ar fi fost nimic fără mine, pe care nu l-am cunoscut decât eu, Murat a scris cuvintele acestea!"

■

Armata franceză moare de foame. „Impărăteasa se prăpădește de mâhnire", — îi scrie Napoleon regelui Joseph, recomandându-i „s'o amuze"; de-aci și scrisorile acestea de îmbărbătare:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta. Azi a fost foarte frig. Sunt sănătos. Sărută-l din parte-mi pe micul rege.

Al tău,

NAP.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 4 Februarie. Aflu cu multă părere de rău că ești îngrijorată. Fii curagioasă și veselă. Cu sănătatea o duc admirabil. Treburile, deși grele, nu-mi merg rău. Situația s'a îmbunătățit în ultimele 8 zile și, cu ajutorul lui D-zeu, nădăjduesc s'o scot cu bine la capăt.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

O sărutare micului rege.

In 6, la ora 4 dimineața.

La Paris însă, vestea luptei dela Rothière, răspândită de Monitor, împrăștie îngrijorarea.

Impărăteasa n'a fost văzută la Operă, la premiera piesei „Oriflame". A dat ordin să se facă rugăciuni de câte patruzeci de ore la Sfânta Genoveva, în biserica patroanei orașului Paris.

Directorul Muzeelor a cerut autorizația să evacueze tablourile dela Luvru. Tezaurul e încărcat în niște furgoane care așteaptă în curtea Tuileriilor.

Napoleon e impresionat de această panică:

Draga mea,

Am sosit la Nogent ca să opresc armata care, din Chalon și din Vitri, se îndreaptă spre Paris. Am izbutit să îndepărtez prin 3 asalturi marea armată dușmană.

Cu sănătatea o duc bine. Sunt plin de nădejde.

Cu bine, draga mea

NAP.

Nogent, în 7, la amiază.

Nogent-sur Seine, în 7 (Februarie), la ora 5 după amiază.

Buna mea Luiza,

Imi dau seama că trebue să fii foarte neliniștită. Te rog totuș să nu te mâhnești prea mult. Sper să înving curând pe inamic. Am primit câteva dizii noi.

Cu sănătatea o duc foarte bine și nădăjduesc că în câteva zile norii de azi vor fi risipiți. Dă-i micului rege o sărutare din parte-mi.

Vorbește cu arhiepiscopul de Aix și Cambacérès pentru ceremonia dela Sfânta Genoveva. E bine ca inițiativa să vină dela tine. Sunt de părere să te duci la biserică fără fast, în semn de evlavie. Totuș, deoarece va trebui să fie vestit și clerul, lucrul acesta se va afla. De-altminteri, eu nu mă prea pricep în treburile astea. Să-l întrebi pe Ménevalle.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dar cumnatul împărătesei ține să-și spună și el părerea:

„Eu cred, Sire, — scrie în ziua de 8 Februarie, la miezul nopții, regele Joseph, — că solemnitatea rugăciunilor publice la Sfânta Genoveva nu va avea rezultatul dorit. Spiritele sunt foarte încordate. Majestatea Voastră știe prea bine că, atâta vreme cât împăcarea cu Papa nu va fi publică, guvernul nu va obține nimic dela catolici.

■

„Aveam de gând să-l atac mâne, la Bar-sur-Seine, pe împăratul Alexandru. Jertfesc însă totul nevoii de-a acoperi Parisul", — îi scria el la 6 Februarie regelui Joseph.

Și-a dat seama că, în capitală, toată lumea „și-a pierdut capul!":

Draga mea,

Am primit curierul din 6. Scrisoarea ta m'a mâhnit mult. Constat că ți-a pierit tot curajul; iar cei din jurul tău și-au pierdut capul.

Eu sunt sănătos și sper că lucrurile vor lua o întorsătură favorabilă. Te rog însă, să nu-ți pierzi curajul și să-ți îngrijești sănătatea. Dacă aflu că nu te menajezi, asta mă va descuraja și-mi va face rău. Știi cât de mult te iubesc.

Adio, buna mea Luiza. Ai curaj pentru cei din jurul tău.

O sărutare micului rege. Cu tot gândul la tine.

NAP.

In 7, la ora 7 seara.

„Sunt de părere ca Impărăteasa să nu plece, îi scrie regele Joseph fratelui său. Nu trebue să uităm că spaima și disperarea poporului ar putea avea urmări grave și funeste".

Și dialogul continuă:

„Situația Parisului nu e așa cum lasă să se creadă svonurile alarmiste, — răspunde în aceiași seară Napoleon. Influența nefastă a lui Talleyrand și a celor care au voit să înăbușe națiunea, m'a împiedicat s'o chem la arme, și-acum iată care-i rezultatul!"

O sclipire de nădejde se întrezărește în scriserile care urmează, adresate de Napoleon, Mariei-Luiza:

Draga mea,

Ți-am scris eri de trei ori, deoarece sunt supărat că te neliniștești. Iți spun numai pentru tine că e probabil ca în 4 zile pacea să fie semnată. De-altminteri, dușmanul s'a depărtat de Paris în toate direcțiunile.

Lumea se teme prea mult la Paris. Cu tot gândul la tine.

NAP.

In 8, la ora 3 dimineața.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 8. Aflu cu plăcere că ești mai liniștită. Te rog să fii veselă și să nu-ți faci griji; ți-ar face rău, și fericirea mea nu poate fi întreagă decât știindu-te sănătoasă.

Sărută-l pe micul rege. Rămân veșnic al tău.

NAPOLEON

Nogent, în 9, la ora 3 dim.

Napoleon sconteaza rezultatul unui congres ce are loc între puterile beligerante, întrunite la Châtillon-sur-Seine.

Caulincourt a fost delegat ca plenipotențiar al lui Napoleon, împreună cu Rumigny ca atașat.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din Februarie. Ai făcut foarte bine că nu te-ai dus la Operă; n'ar fi fost deloc potrivit.

Am sosit cu bine la Troyes, deși pe alocuri a fost frig.

Congresul se întrunește astăzi 9 Februarie la Châtillon-sur-Seine. Austriacii sunt reprezentați de Sadation; Englezii de Ministrul lor de Externe și 3 sau 4 negociatori; Rușii de Rasumovski.

Cu bine, draga mea. Al tău.

NAP.

9 Februarie, 1814, Troyes.

Draga mea,

Sunt de părerea ta că-i inutil să te duci la Sfânta Genoveva. Ar fi fost nimerit să te duci acum un an.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Te rog să te îngrijești și să fii curajoasă.

Vremea se menține urîtă. Dușmanul are mulți bolnavi.

Adio, buna mea Luiza. Ai încredere în dragostea mea. O sărutare fiului tău.

NAP.

9 Februarie.

„Intențiunile lordului Aberdeen păreau sincere și oarecum împăciuitoare. Dar atitudinea lui Stadion și a lui Humboldt era arogantă și ostilă, iar cea a lui Razumowsky sălbatecă și neînduplecată".

Nu mai e vorba de granițele firești ale Franței, propuse la Frankfurt de puterile coalizate, ci de hotarele din 1791, ca bază a tratatului. Condițiunile au fost fixate. Curierul așteaptă un răspuns.

— Pacea trebue încheiată imediat!, — declară mareșalul Berthier, căruia Napoleon, copleșit, i-a întins hârtia.

— Cum? vreți să iscălesc un astfel de tratat? Să fărâm patrimoniul ce mi-a fost încredințat? Cu prețul atâtor eforturi, atâtor vieți și atâtor victorii, să las Franța mai mică decât am găsit-o? Niciodată! Dacă noi renunțăm la granița Rinului, Franța nu renunță!

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

O mătase fină să ție oare așa de puțin?

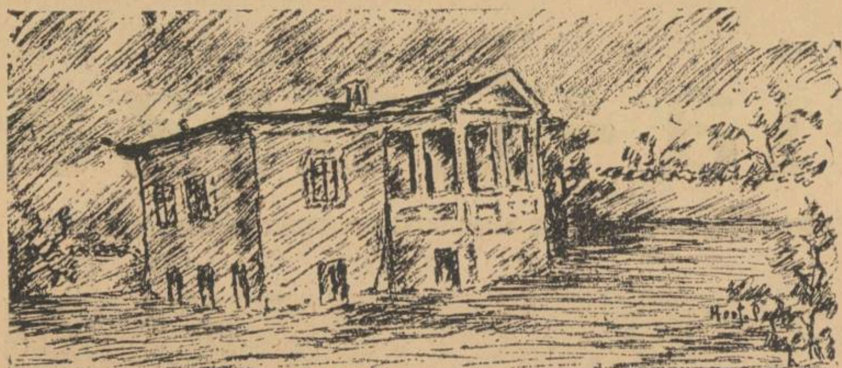
Păstrați lingeriei Dv. de mătase aspectul lucrului nou spălând-o numai cu fulgi de săpun LUX.

LUX
For woollens, silks and all lovely fabrics

PENTRU LINGERIA FINĂ

ALDOUS HUXLEY

Portretul

„Tablouri", zise d. Bigger, „doriţi să vedeţi nişte tablouri? Da, avem chiar acum în galeria noastră o expoziţie mixtă foarte interesantă, de pânze moderne. Franceze şi engleze, ştiţi".

Clientul ridică mâna, dădu din cap. „Nimic modern pentru mine", declară el, într'o englezească plăcută, din nord. „Aş vrea tablouri cu adevărat vechi. Rembrandt şi Sir Joshua Reynolds şi lucruri de felul ăsta".

„Prea bine". D. Bigger încuviinţă. „Maeştri vechi.. A, nici vorbă, ne ocupăm şi de cei vechi ca şi de cei moderni".

„De fapt", zise celălalt, „tocmai am cumpărat o casă destul de mare, un castel" — adăogă el pe un ton impresionant.

D. Bigger zâmbi: cetăţeanul ăsta simplu era de o naivitate foarte simpatică. Se întrebă cum o fi făcut omul bani. „Un castel". Felul cum spusese asta era cu adevărat încântător. Iată un om care-şi croise calea dela şerbie până la stăpânirea unui castel, dela temelia largă a piramidei feudale până la vârfu-i îngust. Povestea lui şi toată povestea claselor sociale era cuprinsă în ţăria respectuoasă şi mândră cu care rostise „castel". Dar străinul da zor înainte; d. Bigger nu-şi putu lăsa gândurile să rătăcească mai departe. „Intr'o casă de talia asta" zicea el, „şi cu o situaţie ca a mea de menţinut, trebue să ai câteva tablouri. Maeştri vechi, ştiţi; Rembranzi şi cum le mai zice".

„Fireşte", zise d. Bigger, „un Maestru vechiu e simbolul superiorităţii sociale".

„Tocmai aşa", strigă celălalt, încântat, „ai spus tocmai ce voiam să spun şi eu".

D. Bigger se înclină zâmbind. Era o plăcere să dea peste cineva care să-i ia micile ironii drept lucruri foarte serioase.

„Fireşte, or să ne trebue Maeştri Vechi numai la parter, în saloane. Ar fi prea mare risipă să-i punem şi în dormitoare".

„In adevăr, prea mare risipă", încuviinţă d. Bigger.

„De fapt", urmă stăpânul castelului, „fata mea — face şi ea o leacă de schiţe. Şi chiar foarte drăguţe. Am pus să-mi înrămeze câteva lucruri de-ale ei, ca să le atârn în dormitoare. E practic să ai un artist în familie.

Te scuteşte de cumpărat tablouri. Dar, fireşte, trebue să avem ceva vechi la parter".

„Mi se pare că am tocmai ce vă trebue dv." D. Bigger se sculă şi sună. Secretara lui se ivi în prag.

— Adu-mi portretul veneţian, d-ră Pratt, cel din odaia din fund. Ştii de care vorbesc".

„Sunteţi foarte comod aranjaţi aici", zise stăpânul castelului. „Afacerile merg bine, nădăjduesc".

D. Bigger suspină: „Criza", zise. „Noi, anticarii, o simţim mai rău ca oricine".

„A, criza". Stăpânul castelului chihoti. „Eu am prevăzut-o tot timpul. Unii oameni credeau că zilele bune or să ţie o veşnicie. Ce nebuni! Eu am vândut tot când eram pe creasta valului. De asta pot să cumpăr tablouri acum".

D. Bigger râse şi el. Acesta era clientul ideal. „Păcat că n'am avut şi eu ce vinde".

Stăpânul Castelului râse până i se rostogoliră lacrimile pe obraji. Tot mai râdea când d-ra Pratt intră iar în odae. Ducea un tablou, ţinându-l înaintea ei ca o pavăză, cu amândouă mânile.

„Pune-l pe şevalet, d-ră Pratt", zise d. Bigger. „Ei", se întoarse spre Stăpânul Castelului, „ce ziceţi de acesta?"

Tabloul ce sta pe şevalet în faţa lor era un portret trei sferturi. Grasă la faţă, cu pielea albă, cu sânii înălţaţi în rochia adânc scobită, de mătase albastră; subiectul tabloului părea o doamnă italiană tipică, din mijlocul veacului al optsprezecelea. Un zâmbet uşor, politicos, îi arcuia buzele; într'o mână ţinea o mască neagră, par'că tocmai atunci ar fi scos-o, după o zi de carnaval.

„Foarte drăguţă", zise Stăpânul Castelului; dar adăogă cu îndoială: „Nu prea seamănă a Rembrandt, nu-i aşa? E atât de limpede şi strălucitor tot. De obicei la Maeştrii Vechi nu poţi deosebi nimic nicăeri, atât sunt de întunecaţi şi ceţoşi."

„Foarte adevărat", zise d. Bigger. „Dar nu toţi Maeştrii Vechi sunt ca Rembrandt.

„Imi închipui că nu". Stăpânul Castelului nu părea de loc convins.

„Acesta e un Veneţian din veacul al optsprezecelea. Culoarea lor era totdeauna luminoasă. Giangolini îl chema pe pictor. A murit tânăr, ştiţi. N'au rămas dela el decât vreo şase tablouri. Şi acesta e unul dintre ele".

Stăpânul Castelului dădu din cap. Era în stare să aprecieze valoarea rarităţiii.

„Se cunoaşte dela prima vedere influenţa lui Longhi", urmă uşurel d. Bigger. „Şi e ceva din morbidezza lui Rosalba în tratarea feţii".

Stăpânul Castelului se uita neliniştit dela d. Bigger la tablou şi dela tablou la d. Bigger Nimic nu e mai stânjenitor decât să asculţi pe cineva care posedă mai multe cunoştinţe decât tine. Faţa-i avea o expresie întunecată. Colţurile gurii copilăreşti se lăsaseră în jos. Aproape de subiectul ăsta", zicâ începe să plângă.

„E plăcut", zise d. Bigger, îndurându-se în sfârşit de el, „să vorbeşti cu cineva care se pricepe cu adevărat la pictură. Sunt aşa de puţini oameni de aceştia".

„Ei, nu pot să spun că m'am ocupat vreodată foarte deaproape de arhitectul ăsta", zise Stăpânul Castelului cu modestie. „Dar ştiu ce-mi place". Chipul i se lumină din nou, îndată ce se simţi pe teren mai solid.

„Un instinct firesc", zise d. Bigger. „Acesta-i un dar foarte preţios. Am cunoscut după faţa dv. că-l aveţi; am văzut din clipa în care aţi intrat în galerie".

Stăpânul Castelului era încântat. „Ei, ce-i drept", zise. Simţea singur cum devine mai mare, mai însemnat. „Ce-i drept. Da, trebue să spun că mi se pare o bucată foarte bună... Foarte frumoasă. Dar, de fapt, aşi fi vrut mai de grabă o piesă istorică, nu ştiu dacă mă înţelegeţi. Ceva în felul unui tablou dela strămoşi, ştiţi. Portretul cuiva cu o poveste — ca Anna Boleyn sau Nell Gwynn, sau Ducele de Wellington, sau cineva de felul ăsta".

„Dar, dragă domnule, tocmai asta era să vă spun. Tabloul acesta are o poveste". D. Bigger se plecă şi bătu cu palma pe genunchi pe Stăpânul Castelului. „O poveste foarte interesantă e legată de pictarea acestui tablou".

„Ei taci!" Stăpânul Castelului înălţă din sprâncene.

D. Bigger se lăsă pe speteaza scaunului. „Doamna pe care o vedeţi aici", zise el, arătând spre portret cu o fluturare a mânii, „era soţia celui de al patrulea Conte Hurtmore. Familia e stinsă acum. Al noulea conte a murit chiar anul trecut. Am pus mâna pe tabloul acesta când s'a vândut casa. E trist să vezi cum se pierd casele vechi boereşti". D. Bigger oftă. Stăpânul Castelului luă o înfăţişare solemnă, de par'că ar fi fost la biserică. O clipă fu tăcere; apoi d. Bigger urmă cu vocea schimbată. „După portretele lui, pe care le-am văzut, al patrulea conte pare să fi fost un om întunecat, cenuşiu, cu faţa prelungă. Nu ţi l-ai fi putut închipui tânăr; era dintre oamenii care par veşnic de cincizeci de ani. Preocupările lui de căpetenie în viaţă erau muzica şi antichităţile romane. Există un portret de-al lui unde într'o mână ţine un flaut de fildeş; cealaltă e aşezată pe un fragment de sculptură romană. Şi-a petrecut cel puţin jumătate din viaţă călătorind prin Italia, căutând antichităţi şi ascultând muzică. Când era de vreo cincizeci şi cinci de ani, socoti de-odată că a venit timpul să se însoare. Aceasta fu aleasa lui". D. Bigger arătă spre tablou. „Banii şi titlul lui trebue să fi făcut să i se ierte multe lipsuri. Nu-ţi poţi închipui, după înfăţişarea ei, că Lady Hurtmore se interesa grozav de antichităţile romane. Şi nici n'aş crede că-i păsa mult de ştiinţa şi istoria muzicii. Ii plăceau rochiile, societatea, îi plăcea să se distreze. Nu prea pare că tânăra pereche se înţelegea tare bine. Totuşi se fereau de o ruptură definitivă. După un an de căsnicie Lordul Hurtmore se hotărî să viziteze din nou Italia. Ajunseră la Veneţia la începutul toamnei. Pentru Lordul Hurtmore, Veneţia însemna muzică nesfârşită. însemna concertele zilnice ale lui Galuppi, la orfelinatul dela Misericordia. Insemna Piccini la Sf-ta Maria; însemna opere noui la San Moisé; însemna fermecătoare cantate la sute de biserici, însemna concerte particulare de amatori; însemna Porpora şi cei mai buni cântăreţi din Europa; însemna Tartini şi cei mai buni violonişti. Pentru Lady Hurtmore Veneţia însemna ceva destul de deosebit. Insemna jocuri de cărţi la Ridotto, baluri mascate, ospeţe vesele. toate plăcerile celui mai distractiv oraş din lume. Trăindu-şi vieţele separate, ar fi putut fi amândoi fericiţi, aproape la infinit, acolo în Veneţia. Dar într'o zi Lordul Hurtmore avu dezastruoasa idee să comande portretul soţiei sale. Tânărul Giancolini îi fusese recomandat ca pictorul cu viitor, ce se ridică. Lady Hurtmore începu să pozeze. Giangolini era frumos şi îndrăzneţ, Giangolini era tânăr. Avea o tehnică a iubirii tot atât de desăvârşită ca şi tehnica-i artistică. Lady Hurtmore ar fi fost un supra-om, dacă ar fi putut să-i reziste. Şi nu era un supra-om.

„Nici unul din noi nu este, hai?" Stăpânul castelului îşi înfipse degetul în coastele d-lui Bigger şi râse.

Politicos, d. Bigger luă parte la veselia lui; când acesta se potoli, el urmă: „La sfârşit se hotărî să fugă împreună peste graniţă. Or să trăiască la Viena — or să trăiască din bijuteriile de familie ale lui Hurtmore, pe care doamna va avea grije să le împacheteze în bagajele ei. Valorau peste douăzeci de mii de lire sterline, giuvaerurile Hurtmore; şi la Viena, sub Maria Theresa, se putea trăi frumuşel din dobânda dela douăzeci de mii.

„Pregătirile se făcură lesne. Giangolini avea un prieten care făcu tot pentru ei — le procură paşapoarte pe nume false, închirie cai care să-i aştepte pe uscat, le puse gondola lui la dispoziţie. Se hotărîră să fugă în ziua celei din urmă şedinţe. Ziua veni. Lordul Hurtmore, după obiceiul lui, îşi aduse soţia într'o gondolă la atelierul lui Giangolini, o lăsă acolo, coţată pe tronul cu spetează înaltă al modelului, şi plecă iar ca să asculte concertul lui Galuppi la Mişericordia. Era în toiul carnavalului. Chiar ziua în amiaza mare lumea umbla mascată. Lady Hurtmore purta

o mască de mătase neagră — vedeţi că o ţine în mână, aici, în portret. Soţul ei, deşi nu era un chefliu şi desaproba petrecerile carnavalului, prefera să se supună modei caraghioase a vecinilor lui, decât să atragă atenţia, neurmând-o.

„Mantia lungă, neagră, pălăria neagră, mare, în trei colţuri, masca de hârtie albă, cu nas mare, erau ţinuta obişnuită a oricărui nobil veneţian, în săptămânile acelea de carnaval. Lordul Hurtmore purta şi el acelaş costum. Trebue să fi fost grozav de absurdă şi nepotrivită înfăţişarea acestui milord englez, grav şi cu faţa solemnă, îmbrăcat în uniforma de bufon a unui Veneţian vesel, mascat. „Pantalone în straele lui Pulcinella", aşa şi-l descriau unul altuia îndrăgostiţii. Ei, cum spuneam, în dimineaţa aceea Lordul Hurtmore veni ca de obicei în gondolă, aducându-şi cu el doamna. Şi ea la rându-i aducea, în faldurile mantiei încăpătoare, o cutioară de piele, unde, pe culcuşul lor de mătase, odihneau comod juvaerurile familiei Hurtmore. Şezând în cabina mică şi întunecată a gondolei, amândoi priveau cum lunecă pe lângă ei bisericile, palatele bogat împodobite, casele înalte ale săracilor. De sub masca-i de paiaţă, vocea Lordului Hurtmore, neturburată, vorbi rar şi grav.

„Invăţatul Părinte Martini, zise el, mi-a făgăduit că-mi va face cinstea să cineze mâine cu noi. Mă îndoesc că vreun alt om cunoaşte mai bine decât el istoria muzicii. O să te rog să ai grije să-i dai o deosebită atenţie".

„Poţi fi sigur că o să am grije, *my lord*". Abea îşi putea stăpâni pofta de râs ce clocotea în ea. Mâine, la vremea cinci va fi departe, peste graniţă, dincolo de Gorizia, galopând pe drumul spre Viena. Bietul moş Pantalone! Ba nu, nu-l compătimea de loc. La urma urmei el avea muzica, avea toate ciobu-rile de marmoră. Sub mantie îşi încleştă mai tare mânile pe cutia cu giuvaeruri. Ce minunat de hazlie era taina ei!"

D. Bigger îşi împreună mânile şi le puse dramatic pe inimă. Se desfăta singur. Işi întoarse nasul lung de vulpoi spre stăpânul Castelului şi zâmbi cu bunăvoinţă. Cât despre stăpânul Castelului, acesta era numai urechi.

„Ei şi?" întrebă el.

„Ei şi?", zise d. Bigger, gondola trage la uşa lui Giangolini. Lordul Hurtmore îşi ajută soţia să debarce, o conduce în odaia cea mare, dela parter, a pictorului, i-o încredinţează cu obişnuita-i formulă de politeţă, şi pe urmă pleacă să asculte concertul de dimineaţă al lui Galuppi, la Misericordia. Indrăgostiţii au mai bine de două ore ca să-şi facă ultimele pregătiri.

„Indată ce bătrânul Pantalone nu se mai zăreşte, iată că răsare prietenul îndatoritor al pictorului, mascat şi îmbrăcat în mantie ca toată lumea de pe străzile şi de pe canalele acestei Veneţii de carnaval. Urmează îmbrăţişări şi felicitări şi râsete pe întrecute; toate au mers de minune, nimeni nu bănueşte nimic. De sub mantia doamnei Hurtmore iese cutia cu giuvaeruri. Ea o deschide şi ce strigăte italieneşti de mirare şi admiraţie! Diamantele, mărgăritarele, smaraldele Hurtmore cele mari, brăţările de rubine, toate lucrurile acestea strălucitoare, scânteetoare, sunt cercetate cu dragoste, mânuite cu îndemânare. Cincizeci de mii de sechini cel puţin, le preţueşte prietenul îndatoritor. Indrăgostiţii se îmbrăţişează, în extaz.

„Prietenul îndatoritor, îi întrerupe; mai sunt câteva lucruri de isprăvit. Trebue să meargă să-şi iscălească paşapoartele la Ministerul Poliţiei. O, doar o formalitate; dar tot trebue îndeplinită. In timpul ăsta el va duce să vândă unul din diamantele doamnei, ca să le procure fondurile trebuincioase pentru călătorie.

„Aşa că porniră toţi cu măşti şi mantii, prietenul îndatoritor într'o direcţie, pictorul şi iubita sa într'alta. A, iubirea la Veneţia! Aţi fost vreodată la Veneţia şi îndrăgostit, domnule?"

„Niciodată mai departe de Dieppe", zise Stăpânul Castelului, dând din cap.

„A, atunci aţi pierdut una din cele mai de seamă experienţe din viaţă. N'o să puteţi niciodată înţelege deplin care vor fi fost senzaţiile micuţei doamnei Hurtmore şi ale artistului, pe când lunecau de-alungul canalelor, privindu-se prin găurile măştilor. Din când în când, poate, se sărutau — deşi ar fi fost greu fără să-şi scoată măştile şi erau veşnic în primejdie să le recunoască cineva chipurile nemascate, prin ferestrele micuţei cabine. Nu, la urma urmei", închee gânditor d. Bigger, „cred că s'au mărginit să se privească. Dar la Veneţia tânjind dealungul canalelor, aproape că e destul şi să priveşti — să priveşti doar".

Mângâe aerul cu mâna şi vocea i se stinse. Trase două, trei fumuri din ţigare fără să spue nimic. Când începu iar, glasu-i era foarte liniştit şi domol.

„După vreo jumătate de oră de când plecaseră ei, o gondolă trase la uşa lui Giangolini şi un om cu o mască de hârtie, înfăşurat într'o mantie neagră şi purtând pe cap inevitabilul tricorn, coborî din ea şi merse sus la odaia pictorului. Era goală. Portretul zâmbea dulce şi niţel cam încrezut, de pe şevalet. Dar nici un pictor nu stătea în faţa lui, iar tronul modelului era neocupat. Masca cu nasul lung, privi în jur prin odae cu curiozitate. Privirea rătăcitoare se opri la urmă pe cutia cu giuvaeruri, ce sta unde o lăsaseră fără grije îndrăgostiţii, deschisă pe masă. Duşi în fundul capului şi umbriţi adânc în dosul măştii groteşti, ochii rămaseră mult timp aţintiţi asupra acestui obiect. Năsosul Pulcinella părea cufundat în meditaţie.

„Peste câteva minute se auzi sgomot de paşi pe scări şi două glasuri ce râdeau în cor. Mascatul se întoarse şi privi pe fereastră. In spatele lui uşa se deschise cu sgomot; beţi de aţâţare, de inconştienţă veselă şi râzătoare, îndrăgostiţii dădură busna înăuntru.

„Aha, *caro amico!* Te-ai şi întors. Cum a mers cu diamantul?"

Forma înfăşurată în mantie, la fereastră, nu se mişcă; Giangolini sporovăi vesel mai departe.

N'avuseseră nici o greutate cu semnăturile, nu li se pusese nici o întrebare; avea paşapoartele în buzunar. Puteau pleca îndată.

„Deodată Lady Hurtmore începu să râdă cu hohote; nu se putea opri.

„Ce s'a întâmplat?" întrebă Giangolini, râzând şi el.

„Mă gândeam", gâfâi ea printre hohotele de râs, „mă gândeam la bătrânul Pantalone, cum şade la Misericordia, solemn ca o bufniţă, ascultând" — aproape se îneca şi vorbele-i isbucneau ascuţite şi silite de par'că ar fi vorbit printre lacrimi — „ascultând la plicticoasele cantate îmbătrânite ale bătrânului Galuppi".

Omul dela fereastră se întoarse. „Din nefericire, doamnă" zise el, savantul maestru a fost indispus azi dimineaţă. Concertul n'a avut loc". Işi scoase masca. „Şi astfel mi-am permis să mă întorc mai de vreme ca de obicei". Faţa cenuşie, prelungă, nezâmbitoare, a Lordului Hurtmore, îi privea. Indrăgostiţii se uitară la el un minut, înlemniţi. Lady Hurtmore duse mâna la inimă; aceasta avusese o tresărire grozavă; iar în fundul stomacului avea o senzaţie îngrozitoare. Bietul Giangolini se făcuse alb ca masca-i de hârtie. Chiar în vremurile acelea ale *cicisbei*-lor, ale prietenilor masculini oficiali, se citau cazurile unor soţi geloşi şi înşelaţi, ce recurseseră la omor. Era ei neînarmat, dar Dumnezeu ştie ce unelte ucigătoare se ascundeau sub mantia aceea neagră şi enigmatică. Dar Lordul Hurtmore nu făcu nimic brutal sau nedemn. Grav şi liniştit, cum făcea orice, se duse la masă, luă cutia cu giuvaeruri, o închise cu cea mai mare grije şi zicând: „Cutia mea, mi se pare", o puse în buzunar şi eşi din odae. Indrăgostiţii rămaseră singuri, uitându-se întrebători unul la altul".

Urmă o tăcere.

„Ce s'a întâmplat atunci?" întrebă stăpânul.

„Reacţia", răspunse d. Bigger, clătinând cu tristeţă din cap. „Giangolini se tocmise să fugă pentru cincizeci de mii de sechini. După oarecare gândire, doamna Hurtmore nu prea era încântată de perspectivele iubirei într'un bordei. Locul femeii, hotărî ea la urmă, este la casa ei — lângă bijuteriile familiei. Dar oare Lordul Hurtmore o să vadă lucrurile tocmai în acelaş fel? Aceasta era întrebarea, grozava, chinuitoarea întrebare. Se hotărî să meargă să vadă ea însăşi.

„Ajunse acasă tocmai la vremea mesii. „Illustrissima Excelenţă aşteaptă în sufragerie", zise majordomul. Uşile înalte se deschiseră în calea ei; ea pluti înăuntru, maestoasă, cu bărbia în sus — dar cu ce groază în suflet! Soţul ei sta în picioare lângă cămin. Eşi înaintea ei.

„Vă aşteptam, doamnă", zise el şi o conduse la locul ei.

„Aceasta fu singura aluzie pe care o făcu vreodată la incident. După masă trimise un servitor să aducă portretul dela atelierul pictorului. Făcea parte din bagajul lor când, peste o lună, plecară în Anglia. Povestea s'a moştenit, împreună cu tabloul dintr'o generaţie într'alta. Eu am aflat-o dela un vechi prieten al familiei, anul trecut, când am cumpărat portretul".

D. Bigger aruncă restul ţigării în foc. Se mândrea că a spus povestea aceasta foarte bine.

„Foarte interesant", zise stăpânul Castelului, „foarte interesant într'adevăr. Istorică de tot, nu-i aşa? Nici cu Nell Gwynn sau Anna Boleyn n'ar fi fost mai bine, nu?"... Şi cam cât ceri d-ta pentru tabloul ăsta?" Glasu-i era nepăsător; doar era grozav de priceput la tocmeală.

„Ei", zise d. Bigger, „am cerut şi douăzeci de mii de lire pentru opere mai puţin însemnate decât asta. Dar pentru dv. am să v'o fac pe asta cu şapte sute cincizeci".

Stăpânul Castelului flueră. „Şapte sute cincizeci?" repetă el. „E prea mult".

„Dar, dragă domnule", protestă d. Bigger, „gândiţi-vă cât ar trebui să plătiţi pentru un Rembrandt de mărimea şi calitatea acestuia—cel puţin douăzeci de mii. Şapte sute cincizeci nu e de loc prea mult. Dimpotrivă e foarte puţin, dacă ţinem seama de însemnătatea tabloului pe care-l cumpăraţi. Aveţi destul spirit critic ca să vedeţi că acesta e o operă de artă foarte aleasă".

„A, nu zic că nu. Tot ce am de zis e că şapte sute cincizeci de lire sunt bani, nu glumă. Fie! Imi pare bine că fata mea face desene. Gândeşte ce ar mai fi dacă ar trebui să mobilezi dormitoarele cu tablouri de câte şapte sute cincizeci bucata!" râse stăpânul Castelului.

D. Bigger zâmbi. „Şi nu trebue să uitaţi că faceţi o afacere foarte bună. Ultimii Veneţieni se scumpesc din ce în ce. Dacă aş avea capital disponibil — uşa se deschise şi capul bălai şi creţ al d-nei Pratt dădu busna înăuntru.

„D. Crowley doreşte să ştie dacă vă poate vedea, domnule Bigger".

D. Bigger se încruntă. „Spune-i să aştepte", zise el iritat. Tuşi şi se întoarse spre stăpânul Castelului: „Dacă aş avea capital disponibil, l-aşi băga tot în ultimii Veneţieni. Până la un ban".

Se întrebă, rostind cuvintele astea, de câte ori spusese clienţilor că şi-ar băga tot capitalul, dacă l-ar avea, în primitivi, cubism, sculptură neagră, stampe japoneze...

„Te-aş ruga să-mi dai o copie scrisă la maşină, a povestii", zise el, punându-şi pălăria. „Ar fi o poveste bună de spus musafirilor, la masă, nu crezi? Mi-ar plăcea să am toate amănuntele, întocmai".

„Da, fireşte, fireşte", zise d. Bigger, ‚amănuntele sunt de cea mai mare însemnătate".

Conduse pe omuleţul rotund până la uşe. „Bună dimineaţa. Bună dimineaţa". Plecase.

Un tânăr înalt, palid, cu favorite, se ivi în prag. Ochii îi erau negri şi melancolici; expresia, înfăţişarea lui toată, erau romantice şi în acelaş timp, inspirau oarecare milă. Era tânărul Crowley, pictorul.

„Imi pare rău că v'am făcut să aşteptaţi", zise d. Bigger. „Pentru ce doreaţi să mă vedeţi?"

D. Crowley părea încurcat, şovăia. Cât îi era de urît să aibă de făcut aşa ceva! „Adevărul e", zise însfârşit „că am grozav nevoe de bani. Mă gândeam că poate nu v'ar supăra — dacă vă convine — să-mi plătiţi pentru lucrul pe care l-am făcut pentru dv. zilele trecute. Imi pare tare rău că vă plictisesc atât".

„Câtuşi de puţin, dragul meu". D-lui Bigger îi era milă de fiinţa asta nenorocită, care nu ştia să-şi poarte singură de grije. „Cât ne înţelesesem să fie?"

„Douăzeci de lire, mi se pare", zise d. Crowley, cu sfială.

D. Bigger îşi scoase carnetul de cecuri. „Să zicem douăzeci şi cinci".

„O nu, zău, n'aş putea primi. Mulţumesc foarte mult". D. Crowley se roşise ca o fată. Nu aţi vrea cumva să vă uitaţi puţin la nişte peisagii de-ale mele?" întrebă el, încurajat de aerul binevoitor al d-lui Bigger.

„Nu, nu. Nimic de-al d-tale personal". D. Bigger clătină neîndurător din cap.

„Nu se câştigă nimic cu pânzele moderne. Dar o să iau ori câte vrei din imitaţiile d-tale după Maeştrii Vechi". Bătu toba cu degetele pe umărul neted al doamnei Hurtmore. „Incearcă alt Veneţian", adaogă el. „Acesta a avut mare succes".

Din englezeşte de M.

ISPĂŞIRE

Tu treci prin primăvară fior de iarnă rece,
In giulgiul cald iubirea la gestul dur se curmă.
In urma ta pustiul cu noaptea se întrece
Să sfarme gîndul sincer şi crinul cel din urmă.

In sloi de ghiaţă gîndul în suflet se răsfrînge.
In mîna ta cuţitul în frică'neacă seara.
Din buza ta cuvîntul desprins ţîşneşte sînge.
Sărutul tău otravă omoară primăvara.

Tu treci şi nimeni astăzi genunchii nu şi-i pleacă.
In urma ta mor anii şi cade neagra teamă
Şi nimenea nu vine. Şi nimenea nu pleacă
Din raiul ce te-alungă spre iadul ce te cheamă.

GEORGE STANCULESCU

Franz Ferdinand şi epoca sa

(Const. Graur: „Cu privire la Franz Ferdinand". Editura „Adeverul")

Les morts vont vite. E o lege istorică, biologică şi psihologică. Nu numai morţii ci şi epocile lor trec repede, iar noi „lăsăm pe morţi să-şi înmormânteze morţii"...

Dar în afară de exigenţele obiectivismului, care ne spune că în labirintul celor ce au fost, n'avem pentru ce urmări soarta individuală a oamenilor apuşi, — viaţa masselor primând şi numai ea fiindu-ne firul conducător în viitoarele construcţii social-politice, — există totuşi, în noi, o mare curiozitate faţă de personagiile şi mediul lor istoric — curiozitate, care nu se epuizează, decât atunci când e complect satisfăcută.

„Viermele" puternic al acestei curiozităţi l-a atins şi pe d. Const. Graur. Inlănţuirea vieţii, a dramelor şi a păcatelor Austro-Ungariei habsburgice l-a îndemnat să se „afunde" în această lume shakespeariană. Ne îndoim, dacă însuşi autorul a ajuns la o complectă satisfacţie. Pe alocuri, d-sa regretă, că n'a reuşit să adune destul material, că-i scapă cutare sau cutare detaliu...

In ce priveşte însă impresia cititorului, epoca lui Franz Ferdinand, — mai ales din punctul de vedere românesc, — apare — literar — total restaurată şi nu ştim dacă, în străinătate, există ceva paralel cu cartea d-lui Graur.

S'or fi „enumărat", — poate, — mai multe caracteristici, s'or fi adunat şi publicat acte numeroase. O pătrundere intimă, intelectuală, emotivă, nu credem să fi avut loc. Iată de ce.

Nimeni mai mult decât societatea românească n'are nevoe de victoria principiilor unei democraţii efective şi curate. In Franţa, Italia, Elveţia sau Cehoslovacia — de pildă, — nu credem că se putea găsi cineva care să îmbrăţişeze complexul „epocii lui Franz Ferdinand", pentru a-i arăta,—negru pe alb, — relele vechi, în mare parte, determinante ale vieţii popoarelor moderne.

România se află în profunda necesitate de a-şi apropria binefacerile democratice. Recursul la abecedarul democratismului *perimat?* Atunci care apeluri mai rămân neperimate? Cele făcute la „ursitele" unor inşi răsăriţi recent din grosul popular cu toate atributele chemării — mistice — în fond?

Cartea d-lui C. Graur nu numai că satisface dar şi previne aceste întrebări.

Soarta Austro-Ungariei şi a ultimilor Habsburgi e cel mai tragic şi instructiv capitol în istoria politică a Europei. Indeosebi, figura Kronprinţului Franz Ferdinand capătă trăsături de simbol, pentru anumite atitudini, stări şi situaţii.

„Cu privire la Franz Ferdinand" poartă urmele unei adevărate „obsesii" încercate de autor. Obsesia s'a transformat apoi, — după ani de zile şi după decenii, — în armoniosul studiu al unei tragedii lente cu desnodământ fulgerător. Un imens număr de personagii din „anturajul" şi epoca lui Franz Ferdinand trebuia scos de sub vraja formulei „*Les morts vont vite*", pentru a ni se arăta plenitudinea cauzelor care au determinat acest moment istoric, plin de dramatism.

Vorbind despre Austro-Ungaria, d. Graur ne-o prezintă ca pe o „bogată viaţă economică şi un intens focar de cultură, iar, — în afară, — un factor diplomatic şi militar hotăritor în destinele lumii".

Odată cu Austro-Ungaria, s'au mai prăbuşit însă două imperii, care nici ele nu erau de neglijat ca bogăţie, cultură şi influenţă. De ce s'au prăbuşit acestea? Din aceleaşi cauze? De ce, atunci, curiozitatea d-lui Graur nu poate lua această direcţie?

Fiindcă „viermele" puternic al curiozităţii d-lui Graur n'ar fi găsit, — aici, — nici pe departe satisfacţia parţială. Nici n'ar fi putut-o transmite, — ca integrală, — cititorului, prin constatările eventuale ale realităţilor germane şi ruseşti.

Fatalitatea împingea spre prăbuşire cele trei imperii. Inerţia blocului psihologic şi material a fost târîtă — pentru fiecare în parte — în acelaş războiu. Personagiile care să ne excite *acum* curiozitatea, nu erau însă de o egală valoare dramatică.

Ţarul Rusiei şi Wilhelm al II-lea reprezentau, într'adevăr, inerţia şi tendinţele ţărilor respective. Habsburgii erau, parcă, actori predestinaţi, pe scena unui teatru improvizat. Erau mişcaţi spre jonglerie istorică, nu spre transformări social-politice, real reacţionare sau democratice.

Fiecare dintre eroii piesei austro-ungare din ultimele decenii, reprezintă tipul intrigantului prin excelenţă, fiecare erou e dotat, din belşug, cu trăsături negative, fiecare prezintă o profunzime individuală de tărie shakespeariană.

De aceea, d. C. Graur pare atât de intrigat în faţa acestor fantome „corporale". Deşi firul Ariadnei — de care se serveşte autorul — e triumful democraţiei, totuşi, personal, d. Graur caută să pătrundă în acţiunile individuale, în regiunea acelui nepieritor interes intelectual, care totdeauna va servi omului posibilitatea să aprofundeze probleme ca aceea a morţii Kronprinzului Rudolf, la Mayerling, — sau ca aceea a „paternităţii" repertoriului shakespearian, disputat între William Shakespeare, Lordul Ratland şi Bacon.

A fost vorba de Rudolf. Pentru foarte mulţi dintre cititori, va fi o revelaţie ceeace a adunat — deşi pe scurt — d. C. Graur. Rudolf — ziarist, democrat, adorator al Franţei, etc...?

Trimitem pe cititori la capitolul VIII, din cartea d-lui Graur, Detaliile prezentate sunt de un interes palpitant şi covârşitor. Cu 50 ani în urmă, Kronprinzul unui mare imperiu prezice prăbuşirea patriei şi a Germaniei Hohenzollernilor!

In treizeci şi două de pagini, d. Graur condensează istoria vieţii nefericitului care va mai inspira atâtea scene din filme cu titlul de „Tragedia dela Mayerling". Cu toate că autorul dă preferinţă principială mişcărilor de masse anonime, priviţi-l, cu câtă duioşie se opreşte asupra lui Rudolf. Ca şi cum acesta i-ar fi eroul unei biografii romanţate. D. Graur găseşte, — în tot cazul, — o *deplină* satisfacţie, reabilitând figura lui Rudolf, în memoria noastră.

Cartea merită să fie tradusă în alte limbi, deşi ni se pare că autorul vrea să se limiteze la cercul cititorilor români.

Aici, mărturiile „oculare", interpretarea justă a evenimentelor de acum două decenii şi ceva alternează cu trimiteri la actele şi memoriile altor autori, care cad — deopotrivă — sub judecata critică, dar înţelegătoare a autorului.

Figura lui Franz Ferdinand... Nu! Nici aceasta şi nici alte figuri ale epocii nu pot încăpea într'o recenzie, oricât de amplă. Ar trebui să cităm şi să trimitem la anexe, să urmărim datele şi „chipurile" reproduse, ceeace ar însemna să retipărim o bună parte din volum, adăogându-i încă şi „interpretările" proprii.

Una din principalele părţi atractive ale lucrării d-lui C. Graur e „rezolvarea" problemei: „ce ar fi fost dacă nu s'ar fi întâmplat moartea lui Franz Ferdinand?" Autorul nu-şi expune soluţia în evenimente presupuse, ci reconstrueşte cadrul ideal al dispoziţiilor şi „conjuncturilor" posibile.

Peste cinci sute de nume se cuprind în indexul respectiv. Dintre acestea, peste o sută sunt româneşti. Fiecare aduce o contribuţie vie la teza autorului.

ALEXIS NOUR

Cronica feminină

Vilegiatură

Vacanţă — în limbajul copiilor — însemnează joc, libertate, odihnă. Aproape acelaş lucru ar trebui să fie şi pentru noi. Totuşi în nici un alt anotimp nu ne agităm atât ca în aceste două luni de vară. Cum încep căldurile, ne prinde acel „dor de ducă" (ce nu ar fi exclus să fie doar amintirea atavică a plecărilor în căutarea hranei sau mai târziu a peregrinărilor spre munţi pentru a scăpa de urgia popoarelor cotropitoare).

Odihna deci, e foarte relativă, chiar după ce aţi ajuns în staţiunea unde aţi stabilit vilegiatura (după câte discuţiuni, contraziceri şi lăcrămi!) şi după obositoarea şi lunga călătorie cu trenul, automobilul (sau... avionul!...)

De cum ai făcut zece paşi de la vila unde locueşti, ai întâlnit vechi cunoştinţe sau ai legat altele noi. Nicăeri mediul nu e

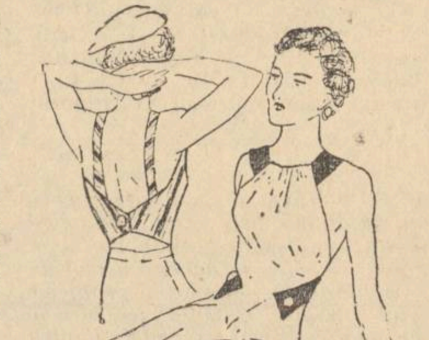

mai prielnic pentru aceasta, din cauza spaţiului restrâns unde se învârteşte toată lumea şi a felului de viaţă asemănător pe care trebue să-l duci. Aceleaşi figuri la bae, la restaurant, la promenadă, la cazinou.

Deosebirea de clase şi chiar starea civilă, dispare. Totul se transformă într'o mare familie.

La băi vei fi mai ocupată, doamnă, decât acasă. E suficient doar faptul că vei schimba mai multe toalete. (Imi povestea o prietenă că a reuşit să schimbe unsprezece într'o zi la Călimăneşti, începând dela maillot-ul şi pijamaua de plajă la Olt, până la rochia de bal — cu spatele gol — seara la cazinou! Trebue să recunoaşteţi că e un tur de forţă, mai ales că trebue să ai unsprezece toalete ca să le schimbi într'o zi...!)

Vei putea şi d-ta, doamnă, să fii elegantă, chiar cu un buget mai restrâns. Pentru aceasta e

destul să ştii a întrebuinţa în mod inteligent cele câteva rochii pe care le-ai adus, variindu-le şi complectându-le la infinit cu câte un nimic: un cordon sau un guler original, o batistă în culori vii, un şir de mărgele asortate, o jachetă, o pălărie sau o umbreluţă cochetă... Astfel vei fi mereu alta, *rămânând totuşi* aceeaşi.

Deoarece acum pretutindeni — la munte sau la mare — se face cură de soare vă voi arăta câteva modele care se pot transforma la infinit.

Ar fi în primul rând rochia de plajă, comodă, practică şi cochetă şi mult mai feminină decât pijamaua. Se confecţionează din pichet, creton flanelă, — dunăile întrebuinţate în diferite sensuri formând garnitură — sau mai ales de in, în variatele lui nuanţe. Foile butonate în faţă sau pe şolduri, bluza formată numai din bretele care acopăr pieptul fixându-se cruciş în spate. Bluza se poate face dintr'o simplă basma prinsă în colţ la gât cu un şiret sau panglică şi înodată cu alte două colţuri la spate. Ansamblul acesta se complectează cu o jachetă, mai lungă sau mai scurtă, care-i dă aerul de toaletă de stradă. Rochia poate fi şi dintr'o singură piesă, încheiată de sus până jos, purtată chiar peste costumul de bae. Se poartă mult la plajă batiste imprimate cu motive marinăreşti, pe fond de drapel în roşu, alb şi albastru.

Vine apoi pantalonul scurt şi larg, care dă impresia unei fuste şi al cărei corsaj e tot în genul celui dintâi. Peste acest „short" alb se pot butona foi albe (sau bleumarin) la care se îmbracă un sweter de lână bleunattier cu cordon roşu încheiat cu un cârlig de undiţă sau ancoră. La foile bleumarin e foarte cochetă jacheta albă scurtă, la cele albe e potrivită o jachetă mai lungă sau o pelerină originală.

Pantaloni scurţi sau lungi, foi sau rochii se închee în faţă sau pe şolduri cu nasturi mari, putând astfel să le desbraci uşor până la costumul de plajă, variind mereu.

Costumele de bae se fac din material felurit — până la cauciuc! — în toate culorile şi cu fel de fel de desene. Vom prefera pe cele de lână, care se mulează perfect şi într'o singură culoare, fiind mai „seyante". Un singur motiv brodat, drept garnitură: monogram, ancoră, colac de salvare, barcă cu pânze, paianjen, rac, peşte... (acesta din urmă e însă cam riscat!...)

Pijamalele de crèpe satin pe plajă sunt deplasate, ca şi bijuteriile. O doamnă se plângea că a pierdut anul trecut la mare un inel splendid cu brilliant. Dacă ar fi numai *pentru pericolul acesta şi încă ar trebui să păstraţi bijuteriile pentru alte ocazii!...*

Seara la cazinou veţi purta o rochie de tafta imprimată. Mătasea e moale, uşoară şi în desene delicioase. Rochiile se fac foarte lungi, foarte largi, cu mâneci scurte foarte bufante.

Dacă mergeţi la cazinou vă dau un sfat: nu jucaţi! *Dansaţi (dacă sunteţi dansatoare) sau flirtaţi (atâta timp cât flirtul rămâne un simplu... sport!) E mai higienic pentru sănătate şi... buzunar (sau mai bine zis poşetă!) şi preferabil desigur sinuciderii (în urma unei grave pierderi la ruletă sau bacara). Aţi citit ce a păţit o doamnă la Mehadia? Sper deci că-mi veţi da dreptate.*

Cel mai bun lucru ar fi să vă amintiţi din când în când că vilegiatura însemnează şi odihnă. Sunteţi doar în vacanţă, doamnă, şi trebue să vă reîntoarceţi în vălmăşagul vieţii dela oraş cu puteri noi.

D. B.

Körmendi

Inainte de a fi luat premiul internaţional de literatură, care l'a făcut cunoscut în lumea întreagă, Körmendi, autorul romanului „O aventură la Budapesta", *era un simplu „număr" în ceata şomerilor, în armata celor fără lucru. A venit deci deadreptul din viaţă în literatură, în plină tinereţe, căci nu avea încă treizeci de ani, experimentând pe propria lui socoteală cruzimea acestei lumi care-i trântise uşa în obraz pretutindeni.*

Şomeurul Körmendi însă izbuti să crape aceste uşi închise cu o puternică lovitură de umăr. Din toate încercările şi suferinţele cu care a mers cot la cot, din toate umilinţele şi jignirile pe care o viaţă întreagă de noroc şi fericire nu le mai poate şterge din amintirea celui ce le-a îndurat şi care s'au incrustat nu numai în suflet ci şi în carnea celui ce a trecut prin ele, ca semnul roşu al robilor din antichitate, Körmendi s'a silit să făurească o sinteză poetică, pe fondul tumultuos al vieţii noastre sociale. El a năzuit să ne zugrăvească o umanitate care, în alergarea fatală în care a fost sortită să se năpustească spre un scop necunoscut, este stăpânită de imperative, isvorând, deşi diverse, din aceleaşi jocuri ale unor forţe obscure ce se înfruntă fără încetare de mii de ani.

Romanul lui Körmendi este a cronică a moralităţii contemporane şi omul vremurilor noastre se poate recunoaşte în toate scenele acestei panorame körmendiene, al cărui ton oscilează între satiră, dramă şi comedie, punând însă în toate un accent de un patetism zguduitor.

Modernitatea acestui roman este mai mult în sensibilitatea şi în spiritul autorului, decât în tehnică şi se simte bine că a fost viaţă mai înainte de a fi literatură.

El resfrânge un colţ de lume în care sunt strânse motivele fundamentale ale tragicului lumii moderne, dar îl depăşesc, atingând dincolo de această lume profundul omenesc.

In esenţa sa de un realism copleşitor, această scriere are totuşi nota eternului romantism din toate generaţiile care s'au inspirat din valurile albastre ale Dunărei în literatură ca şi în muzică şi această notă romantică răsună mai ales în cântecul funebru din epilog, cu o impresionantă legănare.

ARBORELE

—după o poezie populară ebraică—

O aripă a ferestrei mele
E de-un arbor străjuită;
Frunza-i este vestejită,
Ramurile-i atârnă grele.

— Tovarăş al mâhnirii mele!
Ce tristeţi te-au aplecat,
Ramurile ţi-au întunecat?
Au suferinţi te-apasă, grele?

— Izvoarele vieţii mele,
Rădăcinile-mi în pământ
Insetate stau, ca 'n mormânt
Stânci mari le strivesc, grele.

Zburat-au şi păsările mele
De vulturi gonite, speriate.
De aceia am ramuri plecate.
Tu ştii, singurătăţi sunt grele.

RIVU

Centenarul unui om de spirit: Mark Twain

Un foiletonist parizian a dat de curând o definiţie paradoxală a humoristului. După el, humoristul este un om trist, care ia toate lucrurile în glumă. Definiţia aceasta, facilă la prima vedere, conţine însă un sâmbure de adevăr. Mai toţi marii humorişti au fost oameni trişti, nişte pesimişti, pe cari nici măcar propriile glume nu reuşeau să-i lumineze.

O excepţie la definiţia de mai sus a fost fără îndoială Samuel Langhorne Clemens, zis şi Mark Twain, povestitorul care a adus pentru prima oară în literatură humorul absurdului. Pentru America, Mark Twain a fost american — anul acesta este anul lui Mark Twain, al cărui centenar va fi sărbătorit în curând.

Este curios lucru, că Twain care n'a încetat o clipă să persifleze naivitatea yankee, s'a bucurat de toată simpatia contimporanilor săi, iar micile lui istorioare circulă şi azi în întreaga Americă.

Intr'o oarecare măsură, există o vie asemănare între Caragiale şi Twain. Apropierea să nu pară curioasă, căci amândoi au fost satirici subţiri, care au prins — în ascuţimea condeelor — metehnele celor care trăiau în jur.

Povestea vieţii acelor ajunşi începe deobiceiu cu imaginea sumbră a mizeriei. Samuel Langhorne Clemens n'a debutat în mizerie. A fost fiul unor oameni muncitori din Florida. De vreme de tot, el a intrat ucenic în tipografia fratelui său, de unde a fugit spre a se face căutător de aur în California, apoi ucenic de pilot pe Mississipi.

Aci îi vine în minte să întemeieze o gazetă cotidiană pe care o intitulează *The teritorial Enterprise,* adică „Intreprinderea teritorială". Pseudonimul directorului era Mark Twain, în amintirea meseriei de pilot pe care o mai practica din timp în timp.

Iată cum a ajuns Samuel Langhorne Clemens să se numească Mark Twain.

Pe bordul marilor vase care navigau pe Mississipi se afla un om care măsura din când în când adâncimea apei, spre a evita să nu rămână pe uscat. Omul acesta striga timonierului rezultatul sondajului: *Mark one* (marchează unul). *mark two* sau *twain* (adică marchează doi). Hotărârea a fost repede luată şi tânărul scriitor apăru în arena literelor sub pseudonimul: Mark Twain.

Succesul cotidianului lui Mark Twain pare să fi fost considerabil. Un oarecare Hingston a venit prin 1863 la Virginia City ca să-l vadă. Portretul care-l face scriitorului este interesant: un om voinic, roşu la faţă, cu ochi scânteetori de spirit, cu un aspect franc, care semăna mai degrabă cu un miner decât cu un scriitor, şi care ar fi fost în stare să ia parte imediat la o încăerare sângeroasă; dar care putea să lanseze tot atât de uşor o vorbă de spirit şi să fie cordial.

Portretul nu-i surprinzător. In faţa biuroului directorial se întindea pustiul, la zece mile depărtare se aflau Indienii duşmani ;iar oraşul era plin de mineri şi aventurieri şi adunătură de tot soiul. In atmosfera aceasta nici nu se putea director de ziar mai potrivit: inteligent, spiritual, om de acţiune şi mai ales muncitor.

Evident că după oarecare trecere de timp Twain se „civilizează". Se obişnueşte cu manierele saloanelor ; dar păstrează aceiaşi savuroasă prospeţime, care i-a deschis drumul pe ogorul literelor.

Opera lui Mark Twain cu foarte puţine excepţii este autobiografică. Micile lui istorioare sunt păţanii proprii; iar ironia lor este cu atât mai muşcătoare, cu cât Mark Twain scoate în relief mediocritatea celorlalţi, simulând el însuşi prostia.

Iată-l spre exemplu pe Mark Twain într'o bună zi în atelierul pictorului Whistler. Maestrul era tocmai pe punctul de a termina o pânză. Twain o priveşte şi critică unele amănunte:

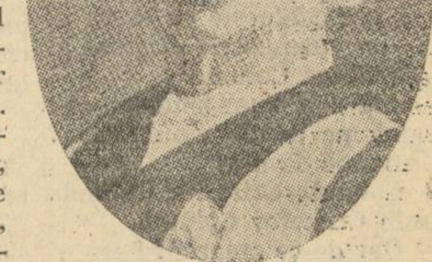
— In locul dumitale, mister Whistler, aş şterge toată partea asta! şi foarte calm întinde mâna spre pânză, prefăcându-se că-şi pune ideia în aplicare.

— Luaţi seama, strigă Whistlor nu vă atingeţi. Nu s'a uscat încă. Culoarea-i proaspătă.

— Oh! nu face nimic, răspunde flegmatic Mark Twain; am doar mănuşile pe mână.

Succesul n'a fost vitreg cu Twain. Cărţile lui s'au vândut în zeci şi sute de exemplare, permiţându-i un traiu bogat. Volumul „Inocenţii în călătorie" s'a vândut în 125.000 de exemplare, iar „Noua călătorie a unui pelerin" a trecut şi de această cifră.

Intreaga Americă aştepta zilnic să citească în coloanele gazetelor măcar o vorbă de spirit a scriitorului. Şi cum interview-ul era pe atunci la începuturile lui, fiecare gazetă se socotea datoare să trimeată, pe capul bietului scriitor cel puţin câte un reporter. Poate că Twain ar fi răspuns cu plăcere tuturor, dacă interviewurile acelea ar fi fost de reală calitate literară, şi mai ales dacă interviewerii ar fi fost mai puţin naivi.

MARK TWAIN

Iată aşa dar într'o bună zi pe un asemenea gazetar, bătând emoţionat la uşa scriitorului. Twain îl primeşte imediat şi-l întreabă ce doreşte.

— Aşi dori să vă interviewez.

— Să... ce mă rog?

— Să vă interviewez.

— Aha, face Twain, nedumerit, poftim, poftim mă rog. Puteţi în biurou?

— Desigur.

Twain îşi pofteşte oaspetele în biurou şi începe să caute prin bibliotecă. Intr'un târziu întreabă: Mă rog, d-tale, cum se scrie?

— Ce anume, maestre?

— Ce spuneai c'o să-mi faci...

— Ah, interviewul! Cu i, n, t, e, r, v, i, e, w. Dar pentru ce mă întrebaţi?

— Să vedeţi, nu prea ştiu ce înseamnă şi voiam să-l caut într'un lexicon.

— Bine, dar dacă nu ştiaţi cum se scrie, ce-aţi căutat până acum?

— Ah, mă uitam aşa la întâmplare, poate o găseam printre ilustraţii.

Interviewerul nu sesizează batjocura şi continuă cu întrebările.

—Aţi mai avut fraţi sau surori?

— Nu-mi amintesc.

— Extraordinar, dar tabloul de pe biroul d-tale, al cui e?

— Al lui Bill, sărmanul meu frate.

— Va să zică era fratele d-tale. Dece-i spuneţi însă sărmanul? A murit?

— Nu!

— Inţeleg, a dispărut.

— Da în mod obişnuit, l-am băgat în pământ.

— Atunci era mort!

— Nu, vă asigur că nu.

— Atunci l-aţi îngropat de viu?

— Da' de unde

— Nu mai înţeleg nimic!

— Crede-mă, d-le, că nici eu. Dar vreau să-ţi încredinţez un secret. Eram doi fraţi gemeni,

Urmare în pag. VIII-a

sărmanul Bill și cu mine. Când eram de trei săptămâni, doica ne-a amestecat în bae și unul dintre noi, care avea o aluniță pe mână, s'a înecat. Acela eram eu. Familia zăpăcită l-a îngropat însă pe Bill, dar te rog ca pe Dumnezeu nu spune nimănui ce-ai aflat, pentru ca nu cumva să afle și familia mea. Numai eu știu ce grijă am avut și fără asta. Ce se vor face când vor auzi c'au îngropat copilul viu?

Twain debitează toate astea cu seriozitate inperturbabilă, derutând pe cei cu care vorbește. Aceiași atitudine o are și față de un ghid din Genova, care de îndată ce a aflat că e american, nu-i mai arăta decât lucruri în legătură cu Cristofor Columb.

— Veniți, gentlemeni, spune el lui Twain și însoțitorului acestuia, veniți să vă arăt minunatul bust și minunatul piedestal al lui Cristofor Columb.

Ghidul îi duce realmente în fața unui minunat bust al descoperitorului Americii și, dându-se doi pași înapoi, exclamă teatral: Priviți, gentlemeni, minune de bust, minune de piedestal.

Twain privește calm și apoi îl întreabă:

— Mă rog, care-i bustul și care-i piedestalul?

— Cum, gentlemeni: acesta-i bustul, și acesta-i piedestalul, spune ghidul dezarmat.

— Asta-i bustul și asta-i piedestalul, continuă Twain, ce fericită combinație, d-le, ce fericită combinație! Dar n'ai putea să-mi spui, gentlemenul acesta a mai fost bust și aiurea sau este aci pentru prima dată?

Ghidul nu vrea să se dea bătut și le făgăduește că le va arăta un manuscris original al lui Cristofor Columb.

— Mă rog, cum spuneai că-l cheamă pe gentlemenul acela? — întreabă Twain.

— Columb, Cristofor Columb. Marele Cristofor Columb.

— Dar de ce „mare"?

— Cum, gentlemeni, Cristofor Columb a descoperit America.

— Fugi de aci, d-le, noi suntem chiar de acolo și n'am auzit așa ceva.

Insfârșit ajung în fața manuscrisului. Ghidul e sigur de succes. Twain privește foarte calm manuscrisul și apoi spune cu un ton de reproș ghidului:

— Ce-mi arăți mie asta, d-le, la noi în America sunt copii de 14 ani care au o caligrafie mult mai frumoasă.

Și cum se pare că ghizii nu prea erau în simpatia lui Twain, scena se repetă și la Roma, unde ghidul îi arată o mumie egipteană.

— Cât de calm e gentlemenul acesta, se extaziază Twain, ce sânge rece trebue să aibă. Nu cumva o fi mort?

— E mort de 3000 de ani, sir.

— Nu mai spune, și s'a născut aci?

— Nu.

— Ah, înțeleg, e francez.

— Nu sir, nu-i francez, nici italian. E din Egipt.

— Egipt? N'am auzit încă. Loc străin se vede.

Tehnica lui Twain e simplă: simulează naivitatea.

Dar tonul lui puțin persiflator este îndreptat mai ales contra acelei largi pături a burgheziei americane, care — afectând superioritatea — caută să acopere lipsa culturii.

Să nu creadă însă cititorul că Twain nu stăpânea decât tehnica aceasta. In afară de humorul isvorît din simpla simulare a prostiei, el stăpânește și pe acela isvorît din observație și comentariu.

Iată, spre exemplu, cum își explică el faptul, că chelnerii din hoteluri vorbesc engleza, dar nu o pricep: „Ei au învățat cuvintele și regulele dintr'o gramatică, de unde au prins și câteva fraze; dar nu le mai recunosc de îndată ce acestea sânt rostite de un Englez sau American. Cum nu vrea să pară că nu pricepe conversația — când îl întrebi: cum te chiamă? — îți răspune cât e ceasul?

Și ca să mai dăm o mostră a humorului lui Twain, iat-o pe tânăra Aurelia, care se zbate chinuită de conștiință, — deoarece logodnicul ei, din cauze nenorocite, își pierde rând pe rând mânile și picioarele. Tânăra fată mai trebue să-și țină oare cuvântul dat?

Autorul o sfătuește malițios:

— Să se căsătorească cu ce i-a mai rămas din logodnic, căci trebue să știi să te acomodezi împrejurărilor.

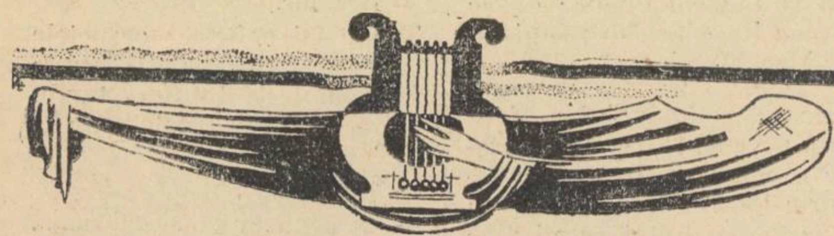
■

Romanele lui Mark Twain „Tom Sawyer" și „Un yankeu la curtea regelui Arthus" nu sânt lipsite de calități. Totuși ceiace va rămâne pentru multă vreme, sânt povestirile lui scurte, în care a fost neîntrecut.

Am spus la început, că Mark Twain a fost acela care a adus în literatura modernă humorul absurdului. Răspunsul, cași atitudinea lui sunt neprevăzute, diametral opuse logicei. Tocmai din acest lucru izvorăște irezistibil humorul său. Dela el, prin toți humoriștii moderni până la Walt Disney, creatorul lui Mickey-Mouse, duce aceiași linie, acelaș războiu împotriva logicii, deși toți sânt stăpâni pe toate sistemele logice.

Mark Twain este inițiatorul literaturii humoristice moderne, este scriitorul care, din primii săi ani până la moarte, a păstrat voioșia și sprinteneala copilăriei.

AL. CALISTRAT

Laureatul premiului Albert I

Robert Vivier *laureatul premiului Albert I, s'a făcut cunoscut prin două romane* „Non" *și* „Fole qui s'ennui", *în genul populist. Subiectele acestor romane sunt mici scene din viața cu orizont închis și fără întâmplări a unor ființe timide, a căror viață se petrece în plictiseală și nehotărîre.*

Scene intime, tablouri mici și mărunt lucrate, dar frumos iluminate și redate cu o perfecțiune totală. Autorul pătrunde în aceste suflete care trăiesc o viață regulată și monotonă. Fiecare gest e prevăzut și fiecare zi începe și se scurge la fel. Dar scrisul său e ușor și o vrajă poetică învăluie această lume ca un cântec ce cucerește interesul cititorului.

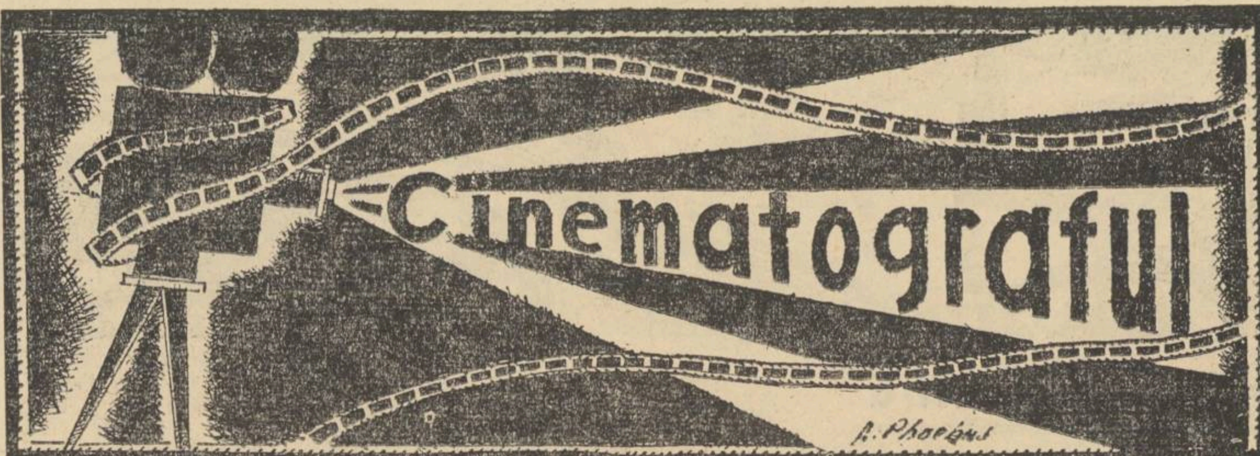
Robert Vivier s'a născut în 1894, lângă Liège. A publicat patru volume de poeme dintre care „Le Ménétrier" *a fost distins cu premiul* Verhaeren *în 1927. Poezia sa este influențată de simbolism și de impresionism, versul e muzical și de o factură simplă. Aceiași metodă a trăsăturilor mici și simple se găsește în romanele sale. Intră în miezul subiectului și contemplă spectacolul din jurul său, prin ecleraj direct, mulțumit să-l redea în amănuntele sale, fără a introduce evenimente care să-l insuflețească.*

Romanul său „Non" *a obținut premiul Centenarului belgian. De altfel a scris și esseuri, între altele* „L'Originalité de Baudelaire". *Este conferențiar de limbă italiană la Universitatea din Liège.*

In ultimele sale poeme el caută în lupta ideilor, *ritmul îndoelilor sale, al dezamăgirilor sale, dar și al înălțării sale morale.*

EA (soțului). — Nu mă induplеci cu una cu două. Nu plec în vilegiatură până n'ai să știi cum se deschide „chaise longue"-ul.

Grand-Guignol

John Barrymore, care a încercat toate categoriile de roluri, mai avea de jucat unul: un rol de Grand-Guignol. Această lacună a fost împlinită. „Geniul nebun" este o piesă tipică de genul „Grand Guignol", cu melodramatism mai mult sau mai puțin macabru. Avem intr'însul combinate artă și cocaină, frumusețe și schilodenie, mefistofelism și bunătate, prezentate în contraste brutale de efect gros și irezistibil, exact ca în „les pièces d'épouvante" practicate pe scena lui Grand Guignol.

La drept vorbind ne pare mai de grabă rău că un talent subțire ca acel al lui John Barrymore a fost prostituat intr'un gen afecționat de liceeni, servitori și cocote. Ne-a părut rău că-l vedem izolat printre actori proști și în mijlocul unei povești naive și neverosimile.

Dar nu are aface. Trebuia și asta pentru a demonstra că un actor bun este bun pentru orice. In rolul infirmului care, de mic, a dorit nebunește să danseze și care își crește un alter ego cu destinația specială să-i țină loc de picioare; în rolul acestui Vautrin de nouă speță, care însuflețește un manechin și-i conduce mișcările —, Barrymore și-a construit o mască impresionantă, și un stil de mișcare și de discurs care adeseori reușește să ne înfioare de-abinele.

Două mici observații totuși. E vorba de două mici semi-plagiate. Unul este după Lyonel Atwill din „Măști de ceară". Adică la urma urmelor ar putea fi o simplă întâmplătoare coincidență. In „Măști de ceară" este tot așa vorba de un artist devenit infirm și nebun de poftă să creeze mai departe. In ambele cazuri, infirmul a găsit un derivativ. In ambele cazuri derivativul acesta presupune o oarecare doză de cinism și de inumanitate. De aceea eroul este nevoit să-și ascundă sentimentele mefistofelice subt un ton de vorbire afabil, blând, ușor melancolic. Când se pregătește să-și înfigă ghiara în câte-o victimă, tocmai atunci vocea i se face mai mieroasă și cuvintele „my dear child", repetate mereu mai des, devin mereu mai dulci. Dar, cum spuneam, identitatea de atitudine ține poate în identitatea de situații dintre cele două filme; așa încât poate nu-i corect să vorbim de plagiat.

A doua observație: Barrymore din „Geniu nebun" a copiat umerii, jobenul și samurul lui Barrymore din „Secolul al douăzecilea". Acelaș palton romantic cu un guler de blană enorm, guler de palton de damă mai mult decât de domn. Cu acest vestmânt, Barrymore intenționase, în „Sec. XX", să se costumeze în regisor, în director de teatru, în cabotin și conducător de cabotini. Și reușise perfect. Imi amintesc de un palton și un joben identic pe care le purta regretatul Alecu Davila. Este îmbrăcămintea instinctivă a celor ce aparțin acestei familii spirituale. Or, personajul din „Geniul nebun" este și el regisor, exact ca și cel din „Veacul XX"; desigur, ei diferă printr'o mulțime de particularități de amănunt, dar se apropie printr'o psihologie profesională asemănătoare.

Iată deci că încă odată plagiatul nu-i plagiat.

Și fiind-că a venit vorba de genul Grand Guignol, de noul film al lui Barrymore, de vechiul film „Măști de ceară": spuneam că genul e foarte rar și foarte greu bine reprezentat. Or, „Măști de ceară" este tocmai unul din asemenea rare cazuri. De ce? E interesant de cercetat de ce. In acel film naivitatea și absurdul poveștii sunt salvate nu numai grație unui joc impecabil al tuturor celor zece-cincisprezece actori principali, dar mai ales datorită unei frumuseți plastice — pur plastiice — care eclipsează tot restul. Filmul e colorat, admirabil colorat, și se petrece într'o atmosferă de păpuși colorate. Afară de asta, efectele de lumină și umbră sunt redate prin valori de culoare, cam ca în pictură și totuși altfel. Este singurul film bine colorat din câte au fost vreodată. Și irealul colorației, combinat cu irealul fantasmagoriei grand-guignol-esci a anecdotei, ambele aceste irealisme fiind neutralizate prin realismul unui joc actoricesc impecabil până în cele mai mici detalii — toate acestea laolaltă au dat un spectacol fermecător și foarte, foarte original.

Filmul cel nou, „Geniul nebun", nu are asemenea calități. Afară de Barrymore, tot restul e francamente prost. Dar Barrymore, el, e admirabil, așa că ar fi totuși o mare greșală să nu ne ducem să-l vedem.

Maureen O'Sullivan

Dacă ar fi să spunem care a fost filmul cel bun al săptămânii am alege pe acela reprezentat la „Arpa" și care poartă titlul mediocru angajant de „Farmecul dansului". Este puțintel revistoid, dar numai puțin. Doar două-trei mici scurte exibiții. In schimb, avem un joc actoricesc foarte amuzant la cele două protagoniste: Alice Braddy (baba) și Maureen O Sullivan (fata). Cea dintâi este cu deosebire induioșătoare pentru noi Românii căci amintește pe marea noastră artistă națională domnișoara Marioara Ventura.

Zăpadă de vară

Printr'un instinct sigur al plăcerilor fizice ale clientelei, cinematografele dau în toate verile câte un film — câte odată chiar două — care se petrece în cel mai complect hibernal decor. Mai ales de când băiatul de prăvălie român face ski Duminica, poveștile cu zăpadă interesează populația, și filmele cu furtuni pe munți de ghiață plac. Ultimele două filme în acest sens sunt „Cursa dragostei" (Aro) și „Prima ascensiune pe Mont-Blanc" (Trianon). In primul găsim peisagii de iarnă frumoase, iar în cel de al doilea măestria fotografică forțează, la tot pasul, admirația.

D. I. SUCHIANU

Rubrica științelor tradiționale

CORESPONDENȚA

Pentru a înlesni adâncirea unor anumite teme ale doctrinelor tradiționale, și pentru a contribui la risipirea confuziilor frecvente răspândite asupra acestor doctrine—deschidem această rubrică, prin care răspundem întrebărilor tuturor acelora cari tind către o clarificare a noțiunilor pe cari le au despre „științele oculte"; tuturor acelora cari ni se adresează în legătură cu problemele multiple și complexe cari țin de domeniul acestei discipline tradiționale, le răspundem cu datele doctrinale, istorice și bibliografice pe cari le deținem, și cu o informație întotdeauna sigură și precisă; cu certitudinea unei cunoașteri autentice și directe a unor domenii de gândire nu oricui imediat accesibile, voim— în măsura în care lucrul e cu putință — să călăuzim către o dreaptă orientare spiritele ce zăbovesc în pragul „cunoașterii interzise".

BAARI

R. M. — *Ce este „magia simpatetică"? Este ea o știință tradițională?*— „Magia simpatetică" este o technică de acțiune în ordinea forțelor subtile ale naturii, prin mijlocirea unor operațiuni săvârșite — potrivit „legii corespondențelor" — asupra unor corpuri aparținând celor trei regnuri terestre; este o știință tradițională de un ordin foarte inferior, care are drept obiect, dintr'un alt punct de vedere, punerea în valoare a proprietăților oculte ale substanțelor.

BALSAMO. — *Vrăjitoria practicată la sate este o adevărată știință? Prezintă ea vreun serios pericol pentru acela ce se îndeletnicește cu ea?* — Vrăjitoria nu este decât o practică empirică, ale căruia elemente sunt constituite din datele disparate ce au putut pătrunde, din technica magică, în păturile rurale; astfel fiind, caracterul pozitiv, pe care practicile magiei îl datoresc unei întocmiri pe temeiul unor legi precise, dispare, făcând loc, în vrăjitorie, „rețetelor" și „formulelor" a căror necesitate de structură scapă ignoranței vrăjitorului, care găsește în acest material posibilitatea exercitării neîngrădite a fanteziei sale individuale. De aci chiar derivă o primă formă a primejdiilor pe cari le riscă vrăjitorul: e vorba de primejdiile cari decurg dintr'o mânuire imprudentă a agenților subtili, primejdii care se pot lesne ocoli de către aceia care cunosc legile „planului magic"; ceilalți își riscă sănătatea trupului și a minții, și chiar viața. O altă formă de primejdie se ivește, în vrăjitorie, când practica acesteia cade — așa cum prea adesceori se întâmplă — în *goëtie*, în satanism; în asemenea cazuri, pentru vrăjitor consecințele sunt teribile, cu atât mai mult cu cât ele se manifestă în special post-mortem, cu alte cuvinte într'o stare de existență în care marea majoritate se salvează prin acțiunea ritualului religios, de care vrăjitorul, însă, e în deobște „emancipat". Și ar fi de spus unele lucruri încă despre primejdiile prin care practica vrăjitoriei vatămă realmente nu numai victimele pe care le vizează ci și întreaga ambianță a acestora.

GANESHA.— Ce este „spagyrica"? *Ce tratate de medicină hermetică îmi puteți recomanda?* — „Spagyrica" sau medicina hermetică este una dintre științele tradiționale cele mai complexe. Utilizând principiile subtile ale remediilor — activate prin procedee alchimice — „spagyrica" tratează întotdeauna suportul psichic și vital al organismului, potrivit corespondențelor astrologice. De consultat pentru detalii, toată opera lui *Paracelsius* (există în traducere franceză și germană). O bună lucrare introductivă este „Medicina hermetică" a lui *Rhumélius* (Chacornac-Paris). De evitat toate contrafacerile ocultiste, antropozofice, etc.

M. B.

P. S. — *In mod cu totul excepțional, și numai în cazuri de reală gravitate, acceptăm propunerile de a rezolva, pe cale de analiză astrologică individuală, anumite probleme complicate de existență, pe cari ni le-ar pune cititorii revistei. Pentru aceasta să se trimită la redacția* Ad. Lit., *pentru* MICAEL BAARI: *numele și adresa consultantului, locul și data exactă a nașterii sale (ora, ziua, luna, anul) pe stil nou, precum și formularea precisă a întrebării la care ni se cere să răspundem. Cererile vor fi însoțite de suma de* lei 300 *(în mandat poștal).*

COPILUL PE PLAJA

— St! popa... vine mama!

ROMA

HORAȚIU

A evocat în strofe alcaice chemarea
Și strălucirea 'n aur a Romei seculare
Și-a numărat eroii și zeii ei în rare
Sonorități în luptă perpetuă cu marea

A proslăvit și steaua puternicilor Julii
Și pe-al lui August astru l'a ridicat în rândul
Divinității grele de fapte 'n plin, cu gândul
Mai repede ca sborul prin adâncimi de ulii.

A cunoscut în urmă și gloria de-a trece
Cu purpura 'nțeleptei orândueli pe sine
Ca o regină 'n aur și în polen de-albine
Prin gloatele din praful răspântiilor, rece.

L'au adorat silvanii și nimfele 'n pădure
Și i-a cântat cu naiul, îndrăgostit, Pan, versul
Și-au măsurat cu ritmul lui fauni 'n crâng mersul
Și muzele 'n grădină s'au străduit să-l fure.

Ondinele fluide și-au desgolit piciorul
Sub ochii lui albaștri ca marea și azurul,
Și vântul între frunze și-a contenit murmurul
Ca să-i asculte glasul înaripat ca norul.

Pământul însă-al Romei voia și alte forme
Și pe metope grele sau pe coloane 'nalte
Se așezau imagini strălucitoare 'n alte
Inchipuiri de cadruri trandafirii și norme

Erau la masă Bacuși și Eroși plini de grații
In vițele 'ncărcate de soare și de struguri
Lângă femei cu sânii lor mici ca niște muguri
Neliniștiți de vinul aprinselor libații.

Țâșnea Orațiu însă din totul, și-a lui fire
Senină pe de-asupra și, totuși, frământată
De purpura'n amurguri a Romei de-altă dată
Și de-apucarea zilei ce trece cu 'ndârjire.

N. DAVIDESCU

Cronica mizantropului

Mici considerațiuni

Mi-aduc aminte încă din copilărie de glumele lui Marion împotriva soacrelor. N'avea cine știe ce spirit dar avea haz prin perseverență. Se specializase în problema soacrei, deși el însuși nu se afla în condițiuni de suferință. Găsise prin urmare un subiect la care lumea e în deosebi sensibilă. Am citit mai deunăzi că o soacră a vizitat pe noră, a stat puțin pe scaun în fața ei, apoi a luat-o la bătae cu umbrela până ce a adus-o în starea de a trebui să fie internată la spital. Motivul: nu voia să divorțeze de bărbatul ei, fiul soacrei.

Iată și un caz de răzbunare ginerească autentic, de acum câțiva ani. Un ginere a hotărît să sacrifice câteva mii de lei pentru a se răzbuna în felul următor. Intr'o bună zi s'au înfățișat în poarta soacrei dricari cu dricul, care au așezat stâlpi de doliu, au rezemat coșciug de gard și-au intrat să ia pe soacra vie. Culmea este că au venit două dricuri. Nu ni se spune cum a suportat soacra această glumă.

Dar, veți întreba, de unde acest conflict real între socri și ginere? Dintr'un instinct prelungit peste termen, care împiedică pe altul. Când puii de găină se fac mari, closca îi ciupește și-i gonește ca să poată cloci alte ouă. La femee e altfel. Ne mai putând face alți copii, mama prelungește interesul pentru cei mari peste termen de vârstă. Copilul e al ei, ca un câne de rasă, ca un papagal, ca un obiect de distracție. Dacă îl însoară, face aceasta ca el să nu moară, așa precum dai canarului care cântă o cănăriță inutilă. Nu cu ginerele s'a măritat fata ci cu soacra. Freudismul poate vedea aici vreun complex, vreun incest între Iocasta și Oedip, moralmente vorbind, dar nu-i decât o maternitate prelungită fără rost, abuzivă. Firesc ar fi ca soacrele să fie solidare cu nurorile ca femei, ele sunt însă cu copiii. Socrul care nu naște copii, ține mai totdeauna cu cei tineri. Totuși nu putem neglija faptul (cu o oarecare latură sexuală) că soacra protejează pe copil dacă e băiat și-l ignorează dacă e fată. Soacra ginerelui e mai acră decât soacra fetei. Femeea matură stimează în chip excesiv pe bărbat, în care vede o complectare pierdută, și disprețuește pe femee.

■

Cine urmărește, fără să vrea chiar, sinuciderile anunțate la gazetă ajunge să facă unele considerații sociologice interesante. Copiii, țăranii, cârciumarii, oamenii mărginiți în genere, misticii din popor, se spânzură. Chestiunea este firește în legătură și cu mijloacele materiale la îndemână. Latifundiarii, plutonierii majori se împușcă cu carabina. Ofițerii se ucid cu revolverul. Femeile în genere uzează băuturile toxice. Medicii iau stupefiante în doze excesive. Marii financiari blazați sau falimentari se aruncă în ocean din aeroplan sau din transatlantic. Foștii combatanți se aruncă în aer cu dinamită. Acest procedeu îl folosesc acum și minerii. Unul s'a așezat pe o mină puternică și a ajuns la cer în formă de nour subțire, albicios.

ARISTARC

— Dacă i s'ar da fiecăruia câte o minge, n'ar mai fi încăereala asta...

REVISTE ROMÂNEŞTI

Luceafărul

(Iulie-Aug. 1935)

D. Al. Iacobescu scrie despre *Alexandru Macedonski.* Acest poet al Rondelelor, deşi a urmărit o anumită estetică în arta literară—dovadă acel fragment de roman publicat în revista „Flacăra", cu o temă ciudată şi cu viziuni de apocalips — şi cu toate că are o producţie literară nu tocmai săracă, totuşi n'a lăsat în urma lui aureola geniului. Cu toate că, după concepţia lui, poezia trebue „să cugete mai mai mult decât să cânte", poezia lui filosofică e aproape inexistentă. Desprindem din studiul d-lui Iacobescu următorul fragment, care nu e lipsit de obiectivitate: „In sufletul lui Alexandru Macedonski nu tresărea lumina unei desăvârşite inspiraţii. El căuta forma, lipsindu-se de cele mai multe ori de fond, ca să clădească în vers armonii de sunete ce închipuesc dangătul clopotelor la înmormântare, ori zugrăvind, cu sărăcie de spirit, neajunsurile vieţii, în versuri scurte, cu rimă silită şi aproape de neînţeles. Incercând toate genurile de poezie, dela satiră până la rondel, — cu imagini izbutite pe unele locuri, dar fără avânt, — desvăluie, cu deslânări supărătoare, aceiaşi nelinişte a învinsului care — după mărturisirile lui Giovanni Papini — a vrut să fie totul, ca să bage de seamă în cele din urmă că n'a putut fi nimic.

„Poezia lui Alexandru Macedonski nu e încă personală. Legăturile poetului cu lumea intelectuală a Parisului, pentru care scrie înadins un volum de versuri „Bronzes" şi o dramă la modă „Nebunul", au o puternică înrâurire asupră-i, îndemnându-l să cânte nu după cum i-ar fi pornirea inimii ci după chipul cum se impune şcoala nouă a lui Laurent Thaillade, de care caută să se apropie. Tocmai pentru aceasta, în versul românesc pe care îl dorea cât mai desăvârşit, — în ciuda uriaşei personalităţi a lui Mihail Eminescu, — Alexandru Macedonski nu se dovedeşte un meşter al formei şi, în această privinţă, nu poate fi un creator de limbă literară. El ar fi vrut să se înalţe pe culmile faimei numai prin neobosita revoltă a unui suflet îndurerat şi neînţeles. Al. Macedonski a fost, într'adevăr un idealist. El şi-a batjocorit însă singur idealul, înstrăinându-l de cărările luminoase ce se deschid şi fără vrerile omului spre culmea ce se năzare în ochii îndrăgostitului de dumnezeire".

Cele Trei Crişuri

(Mai-Iunie 1935)

Numărul acesta este închinat Restauraţiei şi Bucureştilor. Materialul este întovărăşit de multe fotografii şi stampe interesante.

Desprindem, din articolul d-lui C. Moisil despre *Bucureştii Vechi* aceste câteva date prea puţin cunoscute: „Nu se poate preciza în starea actuală a cunoştinţelor istorice dacă în adevăr a existat pe locul Bucureştilor actuali localitatea daco-romană *Pinum;* sunt însă şi alte indicii, afară de monete, despre o viaţă dacoromană aici în veacurile I-IV d. Cr. Spre sfârşitul veacului XIV-lea apar primele documente medievale, cari menţionează oraşul nostru, mai întâi sub numele de „Cetatea Dâmboviţa" şi apoi sub numele de Bucureşti.

„Cât de puternică era aceastâ cetate se poate recunoaşte după aşezarea ei în punctul cel mai tare al cursului de jos al Dâmboviţei şi după menţiunile documentelor contimporane. In orice caz era o cetate de zid, care servea nu numai ca punct strategic, dar şi ca popas sigur pentru negustorii care lucrau cu porturile dela Dunăre.

„După ce celelalte două cetăţi din regiunea sudică a Ţării Româneşti, Giurgiu şi Turnu-Măgurele, au căzut definitiv în mâna Turcilor (1417), importanţa militară şi economică a Bucureştilor a crescut foarte mult, fapt care a determinat pe Domnii ţării să-şi stabilească aici a doua capitală".

O notă succintă ne informează că „în marginea gropii comune cu No. 15 din cimitirul Rotoli, din Palermo, printre chiparoşii negri ce se înşiruesc dealungul aleii, se înalţă azi monumentul, simplu de altfel, care să spună trecătorilor şi pelerinilor că acolo, printre osemintele altor tovarăşi de mizerie şi uitare, se găsesc şi ale aceluia care, în mişcarea de deşteptare naţională a neamului românesc, a adus cea mai caldă simţire şi cea mai înaripată exprimare. Monumentul, din marmoră de Carrara, are aspectul unei stele funerare; pe soclu inscripţia simplă: *Nicolae Bălcescu.* Dedesubt sunt săpate în piatră cuvintele mişcătorului salut din urmă al scriitorului: „Cel din urmă al meu cuvânt va fi încă un imn ţie, ţara mea mult dragă".

Eroii din unele romane

D-l G. Călinescu, în subtila analiză a romanului „Logodnicul" ultima operă a distinsei scriitoare Hortensia Papadat-Bengescu, relevează „pivotarea cărţii" în jurul unui personagiu, care fie că-l chiamă Lică, fie că-l chiamă Costel, este atât în opera de faţă cât şi în altă scriere mai veche, unul şi acelaş personagiu, care, cu cât este mai magistral studiat, cu atât pare a merita mai puţin luxul de efort şi calitatea de talent, cheltuită pentru el.

Ambii aceşti eroi ai Doamnei Papadat-Bengescu sunt nişte „peşti" vulgari, cu deosebire că Costel este un „peşte excrocat", după cum îl caracterizează însuşi d. G. Călinescu. Prin ce ar putea oare să se facă interesantă o carte care pivotează în jurul unui astfel de tip, ce reiese din scrierea d-nei Papadat Bengescu, ca un „mediocru inert", nereacţionând nici într'un fel în orice situaţie l'ar mâna cursul întâmplărilor.

Se căsătoreşte cu o cocotă numai pentrucă aceasta vrea să se purifice prin căsătorie şi pentru că „gala mondenă" a lui Ninon, îi gâdilă uşor vanitatea.

După căsătorie află pe cine şi-a luat de tovarăşă şi în ce familie a intrat. O familie în care mama e bolnavă şi unchiul care o întreţine este „nenea", un unchiu care a convieţuit cu toate trei nepoatele. Nu se scandalizează însă legănându-se cu nădejdea că „unchiul" îşi va înzestra nepoata. Unchiul însă e falimentar şi Ninon n'are nici o zestre. Costel nu reacţionează. La urma urmei n'are nevoie de bani căci părinţii săi sunt provinciali cu stare.

După căsătorie, nevasta îşi reia vechea situaţie de curtezană. Costel acceptă situaţia, apoi lunecă uşor pe panta comodităţii oarbe, devenind „*logodnicul*" unei surori mai bătrâne a nevestei sale, urâtă şi casnică, în aşteptarea divorţului.

Dar, ca într'o circulaţie neordonată se întâmplă în viaţa lui tihnită de *logodnic* al concubinei sale, un „*embouteillement*". Iţele se'ncurcă. Ninon se'ntoarce acasă. Costel nu reacţionează, ci aşteaptă ca spectator neinteresat, descurcarea evenimentelor în curs. In adevăr concubina încearcă să se otrăvească, dar nu moare imediat. Evenimentele se clarifică dela sine. Căsătoria pare iminentă, alţii pregătesc deslegarea, dar destinul a hotărât astfel. Sora cea urâtă şi casnică, moare de urmările otrăvirii sale. Costel respiră uşurat. Soarta solidă şi comodă, care e singura soluţie spre care pare că năzueşte, este acum în mâinile mamei sale, care o cârmueşte sigur şi energic.

H. PAPADAT BENGESCU

Fără îndoială iubitorii de psihologie şi acei pe care-i pasionează toate aspectele personalităţii vor fi încântaţi. Dar pentru cititorii obişnuiţi, cu cât desfăşoară doamna Papadat-Bengescu mai mult talent, mai multă fineţă în analiză, mai multă frumuseţă literară, cu atât regretul este mai mare. Pentru ei, personagiile aceste pe care autoarea le analizează cu atâta amănunţime, revenind fără să se ostenească, mereu la ele este, cum zice foarte bine d. G. Călinescu, o nedumerire. Soarta lor n'are nici un înţeles, ele apar ca nişte „larve" ce nu inspiră nici un fel de sentiment, pentru că nu au nimic omenesc, nici gust de viaţă, nici iniţiativă, nici o patimă şi nici o palpitare vie. Cititorul simte un fel de jenă în faţa dezordinei haotice a vieţii lor şi nu se poate feri de o violentă antipatie împotriva lor.

Aceasta nu împiedică bine înţeles ca romanul d-nei Hortensia Papadat-Bengescu să fie printre cele mai bune opere literare ale noastre. Autoarea face să trăiască aceste biete fiinţe dezarticulate, le dă un corp, o realitate şi tocmai faptul că ele provoacă antipatia, ne sâcâie şi ne aţâţă mânia, dovedeşte talentul autoarei şi puterea sa de a însufleţi aceste personagii moi şi fără nici o culoare. Cred că reuşita unor astfel de romane este elogiul cel mai mare şi mai bine meritat al distinsei scriitoare.

Să ne deie însă voie să ne gândim cu părere de rău şi cu dorul de a regăsi din nou acel suflu poetic, acel accent pătrunzător de un adânc patetism uman, care a răsunat pentru noi, numai odată, în onoarea eroului celui mai mistuit de dorul vieţii, celui mai viu şi mai nemuritor în veşnicia lumii: „*Don Juan*".

I. S.

REVISTE STRĂINE

La Turquie Kemaliste

(Avril, 1935)

Această revistă apare la Ankara şi este publicată de Direcţiunea generală a presei din Ministerul de Interne al Turciei.

Deşi are, oarecum, un caracter de buletin oficial, totuşi acest periodic literar se prezintă cu un ales material informativ şi artistic. Fotografii documentare şi reproduceri de artă întregesc cuprinsul acestui număr.

La pagina literară găsim trei eseuri de *Ahmed Haşim*, un distins scriitor, mort de curând (în 1933). Despre el, redactorul revistei ne spune că este unul din rarele spirite pe cât de subtil, pe atât de profund, care onorează o epocă literară. Poemele sale de o bogăţie de imagini de neuitat, şi de o sensibilitate originală, n'au echivalent decât proza limpede şi vioae a poetului.

Reproducem acest mic fragment din „Spleen". Adevărat, viaţa este prea vastă pentru a fi cuprinsă într'o carte, dar este plină de reeditări. Cartea, cu toate că poartă însăşi floarea a tot ce este mai mare în natură, adică a omului ,este superioară naturii, chiar fără să aibă nevoia de a poseda infinitul său.

Inteligenţa omenească este o putere care există — nu în natură — ci pe lângă natură şi diferită de ea. Nu este aşa, că, numai prin faptul că această inteligenţă nu admiră natura, ea a creiat poezia, arhitectura, muzica, dansul şi alături de acestea, o mulţime de alte arte care fac viaţa suportabilă? Tocmai prin faptul că este cel mai pur produs al inteligenţii omeneşti, unică şi reală creatoare a tuturor bucuriilor care îndulcesc viaţa, tocmai prin acest fapt cartea este cu totul altceva decât natura, ceva mai savuros şi mai odihnitor decât ea".

Afirmaţiile sunt surprinzătoare la prima vedere. Ele cuprind însă, pe lângă crezul unui subtil poet, şi ceva adevărat.

Revue Bleue

(15 Juin 1935)

In toamna anului trecut, Persia a celebrat a mia aniversare a poetului naţional Firdousi De altfel, marele poet persan a fost comemorat în multe capitale ale Europei, cu acest prilej.

Cea mai celebră operă a lui este *Cartea Regilor*, epopee care numără peste o sută de mii de versuri. In această monumentală poemă se cântă gloria şi suferinţele rasei iraniene, în cursul luptelor sale contra Turanienilor. D. Henri Massé, scriind despre *Caracterul poetului persan Firdousi,* spune că „dominanta acestui caracter este o nobleţă perfectă. Pe când alţi poeţi se înjosesc în iubiri uneori desonorante, Firdousi rămâne pur; şi această puritate se regăseşte în opera lui cu adevărat sănătoasă, în care chiar paroxismele iubirii sunt exprimate în mod cast.

„Firdousi şi-a creiat de timpuriu un foarte înalt ideal pe care îl rezumă în aceşti termeni: „Ceia ce trebuie să cauţi, nu este fericirea, ci un renume durabil; renunţă la fericire şi înalţă-ţi numele; prin aceasta omul îşi câştigă imortalitatea, când corpul său zace în nisip".

Redăm aci, în traducere liberă, unul dintre cele mai frumoase pasagii din poema cărţii Regilor: „Grădina e plină de petale de trandafir, muntele îmbrăcat în lalele şi nard; privighetoarea plânge în boschet, şi trandafirul creşte sub plânsul ei; în noaptea sumbră, privighetoarea nu doarme, iar trandafirul se destramă sub vânt şi ploae. Văd vântul şi ploaia eşind din nor şi nu ştiu de ce narcisul e trist. Privighetoarea râde şi de fiecare dată când se pleacă pe trandafir, ea cântă.... Dar cine ştie ceiace spune privighetoarea şi ce caută sub frunzele trandafirului? Ia aminte, în revărsatul zorilor, dacă tu auzi cântecele eroice pe care le cântă privighetoarea: ea plânge moartea lui Isfendyar şi lacrimile ei sunt tot ce mai rămâne din acest erou!"

Poezia aceasta are ceva din farmecul ţesăturilor persane, ceva din arabescurile orientale ale obiectelor de artă sau ale marilor porţi boltite, prin care adie parfumul unui ţinut vechiu, asiatic, plin de taine. Acolo trăeşte acelaşi suflet persan care l-a încântat pe Firdousi, dar pe care noi, europenii, îl cunoaştem prea puţin. Poezia lui Firdousi, însă, e o artă care ne face să înţelegem farmecul acelor ţinuturi.

ALEX. CARUSSY

Cronica literară

H. SANIELEVICI, In slujba Satanei?!.. Volumul I

Voluminoasa lucrare de fiziologie comparată *La vie des mammifères et des hommes fossiles* a d-lui H. Sanielevici a trecut la noi neobservată, aşa cum se 'ntâmplă cu orice carte de gândire, dar a stârnit discuţiuni în lumea occidentală, unde a colectat laude pentru erudiţia ei şi a întâmpinat fireşte obiecţiuni, mai ales aceia că este exagerat lamarckiană. D. Sanielevici explică fenomenele biologice şi în deosebi rasele umane prin felul de alimentare. Cum s'ar zice: spune-mi ce mănânci, ca să-ţi spun cine eşti. Pe conştiinţa cu structură excesiv ştiinţifică formula aceasta o sperie prin simplitatea ei, căci ne vine greu să admitem că numai o singură cauză poate sta la temelia complexului numit rasă umană.

Oricum, d. Sanielevici pune în rândul întâi rasa dalică, a pescarilor, în al doilea pe vânători (dinarici, alpini, vest-asiatici, ost-baltici, mongoli), şi în al treilea numai pe agricultori (nordici, mediteranieni, orientali). Bine înţeles că naţiile nu se confundă cu rasele, pentru a putea să ne temem de putinţa de a intra într'o categorie inferioară, deoarece rasele se întrepătrund. Aşa de pildă nu mai departe d. Sanielevici (pe cât ni se arată) este un dinaric în vreme ce alţi membri apropiaţi ai familiei sale sunt dalici. Rasist vasăzică din punct de vedere ştiinţific, autorul şi pe drept cuvânt, este un antirasist dacă problema se pune în domeniul politic, în cadrul cel strimt al unui stat şi chiar al unei familii. Cu toată simpatia pe care ne-o stârneşte opera d-lui Sanielevici, din care mărturisim spre părerea noastră de rău că nu cunoaştem *La vie des mammifères,* nu ne putem îngădui aci s'o discutăm sub laturea ştiinţifică, întâi fiindcă această cronică nu admite decât criteriul literar şi apoi fiindcă n'avem nicio pregătire de specialitate şi e ştiut că numai laudele competente pot aduce adevărata satisfacţiune intelectuală. Ne îngăduim însă a observa un lucru. Oricâte obiecţiuni ar găsi specialistul unei teorii, valoarea ei nu stă în adevărul prin raport la numărul de cazuri verificabile ci în descoperirea unui nou punct de vedere. Antropologia lucrează cu noţiuni aşa de generale, pe un câmp atât de larg, încât omul cu intuiţia repede şi obişnuinţa de a gândi poate aduce vederi cu mult mai utile decât prudentul om de ştiinţă, lucrând în marginile faptelor, adică în raza nasului. Deşi se observă o notă de prea mare încredere în rostul de cheie universală a teoriei, explicaţiunea d-lui Sanielevici nu poate să nu intereseze pe omul de gândire. Dacă nu ne lăsăm întunecaţi de obişnuinţa unei vieţi burgheze, raportarea caracterelor psihice ale unui grup uman la alimentaţiune apare ca foarte serios întemeiată. Am văzut pe unii făcând observaţii sociologice de acest soiu pe o sferă mult mai redusă, fără ca să se mire nimeni, deşi din faptul că Germanii beau bere nu se prea poate trage cine ştie ce concluzii, fiindcă şi noi bem bere. Voim să atragem atenţiunea asupra profundei concepţiuni a d-lui Sanielevici, care nu face simple asocieri între alimentaţiune şi biologie, ci se ocupă cu desvoltarea raselor umane în raport cu alimentaţia. In lumina punctului său de vedere aşa de limpede, nu putem să nu observăm într'adevăr cât de unitară este hrana grupurilor umane. Aşa precum găina mănâncă porumb, pisica şoareci şi scatiul sământă de cânepă, popoarele în ciuda falsei imagini pe care ne-o dă oraşul, mănâncă cu obstinaţie şi cu religiositate aproape numai un singur şi acelaş aliment. De aci trebue să vină neapărat un fel determinat de a trăi. Relev în treacăt observaţiunea că pânea este o conservă. Intr'adevăr la popoare agricole ca cel român pânea nu se mănâncă decât în regiunea muntoasă şi acolo ea este hotărît o conservă fiindcă se face pentru două săptămâni şi chiar o lună. Pornită dar pe un drum foarte bine ales, opera d-lui Sanielevici este încărcată de sclipiri şi de observaţii noi şi am fi bucuroşi s'o vedem discutată şi preţuită de oameni cu mai multă pricepere decât noi.

In domeniul mult mai modest al literaturii, în afară de constatarea generală a unei gândiri în continuă tensiune, trebue să salutăm în d. Sanielevici un mare, un excepţional polemist al disciplinelor ideologice. Din acest unghiu de vedere cartea este o încântare şi un document clasic. Nu lipseşte încrederea în sine, care ajută şi ea atitudinii polemice:

„Chiar şi cei mai aleşi dintre intelectualii ţării vor rămâne *îngroziţi* în faţa următoarei afirmări: *ceea ce în mii de ani s'a făcut pentru primele trei ştiinţe; ceeace un Newton a făcut pentru astronomie, şi un Lavoiser, pentru chimie — am realizat eu singur pentru ultimele trei ştiinţe, adică pentru biologie, psihologie şi sociologie: am descoperit legile care coordonează faptele.*

Pe drumul pe care l-am deschis — felul de alimentare, şi de agonisire a hranei, ca cheie a biologiei, a antropologiei, a psihologiei şi a sociologiei — în veacurile viitoare, nu sute, ci mii de savanţi vor face cercetări, şi întreaga omenire civilizată va cunoaşte numele creatorului român Sanielevici, apărut ca prin minune în mijlocul unei culturi de un secol...

Vor rămâne îngroziţi — dar aşi pune rămăşag, că dintre intelectualii care sunt *cineva* în cultura ţării şi au deci *un obraz* de păzit, nu se va găsi *nici unul* să protesteze, să se gândească a mă ironiza şi persifla".

Fiind vorba de o operă de gândire atât de serioasă şi de o valoare intelectuală indiscutabilă, ţinând seama şi de nuanţa de ironie pe care rîndurile de mai sus o cuprind la adresa oamenilor de ştiinţă, o atare încredere este un semn de personalitate. Nu în alt ton scria Schopenhauer în prefaţa *Lumii ca voinţă şi reprezentare:*

„Nu contimporanilor mei şi nici compatrioţilor, ci umanităţii înfăţişez opera mea acum sfârşită, cu convingerea că va avea un merit, chiar dacă acest merit, aşa precum se întâmplă cu tot ce e bun pe lume, nu va fi recunoscut decât mai târziu".

Prin ironie înverşunată cu privire la savanţii de universitate, prin violenţă şi volubilitate exprimate literar, prin inventia verbală, prin talent în genere, avem de a face cu o carte incomparabilă şi mi-ar plăcea să nu greşesc alăturând unele pagini de aci de articolele de gazetă ale lui Eminescu.

Pentruca să arunci ocările asupra altora în numele propriei competenţe, fără să cazi în grotesc, trebue să ai un talent extraordinar. D. Sanielevici îl are. Citez, iată, o pagină:

„La vârsta de 60 de ani, eu, pentru cei câţiva gologani care îmi trebue ca să trăesc, încă *tot* depind de fiecare ministru de instrucţie care vine!... Ori să aştept să mă recunoască d-nii tinichigii din Occident, prinţi ai ştiinţei, care, şapte ani după ce mi-au adresat elogii superlative şi sterpe, n'au reuşit (şi nici nu *vor* — fiindcă râzând le-am dărâmat *toate* castelele lor din cărţi de joc!) să utilizeze nici una din genialele descoperiri care mişună pe fiecare din cele 750 de pagini ale operei mele biologice?!... Să iau cumva lecţii de modestie de la misterioşii îmbogăţiţii noştri comisionari ai ştiinţei, „genii" ale inflaţiei (în 1922, în Germania, o marcă poştală costa un bilion), care cu mijloace tainice se pricep să smulgă *altora* elogii şi care se *aranjează („cu umilinţă"!)* sărbătoriţi ca savanţi şi gânditori cu reputaţiune... universală?!... Parcă mai frumos este, ca pe *risc propriu* şi cu fruntea sus să priveşti ţintă în ochii contemporanilor şi să le spui tu însuţi, hotărît, ce crezi că eşti!... Şi interesul ştiinţei, şi sentimentul demnităţii, şi nevoia de a trăi, mă îndreptăţesc deopotrivă...

Un om de geniu, care se respectă adânc; care s'a războit toată viaţa, cu sine şi cu alţii, să rămâie credincios *binelui, adevărului şi frumosului;* într'o lume decadentă în care nimic nu se face fără combinaţii inavuabile — iată pe scurt povestea lui H. Sanielevici! (Nu mă tem, fii ai Sodomei, că mă veţi batjocori pentru a mea „închipuire de sine"; în sufletele voastre de popor tânăr se mai află încă un miez sănătos — chezăşie a viitorului!..)

Când vezi că mulţimea adulează pe viclenii şi palavragiii care s'au căţărat prin cele mai ordinare mijloace; pe cei care cu mituri o înşală, şi cu aparenţe mincinoase; pe cei care crud o exploatează, linguşind-o uricios; pe cei care mânuind patimile elementare ale omului, se ridică, deşi nuli, la cele mai înalte situaţii; pe cei care, periculoşi paraziţi, nu numai că nu servesc obştiei, dar îi infectează sângele — eşti înclinat să dispreţueşti pe oameni, să-i consideri maimuţe. Spre folosul creaţiei găseşti atunci pacea în tine însuţi, şi mai tare te deslipeşti de cele pieritoare... Dar încrederea în *omenire,* nimic nu te îndreptăţeşte să o pierzi (sufletul ţi-ar rămânea pustiu); ca de la omul de Heidelberg până azi, fără încetare, prin rătăciri şi ocoluri de furnică, omenirea îşi urmează drumu-i ascendent; timpul separă valorile durabile, îndelung ţesute din duh sfânt, de spumoasele glorii efemere şi plebiene (ale lutului clădiri şi ca dânsul de şubrede); cei care au fost morţi în timpul vieţii, învie după moarte, pe când din ceilalţi, mai toţi pier ca strigoii după primul cântat al cocoşilor..."

Superbie, mizantropie, oboseală, dispreţ, sarcasm, simţ de vanitate, conştiinţă limpede de chipul cum e văzut de altul, invocaţie, sublimare, împăciuire cu lumea, încredere liniştită în dreptatea vremii, nici un sentiment nu lipseşte din această pagină complexă de o mare putere literară. De altfel nici nu ne putem face idee dintr'un citat de bogăţia verbală a d-lui Sanielevici şi de marele său talent polemic. Freud e numit „Prea Spurcăciunea Sa", savanţii „şoltici", „tinichigii", „macheri", „liberţi", „salahori", „zarafi", „oameni cu ardei în dos" şi aşa mai departe. Toată cartea e plină de idei şi de sentimente, impulsivă şi repulsivă, patetică, sarcastică, de o ţâşnire naturală, inimitabilă.

G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

Un poet uitat: N. Nicoleanu

Numele poetului N. Nicoleanu este azi dat cu totul uitării. Abia dacă manualele şcolare, sau cărţile de istoria literaturii române mai amintesc de figura acestui poet.

Dela naşterea sa (la 16 Iunie 1835, în Cernatu-Săcelelor) s'au împlinit, luna trecută, o sută de ani.

Dacă opera sa poetică nu este atât de mare şi aşa de remarcabilă pentru a-i menţine mereu treaz numele la suprafaţa conştiinţei literare, trebue să-i împrospătăm memoria, la această o sută de ani dela naşterea sa, pentru sfârşitul său tragic.

N. Nicoleanu a murit nebun, în plină tinereţe şi activitate. Un poet care are un astfel de destin personal, iese desigur din banal. Dacă N. Nicoleanu n'a lăsat totuşi opere remarcabile, asta se explică, poate, şi prin stingerea lui prematură. Mort la vârsta de 36 ani — ultimii trei din viaţa sa au fost întunecaţi de tragicul proces al destrămării minţii.

Cine ştie, dacă N. Nicoleanu n'ar fi dat abia în plină maturitate examenul capacităţii şi vocaţiei sale poetice!...

Descindea dintr'o familie bine înstărită, şi se chema Neagoe Tomoşoiu. In 1848, anul turburărilor literare, familia sa a trecut în Vechiul Regat. Face liceul la Craiova, după care pleacă la studii la Paris. Revenit în ţară după trei ani, colaborează la „Românul" lui C. A. Rosetti, şi ocupă mai multe funcţii, printre care şi aceea de director al liceului internat din Iaşi.

A scris un singur volum, intitulat „Poesii de N. N." A mai colaborat la „Satyrul" lui Bogdan-Petriceicu Haşdeu, la Revista Ateneului Român, şi la alte publicaţii.

Când judecăm valoarea lui N. Nicoleanu, să nu uităm că el se numără printre cei dela începuturile literaturii noastre moderne. Faţă de aceşti precursori, în luptă cu atâtea lipsuri şi greutăţi de limbă, judecata critică trebue să-şi indulcească severitatea.

Ce este populismul?

Despre apariţia acestui nou curent în literatura franceză contimporană, se ştie foarte puţin la noi.

Curentul e nou, dar se anunţă de o fecunditate deosebită.

Gaston Rageot, unul dintre cei mai subtili scritori francezi, ocupându-se într'o cronică teatrală de piesa „Grison", prin care populismul pătrunde în teatru, face câteva scurte dar interesante consideraţii asupra esenţei noului curent literar.

Confuzia dintre naturalism şi populism nu este cu nimic justificată.

E adevărat că şi populismul, ca şi naturalismul, este în principiu realism.

Şi unul şi altul pleacă dela observarea şi pictarea vieţii celor umili.

Intre ele se interpun însă diferenţe fundamentale.

Scriitorii naturalişti au rămas simpli scriitori, fără a fi amici ai umililor. Naturaliştii n'au iubit poporul. I-au pictat mizeria, suferinţele, infirmităţile, dar nu au simpatizat esenţial cu umilii, şi obidiţii soartei.

In această atitudine faţă de popor se arată originalitatea populismului.

Şcoala populistă studiază poporul, dar îl pictează cu simpatie şi fraternitate.

Temele obişnuite ale naturalismului, vrea să le reinoiască prin căldură şi poezie. Pitorescul intră într'o măsură largă şi hotărîtoare, devine un element de noutate şi prospeţime verbală şi succes. Limbagiul este utilizat în toată bogăţia nuanţelor sale infinite.

Esenţa populismului este deci ceva cu totul nou, care va garanta fecunditatea acestui curent literar de mari perspective.

Trebuie să fie copiii fericiţi?...

D-l F. Aderca, într'un articol din „Adevărul" politic, intitulat „Arta de a fi tată" citează cazul unui fiu de preot care, rămânând repetent în cursul superior a fost crunt bătut cu biciul de tatăl său şi ţinut la grajd, în cea mai abjectă mizerie. Urmarea: băiatul şi-a trecut examenele, a intrat la Universitate şi a devenit un avocat bun, cu stare şi vază, într'un mic orăşel de provincie. Cazul trebue să fie mult mai general decât se crede, iar părerea foarte răspândită, mai ales la noi în ţară, este că o copilărie fericită pregăteşte oameni moi şi nedestoinici în lupta pentru viaţă. Pesimiştii socot că în lumea aceasta dură şi materializată, un om care a avut o copilărie fericită este un om pierdut. Şi nu odată oameni obişnuiţi mi-au mărturisit că, dacă nu ar fi avut o copilărie chinuită şi nu ar fi gustat din durerile unor bătăi zilnice de la părinţi, nu ar fi eşit oamenii care sânt. Nu, nu la fericirea copiilor trebue să ne gândim, ci la munca aspră şi severă disciplină dacă vrem să creăm caractere, se repetă zilnic de oameni pe care, dacă nu i-aş cunoaşte, aş putea să-i cred.

De obiceiu astfel vorbesc toţi părinţii, care se miră apoi cum din nişte oameni ca ei, care n'au făcut cine ştie ce păcate, pot eşi uneori copiii denaturaţi şi tinerii depravaţi, care sunt propria lor progenitură. Ei argumentează, cu tot felul de exemple, că numai mizeria şi suferinţa au creiat oamenii mari, talentele şi geniile, pentru a-şi justifica purtarea de un despotism capricios şi sălbatec până la cruzime faţă de copiii lor.

„Bătaie, daţi-i bătaie până la sânge", am auzit adesea zicându-se în cancelariile şcolilor de către părinţi. Sau: „să înveţe că de nu, îl omor"... Dascălii sunt şi ei în mare parte convinşi că „bătaia e cea mai bună metodă de învăţat, de pildă, aritmetica..

„Vreau să-l fac om!", zicea odată un profesor bătrânel, unui părinte care venise să reclame că acesta s'ar fi repezit să dea o palmă fiului său, elev în clasa VI-a, fiindcă a venit cu „freză" la şcoală... „L'am bătut părinteşte, ar trebui să-mi mulţumeşti. Este un general care m'a rugat să bat pe fiu-său", se desvinovăţea bătrânelul.

După o experienţă îndelungată am ajuns însă, să cred, că a face „un om" dintr'un copil, nu este chiar atât de simplu. Dacă „bătaia" ar fi mijlocul miraculos de a creia „oameni" şi „caractere", apoi ţara noastră ar trebui să fie mai fericită decât Sparta, în această privinţă. Copilăria chinuită de tot felul de mizerii, de lipsuri şi pe deasupra umilinţi, tiranie sălbatica, severitate şi muncă excesivă nu poate fi, după cele mai elementare cunoştinţi şi după bunul simţ, condiţia cea mai favorabilă unei formări desăvârşite a copilului.

Chiar dacă unii oameni înzestraţi superior, învingând grozăviile unei copilării mizerabile şi mai ales nefericite, ajung să realizeze o operă mare, nu se poate ca această soartă să nu aibă un răsunet într'un fel sau în altul în sufletul lor de mai târziu şi în opera lor.

Cine ştie dacă Napoleon ar mai fi fost atât de snob şi de războinic, dacă nu ar fi trecut prin mizeriile şi umilinţele unei copilării de băiat sărac. Dacă ar fi fost pus în condiţii materiale bune şi ar fi fost fericit în copilărie şi tinereţe, ar fi fost mai bine pentru omenire, chiar dacă nu ar fi ajuns ceiace a ajuns.

Elementul de cruzime practică şi teoretică a multor oameni însemnaţi se datorează fără îndoială unei porniri de revanşă împotriva lumii, care i-a chinuit şi i-a umilit în copilărie şi în tinereţe, chiar atunci când ei nu-şi dau seama lucid de acest motiv al voinţii şi acţiunii lor.

A face pe copii nefericiţi este şi mai uşor de cât a-i face fericiţi. Mijloacele şi metodele pentru a-i face nefericiţi au fost, slavă Domnului, perfecţionate de mai multe generaţii de experţi în educaţie. Şi dacă ar fi adevărat că aceasta e metoda cea mai bună, geniile ar umplea cărările ca ciupercile.

Deci, dacă mă îndoesc de desăvârşirea artei d-lui F. Aderca în funcţiunea sa de tată, după cele ce ne povesteşte că ar fi legăturile sale cu Marcel, le prefer totuşi, am mai multă încredere în eficacitatea lor decât în sălbateca şi brutala corecţie aplicată de preot fiului său. Mărturisesc că nu aş vrea, Doamne fereşte, să fiu vreodată în puterea avocatului din micul orăşel de provincie, eşit diplomat după o asemenea metodă de formare!... — IS. SD.

Portret din 1900

„Am trăit pentru Artă. Mi se pare că voiu muri tot din cauza ei, căci, acum, a sosit marea oboseală..."

Acestea sunt cuvinte din volumul de amintiri al Féliei Litvinne, divina Isolda, neuitata interpretă a eroinei, cu inima mândră şi glasul patetic, de la Bayreuth. In volumul său de amintiri se deapănă firul unei cariere lungi şi pline ale aceleia care a avut, în epoca din jurul lui 1900, vocea cea mai sublimă şi mai suavă din lume.

Tatăl său era rus, mama sa canadiană, ea însăşi este însă franceză prin căsătorie. O chema Marie-Jeanne, în familie i se zicea Fanny, nume pe care nu-l putea suferi. Primul ei director de teatru a botezat-o Felia şi cu acest nume a rămas până azi.

Ca toate familiile cu dare de mână din Rusia, Félia a călătorit în copilăria ei din oraş în oraş, în lumea artelor şi a snobilor, până ce s'au aşezat cu toţii pentru mai multă vreme în Italia, unde mama sa a murit. Félia avea patrusprezece ani. Sora ei mai mare, Celine, care avea 26 de ani şi studiase canto cu cei mai mari maeştri italieni se decide să intre în teatru la Paris şi astfel Felie vine în patria sa de adopţiune.

Din cauza unei munci intense, Céline îşi pierde iremediabil splendida ei voce de aur.

Dar mica Félie îi ia îndată locul, căci mulţumită atmosferei din micul apartament în care familia ei se instalase şi în care profesori inteligenţi şi oameni de mare influenţă luaseră sub ocrotirea lor pe tinerele slave, la şaisprezece ani debutează la un concert din sala Pleyel, apoi în acelaş an în sala Erard. Inceputurile carierei sale sunt grele, ca toate începuturile, până ce directorul teatrului Italian, descopere calităţile şi resursele, posibilităţile infinite ale vocii sale. Félia are 18 ani când este angajată la teatru pentru întâia oară. Fină, veselă, drăguţă, intră curajoasă în carieră.

Numele de Litvinne, neînsemnat pe primele afişe, devine numele unei artiste cu renume.

La douăzeci şi doi de ani, succese îmbătătoare în Bruxelles, Paris, Milan, Roma, Veneţia, au consacrat-o între stelele de mărimea întâi. După ce a mai cântat o stagiune la Opera din Paris a mai făcut un turneu în Europa şi apoi s'a reintors la Petersburg, unde i s'a făcut o primire fantastică.

FÉLIA LITVINE

La întoarcerea din Petersburg s'a închis câtăva vreme în apartamentul său din Paris, unde nu a primit decât puţini prieteni intimi.

In 1893, s'a măritat. Doi ani de zile nu a mai reapărut pe scenă, dar a continuat să-şi lucreze vocea cu pasiune, iar în 1895 şi-a dat măsura talentului său extraordinar în muzica wagneriană, aproape ignorată pe atunci în Franţa. In această sublimă perioadă wagneriană, adeseori artista se refugia la Paris, intra în viaţa normală şi atmosfera caldă şi intimă a unui cămin fericit.

„Iubirea ideală, suprapământească am cântat'o din tot sufletul meu pe scenă e, scrie sea. Şi scânteia ei m'a atins şi pe mine în viaţă".

In 1900, gloria Féliei Litvinne este în plină strălucire. In Rusia unde se duse din ordinul Împăratului, ca „Solistă a Majestăţii Sale", cea mai mare onoare pe acele vremuri, e primită ca o suverană şi trăeşte în fastul orbitor al curţii imperiale ca la ea acasă.

Londra, Berlinul, Monte-Carlo o primesc cu admiraţia cea mai pură şi e consacrată ca interpreta cea mai genială din vremurile acele, interpreta divină a tuturor rolurilor din operele mari, fiecare rol fiind cântat în limba sa, căci ea posedea la perfecţiune limbile rusă, germană, franceză şi italiană. La reprezentaţiile sale la Opera din Paris, vin spectatori din toată lumea. In Franţa a cântat în toate oraşele până în cele mai neînsemnate centre provinciale. A cântat şi la noi în Bucureşti în această epocă magnifică a vieţii sale, care e evocată cu o profundă emoţie în cartea sa de amintiri.

Tocmai în anul când trebuia să facă un turneu în Rusia, cu marele şef de orchestră Kussewitzki, când era gata să pună pe şantier măreţul vas care trebuia să scoboare Volga cu trupa, soliştii şi coriştii săi, izbucni marele războiu.

Nu se mai dădeau concerte, contractele sale erau toate reziliate, subvenţia de solistă a curţii imperială tăiată, marea artistă se vede nevoită a se gândi la ziua de mâne. Ca să trăiască şi-a vândut bijuteriile, şi a început să dea lecţii de canto. Războiul se prelungea şi artista n'a mai cântat în public decât pentru concerte de binefacere şi pe front, pentru soldaţii francezi şi ruşi.

„Vocea nu mai era a mea, scrie în cartea sa. Ea s'a pierdut încetul cu încetul, căci cântam pe o vreme cu 5 grade temperatură, în rochie de crêpe de chine, decoltată. Draperiile albe şi roşii pe care le adăogam ca să figurez drapelul, nu-mi încălzeau decât sufletul".

Splendida voce de aur nu a putut rezista. Ea s-a stins deşi a rămas pură până la ultimul său recital, dat în sala Gaveau, la 1924. Azi, retrasă în liniştea unui apartament din Auteuil, divina Litvinne nu mai cântă niciodată. Dar pune la patefon câteva discuri din alte vremuri pentru câţiva privilegiaţi. Vocea, minunea ei de voce, s'a istovit în oboseală, se va măcina desigur şi ceara de pe discuri, mâncată şi ea de vremuri, măcinată încetul cu încetul... Astfel trec toate...

Centenarul „Unei nopţi de Mai"

Comedia Franceză a celebrat în matineurile sale data aceasta, devenită faimoasă în literatura franceză, dispunând ca artistele cele mai renumite drapate în hlamide albe, cu braţul întins în poze de statuie şi glasul declamator să recite: „Poete, prends ton luth"... Cea mai frumoasă celebrare a acestei date a fost însă expoziţia întocmită de Marty, în însăşi casa în care a fost scris ilustrul poem, Rue de Grenelle, 59. Marty care e tot atât de poet în arta sa de pictor, pe cât a fost Musset de fin desinator în arta sa de mare liric.

A. E. Marty a combinat expoziţia celor 200 aquarele ale sale, cu amintirilepreţioase despre Musset, amintiri de familie, manuscrise şi desenuri de Musset, foarte puţin cunoscute, ediţii rare, interpretări ale poemelor, amintiri de la prieteni, toate adunate de societatea Alfred de Musset.

Aquarelele lui Marty sunt în mare parte încântătoare şi ingenioase capo d'opere de interpretare a Poeziilor, Proverbelor şi Comediilor nemuritorului poet veşnic tânăr, compuse pentru ediţiile Piazza. In toată luna Mai, Parizienii au vizitat această delicioasă expoziţie în sălile simpatice, aranjate cu un gust impecabil, într'o caldă intimitate care face să aibă caracterul unei case de prieteni, pe a cărei uşă aşteaptă să apară acel care deşi a murit, este mai viu de cât oricând, în toată splendoarea tinereţii sale, „Le Prince Phosphore de Coeur Volant", cum îi zicea Madame Jaubert.

Geniul său de autor dramatic este mai viu, mai modern şi mai admirat decât oricând. Succesul teatrului „Petite Scène" se datoreşte mai ales pieselor „On ne badine pas avec l'amour" şi „Spectacle dans un fauteuil".

Noua trupă „Cerceau" a debutat în iarna aceasta cu delicioasa piesă „La coupe et les Lèvres" care nu fusese încă pusă în scenă şi care i-a adus de la prima reprezentaţie un succes însemnat.

La Comedia Franceză, în serile consacrate cu pietate lui Musset, a rămas, mai ales în amintirea spectatorilor „A quoi rèvent les jeunes Filles" atât de graţios încadrată de decorurile lui Marie Laurencin.

Aquarelele şi desenurile lui Marty au darul, însă, de a reda impresia adevărat magică de a fi prins şi redat visurile şi viziunile imaginate de cititor la citirea poemelor lui Musset.

El este şi azi deci poetul tinereţei. Eroii săi sunt, cu Fabrice del Dongo din Chartreuse a lui Stendhal, cei mai noi şi mai apropiaţi de sufletul tineretului dintre toţi eroii renumiţi de altă dată. Gerard d'Houville, fiica poetului Hérédia, povesteşte că a fost cu adevărat înamorată de Musset, iar fiul ei i-a mărturisit la rândul său că l'a iubit ca pe un adevărat camarad, mai prezent de cât oricare altul din cei pe care îi frequenta în realitate. Autorii care scriu cu naturaleţa şi prospeţimea geniilor impresiile adânci din sufletul lor în acelaş timp elementar şi complicat, creând personagii adevărate şi autentic tinere, nu se pot demoda. căci oricare ar fi înfăţişarea pe care o impune moda timpului, tinereţea este întotdeauna aceiaşi. Poate că şi în zilele de azi, în nopţile de Mai, o Muză plutind în lumina palidă şi în valurile azurului nocturn, ca în aquarela lui Marty care ilustrează poemul lui Musset, va fi bătut în geamul vreunui poet a cărui glorie se va sărbători peste o sută de ani.

Ideia de latinitate a Germani

Problema raportului dintre ceia ce este german şi spiritul latin, este una din cele mai discutate în Germania de azi. Discuţiile au început încă din 1915, cu cartea lui Richard al cărei titlu era: „Renaşterea, calamitatea culturii germane". In acea carte Benz se sileşte să dovedească „înlănţuirea" artei germane, de către humanismul Renaşterii Italienilor şi conruperea istoriei literare germane prin clasicii vechi. E drept că în 1916, un pedagog curagios se ridică împotriva unor ast-fel de exagerări şi combate abdicarea antichităţii. Acesta este Hildebert Bacum care în lucrarea sa: „Inţelesul formării humaniste" dovedeşte că nu se poate concepe cugetare naţională germană dacă se face abstracţie de humanism.

Mulţi dintre „italianizanţii" şi mai ales dintre „hispaniştii" germani au studiat latinitatea şi germanismul plecând de la specialitatea lor însăşi, dar de cele mai multe ori, vorbindu-se de Latinitate şi de Renaştere, scriitorii şi cititorii germani se gândesc la Franţa şi nu la alte ţări neolatine.

De după războiu încoace, 1922 şi 1928, se studiază în Germania mai mult clasicii, de unde înainte romanticii aveau precădere. Dar adevăratul domeniu al discuţiilor pe această temă, este acel al civilizaţiei, Kulturkunde, Nationenkunde şi Wesenkunde sau studiul caracterelor, în care se caută a se scoate la iveală particularităţile durabile ale diferitelor popoare, în ceia ce priveşte caracterul specific al vieţii lor şi al operelor lor culturale. Precursori în aceste studii au fost W. Wundt în cartea sa „Naţiunile şi Filosofia lor", precum Max Scheler în consideraţiile sale sociologice. Aceşti doi gânditori germani au desemnat cu mult relief trăsăturile latine fundamentale ale spiritualităţii franceze, deşi nu i-au opus pe cea germană ca fundamental opusă.

Dar în 1927 apare cartea lui Eduard Wechsler. „Esprit und Geist", în care în locul clarităţii şi măsurii lui Wundt şi Scheler, începe acea încurcătură şi deformare, care nu e altceva de cât o continuare a psihozei războiului şi în care german şi francez se opun unul altuia ca alb şi negru şi în care dacă latinitatea nu este în totul cauza ponegririi francezului, ea este de sigur în mare parte. El nu se leapădă însă de toată antichitatea. Lăsând Latinilor pe Romanii rigizi şi superficiali, Germanii şi-au apropiat pe Greci cu o comprehensiune intimă şi singura care se potriveşte.

Ernst Curtius, în dorinţa sa de a reacţiona împotriva lui Wechsler şi a dărâma zidul ridicat de acesta între Franţa şi Germania, merge prea departe în prima carte a sa „Les Pionniers dela France Nouvelle". In adevăr el neglijează tradiţia clasică latină a francezilor şi dovedeşte o puternică tendinţă de a pune accentul pe elementele galice şi celtice din caracterul popular francez.

Dar revine asupra acestei tendinţe, în culegerea sa: „L'Esprit Français dans l'Europe nouvelle" în care latinitatea e prezentată ca elementul dominant al bogatului amestec din care s'a alcătuit caracterul francez.

Asemeni şi în aşa intitulatul „Manuel de France", din 1930, în care 17 specialişti tratează diferitele ramuri ale civilizaţiei franceze, ca şi în spirituala convorbire „Dieu est-il Français" a lui Frederich Sieburg, latinitatea este punctul central.

Această privire asupra modului în care decurgeau discuţiile pe o temă arzătoare „înainte de Potop" adică înainte de nazism, este foarte edificatoare, pentru cei ce nu-şi dau încă seamă de prăpădul spre care împinge lumea lui Hitler şi obscurantismul său.

EA. — Iar tu, dragă, ia un taxi.

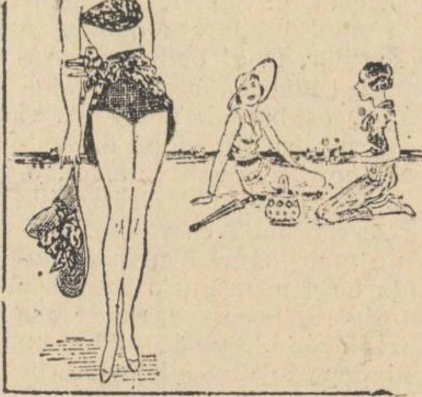
— Nu luaţi un bilet de concert în scop de binefacere?
— In folosul cui?
— Pentru acoperirea deficitului rămas dela concertul anterior...

— Vezi tipul acela? E bărbatul cel mai bine îmbrăcat din Bucureşti.

— Unde fuge lumea asta?
— Profesorul de înot a căzut în apă.

— Ce-ar spune oare bărbatu-meu, dacă m'ar vedea aşa.
— Şi-ar petrece vacanţele lângă tine...

„ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 764
Duminică 28 Iulie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Radicalizarea intelectualilor

Așezată la un interstițiu istoric de unică importanță, conștiința europeană este nevoită să treacă printr'o criză generală de revizuiri. Vechile alfabete culturale, enciclopedia elementară a civilizației, trebuesc primenite și controlate după ce, în prealabil, fuseseră puse în îndoială de inteligența realităților. Puține au fost epocile în istorie care să aibă o asemenea dureroasă onoare și un șantier de activitate mai mare decât acel pe care îl oferă, îl impune și îl reclamă cea actuală. Lăcomia spiritului uman care nu-și găsește hrana decât în esențialitățile ultime este în sfârșit satisfăcută, în acest crepuscul vijelios al Noțiunilor. Altarele cele mai ferecate, criptele cele mai profunde au fost violate de spiritul nostru ca o invazie de sans-culoți și lăsate pustii. Sântem o epocă fără stare civilă, fără legitimație istorică. Conștiința noastră este singură cu sine însăși, după ce a distrus toate instanțele, arbitrii istorici și legăturile care ne înăbușeau. Asemeni ucenicului vrăjitor sântem deopotrivă seduși și înspăimântați în fața acestei sarabande a ficțiunilor descătușate și pe care trebue să ne grăbim să le punem la loc.

In asemenea condițiuni se înțelege ce rol fără seamăn pot, și trebue să-l joace în epoca noastră intelectualii. Profesioniști ai gândului și ai interpretărilor, ei se regăsesc necesarmente în fruntea unei omeniri care trebue să gândească toate din nou și să interpreteze obscuritățile propriei sale vremi, confuză și impenetrabilă. Și fapt este că niciodată ei n'au fost mai solicitați decât astăzi, mai chemați în toate părțile de o omenire asvârlită în haos. S'ar părea însă și nu mă pot împiedeca de a-mi exprima încă odată revoltata mea surprindere, s'ar părea însă că celor pe care ne-am obișnuit să-i numim intelectuali, această situație nu le convine, și că o regretă pe cea anterioară. Și totuși acum sunt puși în fruntea treburilor umane, și până de curând erau păstrați la cutie ca niște specimene rare, cu o activitate meritorie dar nu tocmai indispensabilă.

Am asistat astfel la o întreagă demonstrație împotriva vremilor acestora barbare care tubură tihnele și ațipirile și care impun o muncă și o responsabilitate desigur prea grele pentru niște paznici oțioși și, ca să nu ne ascundem, indiferenți. Ridicați la ranguri supreme în conducerea omenirii, chemați la magistraturi revoluționare, intelectualii au ezitat, ca și cum într'adevăr preferau vechea lor atribuție de custozi somnolenți ai muzeelor prăfuite.

Pentru justificarea lor au lansat atunci, și mai susțin și astăzi dar cu greu, calomnioasa teorie după care în vremea aceasta spiritul ar suferi o **capitis diminutio,** și ar fi forțat să intre în slujba politicii și a măruntelor sale preocupări. Pe jumătate obtuzi, pe jumătate de rea credință, ei într'adevăr nu vroiau să răspundă injoncțiunilor istorice decât prin acest refuz și prin această exasperantă imbecilitate a intangibilității spiritului. Ei nu vedeau că ori ceiace numesc ei politica este cu totul altceva decât o ceartă între diferite partide pentru atribuțiile gospodăriei sociale, ori atunci nu este vorba de a intra în politică. Nu li se cerea și nu se cere nimănui să-și dea un vot și să se pronunțe într'o chestiune mai mult sau mai puțin electorală sau dacă vreți politică. Ci li se impunea să ia parte la o desbatere în care se pregătește istoria și cadrele viitoare ale umanității. Li se pretindea să fie prezenți la această reorganizare generală a universului și la rezolvarea problemei esențiale a năzuințelor umane. Că aceasta putea lua și aspectul formal al vechii politici, de care se pretindeau în mod necesar detașați, aceasta se poate. Dar ei trebuiau să ia seama și să străvadă sub aparențe sensul adevărat al procesului în curs. Acest proces este cel mai vechiu al umanității, este sinteza evoluției sale dureroase și frământate: este suma întrebărilor umane. Dela acesta intelectualii nu pot lipsi. Le reclamă prezența, dubla lor calitate de oameni și de gânditori. Oamenii aveau să participe la conflictele intereselor imediate. Gânditorii trebuiau să servească cauza idealului precum și cea a dreptății istorice.

După ce a trecut primul proces de conștiință, accelerat de iminența luptelor sociale și de presiunea neașteptată a reacțiunii, intelectualii europeni, în marea lor majoritate, s'au purtat așa cum îi obliga cea mai elementară morală a funcțiunii lor, socială și istorică.

In Germania dictatura hitleristă avusese de luptat și împotriva unanimității intelectualilor. Mai deunăzi în Franța am avut iarăși o demonstrație după care s'a putut vedea că și acolo intelectualii întemeiază un front activ în lupta care se dă. In Anglia, în America și ori unde lupta poate fi și o discuție, pretutindeni vedem aceiași raliere, aceiași înrolare a intelectualilor în armatele războiului social.

Până acuma însă se credea că singura datorie a lor este participarea. Se cerea intelectualilor să intre în luptă indiferent unde i-ar mâna înclinația. Dar acum se vede net că este vorba de altceva. In așa zisa politică, intelectualul, **ca intelectual** trebue să se regăsească nedesmințit lângă proletariat. Alianța este accidentală și, pentru a vorbi în termeni politici și adecvați, este un cartel de scopuri. Ii reunește necesitatea acelorași revendicări. Cauzele însă sunt diferite. Pe când proletariatul își caută eliberarea sa socială, intelectualii sunt conduși de misiunea lor elementară. Ei vin lângă proletariat fie pentru salvgardarea idealurilor, fie mânați de onestitatea cercetărilor lor critice. In cele ce urmează vom vedea evoluția logică a acestor două imperative.

KYO

Mina Byck Wepper — Panou decorativ

DIN VIAȚĂ... ȘI DIN CĂRȚI

Creangă și metoda socratică

In „Adevărul literar", cu data de 12 Mai a. c., la „Cronica mizantropului", am citit cu haz — întristându-ne totuși de metoda socratică, aplicată cu vădit insucces de profesorul Strabon Ionescu — o lecție de geografie despre România. Intristarea a venit, pentru că d-nul Aristarc spunea că „totul este autentic".

Toți, care sunt profesori, știu la ce neplăceri se poate ajunge cu „metoda socratică", preconizată astăzi cu voiciune în învățământ.

S'ar părea că cercetările actuale pedagogice, cu bogate rezultate în domeniul psihologiei elevului, nu prea au răsunet în acest sistem de predare.

Insă acum 52 de ani, în 1883, când nu se știa de atâtea sisteme, tactul pedagogic înăscut al lui Creangă îl ajută să ție, la școala dela Păcurari—Iași, o lecție la clasa II-a despre pronume.

In revista „Ion Creangă", anul 1909, ni se povestesc următoarele de martorul ocular Mihai Lupescu, pe atunci elev la Școala normală din Iași:

„Când Creangă preda o lecție, era în clasă liniște deplină. Copiii erau atât de atenți, încât îi urmăreau până și mișcările buzelor.

Regula o scoase din exemple și, după ce făcu pe școlari să priceapă că pronumele are trei fețe sau persoane, spre a se încredința dacă elevii l-au priceput, întrebă pe unul din școlari, un băețel deștept și frumușel.

— Dimitriule, ce face mămuță-ta?

— Mama coase cămeși pentru mine, Domnule.

— Spune-mi, Dimitriule, care-i persoana I-a, când ai spus asta?

— Eu, Domnule.

— Pentru ce?

— Pentru că eu am vorbit.

— Care-i persoana II-a?

— Mata, Domnule.

— Pentru ce?

— Pentru că eu cu mata am vorbit.

— Și care-i persoana III-a?

— Mama, Domnule.

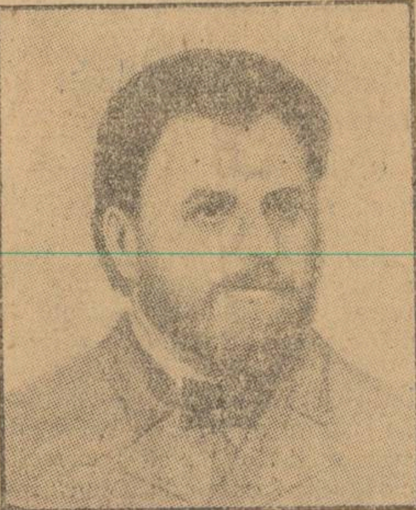
— Pentru ce?

— Pentru că despre dânsa am vorbit amândoi.

— Bine, Dimitriule, văd că parcă ai priceput despre ce-am vorbit; ia întreabă-mă amu și tu pe mine să mă încredințez și mai bine, priceput am fost? Intreabă-mă așa cum te-am întrebat eu.

Băetul stătu puțin pe gânduri — așa-i învățase Creangă „întâiu să se gândească și pe urmă să vorbească", și apoi puse lui Creangă următoarea întrebare:

— Domnule, ce face cucoana matale?

ION CREANGĂ

Ochii lui Creangă se umplură de lacrimi; cu glasul înecat în plâns, spuse băiatului:

— Hei!.... măi țâcă!... cucoana mea o fi amu în pumn de țărnă!

„Și nu mai putu vorbi".

Noi tinerii...

E un adevăr recunoscut: antagonismul dintre două generații. Și literatura e bogată în astfel de subiecte. Nu mai departe „Părinți și copii" de Ivan Turgheniev.

In vremi ca ale noastre, contrastul între generația de eri și cea de azi e cu mult mai izbitor și vina acestui conflict acut stă în motive complexe, care ar forma o bogată expunere sociologică — ceia ce nu e locul să facem.

Ca întotdeauna generația de eri condamnă generația de azi, învinuind tineretul de rătăcire, de pierdere de timp, de lipsă de idealism — căutând fiecare să dobândească un loc mai bun în administrația statului, etc.

Dacă e o parte de adevăr aci, lucrurile nu sânt chiar atât de tragice și o vizită, într'o dimineață, la Biblioteca Academiei Române, va dovedi contrariul. Se va vedea în sala de lectură, acum în vreme de vacanță, tineri și tinere, care au terminat studiile universitare de 4—5 ani și mai bine și care lucrează de dragul de a se desăvârși prin muncă științifică și cugetare.

E o teamă în sufletele acestea tinere de moartea spirituală, de inactivitatea în care se complac mulți, după ce au luat o diplomă academică.

Intrebând pe un cititor sau o cititoare din Biblioteca Academiei Române — din categoria celor cu studiile universitare complete — de ce mai lucrează, îți va răspunde senin și convins: „Ce să fac altceva mai bun: Mi-e frică să pierd bunul obiceiu de a lucra".

Acum câtăva vreme, am întâlnit o fostă colegă de Universitate, cetind la Academie cu interes. Știam că o ducea greu, după terminarea studiilor, că lucrase cu 1500 lei pe lună la un atelier de fotografiat. Se mulțumea cu ce găsise să lucreze, așa cum fac parte din studentele americane, care ziua merg la cursuri, iar noaptea sunt chelnărițe în restaurante, sau muncesc cum pot.

Colega mea e funcționară acum la o instituție a Statului, cu salariu de 2400 lei lunar, dar e mulțumită că poate munci și vine în fiecare Luni dimineață, când nu se duce la slujbă, să citească „câte o carte", să mai invețe ceva frumos.

Hotărit lucru: n'au pierit idealiștii și numai cu ei se ține un neam.

Odată o profesoară distinsă, din generația de eri, spunea cu părere de rău despre tineretul de acum: „Niciodată și nici o generație n'a râs mai mult ca cea de astăzi!".

Da, e un prisos de viață și energie.

MARIA I. DUMITRESCU

TABLETE

Se zbate în marea depărtare aripa luntrii, ca o pasăre albă. Un cârmaci dibaci mână pânzele ascuțite, întoarse de vânt și strecurate prin el pieziș. E vechea luntre latină cu fundul rotund ca o coajă de nucă și ca o scoică, din care un om potrivea nevăzut pe marginea vântului o margine de velă, înălțată pe o sfoară de zmeu.

O urmăresc cu luneta biruind de câte câteva ori pe minut orizontala, legănată, culcată pe dreapta și pe stânga și câteodată scufundată. Anume coincidentă cu lumina face să se topească pânzele și luntrea și să i se stingă desenul din orizont. Din loc în loc răscolirea văzduhului mai iute sau a talazului ivit în neștire, e dejucată de luntrașul atent la svâcneala celor doi tovarăși de imensitate, marea și aerul, care se lovesc și se mângâe unul pe altul. Pe firul care le unește și le separă ca un păinjeniș iluzoriu, el trebuie să străbată teafăr elementele nesfârșite, pândite din ceruri și din fundurile de jos. Inainte de amurg barca lui și-a pus de gând să ajungă la Tuzla, de unde noaptea un ochi de foc sclipește cu intermitență pentru orientarea vapoarelor în drum.

Cârduri de porumbiei de mare însoțesc diagonala lumii, totdeauna câte 4, câte 6, câte 8, totdeauna părechi, ca fluturii nedespărțiți. Alegând cărarea din toate cea mai lungă și mai depărtată de țărm, zborul lor încet nu se va putea opri poate toată noaptea, dacă într'adevăr aceste zburătoare fără cuiburi se opresc vreodată într'altă parte decât marea și au de împărtășit cu uscatul vre-o legătură și vre-un sentiment.

O pasăre verde, care își poartă culorile lucii de papagal cu un cioc lung, ascuțit și drept, figurează notele ilustrate ale portativului sârmelor de telegraf. Mai mult schelet decât carne subt fulgii și penele metalizate, viața ei, necunoscută ca și numele ei, se rostește înflăcărată și voluntară prin ochii încruntați, din care contemplarea și admirația lipsesc. Opiniunea ei despre oameni și lucruri este făcută și definitivă. Nu-i emoționată nici de șuierul și vitessa locomotivei nici de spectacolul marelui pustiu al pădurilor aquatice de salcii și răchite, pe de-asupra cărora călătorește stolul neisprăvit al berzelor, îmbrobodite în aripi cu dantelă. O nobilă adunare dintr'un ostrov a cocorilor înalți în zaua penelor cenușie și descălecați parcă din spinările unei herghelii care paște mai departe, este pentru căutătura lor aprigă ceva obicinuit și poate că plicticos, ca garda imperială a unui Suveran indiferent la aspecte.

Pământul acestei țări de peste Danubiu pare să fi fost locuit de un popor de statui, cu cirezi și turme de calcar și că cimitirul generațiilor lui numeroase și compacte i-a dat țărâna lui albă, putregaiul lui våros și osemintele împietrite. Copita calului sună pe drumurile de tibișir, ca și cum ar lovi în sarcofage, cisterne și subterane. O vegetație aspră și coriace, cu frunzele de zinc și floarea calcinată, învelește cu o lână încâlcită, pitică pleșuvia teritoriului de zgură albă. Praful se stârnește, bucuros că inviază măcar, la pasul târât al tărlei, trezit din profunzimile miilor de ani, descompuși ca un scrum...

T. ARGHEZI

Din literatura chineză

La plecarea unui prieten

Boala mă desparte de lume; știrea plecării tale mă găsește în pat și mă 'ntristează.

Adio, prietene scump, nu pot să te 'nsoțesc în port, dar copacii de pe cele două maluri îți vor spune gândurile mele!

Noapte ploioasă de toamnă

Asemeni unui sbor de săgeți, vântul străbate perdelele.

Ploaia rece cade pieziș și răsună ca gongul păzitorilor de noapte.

Cu pieptul înghețat, culcată pe perne, nu pot s'adorm.

Rărunchii și ficatul le simt grele ca plumbul. Lacrimile mă podidesc.

Clătinatul bambușilor e tot așa de 'ntristător ca și toamna.

Ploaia, de pe coperiș curge șiroae pe flori. Când oare se va sfârși această noapte?

Singură în întunerec, pierdută în frigul ce crește, mă simt copleșită de-o nesfârșită tristețe.

Câte odată, inima parcă mi se sparge în țăndări.

Sunt tot așa de slabă și de subțire ca o tulpină de bambus.

Rărunchii mi-i simt ca niște sfori care se răsucesc și se 'nnoadă.

Cum aș putea să scap de această neliniște?

Fereastra geme. In noapte, aud ploaia căzând pe bananieri.

Fiecare din frunzele lor e o cupă de tristețe.

Un vis de primăvară

Noaptea trecută, adierea primăverii a pătruns până în colțul cel mai ascuns al odăii, și sufletul * mi s'a dus foarte departe, pe țărmurile fluviului Kiang, lângă o sveltă copilă.

Visul mi-a fost scurt, o clipă numai cât mi-am pus capul pe pernă. Dar clipa aceea mi-a fost de-ajuns ca să străbat cei o sută de *li* ce mă despart de țărmurile fluviului Wiang și de svelta copilă.

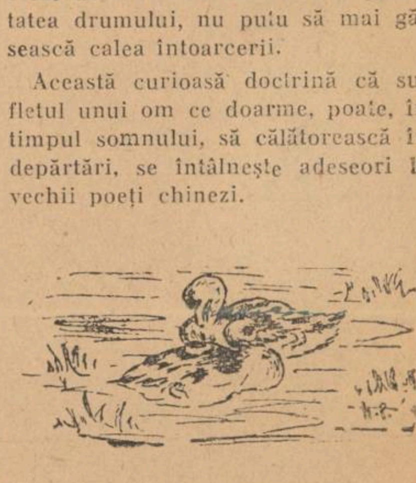
Trad. de AL. T. STAMATIAD

---

* Trei prieteni ai unui literat, care se retrăsese și trăia în munți, s'au dus odată să-l vadă. Câte și trei hotărîră să-l viziteze din nou, în vis.

Doi reușiră s'ajungă, dar sufletul celui de-al treilea, rătăcind la jumătatea drumului, nu putu să mai găsească calea întoarcerii.

Această curioasă doctrină că sufletul unui om ce doarme, poate, în timpul somnului, să călătorească în depărtări, se întâlnește adeseori la vechii poeți chinezi.

Bucolica II

VERGILIUS

Mult îl iubea păstorul Corydon pe Alexis frumosul,
Cel de stăpân alintat, dar nădejdea-i fugea ne'mplinită.
El stăruia zi de zi să vină'n deset şi'n umbră
Grea de făget şi-acolo singuratic, în hăuri de munte,
Tot înălţa zadarnicul cânt al tristeţelor sale:
O, ne'mblânzite Alexis! Tu cântecul nu-mi iei în seamă!
Mila-i străină de tine şi dârza-ţi voinţă m'o stinge
Ceasu-i când turmele chiar adulmecă umbra, răcoarea,
Când şi şopârlele verzi se ascund prin tufişuri spinoase,
Testilis când, îngrijind de cosaşii sfârşiţi de căldură,
Aiul şi cimbrul de câmp cu miros parfumat le fărâmă.
Ci căutându-te, eu în ploaia de soare mai umblu,
Glasu'ngânându-mi doar eu cu glasul de greeri din branişti.
Nu ar fi fost mai bine să-i rabd Amaryllidei mele
Mândrul dispreţ, supărările, sau să-l iubesc pe Menalcas,
Chiar dacă el e negru şi ţie mai albă ţi-e faţa?
Ei copilandre frumos, să nu te robeşti frumuseţii:
Cade şi albul mălin, e culeasă şi afina neagră.
Eu ţi-s urît, Alexis, dar cine-s tu nu vrei să afli,
Că-s ortoman, că am lapte alb ca spuma zăpezii.
Oile mele străbat cu miile munţii siculici
Vara şi iarna, oricând, prisoseşte laptele proaspăt.
Cântecul spun, pe care atunci, când voia să-şi adune
Turma-l cânta pe Aracynthul acteic Amphion Dirceul.
Nu-s chiar atât de urît: m'oglindii mai deunăzi în apă.
Marea era liniştită de vânturi. Cu chipul din unde
Nu mă mai tem nici de Daphnis, judeţ între noi dacă tu eşti.
O, daca-i vrea lângă mine să stai, în simple ţinuturi,
Să locueşti într'o casă umilă, să-ţi placă vânatul
Cerbilor, turma de iezi s'o'ndemni cu nalba'nflorită.
Stihuri paneşti ai să faci cu mine'mpreună'n pădure.
Pan e acel ce făcu întâiul naiul din trestii
Unse cu ceară şi el ocroteşte pe oi şi pe paznici.
Nu te'ntrista, dac'atingi cu fluerul buzele tale.
O, cât de mult stărui să'nveţe să cânte Amyntas!
Iată, eu am un flaut făcut din ţevi îmbinate,
Şapte la număr şi nepotrivite. Mi-l dete Damoetas,
Care-mi vorbi cu limbă de moarte: „Ia-l tu, că ţi-e rândul!"
Astfel vorbindu-mi, fu plin de necaz netotul Amyntas.
Insă mai am doi pui de capră; i-am prins într'o vale
Plină de mari greutăţi, cudalbi şi cu pielea stropită.
Ţâţele oii le seacă sugând: îi păstrez pentru tine.
Testilis încă de mult mi-i cere, rugându-mă într'una
Şi o să-i aibă, căci tu te'ntorci dela dania noastră.
Vino aici, copile frumos, că nimfele, iată,
Ţie ţi-aduc buchete de crin şi alba naiadă,
Maci înfloriţi culegând, toporaşul smerit şi narcissa
Şi rosmarinul cu multă mireasmă, se'ndreaptă'n spre tine.
Incă mai pune, 'mpletind cu dafin şi plante aromate,
Afine moi, printre care răsar gălbinele de aur.
Fructe cu puf lucitor de albeaţă culege-voi însumi
Şi voi veni cu castane ce plac Amaryllidei mele.
Prune gălbui am s'alătur: şi poamele astea sunt bune.
Frunze de laur şi mirt, şi pe voi vă voi pune alături
Căci împreună fiind mai puternic, străbate balsamul.
Dar Corgdon tu eşti numai un biet ţăran. Pe Alexis
Astea-l încântă puţin: Iolas te'ntrece în daruri
Nesocotitul de mine! Lăsai ca vântul să rupă
Florile, iar la izvoarele limpezi să vină mistreţii
Tu te fereşti şi nu te gândeşti că şi zeii şi Paris
Au locuit în păduri. Ci'n oraşele ei să trăiască
Pallas; dar mie 'nainte de toate îmi place pădurea.
Leul se ţine de lup, cum lupul se ţine de capră
Capra aleargă sprinţar să caute'nvoalta bobiţă,
Eu, după tine. Pe toţi ne'ndeamnă-o anume dorinţă.
Iată, juncanii se'ntorc cu pluguri de jug spânzurate.
Soarele-apune acum şi'ndoit cresc umbrele serii.
Soarele dragostei, totuşi, mă arde. Cu ce să-l înlătur?
O, Corydon, Corydon, ce gânduri deşarte pe tine!
Viţa pe ulmul frunzos îţi e jumătate tăiată.
Ia, mai degrabă, şi fă ce nevoia îţi cere şi-anume,
O'mpletitură să scoţi din papură moale şi trestii,
Vei mai găsi şi un alt Alexis, de-i ăsta prea mândru.

Traducere de M. UNGHER

NOU! CITIŢI AZI

CE AI FĂCUT DIN INIMA MEA?
ROMANELE CAPTIVANTE
12 LEI
ROMAN DE ALFRED MACHARD

Lupta pe viaţă şi pe moarte între femeea răzbunătoare, devenită o unealtă a crimei şi a viciului — şi seducătorul ei, un triumfător al vieţii

DE

UIMITORUL ROMANCIER

ALFRED MACHARD

în Colecţia de 12 LEI

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(260 pagini)

La chioşcari, librari şi în gări

10 NUVELE ALESE
AUTORI MONDIALI ILUSTRI
300 pagini
ROMANE COMPLECTE
COLECŢIA LECTURA FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Editura Adevărul — Preţul 20 lei

UN RECORD EDITORIAL!

Cititorii de literatură bună vor găsi pentru suma de

20 lei — Un volum, format mare 15 x 21 cm. frumos broşat cu coperta cartonată, tipărită în culori la heliogravură.

cuprinzând:

10 NUVELE ALESE

de autori mondiali iluştri

300 pagini — 20 lei

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Organe care trăesc în afară din corp

De curând ziarele ne-au adus ştirea unei invenţiuni senzaţionale făcută de profesorul Carrell, dela Institutul Rockefeller din New-York, luareat al premiului Nobel, în colaborare cu celebrul aviator colonelul Lindbergh.

Se afirmă anume că cei doi americani ar fi reuşit să construiască un aparat, cu ajutorul căruia se pot conserva în viaţă, mai mult timp, organe extrase din corpul animalelor, fie că animalele ar fi cu sânge cald sau rece. Mai mult încă: aceste organe continuă să funcţioneze, secretând produsele lor specifice (hormoni, etc.) şi ajungând chiar să crească în greutate.

Deşi prezentată mai mult sub forma unei reclame americane, ştirea are un caracter de seriozitate. Numai că nu reprezintă chiar o inovaţie absolută.

De mulţi ani, cercetătorii biologiei, au posibilitatea să experimenteze aşa zisele „organe supravieţuitoare", ca să folosim un termen uzual al specialiştilor.

Aşa, de pildă, s'a imaginat încă acum doi ani, un dispozitiv capabil să menţie în viaţă timp de câteva săptămâni, o inimă de broască, multă vreme după ce animalul murise.

E suficient să injectăm în inima extrasă din organism, un lichid nutritiv, de o compoziţie analoagă cu aceea a sângelui, pentru ca inima să pulseze zile şi săptămâni întregi, mai repede sau mai încet, după natura substanţelor nutritive sau inhibitive, infuzate.

Deasemenea, stomacul, bucăţi de intestine şi glandele de tot felul îşi continuă activitatea lor normală, dacă sunt introduse într'o anumită soluţie, străbătută de un curent de oxigen.

E drept că procedeul devine ceva mai anevoios în cazul când îl aplicăm animalelor cu sânge cald.

Soluţia, în care sunt cufundate organele extrase din corp şi tratate în prealabil, trebue să fie încălzită la temperatura corpului, menţinându-se constantă această temperatură. Altfel, ţesuturile fiind foarte sensibile, mor foarte curând.

Aşa dar, realizarea „camerei vieţii" — denumirea pe care Carrell şi Lindbergh au dat-o aparatului lor pentru menţinerea vieţii în afară de organism — nu este o inovaţie propriu zisă, aşa cum s'a anunţat în gazete.

Elementul cu adevărat nou în această direcţie este perfecţionarea aparatului corespunzător, care — după asigurările profesorului Carrell — promite într'o măsură mult mai mare decât până acum studiul organelor supravieţuitoare.

Intr'adevăr, în afară de faptul că o conservare în stare vie a ţesuturilor permite operaţiuni de grefă chirurgicală (înlocuirea unui organ sau porţiuni bolnave şi uzate cu un ţesut sănătos), „camera vieţii", imaginată de cei doi americani, face posibilă o experimentare directă a alterării organelor prin acţiunea diverşilor factori patologici.

Se va putea aprofunda astfel mecanismul intim al unor boale prea puţin cunoscute şi deci preconiza terapeutica cea mai adecvată.

Razele X şi plantele

Se ştie de multă vreme că razele X (Razele Roentgen) pot stânjeni desvoltarea germenilor plantelor.

Cauzele acestui fenomen n'au putut fi însă explicate.

Abia acum ştiinţa a reuşit să lămurească misterul, demonstrând că impedimentul creşterii este datorit unei modificări chimice a celulelor.

Sub acţiunea razelor, unele elemente constitutive ale celulei — în special sodiul — se deplasează din interiorul celulei spre periferia ei.

Ascensiunea în stratosferă

Profesorul Piccard, cunoscutul explorator al stratosferei, a acordat de curând un interesant interview unei publicaţii de specialitate. Cu acest prilej se ocupă în mod special de anumite probleme chimice, pe care a trebuit să le rezolve cu prilejul ascensiunilor în aceste meleaguri tainice ale văzduhului.

Pe cât se pare, o operaţie mult mai dificilă decât procurarea oxigenului necesar pentru respiraţie, a fost îndepărtarea din gondola ermetic închisă a acidului carbonic expirat.

In acest scop, Piccard a folosit nişte săculeţe în formă de perne, îmbibate cu substanţe chimice, capabile să fixeze acidul carbonic.

Alte perne, îmbibate cu substanţe higroscopice, aveau misiunea să menţină umezeala, pentru a împiedica o alterare a instrumentelor.

Pentru tăierea cablurilor, care reţineau balonul la pământ, s'au folosit cartuşe explozibile, ce au fost aprinse pe cale electrică.

Prin aprinderea simultană a tuturor cablurilor de legătură, s'a realizat o ascensiune lină şi fără oscilaţii.

Deasemenea au fost utilizate cartuşe explozibile cu aprindere electrică şi pentru deşertarea sacurilor de lest.

Insectele vad mai mult decât omul

Ochiul insectelor percepe razele ultra violete, invizibile pentru ochiul omenesc.

Faptul a fost stabilit în mod neîndoelnic în urma unor recente experienţe organizate în plantaţiile de trestie de zahăr.

Pentru a stăvili o invazie de insecte, s'au montat pe terenul de cultură mai multe surse de raze ultraviolete, care exercită o atracţie fascinantă asupra lor.

Insectele se îngrămădeau în massă, spre aceste surse, unde erau prinse de nişte ventilatoare şi svârlite în recipiente de apă, găsindu-şi astfel moartea prin înec.

Nămolul uscat

Până acum se admitea că nămolul folosit în scopuri terapeutice nu trebue în nici un caz să fie uscat înainte de întrebuinţare, întrucât altfel riscă să-şi piardă din virtuţile lui vindecătoare.

Pe baza unor recente cercetări aprofundate, s'a putut stabili că acţiunea curativă a băilor de nămol nu e câtuşi de puţin diminuată, dacă uscăm nămolul şi îl umezim înainte de folosire.

Faptul prezintă o deosebită importanţă practică, întrucât prin uscarea nămolului, cheltuelile de transport ale acestui material pot fi reduse până la 30 la sută.

Solidaritatea la animale

Se crede în general că, în afară de simţul maternităţii şi — în unele cazuri — de devotamentul faţă de om, animalele nu cunosc sentimentul de solidaritate.

„Se mănâncă între ei ca câini", sau faimosul dicton „homo homini lupus" dovedesc cu prisosinţă părerea pe care o avem despre animale, în această privinţă.

Iată însă că observaţiile recente ale unor naturalişti, tind să desmintă această credinţă înrădăcinată.

Astfel, zoologul englez Abel Chapman, relatează, între altele, cazul unei antilope africane, pe care o împuşcase în junglă, atingând-o la unul din picioarele anterioare. Animalul era cât pe ce să se prăbuşească. Atunci, spre marea uimire a vânătorului trei antilope din grup fugărite şi ele, s'au reîntors, cu toată primejdia care le ameninţa. Inconjurând pe colega lor rănită, i-au sprijinit corpul şovăitor, ca şi cum ar fi vrut s'o ajute să se menţie în picioare şi să scape de urmăritori. Astfel susţinut, animalul a mai putut înainta vre-o zece metri.

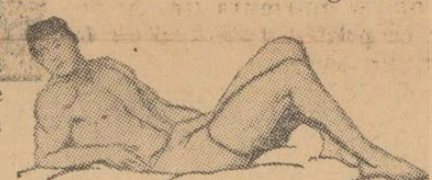
Rana fiind însă foarte gravă şi puterile părăsind-o, antilopa s'a prăbuşit. Celelalte trei rămaseră încă o clipă alături de dânsa, vizibil speriate. Dezorientate, se retraseră în cele din urmă triste, incapabile să ajute animalul în agonie şi terorizate de teama apropierii vânătorilor.

Pe de altă parte, Chapman povesteşte de un babuin (specie de maimuţă), pe care l-a rănit la aceeaşi vânătoare.

„Deodată — relatează savantul englez — grupul babuinilor, pe care l-am surprins, îşi făcu din nou apariţia şi patru dintre ei ridicară pe rănit, ajutându-l să ajungă în pădurea apropiată'-.

Faptul e cu atât mai extraordinar, cu cât se ştie că babuinii sunt animale extrem de fricoase.

Ing. I. S.

MĂRUNTE

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Citiţi toţi azi

în „LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

FUGIT DE SUB ESCORTĂ

de

de A. E. W. MASON

A gândi liber e o crimă. Romanul unei groaznice răzbunări politice.

Lei 4, romanul complect.

La toţi chioşcarii şi librarii

CUM A EVOLUAT IDEALUL DE FRUMUSEŢE FEMININ

Silueta femenină a luat pe rând toate formele imaginabile în cursul ultimilor 100 de mii de ani. Cele mai „noi modele" de astăzi, au fost vechi înainte de începuturile istoriei.

Un interesant studiu în ultimul număr al excelentei publicaţii lunare

MAGAZINUL

160 pagini — 20

Cronica şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici:

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

CONCURSUL INTERNAŢIONAL DE PROBLEME „IN MEMORIAM W. PAULY"

RAPORTUL JURIULUI

In numărul trecut am publicat raportul primelor două secţiuni ale concursului nostru, scris de judecătorul problemelor directe, d-l S. Herland, veneranul şi asul problemiştilo rnoştri. Acest raport îl complectăm în acest număr, publicând problemele premiate şi menţionate din primele două secţiuni ale concursului: I. Mat direct în două mutări; II. Mat direct în 3 şi mai multe mutări.

După publicarea tuturor problemelor premiate, menţionate şi lăudate (cele lăudate vor apare în numărul viitor), vom publica raportul d-lui S. Thau, judecătorul problemelor feerice, care va premia problemele cele mai bune din celelalte trei secţii ale concursului nostru:

III. Mat invers; IV. Mat maximal direct şi invers; V. Mat ajutor invers. Reamintim că am primit la aceste cinci secţiuni aproape 500 probleme. Fiecare secţiune are ca premii: I. 600 lei; II. 200 lei.

Se poate observa cât de extraordinar a fost atât succesul concursului cât şi organizarea în sine, demnă de memoria nemuritorului Pauly! Insfârşit subliniem — cu obligaţia de a reveni la concluziile finale — excepţionalul succes avut de d-l ing. P. Farago-România, excelent problemist, care a adus culorilor româneşti un premiu I în lupta contra a 22 ţări din toată lumea. Şi dacă P. Farago s'a clasat înaintea tuturor marilor problemişti ai lumii — în această secţie — noi suntem fericiţi că am prilejuit acest rezultat, ce se resfrânge asupra şahului românesc. Şi iată, prin şah, o adevărată afirmare a României în faţa străinătăţii.

REDACŢIA

PROBLEMA No. 841

PREMIUL I. Motto: *„Tablean"*

Harald Eliassen

Gehhelagshojda (Norvegia)

11 + 10 = 21

2 ‡

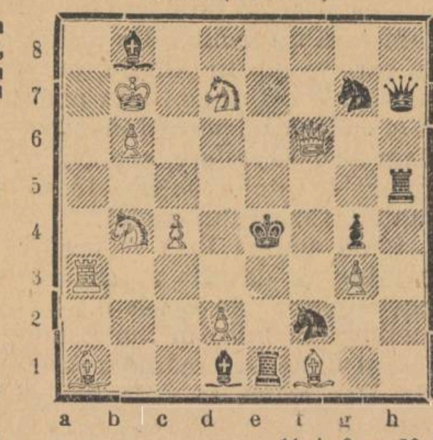
Soluţia: 1. Dg5!

PROBLEMA No. 904

PREMIUL II. Motto: *„He"*

W. Hebelt

Grodno (Polonia)

11 + 9 = 20

2 ‡

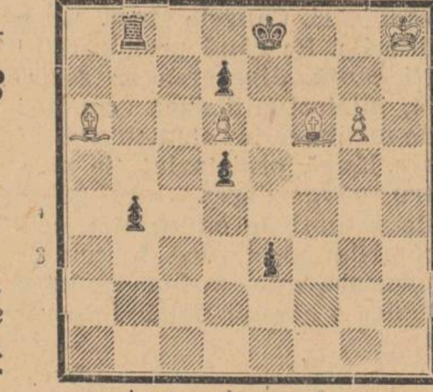
Soluţia: 1. Ca2!

PROBLEMA No. 775

PREMIUL I. Motto: „Two bishops."

Ing. Paul Faragò

Bucureşti. (România.)

5 + 6 = 11

4 ‡

Soluţia: 1. Nb7!, T×b7; 2. Nd8, R × d8; 3. g7, ~; 4. g8D mat. 1... é2; 2. N×d5 (ameninţarea), é1D: 3. Nf7+, Rf8; 4. Ng7 mat.

A apărut în editura „Adeverul":

CONST. GRAUR: ***CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.***

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.

Exemplarul lei 100. La toate librăriile.

PROBLEMA No. 760

PREMIUL II. Motto F. A. II.

Frans Anderson

Göteborg (Suedia.)

10 + 11 = 21

3 ‡

Soluţia: 1. Da8!, Tc3; 2. Ra7, Cf3; 3. D×d5 mat. 1... Né4; 2. Rb7, 2.~; 3. Da1 mat sau Dh8. mat 1... f4; 2. f3, N×f3 (T×f3), 3. Da1 mat sau D×d5 mat.

MENŢIUNI ONORABILE

I. Probleme directe în 2 mutări.

1. „Und so eine Idee" de **E. şi J. Pedersen**-Aarhus - Danemarca **(Problema No. 861).** Alb: Rg5, Da4, Tb6 şi é1, Cd4 şi é3, Na1 şi h7, Pg4; Negru: Ré5, Dc1, Tc3 şi é8, Ch2, Pd3, d5 şi g7. **Soluţia:** 1. Tg6!

2. „Kiepura II" de **Z. Zilahi**-Budapesta-Ungaria **(Problema No. 905).** Alb: Ré3, Dd6, Té5 şi h2, cd3, Nd2 şi h7, Pd5, f2 şi f3. Negru: Rg5, Db6, Té1, Ca2 şi d4, Na6 şi b2, Pb3, c2, c5, é2, f5, g6. **Soluţia: 1. C×c5!**

3. Tollkühnheit" de **G. J. Sontag**-Bonin-Germania **(Problema No. 906).** Alb: Rc6, Df2, Tb7 şi c1, Na8 şi g3, Cc4 şi h1, Pd2, é2, é6 şi g4. Negru: Ré4, Df3, Ta4 şi é1, Ca1 şi é8, Nd8 şi g2, Pa6, c5, g5 şi h4. **Soluţia:** 1. Rc6 ×c5!

4. „Chişinău" de **O. Stocchi**-Langhirana-Italia **(Problema No. 823).** Alb: Rf2, Db8, Tf6, Cb5 şi f4, Nb2 şi b7, Pd7, é3, g4 şi g5. Negru: Ré4, Dé8, Tc3 şi c7, Ca8 şi d8, Na1 şi c2, Pc6 şi f7. **Soluţia:** 1. T×c6!

5. Memento mori I" de **O. Nemo**-Viena-Austria **(Problema No. 846).** Alb: Rb8, Dc7, Ta2, Cc3 şi d6, Nd2, Pb3 şi é3. Negru: Rd3, Th4 şi h5, Ng8 şi h2, Pb5, é6, f5, g4. **Soluţia:** 1. Dc7-d7.

6. „Ianovcic cu Schiffmann II" de **C. Gavrilov**-Ismail-România **(Problema No. 835).** Alb: Rd1, Df2, Td2 şi g4, Cb3 şi é2, Ng1 şi g8, Pa2, b2, c2, c3, é4 şi g3. Negru: Rc4, Dd5, Tb4 şi f8, Cb7 şi f7, Nc6 şi g7, Pc5 şi h5. **Soluţia:** 1. Df1!

7. „Javitas" II" de **Z. Zilahi**-Budapesta-Ungaria **(Problema No. 871).** Alb: Ra1, Dé1, Tf1 şi g3, Cb5 şi h7, Na2 şi d4, Pd5 şi é3. Negru: Ré4, Df8, Th6, Ca4, Nc8 şi f6, Pd3, é7, f4 şi f5. **Soluţia:** 1. Db4!

8. „Marisa" de **A. Chicco**-Brescia-Italia **(Problema No. 801).** Alb: Rc1, Dd7, Tc4 şi g5, Cd6, Nf8 şi g8, Pa3, b7 şi f4. Negru: Rd5, Ta5 şi f7, Cd8 şi f5, Na4, Pc6, é4 şi g6. **Soluţia:** 1. Tb4!

9. „J. B. I." de **J. Buchwald**-Viena-Austria **(Problema No. 735).** Alb: Ra1, Dd1, Té8, Cb2 şi f4, Né4 şi h4, Pc3, d7, é6, g4, g5. Negru: Ré5, Dc7, Th5 şi f2, Cb7 şi g2, Na7 şi c6, Pa4 é3 şi h5. **Soluţia:** 1. Nh7.

II. Probleme directe în 3 şi mai multe mutări.

1. „Boy" de **K. A. L. Kubbel**-Leningrad-U. R. S. S. **(Problema No. 824).** Alb: Rf5, Dd5, Tb4 şi h7, Cd2, Nc4, Pb2, c5, é4 şi f6. Negru: Ra1, Ta5 şi c1, Nh6, Pd7, é5, f4 şi g5. Mat în 4a mutări. **Soluţia:** 1. Dd3! (ameninţă 2. Tb3! 3. Ta3+, etc.) 1.... d5; 2. Ta7, T×a7; 3. Na6, T×a6; 4. D×a6 mat. 1... Nf8; 2. Th1, T×h1; 3. Cf1, T×f1. 4. D×f1 mat. 1... Ta2; 2. Cb3+, R×b2. 3. C+c1+, etc. 1... Td1; 2. Cb3+, Ra2. 3. C×a5+, etc. 1... Té1; 2. Tb3; 3. Ta3 (+), etc.

2. „Steaua" de **R. Weinheimer**-Viena-Austria **(Problema No. 819.** Alb: Re6, Db7, Tf6, Né7 şi f7, Pg2. Negru: Ra4, Da1, Cé5, Pa2, d2, f4, g3, g5 şi g6. Mat în 5 mutări. **Soluţia:** 1. Dc8, d1N; 2. Dh8+, Nh5; 3. Dh6, Dd4; 4. Dg5+, R×g5; 5. Tg6 mat. 1... d1D; 2. Dh8+, Dh5; 3. Tf4+, Cg4; 4. D×a1. 1... Dd1; 2. Dh8+, Dh1; 3. T×f4, Cg. 4. T×g4. 1... C×f7; 2. R×f7, D×f6+; 3. N×f6.

3. „Carolus" de *K. Flatt—Zürich—Elveţia. (Problema No. 907).* Alb: Rc2, Ta4, Pa2 şi c5. Negru Ra1. Cc8, Pd7, é6, f6, g6, h6. Mat în 6 mutări. *Soluţia:* 1. Té4, f5; 2. Td4, é5; 3. Th4, g5; 4. T×h6; 5. Rb3. 1... d5; 2. T×é6, Cd6; 3. T×d6, d4; 4. T×d4; 5. Rb3. 1... Cd6; 2. c×d6, f5; 3. Té5; 4. Rb3, etc.

„Ocuba" de *W. Reichert-Esslingen Germania (Problema No. 795).* Alb: Rb2, Dg4, Cf5 şi h7. Pc2 şi h3. Negru: Ré4, Cd5 şi f3, Pb6, d6, é5, f4 şi h4. Mat în 5 mutări. *Soluţia:* 1. Dg6, b5: 2. Dé6, b4; 3. Dd7, b3; 4. Dc8.

5. „Omagiu" de *V. Oniţiu-Sibiu-România (Problema No. 867).* Alb: Rh3, Tc7, Cf1 şi g6. Nb7, Pc2, g2 şi h4. Negru: Rd4, Pd6 şi f5. Mat în patru mutări. *Soluţia:* 1. Nc8!, d5; 2. Tc6, Ré4; 3. N×f5+. 1... f4; 2. Nf5; 3. c3. 1... Rd5; 2. N×f5, Rd4; 3. c3+. 1... Ré4; 2. Tc4+, Rd5; 3. Ce3 mat.

6. „Deo gratia" de *S. Muhltaller-München-Germania (Problema No. 747).* Alb: Ra1, Dc3, Nf6 şi f7, Pd2, é5 şi g6. Negru: Rh8, Da8, Né1 şi f1, Pa2, c5, e6, g7 şi b6. Mat în 5 mutări. *Soluţia:* 1. Dé3, Dh1; 2. D×c5, Da8; 3. Dé3!, Dh1; 4. Da3! 3... N×d2; 4. D×d2!

7. „Try Play" de *E. Palkoska-Praga-Cehoslovacia (Problema No. 769)* Alb: Rh5, Db7. Cb4 şi c7, Nd5 şi g3, Pa5, b6, c5, d2 şi é2. Negru: Rd4, Dé8, Ta8, Ca2 şi b2. Pa4. a6, b3, é7, f6, f7 şi h6. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Dc8 (ameninţă 2. Cb5+), D×c8; 2. Cc6+. 1... T×c8; 2. é3+. 1... C×b4; 2. Dg4+.

PAUL I. NEGREANU

Dersu Uzala

Prin volumul său „Zei, oameni şi bestii", Ossendovschi a făcut cunoscut publicului european, complexul Extremului Orient. A reînviat, în faţa Occidentului, abila împletitură a realităţilor tradiţionale cu inovaţiile tehnice de recentă provenienţă.

Fel de fel de populaţii mistice şi anticulturale trăesc — acolo — la un loc cu vulcani, tigri şi taigale, privind şi reacţionând— după puteri — faţă de comerţul, căile ferate şi întregul mecanism ruso-japonez.

Din pleiada scriitorilor talentaţi, deschisă odată cu apariţia lui Vaţlav Seroşevschi, actualul preşedinte al Academiei poloneze de Literatură, — poate fi socotit ca cel mai recent explorator „literar" al Extremului Orient, un oarecare V. K. Arseniev, specialist în topografie militară. Acesta a ,măsurat" *pe jos* ţinuturile cuprinse în păenjenişul afluenţilor Amurului şi ni le-a descris „viu", cu artă şi adevăr.

Inerţia vieţii Extremului Orient se constată aceiaşi, caşi pe timpul când Seroşevschi şi Corolenco îşi trăiau, acolo, „exilul liber". Arseniev s'a bucurat însă de o libertate necondiţionată. Rezultatele cercetărilor şi le-a expus în trei cărţi: „In regiunea Ussuri", „In junglele regiunii Maritime" şi „Dersu Uzala".

S'ar putea relata lucruri extrem de interesante, din aceste trei scrieri. Toate însă sunt eclipsate de figura lui *Dersu Uzala,* un bătrân din tribul „Gold", ce l-a însoţit pe autor — mai mulţi ani — în calitate de slugă, paznic şi camarad-vânător. Acest sălbatec reprezintă o icoană integral umană, chiar atunci când se ocupă numai cu lucruri mărunte, vânătoreşti.

E adevăratul om crescut într'o ţară în care idealul raporturilor dintre oameni e morala orientală, susţinută de domnia „animismului". Pentru Dersu, întreaga natură are un suflet ce respiră de pretutindeni: oameni, plante, animale, foc, apă, piatră...

„Nimerit" într'o zi, împreună cu stăpânul său, pe un torpilor, nu s'a mirat — recunoscând şi în acest vas o fiinţă; n'a fost surprins, nici atunci când fonograful îi înregistrase o veche poveste goldică; nu l-a cuprins nici măcar o umbră de uimire, în ascultarea aceluiaşi fonograf, care-i „înapoia" vocea şi basmul.

Intr'un rând, ceruse stăpânului trei ruble, cu care a dispărut. A fost văzut — după aceia — în faţa unui rug, tăind nişte beţe spre a le da pradă focului. Foi de tutun, peşte, carne, sare, o cutie cu chibrituri, spirt şi chiar sticla golită — s'au mistuit pe acelaş rug...

Ce se întâmplase? — In vis, i se arătase familia, într'o colibă stricată, în mizerie cumplită... Se îngrozise. Acum, ardea toate obiectele amintite mai sus, crezând că, în acest fel, trimite rudelor tot ceiace le lipseşte, pe lumea „cealaltă", unde se trăeşte, caşi în cea pământească...

In gemetele unei păsări nocturne, auzise o chemare:

— Am crezut că nevasta mea plânge. Acum... a primit de toate...

Dersu Uzala nu era un vânător „lacom". Impuşca păsările, numai pentru a se hrăni. Plecând dela popas, avea grijă de oameni şi de animale, cărora le lăsa restul proviziilor... Era ţintaş minunat. Impuşca raţa sălbatecă, în plin zbor, şi numai cu un singur glonte. Când a observat că ochii îl „trădează", şi-a recunoscut „începutul sfârşitului".

Se simţea „total" contopit cu natura. Ghicea vremea — fără greş — după anumite semne. Era absolut sigur de puterea curativă a diferitelor ierburi. Pretutindeni, găsea planta miraculoasă „gen-şen", pe care o întrebuinţează Chinezii, pentru refacerea organismului uman îmbătrânit. O ţinea undeva, în secret. (Sunt clipe mişcătoare acelea, în care destăinueşte lui Arseniev ascunzişul...).

După „urmă", putea defini naţionalitatea, sexul, vârsta şi intenţiile — oricui.

Faţă de tigri, avea un respect mistic. La popasuri simţind apropierea acestei fiare, sbiera din răsputeri, conjurând-o „să nu atace omul, natura înconjurătoare oferindu-i atâtea alte mijloace de existenţă!"

Intr'o zi, un tigru a răpit un câine. Dersu a fost indignat. Duă o înfructuoasă urmărire, a răcnit, spumegând:

— Amba (tigrule!)! N'ai obraz (ruşine sau conştiinţă)! Eşti un hoţ, mai rău decât câinele. Nu mă tem de tine. Altădată, — de te văd, — te împuşc!

Ataşat de acest suflet bun şi nobil al „sălbatecului", Arseniev a vrut să-i rezerve ultimii ani din viaţă, pentru linişte şi îndestulare. L-a adus la Habarovsc, instalându-l într'o odaie separată.

Dersu suferea însă de nostalgie. Nu se împăca cu viaţa de oraş. In dorul lui de focurile „taigalei" şi ale colibei, şedea ore întregi în faţa sobei, privind — lung — la flacăra lemnelor...

N'a putut pricepe, niciodată — de ce, în oraş nu se poate trage cu puşca şi de ce trebuesc „cumpărate" lemnele. Adesea, spunea mirat:

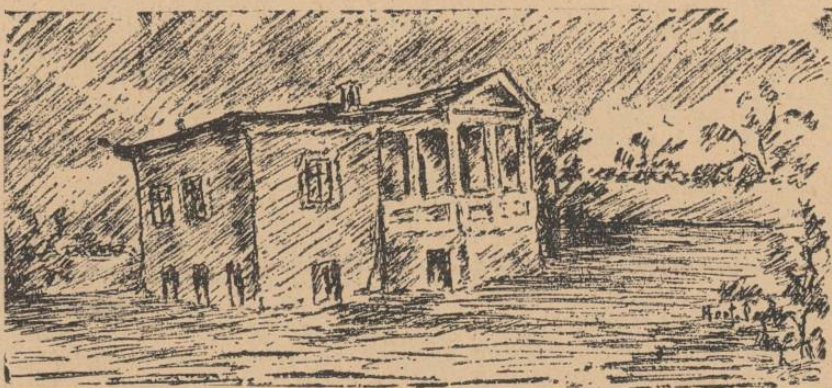
— Cum aşa? In păduri, sunt atâtea lemne... De ce să cheltueşti, în zadar, parale?

Supărarea lui Dersu a ajuns la culme, când Arseniev a plătit *şi pentru apă:*

— Cum? Şi pentru apă? Mereu plăteşti? Priveşte râul, cu apă multă... Dumnezeu dă fără bani apă, aer, lemne şi pământ... Cum se poate?

, , , , , , , ,

In cele din urmă Dersu şi-a luat „ziua bună", plecând — în toiul iernii — spre vulcanii săi natali. După două săptămâni, a fost găsit mort, în taiga...

FINAL

Ca mâine se va naşte în noi dezamăgirea
Şi dezolaţi vom plânge pe criptele din noi,
Când putredă de toamnă ne va muri iubirea
Şi-om pribegi departe cu gândul înapoi.

Ca mâine va fi ora când va'ncerca pustiul
Pe sufletele noastre s'arunce văl cernit.
In cripta amintirii vom cobori sicriul
Cu fericirea noastră ce'nvinsă a murit.

Ca mâine va fi ora de crudă despărţire
Pe un peron de gară pustiu şi anonim;
Iţi vei usca'n batistă „trei lacrimi de iubire"
Iar eu voi strânge'n suflet un proaspăt ţintirim.

Şi dacă vreodată ne-om întâlni'ntr'o gară
Instrăinaţi vom trece alăturea de noi...
Va fi poate o toamnă... o'nceţoşată sară
Şi-om pribegi departe făr'a privi'napoi.

C. STEFANIU

Ceai la ora cinci

— Dragă Miron, o să invit mosafiri la ceai! — spune Ioana.—Am fost la câteva sindrofii; vreau să-mi plătesc datoriile.

— Eu zic să nu chemi pe nimeni! — mormăie Miron. — Ce-ţi lipseşte? Bătaie de cap?

Totdeauna se împotriveşte planurilor noui: celor bune şi celor rele.

Ioana nu l-a ascultat. Singur nu aşteaptă să fie luate în serios asemenea poveţe, totuşi, s'ar simţi înjosit în mândria lui de bărbat dacă ar primi, fără întâmpinare, orice propunere.

— Ce ai de gând să pregăteşti? — întreabă el, curios şi îmbunat pe dată.

— Incă n'am hotărît! — răspunde, tainic, Ioana.

Cercetează o carte cu chipuri numeroase, se repede în bucătărie la Matrona. După sfaturi prelungi, au făcut un cakes obişnuit, l'au lăsat la rece. In forma golită, spălată proaspăt, au turnat gelatină, stropită cu sirop de smeură; la mijloc au alcătuit trandafiraşi din felii de mandarine scoase din dulceaţă; deasupra au vărsat din nou gelatină şi neîntârziat au svârlit înăuntru cakesul. După câteva ceasuri, răsturnându-l pe farfurie, au rămas înmărmurite, fără graiu. Prăjitura lor părea cutie japoneză de palisandru lustruit, frumos cizelată în intarsia.

Tortele au rămas pentru ultima zi. Matrona le trage afară din cuptor, cu mâni harnice, îndemânatice, le desface din cercuri, smulge hârtia pe care au copt şi murmură lin, cu duioşie ca pentru a nu trezi pe cineva din somn:

— Se lasă un răstimp să răsufle în voie pe şervet gros, păturit de câteva ori. Sunt încă plăpânde ca pruncul ţinut în faşă până se întăresc puţin oscioarele dintr'însul...

Fără veste pe faţă i se aşterne desnădejde şi ea geme, îndurerată:

— Fireşte au căzut! Dacă barynia* se apucă şi dă reţete... Asta e lucru ştiut: cum dai altuia reţeta, acela îţi fură meşteşugul... Nu se mărturiseşte adevărul!—urmează ca cu încredinţare. Nu-ţi dau cucoanele pace? Prea bine! le înveţi pe dos ca ele, nu noi să pătimim...

N'am scăpat nici de deochiu!... S-a aflat că ne izbutesc reţete luate deadreptul din carte, fără a bâjbâi şi a irosi bunătăţile cum fac altele până reuşesc ca vai de ele... La fel se întâmplă oamenilor sănătoşi, voinici, frumoşi sau bogaţi... Căutătura, mai ales limba vicleană a pizmaşului îi imbolnăveşte, îi vlăgueşte, îi urâţeşte, îi sărăceşte... Ii omoară chiar... N'ar fi fost mai nimerit să nu se povestească în lung şi în lat despre priceperea noastră?... Poftim pricepere! — strigă ea cu mare mâhnire în glas.

Matrona, adevărată artistă, suferă nespus când opera degetelor ei sârguitoare dă greş.

— Matrona, — caută Ioana s'o îmbuneze, — aci nu-i deochiu, nu-i farmec la mijloc! Nu te-am ascultat; am ales ouă prea mari. Mai târziu am răcit cuptorul, scoţând o lingură, două din forma prea plină, care curgea...

Rândaşul a desfundat butoiaşul de murături afară pe scară, dar e cu putinţă să fi pătruns în bucătărie tremur şi vuiet.... iet...

Oricum, bine nu arată, — urmează Ioana, căutând cu nesfârşită jale la două pandispanuri scofâlcite, chircite, prăbuşite în văi adânci şi înălţate în dealuri colţuroase. Puse unul peste altul, ar da tortă potrivită, dar cum umplem golurile? Ar fi nevoie de un chilogram de ciocolată şi n'ar mai avea nici un gust...

Necăjită, Ioana înhaţă una dintre torte şi, sub ochii îngroziţi ai Matronei, înghesuie cu ciudă în jos moviliţele din jur, apoi îi face vânt, cu dispreţ, la o parte:

— Le svârlim!... Cel puţin erau fragede... s'au turtit... Ah! Ce nenorocire!...

Dintr'odată Matrona se păleşte cu palma peste frunte, înşfacă un cuţit şi, fără a sta în cumpănă, ca subt ameninţarea unei primejdii, taie părţile crescute afară.

— Merge una peste alta! — zâmbeşte ea, înseninată.

— Pe cea stricată de mine o lăsăm jos, o dregem cu sirop, la mijloc vârîm spumă de caise şi ascundem metehnele în glazură.

Numai să nu afle domnul Miron, altfel va istorisi musafirilor păţania. Data trecută a destăinuit cu mare bogăţie de amănunte taina plăcintei de mere. Sfărâmându-se deasupra, s'a pus susul jos, josul sus, iar el se simte dator a vesti cocoanele: „se mănâncă o prăjitură întoarsă pe dos".

OLGA MONTA

De pe masă torta a trecut pe scândurică de lemn. E înfăşurată cu grije în vestmânt de ciocolată. Matrona şi Ioana, cu feţe încordate, pregătite ca pentru luptă grea, înarmate în fiecare mână cu câte un cuţit, o înalţă domol din patru părţi deodată, o schimbă pe taler de sticlă. Binişor! Binişor! Să nu se sfarme! Să-şi ia cu cinste în primire locul cuvenit, fără a suferi vătămare!...

Din borcanele înşiruite alături, Ioana a scos smochine tinere, le-a plimbat din loc în loc pe farfurie, le-a scurs zeama toată, le-a desfăcut în frunzuliţe galbene şi străvezii, cercuite cu verde, le-a tras în spic rotund, de jur împrejurul tortei. La mijloc a potrivit coşuleţ împletit din coajă de portocală, purtând prune, caise, renglote, nuci şi struguri, curgând în două părţi în ciorchine bogate: roşii din dulceaţă de vişine, verzi din dulceaţă de zarzăre mici.

Domnul Miron, chemat grabnic din birou să-şi spună cuvântul, a rostit, cu mândrie:

— Pe legea mea, e minunat! Caut cusur, fără a găsi...

Cu ochii licărind de fericire, Ioana se avântă în casă, unde o aşteaptă mare zbucium. Dela începutul căsătoriei, a rămas pravilă neschimbată: înaintea venirii musafirilor se mistuie cheile. Le caută, nerăbdătoare, în cutia de lemne, svârle afară cărţile din bibliotecă, rufele din dulapuri, lucrurile din sertare, plănueşte să-şi repeadă pumni numeroşi în cap. Socotind că loviturile, fără a ajuta, irosesc vremea zadarnic, le amână pentru altă dată şi chiamă pe Matrona. Aceasta, dintr'o ochire, descoperă cheile spânzurate în bufet, ascunse de uşa deschisă spre perete.

Pe masa din sufragerie se desfăşoară, în şirag lung, farfuriile cu bunătăţi: torta sub clopot de sticlă; cakesul cel faimos; cozonac cu cunună de cocă împletită în creştet; beţişoare încinse în brâu sclipitor de sare; bezele verzi cu culoarea trasă din boabe de cafea cudă, lăsată anume în albuş peste noapte; bezele castanii văpsite cu zahăr ars; bezele rumenite cu sirop de cârmâz; pişcoţi cu coif de cremă; pricomigdale cu căciuli de cacao, înflorite cu nasturi de spumă; cornuleţe de nuci, amărîte şi sărăcoţe pentru domnul Miron, care suferă de diabet...

In sală samovarul fierbe; forfot şi vâjâit răzbat până în casă.

La fiecare pas halatul de poplin negru al Matronei se desface, desvelind fusta înflorată, grămădind într'o parte şorţuleţul cât batista, aninat de bretele subţiri. Gâtul, mânile, svâcnesc prea mari, vânoase, din gulerul, din manşetele de pichet. Croitoreasa a uitat să pună încuietori; Matrona priveşte îngrijorată spre stăpâna sa. La repezeală Ioana prinde cu ac şi aţă capetele descheiate. Deşi neînchipuit de zorită, Matrona nu uită să ţină în gură un fir de bumbac: „Să nu i se coase totdeodată şi mintea".

De bonetă, fâşia festonată, legată la spate cu fundă, n'a vrut să audă. Mai bine s'o ucidă barynia decât s'o împopoţoneze cu asemenea caraghioasă drăcie. Şi după ce o are dinaintea sa, gătită, barynia ca totdeauna îi admiră bunul simţ. Matrona voinică, înaltă cât muntele, în costum de subretă! Nu merge şi pace...

Amândouă, ca la poruncă, năvălesc în odăi. Nicăeri praf? Nicăeri lucruri de prisos? Printre zecile de ochi aspri, cei mai de temut sunt ai Zoei Martinovna Antonovici. Pare tocmită anume să supravegheze gospodinele târgului. Uneori pică, pe neaşteptate, în zori de zi. Vrea să afle amănunţit la ce ceas se isprăveşte deretecatul camerelor. Svârle, chipurile, din întâmplare, un ban subt paturi, spre a isca prilej să cerceteze, prăbuşită pe brânci, starea podelelor în locurile cele mai ferite de mătură. Cere câte ceva, pentru a sili gazda să deschidă înaintea ei dulapurile. Apoi, cu mare bucurie, o osândeşte, neîndurecată:

— Nu ştiu ce e cu femeile din ziua de azi... Nu-s în stare a rândui un sertar ca lumea... Casa mea e farmacie... La mine totul alunecă strună ca pe roţi unse...

Necontenit revin în vorbirile sale: „Eu!" „La mine", „la noi"...

Pentru a dovedi cât e desăvârşită în toate, înhaţă cu două degete bluza nefericitei, care-i face faţă, îi lărgeşte decolteul, sub cuvânt că vrea să vadă modelul cămăşii. Intr'un târziu îi dă drumul, făcând: „Hm! Hm!" cu mult înţeles. A stabilit felul rufei, de câte zile e purtată, dacă a fost mulţumitor spălată şi călcată.

Ceeace nu îngădue altora, Zoe Martinovna îşi iartă sie-şi cu prisosinţă. A rămas de pomină masa în care a servit sarmale fără gust, cartofi tari, pateuri încleite, curcan crud, cârnaţi vechi şi prăjituri râncede. Farfurii şi furculiţe erau slinoase. Zoie se apăra, nepăsătoare: „Am pus în sarmale puţină carne şi mult orez!" sau: „Ce curiozitate! Fata n'a şters bine tacâmurile..."

Ioana chibzueşte cu spaimă ce batjocuri ar fi adunat asupra-i dacă asemenea nenorociri casnice ar fi lovit-o pe dânsa.

Matrona cercetează cu jumătate gură:

— Ai poftit-o?

Nu pomeneşte nici un nume. Ştiu amândouă despre cine e vorba.

— Nu! — suspină Ioana. — Vine ea singură, n'ai grijă! O am la Brăila pe mama bărbatului meu, nespus de blândă, de bună... Soacră adevărată mi-am găsit aci...

Pe când Ioana se îmbracă, uşa e trasă cu furie în lături. Inăuntru se năpusteşte Zoie Martinovna urmată de Miron, care n'avusese vreme s'o oprească. Zoie ţine mâna dreaptă în stânga unde lipseşte un nasture. Subt braţ duce poşeta jerpelită de mucava. Scoate iute haina de blană, imitaţie de lutru, chială la cusături şi la gât, aruncă pe divan un săculeţ alb, cusut strâns, se svârle şi ea alături.

De uimire Ioana a rămas cu braţele în sus, spânzurate în mâneci, cu vârful nasului, cu cocul prinse fără scăpare în gura strâmtă a rochiei. Incremenită, pare să fi uitat cu desăvârşire cum se pune, cum se scoate un vestmânt.

— Aha! Aveţi musafiri! — se răsteşte Zoie.

Ioana, după ce izbuteşte anevoie să se descurce, smulgând şuviţa de păr, înhăţată de copci, răspunde, moale:

— Parcă te-am poftit şi pe dumneata...

— Nu-mi amintesc.

— Chiar dacă întâmplarea te-a adus, rămâi, te rog...

— Vine şi Anton şi fiica mea, sosită de curând din Bolgrad. Am măritat-o cam departe... A rămas în stradă de vorbă cu prieteni... Lumea ne iubeşte. Pretutindeni suntem poftiţi stăruitor...

Se arată domnul Anton Antonovici împreună cu drăgălaşa Valeria. Pe cât e Zoie de uscată, pe atât e Valeria de grasă. Osânza grămădită pe burtă, pe şolduri, pe spate, unduind subt rochie la fiecare mişcare ca valurile apei, pare în primejdie, la prima suflare caldă, să se topească asemeni piftiei.

După ce s'a aşezat, greoaie, pe scaun, a ţinut a împărtăşi gazdei, fără întârziere: e mulţumită cum se află. N'ar dori să crească în greutate, dar nici, să fie departe, să piardă vre-un gram.

Degrabă casa s'a umplut de musafiri. Zoie o supune pe Ioana unui interogatoriu amănunţit: Când mănâncă? Cum mănâncă? Când se culcă? Când se scoală? Fiecare răspuns iscă împotrivire şi mustrări. De ce să se culce la unsprezece? Pe ea, pe Valeria, le apucă adesea miezul nopţii! Şi mai ales de ce să se scoale de la şase, când ele, la opt, abea se trezesc? Nu primeşte alte deprinderi, alte păreri, alte credinţe în afară de ale sale

Valeria stă înţepenită pe scaun, cu picioarele desfăcute larg, cu pumnii rezemaţi de genunchi. In ochii ei nu pâlpâie cea mai slabă sclipire de pricepere a celor din jur. Din vreme în vreme zâmbet nesigur şi înspăimântat descoperă lopeţi mari, străjuite la dreapta, la stânga de alţi dinţi galbeni, venind abea la jumătatea celor din mijloc.

Vrând să dovedească bunăvoinţă, reazămă în spatele gazdei palma larg desfăcută. Ioana simte năduşala şi căldura prin rochie. Se înăbuşă, se scutură ,mâniată. Zadarnic, mâna se lasă din ce în ce mai grea, mai jilavă, mai apăsătoare.

Din fericire se ivesc noui oaspeţi. Ioana se repede în întâmpinarea lor. Sonia Maximovna desbracă paltonul, scoate şoşonii, apoi pantofii vechi. Bărbatu-său o ajută să încalţe pe cei noui, aduşi cu grijă în hârtie.

A venit toată lumea. Se poate servi ceaiul. Ioana sare mereu de pe scaun ca o nuia îndoită cu sila. Să nu rămână cineva nemulţumit! Se roagă, ameninţă, făgădueşte... Spre marea ei bucurie mormanele de sadwichiuri şi de prăjituri se micşorează, se topesc. I se cer reţetele; cocoanele nu mai contenesc lăudând-o.

Anton Antonovici mănâncă sgomotos şi cercetează necontenit, ca şi cum bunătăţile ar fi fost pregătite anume pentru el, deşi nu fusese chemat:

— De unde ai ghicit că-mi plac atât, atât de mult dulciurile?

Zoie îl săgetează cu căutături înfuriate, pufneşte ameninţătoare pe nări.

Matrona suflă ceva în urechea stăpânei. Aceasta îngălbeneşte. Nu mai e apă în samovar. De unde să prevadă? Musafirii au venit tare însetaţi.

Anton Antonovici, după al şaselea pahar, ţipă cu gura plină:

— Matrona, ceai! Ceai, Matrona...

Vestea trece din gură în gură. Zoie ascute buzele, bărbia şi rosteşte de sus:

— Aşa sunt tinerele! N'au pricepere!... Eu pregătesc dinainte apă fiartă în cuptor şi umplu pe dată samovarul din nou. Să nu aibă musafirii de aşteptat.

Ioana clatină, jalnic, din cap, Zoie o să clevetească peste tot: nu ştie să primească, nu e gospodină destoinică....

Şi radio e astăzi pornit împotriva ei. Hârâie ca niciodată. Prilej pentru Zoie să strige:

— Hm! Radio! Parcă noi nu ştim ce este! Stă unul la Bucureşti într'o odaie, vorbeşte sau fluieră şi se găsesc în târguşorul nostru destui proşti să-l asculte... Să auziţi gramofonul meu... E inteligent din cale afară, cântă frumos şi nu bârâie dacă schimbi acele la timp...

Din nou se ivesc ceaiuri fierbinţi pe masă. Gazda taie torta, ia o fărâmă şi răsuflă uşurată. Nu simte nici un gust, dar nu e rea. Atât e destul.

Cu toate nenorocirile prin care a trecut, chiar Zoie nu găseşte prăjiturei cusur şi mormăie:

— La noi s'a deprins a gospodări, soro... Când a venit la început în Basarabia, nu ştia nimic... Acum e meritul nostru, al meu mai ales... Mă pufneşte râsul, amintindu-mi prima ei primire. Alerga prin casă, fiindcă uitase lucrurile în dulapuri... Şi ce prăjituri făcuse... Doamne! Doamne... Fireşte şi astăzi ar fi multe de zis: beţişoarele n'au destulă sare, cozonacul n'are destul zahăr... Dulceaţa e prea legată... Şi ce ideie să colorezi bezelele! Parcă albe nu se pot mânca... Şi ce canon cu împodobirea tortei... Eu n'aşi avea nici poftă, nici răbdare... Muncă de pomană... Tinerele n'au socoteală, nici măsură. Văd la fiica mea...

Valeria n'are vreme de răspuns. Mănâncă încruntată, cu ochi holbaţi, cu buze lăbărţate, rotunjite. In fruntea ei, în locul cutelor, apar văi şi dealuri adânci, căptuşite cu grăsime. Inghite mereu. Dacă ar şti că nu se mai află stofă destulă pentru ea în întregul târg, n'ar renunţa la o bucătură.

— Poţi să spui orice, totul a fost minunat! — se încumetă a-şi da părerea domnul Antonovici.

Zoe Antonovna nu suferă ca el să pomenească de însuşirile alteia. Asemenea laude o înfurie cumplit. Pufneşte pe nări din ce în ce mai tare şi, spre a-şi descărca necazul, strigă pe neaşteptate, fără legătură:

— Sonia Maximovna, te-ai plâns cuiva că eu ţin reţetele ascunse...

— Fireşte! Nu mărturiseşti nimănui adevărul...

— După ce guşti felurile la mine, nu mai mă sinchisesc de reţetă... Să le ia toată lumea... Nu dau poveţe, fiindcă nu le ascultaţi...

— Nu avem ce asculta... Eu nu repet ani dearândul aceeaşi prăjitură...

De ciudă, Zoiei i-a pierit suflarea. A svâcnit, mânioasă, în sus şi a răcnit cu glas de nerecunoscut.

— Eu repet ani dearândul... Eu repet... Eu!... Ce îndrăzneală... Mă jicneşte în casa dumitale, Ioana Iacovlevna... Te rog să iei măsuri...

— N'am priceput bine despre ce era vorba...

— Aşa? N'ai priceput?... Prin urmare îi ţii partea.

Valeria, bărbate, plecăm... Nu mai stau o clipă în casa în care am fost insultată... Eu, tocmai eu, cea mai straşnică gospodină a târgului...

Valeria şi Anton se ridică nehotărîţi, cu părere de rău, privind cu jind la torta abea servită în farfurioare. Zoie se îmbracă tremurând de supărare şi, înainte de a ieşi, svârle de pe prag:

— Să ne mai pofteşti şi altădată, Ioana Iacovlevna... Mai venim când o să-ţi vezi ceafa...

OLGA MONTA

* Cucoana, pe ruseşte.

Din literatura „constructivistă" a Rusiei Sovietice

Constructorii unei Magistrale*

F. GLADCOV

In așteptarea unui Proust rusesc

Scriind recent despre Rusia Sovietică și actuala ei literatură, François Mauriac a exprimat o idee simplă dar, în fond, justă :

„Oricâți călători s'ar întoarce din U. R. S. S. în lumea Occidentului european și oricât de sinceri sau buni observatori ar fi aceștia, în destăinuirea impresiilor, nimic nu vom afla despre viața acestei țări, până când nu se va ivi un „mare romancier", un Proust local".

Epitetul „mare" ar trebui întregit prin atributele: *„drept, franc și veridic"*, fiindcă există scriitori inteligenți, destul de analitici, care totuși nu operează decât „cu imaginația", în calitate de martori nefiind buni de nimic... Mauriac însă l-a numit pe Proust și, prin aceasta, a vorbit lămurit.

Desigur, că un mare artist e capabil să pătrundă în viață „pe dinăuntru", să-i disece mecanismul fin și complicat, pentru a lega, apoi, interiorul cu exteriorul. Numai un talent poate să ne introducă într'o lume străină, să ne deschidă putința de a ne-o însuși. Dacă n'ar fi existat un Flaubert, „provincia franceză" ar fi o ghicitoare pentru noi. Prin Madame Bovary, o cunoaștem însă casicând am trăi și ne-am plictisi acolo.

Toată lumea e de acord, că în literatura sovietică *„mărturia"* e mai de preț decât toate celelalte calități. Dacă vom accepta „din plin" punctul de vedere formulat de Mauriac, vom fi nevoiți să recunoaștem însă, că o astfel de „mărturie" n'a avut loc până astăzi, un Proust rusesc, un romancier cu adevărat mare neivindu-se încă în Rusia post-revoluționară. „Promițători" sau „speranțe", care ne încearcă prea mult răbdarea, au apărut destule. Cazul unui Leonov. Am avut de-aface și cu scriitori ce ne-au dat „tot ce puteam aștepta dela dânșii". Reprezentanți ca Oleșa, Babel și alții nu ne-au arătat însă desăvârșirea unor talente. A spune că „nu simt nimic" e o minciună, totuși.

Din contactul cu operele realiste sovietice, — denaturate deseori, — aflăm, totdeauna, câte ceva. *De fiecare dată, găsim câte-o mărturie.* Nici nu se poate altfel. Nu-i, desigur, un tablou complet, ci doar o viziune, schițată parcă'n lumina unui fulger, sau la aprinderea „fotografică" a unui foc de magneziu... Pentru un intelectual autohton, Rusia — deși sovietică și „stalinistă" — nu-i totuși „o țară străină", ca pentru Mauriac. Aluzia e deajuns uneori, pentru restaurarea sau priceperea unei totalități... In chiar literatura sovietică de propagandă, „cazonă", întâlnești deodată, la câteva sute de pagini, un epizod, o frază, sau o observație care, — înlăturând minciuna și convenția, — te duc spre esența „de fond" a lucrurilor.

Nu vom observa aci trăsăturile de gen sau schițările sclipitoare ale unor „carnete zilnice de călătorie", ci tocmai „însemnările creatoare, sintetice". Nu ni se vor pune la dispoziție crăpături ocazionale în ușă, ci chei care să permită deschiderea. Se înțelege dela sine, că o carte valoroasă prin artă e valoroasă și ca document.

S'a și ivit acest „Proust"?

In revista *„Lumea Nouă"* din Moscova, a apărut un roman care poate fi luat drept cea mai importantă din cele 10-20 de opere „de frunte" ale literaturii sovietice, de până acum.

Autorul, — probabil, un tânăr, fiindcă n'a publicat încă nimic, — se numește *Alexis Carțev,* iar titlul romanului e — *„Magistrala"*...

Mărturisim, că ne pare rău, că Mauriac nu citește rusește. Credem, că din lectura „Magistralei" ar afla „ceva" despre enigma rusească. S'ar mira, poate, auzind dela Carțev „mărturia" cea mai sinceră: *Rusia nu prea s'a schimbat, în ultimii douăzeci de ani.* E aceeași care a fost. Nu fiindcă revoluția ar fi un fenomen „superficial"... E, din contră, ceva măreț. Nu schimbă însă total viața. Oceanul rămâne „ocean", atât în orele acalmiei, cât și'n zbuciumul furtunii. Prin această mărturisire a fundamentalei „staționări" în existența noastră, Carțev se apropie de epicul Tolstoi.

In centrul fabulei e construcția unei căi ferate, a unei *„supra-Magistrale"*, — mult mai lungă și mai complicată decât *„Turk-Sib"*-ul. (Calea ferată asiatică, dealungul frontierei chinezești dela Nord-West, între Turkestan și Siberia, construită între 1927 și 1931, pe o lungime de aproape 3000 de kilometri).

Această „operă" cere cele mai încordate sforțări. „Elita" științelor tehnice e pusă la contribuție, sub supravegherea vigilentă a autorităților...

...*„In țara asta, oamenii au mai construit și alte căi ferate. Dealungul traseului, asemenea curentului electric, se transmitea la mii de kilometri cultura de ultimă oră. In bordee și cătune muntoase, ardea, pentru prima dată, lampa electrică. In obștiile sătești colectivizate, apăreau tipografii. In stepe, se ridicau silozuri uriașe ca niște turnuri de semnalizare ale socialismului... In această țară, a fost transportat pe șine — in deșert, — un oraș „întreg confecționat": Stalinabad... Aici, s'a construit legendarul Turksib... Astfel, constructorii s'au împrăștiat pe toate republicele unite, pentru a făuri noui drumuri de oțel...*

...„A CONSTRUI !... DAR, CUM ANUME? (e subliniat de însuși autorul romanului).

...„Omul de astăzi scormonea pământul, cași cel de acum câteva sute de ani. Săpând îndeajuns, se rezema de unealtă, în poziția milenară a muncitorului obosit, ce se odihnește puțin, în așteptarea unui vehicul, care să transporte pământul îngrămădit".

Acest citat e „suprem" caracteristic, pentru Carțev! In torentul inovațiilor și al reformelor de tot felul, el distinge — nu întâmplător — o trăsătură neschimbată: „poziția milenară a săpătorului ce se odihnește puțin, rezemat de hârleț". Autorul caută și găsește pretutindeni, statornicul „milenar" și „secular". In figura plastică a Rusiei actuale, e înclinat să-i sublinieze inerția proverbială, trăsăturile convențional-asiatice. „Europenismul" și chiar „americanismul" tehnic apar, în ochii lui Carțev, ca neconsolidate, neputincioase deci să transforme Rusia într'un stat din utopia lui Herbert Wells.

Contrarin calapodului perimat

Titlul „Magistrala" poate provoca repulsiunea cititorului temeinic introdus în literatura sovietică. „Ah!" — va spune acesta: — „din nou constructivismul? Din nou, *„luptă pentru calitate"?* Din nou, eroi și răutăcioși, ingineri și muncitori? Din nou, sute de mii de ocnași criminali, care devin oameni cum se cade, prin „educația" întreprinsă de regimul muncilor forțate? Din nou, — deci, o literatură „mașinistă" — lipsită de suflet, — care, nedând atenție omului ca atare, îl sacrifică pe altarul delirului industrial!"...

„Magistrala" e — într'adevăr — o operă constructivistă, nu însă în acelaşi sens ca „Hidrocentrul" de Șaghinean, ca „Energia" lui Gladcov, ca „Soti" al lui Leonov, sau ca „Vremea, înainte!" a lui Cataev.

Romanul lui Carțev se deosebește de celelalte tovarășe „constructiviste" sau „producționiste", mai întâi, prin faptul că redă o înfrângere, nu o victorie. Din această cauză, autorul e scutit de a „arăta" dela început tonul entuziast, triumfător, dictat de calapodul oficial. Prudența e însă înzecită, pentru a nu fi pus în imposibilitatea publicării operei.

Afară de aceasta, în „Magistrala" nu-i nici-o tendință, la baza povestirii. Poate, că autorul vrea să-și dovedească buna credință „cazonă". Ca artist înăscut, bine dotat, scapă însă de sub presiunea intențiilor de îndată ce trăește procesul creației. Din această clipă, devine pictor fără a fi propagandist. In viață, caută „naturalul", nu „artificialul" forțat.

Avânturi identice caracterizează — deseori — și pe Leonov. Carțev însă e mai îndrăzneț. Oglinda acestuia, în care reflectă Rusia, e mai curată și mai dreaptă decât a lui Leonov, deși unele detalii și două-trei epizode îi deformează — pe alocuri — calitatea. Petele sunt ușor de înlăturat și — mai ales — de explicat.

Intr'o felicitare adresată redacției revistei „Lumea Nouă" cu prilejul jubileului de zece ani, autorul însuși mulțumește modest *„pentru schimbări, corijări și sfaturi"*... Nu cumva, chiar redacția l-a făcut să adapteze romanului primele capitole scurte, scrise într'un stil „standart-moscovit" de mare gesticulație, dar lipsite de orice originalitate? Probabil, cu scopul de a fi acceptabil, Carțev a introdus și următoarea „poezie mecanică în proză", model Boris Pilneac, din anii tinereții.

F. DOSTOEVSCHI

...„Deasupra Rusiei Octombriste îngheață o noapte de Februarie. Foame. Ger. Bezna. Nu-i pâine. Nu-i cărbune. Ingheață mașinile în breslele brumărite. Ingheață oamenii..."

Toate acestea pot însă da naștere unei iluzii: că și „Magistrala" e scrisă pentru o „lectură largă", după cum se spune la Moscova. Calapodul literaturii de acolo cere ca *„foamea, gerul și bezna"* să figureze, la început, în orice scriere, care mai apoi să transforme aceste elemente — sub influența eroilor colectivizați — în cele diametral opuse.

Iluzia de care am vorbit dispare însă prin lectura „Magistralei" în original... Deocamdată, e necesară încă o explicație teoretică, fără de care o serioasă pătrundere în literatura rusească e cu neputință.

Dostoevschi și Tolstoi

Sunt scriitori care își urmăresc eroul dealungul vieții și care nu intră 'n contact cu restul lumii, decât odată cu pașii acestuia. Alții—din contră—zugrăvesc realitatea, un colț din realitate și „disting clar" numai indivizii care se află 'n această fâșie a spațiului. Printr'o comparație: pe o hartă geografică, unul studiază un râu între malurile sale pe toată lungimea; altul — o bucată de spațiu cu ape multiple al căror isvor și confluență nu se știu însă.

Carțev aparține celei de a doua categorii artistice. De aceea, în povestirea lui, se mișcă un număr imens de personagii, dintre care unele ar putea lipsi. „Nu toți trag cu pușca", — a spus Cehov, în regulele sale „despre pușcă și tragere". Se mișcă și acestea, fiindcă se află aci. *J'y suis, j'y reste.* De existența lor autorul nu răspunde. Mai degrabă, le ascultă și le privește cu atenție, pentru a le reda cât mai „veridic" vorba și fapta. Nu le forțează „să se comporte", potrivit intențiilor sale. Avem de a face, deci, cu o metodă din „Războiu și Pace", contrară aceleia a „Fraților Caramazov".

Dostoevschi își creea o lume proprie din elementele generale ale naturii. Realismul său e „fantomatic" și șovăitor, după cum tot la fel îi e și „psihologia", de îndată ce „tipul" încetează de a mai fi înrudit cu insul — Feodor Mihailovici Dostoevschi. Prin aceasta, e poate cel mai mare „fantazist", în literatura universală...

In comparație cu Dostoevschi, Tolstoi apare — deseori — simplist și sărăcăcios. Privea, asculta și trecea totul prin propria sa prismă, refuzând, în acelaș timp, să se angajeze în dialogurile somnambulice cu sine însuși, care la Dostoevschi reprezintă, atât profetism, cât și falsitate.

Carțev știe să facă „observații" și să le redea plastic. Mărturisim, că are mult talent. Iși desconsideră însă prea repede eroul de care se apropiase, pentru a merge mai departe către „oameni noui", ce vor avea — la rândul lor — aceiași soartă.

Am spus că „Magistrala" e cea mai interesantă operă a literaturii sovietice. Nu cunoaștem alt roman care să ne redea o mai acută impresie, despre călătorii minunate prin Rusia, despre „plimbările" cu un ghid inteligent, ce nu practică turismul fulgerător, ci rămâne în locurile demne de privire și reflecțiune.

Nu-i încă o „călătorie prin suflete". Pentru aceasta, Carțev e prea tânăr. Pedeasupra, are o educație, în spiritul teoriilor „obligatorii" sovietice, care admit inutilitatea oricăror „săpături" în domeniul psihologic.

Deocamdată, autorul ne duce numai prin instituțiile unde se discută proectele tehnice, prin șantiere și prin casele particulare, în care oamenii de acțiune sovietici, de-abia reușesc să se orienteze între multiplele probleme „urgente" ale muncii...

„Exteriorul" eclipsează, într'adevăr, „interiorul" — prin abundența de fapte, întâmplări și tablouri. Intelegerea „între cele din afară și cele dinăuntru" — cum s'ar exprima, la noi, d. T. Arghezi — e însă complectă.

Repetăm: ne pare rău că Mauriac nu citește rusește. „Magistrala" i-ar schimba — poate — impresia...

Tipul „specialiștilor" ruși

Eroul „Magistralei", Maxim Robertovici Hess, e un inginer „ereditar". Bunicul său a fost pioner al construcției de căi ferate din Rusia, de pe urma căruia și-a câștigat o frumoasă avere. Tatăl — cu aceiași carieră—era partizanul trecerii căilor ferate la stat. A combătut, cu succes, tirania „regilor particulari ai căilor ferate" și a ajuns, — în ajunul revoluției, — unul dintre cei mai serioși candidați la postul de ministru al comunicațiilor. Chiar guvernul bolșevist i-a acordat o „pensie personală" — fapt, care l-a uimit.

— *Eu n'am merite față de dv.* — voia el să răspundă, oficial, la acest gest. Maxim Hess l-a convins însă că nu-i recomandabilă o atitudine atât de provocătoare față de noul regim.

— *Atunci tu ai să-i servești în locul meu,* — a spus Robert Hess și s'a cufundat în studiul filosofiei și al agriculturii.

Maxim Robertovici Hess servește guvernul bolșevist. Acest tip e fixat de Carțev cu perspicacitate și artă. Deși a fost crescut în bogăție și, deși aparține altei clase, acest „individualist răsfățat" nu face parte din aceia care combat — clandestin — regimul lenino-stalinist.

Hess e un mare erudit, un inginer tip european și un om de-o energie americană. Dacă noul regim l-ar fi respins, dușmănia sa naturală ar fi erupt. Conducătorii bolșevici l-au măgulit însă, i-au acordat „zâmbete auguste", — la care acesta a răspuns printr'un sincer devotament, asemănător cățelușei care dă din coadă cu bucurie, la vederea unei mâni ridicate, care n'o lovește, ci, dincontră, o desmiardă.

Cercul prietinilor și al ideilor lui Hess a fost dărâmat; el însă a rămas veșnic în picioare, prețuit de toți, înconjurat de simpatie și de un comfort relativ bun.

Ar fi o greșeală să se creadă că, tocmai din cauza aceasta, Hess face „sluj" ridicând cele două labe dinainte, în semn de ascultare. Nu-i lichea. E sincer în felul său. Numai ambiția-l arată, uneori, egoist.

Așa sunt tipurile clasice ale „specialiștilor", judecați deseori și oriunde, pe nedrept. Li se spune, de cei de stânga că „s'au vândut capitaliștilor"; de cei de dreapta, că — „s'au vândut bolșevicilor și masonilor". Aceștia resping însă, cu sinceră indignare, părerile rău inspirate.

Nedumerirea se ascunde în faptul că „lumea" îi crede „venali" din calcul, pe când aci se petrece altceva — nepremeditat și neclar. E ceva paradoxal, din cauza orientării și a luptei pentru existență și pentru individualitatea omenească dată. O surprinzătoare justifcaire a formulei asupra *„ființei și conștiinței"*.

Omul se simte, relativ „bine". Incepe să ajute „cu uitate de sine" pe acei dela care depinde acest „bine". Fără să observe, se reconstruește apoi, „se angrenează", găsind baze istorice și filosofice pentru simțirile sau considerentele sale simpatizante. Mai întotdeauna însă, nu vede posibilitatea înșelării.

Acelaș specialist rus, refugiat în străinătate sau „nimerit" în Siberia, ajunge la concluzii diametral opuse, crezând că și aci sufletul și rațiunea îi sunt independente, hotărîtoare, drepte... Desigur, asemenea constatări nu sunt măgulitoare pentru omul mijlociu, ca atare. In ultimul cont însă, de vreme ce se și pricep aceste stări sufletești, „înțelegătorii" devin mai toleranți, mai puțin bârfitori și mai puțin triumfători, în „morala" și „superioritatea" lor...

Febra și inerția „constructivistă"

Maxim Robertovici n'a fost invitat la construcția „Turksib"-ului, pe atunci, fiind într'o misiune, dincolo de frontieră. Oricum, a fost neglijat și-și tăinuia un „resentiment".

Pretutindeni, unde i se întâmpla să se pronunțe asupra Turksib"-ului, spunea netezându-și barba americană:

— *„E neindoios, tovarăși, că acesta este cel mai mare succes al nostru. Să nu ne facem iluzii însă. Suntem încă „meșteri casnici", în mai multe privințe. Orgoliul technic ni se potrivește tot așa de puțin, cași orgoliul comunist, despre care ne-a vorbit Lenin"...,* etc.

LEONOV

Mai târziu, și-a schimbat argumentul. In loc de „orgoliu", vorbea de *„ameteala succeselor"*. Rămânea însă mereu cunoscut ca un specialist cu largi orizonturi sociale...

Deodată, a fost pus în fruntea unei lucrări grandioase: o „supra-magistrală" care trebuia să taie Rusia, dela Nord la Sud. I s'a oferit postul de inginer-șef.

A primit propunerea și s'a pomenit, în „viforul grabei", cu care se muncește, de obicei, la toate proectele de construcție sovietive. In mijlocul calculelor și planurilor „urgente", își spunea, însă:

— *„Ne grăbim „ritmurile". Ne grăbim, fără să ne pese de ceva. Ai dracului, ce suntem! Dacă întrebi: către ce? — Fiecare va răspunde, că e atât de „clar", încât e ridicol să mai întrebi"...*

Febra îl cuprinde însă și pe Hess. Intr'o ședință dela Cremlin *), propune cel mai scurt termen pentru executarea lucrărilor. E aprobat.

— *„Atunci, în zgomotul de voci și de fotolii împinse, Maxim Robertovici își auzi, deodată, propriul său glas răsunând străin și tare, până la asurzire:*

— *Vom isprăvi înainte de termen, tovarășe președinte!*

Mai târziu, în fuga vagonului spre linia de lucru, Hess își aduce aminte cu rușine și emoție de acest trist epizod. E conștient și profund tulburat de gândul că timpul e insuficient. In graba generală, nimic esențial nu se făcuse încă pentru construcția „supra-magistralei".

Presimte eventualitatea unei „căderi la examen", deși — până în prezent — prin mânile sale de control trecuseră atâtea proecte de căi ferate... El, care construise linii în Belgia, nu se lovise încă de „practica" Rusiei constructioniste.

„Cantinele și barăcile pentru lucrători; transportul pe drumuri naturale al materialelor, spre magistrală; combaterea inerției în care se complac organizațiile locale din provincie; grija de bani, de cartele și porții; dificultățile recrutării „personalului potrivit", precum și celelalte lucruri mărunte sau importante; toată technica, — iată ceeace constituie, de fapt, sarcina umerilor lui Maxim Robertovici Hess, inginerul șef al magistralei... Așa dar — asta înseamnă a fi constructor la noi!"

Hess se pierde'n aceste greutăți, convingându-se treptat de neputința realizării. Nu însă, din cauza grabei generale. Nu. Simte acum rezistența mută a unei țări agricole, leneșe, obosită dar și indiferentă față de inovațiile industriale „stil american" ale Moscovei...

Despre toate acestea, Alexis Carțev nu ne spune undeva răspicat și exact, prin „formule". I-ar fi cu neputință în condițiile literare sovietice. Toată povestirea sa se desfășoară însă pe acest fond și, imaginea unei Rusii inerte, somnolente, antimașiniste și anti-occidentale se ridică încet, uriașă, — dincolo de mirajul occidentalismului politico-economic al puținelor centre modernizate.

Nu știm, care sunt punctele de vedere istorico-filosofice ale autorului. Probabil, că e marxist-bolșevic și nu păcătuește prin vre-o simpatie față de interesele și idealurile „cernozemului" țărănesc. Creațiile sale servesc însă tocmai pe acestea din urmă și, poate, împotriva voinței...

Prăbușire și catastrofă

La chiar prima stație mare, unde are o transbordare, Hess e pus în fața „obișnuinței" seculare, a indiferenței rusești... *„Ritmurile urgente"* par a fi născocirea Cremlinului din Moscova. Totul doarme, aici. Când sosește trenul? Nu se știe. Pârjoale uscate în bufet, ceai tulbure'n pahare, pasageri dormitând pe jos...

— *„Stația dormita la fel. Totul alb, în tăcere... De colo până colo, umblau oameni somnoroși, tăcuți. Pe șine stăteau „cozile" garniturilor de marfă. Părea că visul unei dimineți de iarnă le fereca. Zăpada zăcea neatinsă pe acoperișurile vagoanelor, încărcate sau goale! Traversele abia se zăreau. Un străin ar putea crede că nimeni și nicăeri nu așteaptă aceste vagoane încărcate; că de cele goale nimeni n'are nevoie — nici aici, nici în stațiile vecine. O singură locomotivă, pufăind și târându-se, dela un macaz la altul, „atesta" parcă legitimitatea acestei liniști de cimitir veșnic trist și negânditor"...*

In aparență, totul merge cu succes — pe „magistrală". Graba, telegramele, telefoanele, însuflețirea unora, serviciul „de mântuială" al altora, zăpăceala, agitația, greșelile, succesele, — toate par a reda mersul normal al lucrurilor...

La fel se construia, poate, și legendarul „Turksib".

LEON TOLSTOI

Adâncul sufletesc al lui Hess știe însă că lucrul „nu merge". De aceea, toate sforțările i-se îndreaptă către un singur scop: ascunderea acestei situații, în fața sa și a tuturora.

Din Moscova, vine o comisiune, pentru a controla lucrările. In acest epizod, autorul „Magistralei" arată, cu o lăudabilă putere de plasticizare, cum faimosul *„patos constructivist"* e stimulat de o banală ambiție omenească, de dorința de a se distinge. Râvna dezinteresată lipsește, din astfel de întreprinderi. De accente asemănătoare mai dă dovadă Cataev în romanul „Vremea, înainte!"

Atât Hess cât și Hedvilo, — un bătrân bolșevic, șef al administrației, — sunt preocupați de gândul, cum ar putea înșela pe revizor, cum ar putea prezenta cât mai frumos lucrările, deși pentru „folosul construcției", ar trebui, dincontra, să deschidă ochii Moscovei, asupra tuturor rănilor și păcatelor, de care suferă...

„Inspectorul" principal vede însă adevărul. E tânăr, dar cu o nebănuită autoritate care i-a și adus cariera de mare inginer. Acesta a fost singurul neîncrezător, în obligația luată de Hess de a construi „Magistrala", înainte de termen, singurul în contra grabei nebunești ce caracterizează Cremlinul.

Nu-i rămâne acum decât să „conserve", pentru câtva timp, construcția, ce va fi reluată, după „o nouă metodă" și, cu „noi oameni"...

Hess se întoarce la Moscova și cade în disgrație, — neprimejdioasă deocamdată, — mulțumită raportului atenuat al revizorului care nu-i un om răzbunător, căci pricepe cauza insuccesului.

Cei „rași" și cei „nerași"

Ne-am oprit cam mult asupra figurii personajului principal. Altfel, riscam să pulverizăm relatarea „Magistralei". Și celelalte personagii ale acestui roman sunt schițate, cât se poate de plastic. Ce-i drept, nici Carțev nu se poate lipsi de împărțirea lor în „bune și rele", dar știe să observe măsura. Răufăcătorii direcți ar fi eșit prea melodramatici. Carțev, — repetăm, — e un scriitor prea perspicace și prea fin, pentru a se aventura, în asemenea maniere simpliste.

In schimb, există mai mulți deprimați și neurastenici „model Cehov". Sunt acolo femei capricioase care se ceartă cu bărbații pe tema, dacă „personalul" e mai puțin important decât „socialul".

...„Când îmi repeți vorbele „personal" și „social", înțeleg, — nu mai puțin decât tine, — că principial ai dreptate. Dar, știi cum sună asta? — Tot timpul aparține muncii, iar bucuriei să-i dăm, din „zgârcenia" acestei munci, — numai câteva minute! Nu, Vasile, așa nu se poate și, așa, nu va fi. Nu mă mai pot chinui, Vasea. Nici pe tine nu vreau să te chinuesc, iubitul meu, nerasule"...

Alături de aceștia, vedem entuziaști efectivi, sută la sută, — „nerași" desigur, inspirați, dispuși, antrenați de muncă. Aceștia cred — mistic — că munca îi va duce către fericirea finală, umană, cu neputință de distrus.

In general, deci, toate sunt verosimile și par a fi reale, pentru Carțev. Ne amintim că, unul dintre cei mai inteligenți critici francezi a spus despre „Războiu și Pace":

— „Dacă viața ar putea să scrie, ea ar scrie *întocmai așa*"...

Păstrând proporțiile și, fără a ne gândi la vre-o paralelă directă, am putea spune acelaș lucru și despre „Magistrala".

ALEXIS NOUR

*) Ne-am servit și de observațiile criticului rus Gheorghe Adamovici.

*) Pentru prima oară în literatura sovietică — e descrisă detailat o importantă ședință dela Cremlin.

Un menaj ca multe altele...

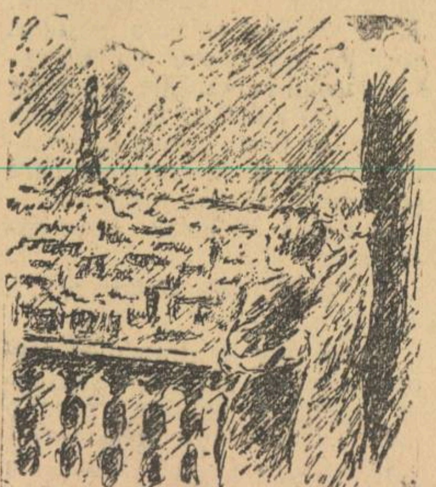

O invitaţie

După ce s'au odihnit, au făcut şi au primit vizitele pe care Val s'a simţit obligat să le facă. Pe Lala o obosea însă cercul acesta strâmt şi uniform. Viaţa se scurgea monotonă în oraşul acesta de provincie şi Lala se plictisea mai mult când era în societate, unde conversaţiile alunecau totdeauna banale, după acelaş tipic, fără cea mai mică variaţie. Doar personagiile se schimbau; scena şi decorul rămâneau aceleaşi. Acasă la ea, cu copiii, pianul şi cărţile ei, cu micile griji ale gospodăriei, vremea trecea cu o iuţeală uimitoare. Serile de acasă, în tête-à-tête cu Val — el lucrând la biroul lui, ea cântând la pian, sau citind o carte, întinsă comod pe divanul ei, de unde prin uşa deschisă, îl putea privi la fiecare pagină pe care o întorcea, — nu le-ar fi schimbat cu cele mai reuşite reuniuni.

In seara aceea erau poftiţi la Doctorul Sima. Când au ajuns ei, toată lumea era adunată în holul mare, mobilat simpatic, în care însă Lala, de la prima vedere întâlni piese de gust îndoelnic, care distonau cu restul. Astfel pe lângă tablouri şi statuete de preţ, o pictură pe sticlă şi un Napoleon de gips îi deteră pe nervi ca nişte note false.

Desigur că mobila, tapetul, draperiile — verde închis — erau combinate de specialistul unui bun magazin de mobile, pe când micile nimicuri eftine erau achiziţiile şi gustul amfitrioanei.

Aceasta se ridică pentru a o întâmpina pe Lala. Era o femee de vre-o 50 de ani, obeză, cu părul oxigenat, fardată din belşug; purta o rochiţă scurtă de „voile saumon" ca pentru o fetiţă de pension — şi era încărcată, la gât, în păr şi pe degete, de bijuterii bogate. (Parc'ar fi fost din anturajul vre-unui rajah!)

Aceleaşi distonări ca şi în aranjarea casei, gândi Lala. După o mică pauză, produsă de venirea lor, conversaţiile reîncepură. Lala se aşeză şi începu să observe lumea.

Cucoanele, în cerc, discutau, ca de obicei: modă, servitori, cancanuri — puţin teatru, puţină literatură, a cărei calitate o ghiceai după faptul că se vorbea în şoapte, obrajii se îmbujorau şi ochii luceau lubric.

Domnii, într'un colţ, fumau, în picioare, privind spre cercul cucoanelor şi făcând reflexii, desigur foarte puţin cavalereşti; povesteau aventuri recente şi râdeau sgomotos.

— Dumneata te îmbraci totdeauna în negru, doamnă Tofan, i-se adresă nevasta judecătorului Adamescu — un fel de jandarm îmbrăcat în mătase lucitoare mustăţi şi lorgnetă.

— Parc'ai fi mereu în doliu, o complectă cu un surâs mieros D-na Sbierea, care avea un cap de păpuşe cu cârlionţi mici de mătase galbenă. Impresia era şi mai mult accentuată de faptul că se pudra numai până la maxilarele inferioare şi atât de des era stratul de pudră încât figura părea de porţelan pe când gâtul apărea ca de cârpă, umplut cu tărâţe. Purta totdeauna toalete atât de colante încât te mirai cum nu plesnesc la cea mai mică mişcare. Gurile rele spuneau că numai subţiratecul ei soţ ştia ce chinuri trebue să îndure până când cutele generoase de carne dispăreau sub cuirasa corsetului, la care apoi trebuia să strângă, trăgând de şirete (ca un muscal de hăţuri când mână o troică) până când doamna se reducea la dimensiunile necesare toaletei.

— Eu nu pot suferi culoarea neagră, adăugă soţia avocatului Micşunescu — fostă stea de variete, care purta totdeauna rochiile de culori frapante, garnisite cu fel de fel de panglici, volane, nasturi şi broderii şi mai ales foarte decoltate, căci ştia, spunea tot dânsa, că are decolteu frumos.

— E culoarea mea preferată, răspunse Lala, totuşi iubesc culorile vii la toaletele altor femei.

— De altfel femeile — în general — nici nu-şi dau sema cât le avantajează rochia neagră şi simplă, spuse unul dintre bărbaţi, care fiind mai aproape de grupul cucoanelor, auzise discuţia. Cuvintele lui care voiau să schiţeze un compliment pentru Lala, avură efectul unui duş rece pentru celelalte.

— Dar d-ta ce te amesteci, domnule Petrişor, nici nu te pricepi şi eşti şi prea tânăr. Să te auzim după ce te vei însura. Gazda râse silit, unele se făcură că n'au auzit vorbele supleantului Petrişor, altele îl priviră veninos.

— Apoi negrul nici nu avantajează femeile slabe, decretă d-na Haralamb supranumită scobitoarea.

— In tot cazul, femeile grase sînt mai voluptoase, o biciui d-na Sorescu.

Lala nu se simţi deloc atinsă; nu era nici „scobitoare" nici „voluptoasă" — fără artificii, fără „făcăleţe" de masaj şi cură de slăbit.

Intre timp se serveau prăjituri, torturi, creme şi vin. Una din cucoane refuză.

— Je fais maigre, ma chère.

Alta refuză vinul, ca să nu-şi strice tenul. Lala o privi în clipa aceea: avea un obraz stafidit şi ciupit de vărsat, în ale cărui adâncituri pudra adunată aducea aminte de prăpastiile care şi vara păstrează urme de zăpadă. Tocmai trecea servitoarea cu tava. D-na Sbierea o opri, să se mai servească încă odată din toate prăjiturile care erau „delicioase, delicioase" după cum spunea mereu, mâncând lacom, chiar dacă a doua zi ar fi trebuit să ia numai un ceaiu.

— Nu-i aşa că dulciurile îngraşă, doctore? se adresă semnificativ d-na Sorescu lui Val. Aceasta apropiindu-se, îi făcu loc lângă ea pe canapea şi începu, după cum îi era obiceiul, consultaţia gratuită.

Vorbea tare şi fără nici o sfială — ca şi când ar fi fost numai ei doi în cabinetul doctorului, spunându-i lui Val cât suferă, mai ales în anumite perioade din cauza brutalităţilor soţului ei.

— E un sadic, doctore, un sadic, crede-mă.

„Sadicul" şedea mai la o parte cu o mutră de animal ce hibernează, închizând ochii şi deschizându-i din când în când şi privind prostit în jur. Chemat de cineva tresări, se ridică automat, făcu câţi va paşi mici pipăind cu precauţiune covorul cu tălpile, se aşeză în jilţul de alături şi începu iar să dormiteze.

— Ce panopticum, gândi Lala.

Cucoanele îşi mai împărtăşiră câte-va reţete de prăjituri— desigur cu mici omisiuni intenţionate ca să nu reuşească şi altora, apoi discuţiile stagnară.

Bărbaţi — rămaşi singuri pe ring — începură a vorbi mai tare.

Discuţia alunecă de la politică la afaceri, trecu la şomaj, apoi la cauzele şi soluţionarea crizei, provocată de războiul mondial.

Lala deveni atentă.

— Criza nu poate fi soluţionată atât timp cât va exista capitalismul, spuse ea cu naturaleţă.

Toate privirile — ca răsucite de un comutator invizibil — se întoarseră spre ea.

— Doamna Tofan e socialistă? întrebă cu humor doctorul Dragu.

— Nu e nevoe să îmbrăţişezi o anumită doctrină ca să suferi de nedreptăţile care conduc omenirea, domnule doctor. Faptul că — în timp ce milioane de oameni nu-şi pot asigura pânea zilnică, alţii care, din păcate se numesc tot oameni, aruncă în mări alimentele ce ar hrăni toate gurile flămânde de pe glob, numai ca ei să profite menţinându-şi preţurile — nu vă revoltă?

Vorbise înflăcărat. Cucoanele erau stupefiate.

Cucoanele, în cerc, discutau ca de obicei...

Nici odată o femee nu îndrăznise să se amestece în asemenea discuţiuni şi mai ales, cu atâta dezinvoltură. Cazul era unic în analele urbei. Bărbaţii făcură cerc în jurul Lalei, la început amuzaţi, câştigaţi apoi din ce în ce de verva ei şi convinşi, în fine, că au înaintea lor o femee deosebită, cu care nu aveau nimic comun cele ce se numeau „semenele ei".

— La ce serveşte progresul, dacă civilizaţia şi confortul nu pot fi decât la îndemâna oamenilor bogaţi? continuă Lala.

— Cum asta? întrebă Iancu Haralamb, profesor de fizică. El era în curent cu toate descoperirile şi progresele ştiinţei pe care le spicuia din revistele străine de specialitate şi le servea apoi înflorite şi exagerate, prietenilor minunaţi, la aperitive.

„E un savant", recunoşteau toţi citând cu mândrie spusele lui, care erau pentru prieteni adevăruri absolute, cuvinte de evanghelie, pe care nimeni nu s'ar fi încumetat vre-odată să le discute sau verifice. Şi acum?

— Cum asta? repetase cuconu Iancu, potrivindu-şi ochelarii şi privind pe Lala de aproape, ca şi când ar fi examinat-o la microscop. N'avem electricitate care ne dă lumină, forţă motrice, nu s'a descoperit Radium care ne vindecă, n'avem radiofonie, televiziune... Ce progrese mai doriţi, doamnă? Ce civilizaţie?...

— O civilizaţie, care să dea putinţă tuturor să profite de ea, nu numai celor puţini aleşi: bogaţilor. Avem electricitate, cine profită de ea? In case nesănătoase, femei tinere îşi apleacă ochii obosiţi pe lucrul care le procură existenţa, tot la lumina insuficientă a lămpilor cu gaz. Avem Radium, dar care femee săracă îşi poate face tratamentul acesta scump? Sufere în tăcere şi moare de timpuriu, lăsând un cârd de copii de care societatea ce grijă are?

Facem noi baluri şi ceaiuri la care ne distrăm şi lor le dăm de multe ori lucruri care nu le ajută cu nimic. Avem medici renumiţi, sanatorii de tuberculoşi cu cele mai moderne instalaţii din lume. Le folosesc cei cu adevărat săraci? Acei care se îmbolnăvesc muncind, fiind prost îmbrăcaţi şi insuficient hrăniţi? Nu. Avem mijloace de locomoţiune moderne. Un biet individ eşit din spital mai zilele trecute, a trebuit să facă drumul acasă pe jos 35 km. S'a rugat să fie luat într'un autobuz, însă neavând bani, portiera s'a închis cu sgomot în hazul celor din maşină şi... civilizaţia a trecut pe lângă el, huruind şi clacsonând, cu 60 km. pe oră. Aşa se putea călători şi acum 100 de ani şi desigur tot atât de comod se merge pe jos azi în ţările pe care noi le numim „sălbatice", adică acolo unde acest binecuvântat progres n'a pătruns încă decât sub formă de oglindă şi mărgele... Ne trebue o civilizaţie tangibilă, nu o civilizaţie pe care o învăţăm din „Illustration".

Lala se opri, mirată ea singură de faptul că vorbise aşa mult, cu atâta uşurinţă. Ideile se îngrămădeau fără voia ei şi în visul ei pentru o omenire mai bună, uitase aproape şi unde e.

— Ce vervă! spuse gazda.

— Ce talent!... şi apoi, în surdină — păcat că n'a făcut teatru, adăugă D-na Sbierea.

Cuconu Iancu însă se aşeză lângă Lala şi convins de data aceasta că luptase cu un adversar demn de el, urmă:

— Care va să zică, d-nă Tofan, d-ta eşti contra aşezărilor noastre sociale? Ai citit pe Marx?

Eşti umanitaristă?

— Nu sînt decât o femee, care visează o lume mai bună, unde să înceapă mai multă egalitate, echitate, mai mult apostolat.

— Asta-i curat bolşevism, hotărî doctorul Sima, care avea obiceiul să întrebe pe pacient din prag: „ai bani să-mi plăteşti vizita?" şi numai în urmă începea consultaţia.

— Dar din moment ce ar dispare interesul, nu s'ar prăbuşi tot acest eşafodaj al civilizaţiei noastre? întrebă Conu Iancu Haralamb. Pentru ce ar mai munci individul?

— Pentru a-şi câştiga dreptul la viaţă, pentru a se bucura de ea şi a face bine, spuse Lala.

— Da? şi cu ce ar face acest bine, omenirea asta desinteresată a d-tale? întreabă d-nul Coman, mare moşier, care refuzase să dea unui copil sărac un ajutor pentru cărţi, când i-a fost solicitat chiar de institutorul clasei în care era şi copilul lui.

Lala se opri o clipă, încurcată. „Cu sufletul", gândi ea, dar nu răspunse.

— Bine, doamnă Tofan, crezi d-ta că s'ar mai sacrifica cine-va pentru aproapele lui, dacă dispare interesul? Şi religiile doar sînt bazate pe astfel de speculaţiuni: „Fă bine aici pe pământ, dacă vrei să ai răsplata în ceruri".

— Şi cele mai adânci sentimente ar dispare: recunoştinţa, dragostea desigur, spuse doctorul Dragu. Până şi apropierea dintre sexe — pe care noi o numim poetic dragoste! — nu este decât o speculaţie a naturii în vederea ajungerii scopului final: perpetuarea speciei! Iată deci că interesul şi capitalismul nu vor putea dispare.

— In cazul ăsta, n'ar mai munci nimeni, spuse încântat tânărul Petreanu, fecior de bani gata, care se mulţumea să cheltuiască, cu multă dărnicie şi puţină bătae de cap, averea moştenită.

Era mulţumit că se putea amesteca în discuţie, crezând că se va apropia de Lala, gândindu-se că o astfel de femee ar fi o perlă veritabilă în şiragul celor care trecuseră prin eleganta lui garsonieră.

După ce-şi sărutase copiii...

Totuşi atitudinea Lalei şi felul ei de a fi îl deconcertaseră puţin. Incercase de multe ori, în societate sau pe stradă, să se apropie de ea şi totdeauna felul ei de a privi îl ţinuse la o respectuoasă distanţă. Să fie Lala Tofan prima femee care nu-l găsea irezistibil?

— E o inepţie, spuse grav d-nul Viorescu, directorul Băncii Naţionale. Ne mai existând capital cu ce şi-ar procura oamenii cele necesare, dispărând şi obligativitatea muncii?...

— Soluţiile ar trebui găsite de cine-va mai competent decât mine, glumi Lala.—„Schimbul în natură", spuse irezistibilul.

— La vie au grand air, adăogă gazda râzând.

— Revenirea la natură, complectă cine-va.

— Da, da, nudismul, spuse ca trezit din vis „sadicul" domn Sorescu. Citeam tocmai, zilele astea, cartea unui franţuz.... stai, cum îi zice?... ăsta... un ziarist... despre un lagăr de nudişti din... Germania... mi-se pare... la... asta, cum îi zice?... interesantă carte... frumoasă viaţă şi nudismul ăsta !...

Cucoanele pufniră discret în batiste, domnii râdeau cu lacrimi. Sadicul privi încurcat. Doamna Sorescu îl săgetase cu privirea.

Discuţia fu curmată de invitaţia la masă. Toţi mâncau cu poftă, învioraţi de atmosfera nouă în care se desfăşurase discuţia. Femeile, cu tot necazul ce-l aveau pe Lala, se simţeau ridicate în ochii bărbaţilor.

— E foarte cultă d-na Tofan.

— Aşi, e o poseusă! îi place să atragă bărbaţii.

— Dar astea sunt lucruri pe care toată lumea le-a citit, le ştie...

— Şi-apoi bărbaţilor nu le plac femeile savante.

— Mie mi-e teamă să nu fie spioană, şopti una.

— Prea ţinea cu bolşevicii, ai dreptate.

— Fugi, ma chère, de acolo, spioanele trebue să fie *foarte frumoase*.

— Ca Mata-Hari, nu-i aşa ?

Numai d-na Viorescu, o femee măruntă, brunetă, îmbrăcată discret, se ţinea departe de „viespar", cum spunea ea. Trecu lângă Lala şi amândouă la braţ intraseră în sufragerie.

Moda cerea ca şi la masă, cucoanele să se aşeze separat de bărbaţi.

— E mai higienic şi mai comod, glumi doamna Viorescu când Lala se miră de moda turcească. Discuţiile continuară şi aci, pe fel de fel de subiecte, bărbaţii întrecându-se să fie cât mai sclipitori. Se simţeau întineriţi, aducându-şi aminte de viaţa de student, de visurile şi discuţiile de atunci.

— Eşti ca o adiere de primăvară, şopti roşind uşor d-na Viorescu la plecare Lalei. Ne-ai transformat pe toţi.

Apoi farmecul se rupse. Fiecare plecă spre casă, redevenind ceea ce fuseseră până atunci: nişte osândiţi ai vieţii, copleşiţi de banalitatea şi monotonia provinciei... reintrând în cotidian, unul certându-se cu consoarta, care susţinea că a băut prea mult, altul silindu-se să desfacă şiretele corsetului din care apărea jumătatea-i în *mărime naturală*; alţii, lepădând masca ce o purtaseră câte-va ore sfârşiră prin a-şi blestema ceasul când s'au cunoscut, înghiţind fel de fel de invective şi acuzări că nu ştiu să se poarte cu bijuteria lor de nevastă.

— Ai văzut Soreasca ce rochie avea? Numai eu umblu ca o spălătoreasă! O... să fi ştiut...

Plânsete, păreri de rău... A doua zi însă fiecare, întrecându-se să povestească „ce bine au petrecut aseară" nu uita să accentueze rolul ce l'a jucat splendida toaletă sau spiritele lui în armonia generală.

— „Nu eşti obosită, Lala? întrebă Val în drumul spre casă. Ce minunată dispoziţie ai avut astă seară!

— Ce vrei, Val, nu mă pot opri să sufăr pentru tot binele ce nu se poate face, în lumea asta!

— Ce suflet mare ai tu, Lala!

— Şi totuşi ce mică şi neputincioasă mă simt!

Lala, în pijama, după ce-şi sărutase copiii, trecu în odaia ei şi cântă un Adante de Beethoven. Apoi mulţumită şi înseninată sufleteşte se culcă, adormind ca de obicei în braţele lui Val.

Adouzi, Lala aflase dela M-me Dragu, care se abătuse în treacăt pe la ea, tot ce se vorbise pe socoteala ei la Sima şi tot ce se discutase apoi pe drum şi acasă la ceilalţi invitaţi.

De unde le putuse afla M-me Dragu, era o enigmă pentru Lala. Păstrase însă nedumerirea pentru ea şi nu întrebase nimic.

M-me Dragu, văzând că aci n'are ce face, se grăbise să plece, ca să ducă mai departe — probabil — nestinsa flacără a clevetirilor...

XII

Balul Crucil Roşii

Când Lala apăruse în prag, toate privirile se aţintiră, magnetic, asupra ei şi prin sală trecuse ca un murmur înfiorat.

Lala, la braţul lui Tofan traversase sala, înfruntând toate privirile: ale bărbaţilor, — care o desbrăcau, — ale femeilor care îi preţuiau toaleta. Ajunşi lângă estrada unde era aranjată tombola, preşedinta le eşi înainte.

— Ce minunată toaletă, d-nă Tofan.

Lala purta o rochie neagră, perlată, care o îmbrăca greu ca o za. Deasupra avea un şal spaniol negru cu flori şi franjuri lungi de fir. Negru şi aur din cap până în picioare.

— Unde ai lucrat rochia, d-nă Tofan?

— La Paris.

— E un model cu totul deosebit.

— Cumnata mea mi-a desemnat modelul, deci meritul e al ei, adăugă Lala zâmbind.

— Dar pe d-ta nu te-a desemnat tot cumnata d-tale — sper — şi eşti adorabilă, spuse încă d-na Grigorescu, preşedinta Crucii Roşii.

Lala la braţul lui Tofan...

Lala se întoarse şi privi în sală. Cunoştea puţină lume, totuşi destulă ca să fie nevoită a împărţi saluturi, strângeri de mână şi zâmbete mai multe decât i-ar fi fost drag. Cânta în seara aceea şi-ar fi preferat să fie într'o sală unde nu cunoştea pe nimeni. O stăpânea un sentiment curios, parcă de teamă. Dacă oamenii aceştia nu vor înţelege muzica ei şi nu vor putea aprecia? Era nervoasă, ca niciodată.

Efluvii străine o copleşau. Ar fi vrut să-l aibă pe Val lângă ea, dar Val era tocmai în capătul celălalt al sălii, într'un grup de cucoane. Era cald, prea cald, şi aerul încărcat de parfumuri deosebite, se amesteca voluptos cu miros de ţigară şi trupuri îngrămădite. Lala îşi aminti că mai suferise odată aşa, în grădina botanică la Viena în sera unde înfloreau flori tropicale uriaşe, cu parfum otrăvitor. Vru să iasă la aer. Se întâlni cu d-na Viorescu şi amândouă îşi făcură loc, să iasă din sală. Intr'un mic fumoir, alături, câteva cucoane pe un divan şi la spatele lor câţiva domni (care nu erau bărbaţi lor), fumau.

Erau tinere profesoare, avocate... Li se spunea în oraş „celibatarele". O doamnă tânără foarte frumoasă se apleca să-şi aprindă ţigara dela domnul din faţa ei. Mânile s'au atins, ochii s'au aprins... el i-a suflat fumul între sânii care abia mai stăteau în rochia mult decoltată...

Trecură. Lângă altă uşă „scobitoarea" cu „irezistibilul" Petreanu, înlănţuiţi... încercau o figură de dans nouă...

Lala era din ce în ce mai nervoasă.

— Să mergem puţin la bufet, doamnă Tofan, spuse simpatica ei tovarăşă.

In uşă se opriră. Margareta Viorescu tresări. D-na Sorescu aşezată picior peste picior pe o masă, ciocnea paharul de vin cu d. Viorescu, privindu-l adânc în ochi. Zărind-o pe Margareta strigă:

— Ciocneam tocmai în sănătatea d-tale, d-nă Viorescu.

Ce tupeu! Margareta Viorescu nu putu scoate o vorbă, buzele îi erau albe şi tremura. Lala o târî înapoi. Găsiră un mic colţişor pustiu. Margareta izbucni în plâns.

— Fii cuminte, drăguţă, încercă Lala s'o liniştească. Ne vede lumea şi cine ştie ce-şi închipue...

— Să-şi închipue ce-o vrea, nu mai pot. D-ta nu ştii cât m'a făcut să sufăr, lumea asta. Cât timp mi-a trăit copilaşul, nimic nu mă putea atinge. Dar acum?... De doi ani, nu mai am nici un scop în viaţă... La fiecare clipă mă lovesc de lumea asta, de viperele astea, care nu au altă bucurie decât să facă rău! O, când ai şti ce umiliri am suferit! Şi astea numai findcă Andrei m'a luat săracă... Din „învăţătoarea" nu mă mai scot, chiar rudele lui. M'a silit să-mi dau demisia şi acum... Dacă nu i-ar fi ruşine să iasă cu mine aşa în societate, nici strictul necesar nu l'aşi avea...

— De ce nu vrei să mai ai un copil, fetiţo dragă? îi spuse Lala, mângâind-o pe păr.

— Nu vrea el, d-nă Tofan! Dacă ai şti cum mă chinueşte...

In clipa aceea apăru în prag Val, căutând-o pe Lala. Se opri jenat, văzând pe d-na Viorescu în halul acela.

— Val, nu cumva ai un calmant la tine? întrebă Lala.

— Ai nevoe, Lala? răspunse Val îngrijorat.

— Nu pentru mine. — El se căută prin buzunarele vestei şi ale smokingului şi în fine găsi o cutioară. Porunci unui chelner să aducă un pahar cu apă şi când d-na Viorescu se mai linişti, spuse:

— „Hai, Lala, te caută d-na Grigorescu. Trebue să înceapă festivalul.

— „Bine, mă duc eu, rămâi tu cu fetiţa asta nechibzuită" şi Lala o ameninţă cu degetul, ca pe un copil. Margareta îi luă mâna şi-şi culcă obrazul pe ea.

— „Ce bună eşti! Nu, nu, du-te şi d-ta, d-le doctor, nu mai am nevoe de nimic...

Lala luă braţul lui Tofan şi trecură în salonul cel mare. Lumea se aşezase şi continuă să vorbească. „Ce gâscă, Vioreasca", auzi în treacăt, Lala. D-na Grigorescu apăru pe estradă. Lala rămase locului. In sală se făcu linişte. D-na Grigorescu vorbea. Totuşi Lala nu se putuse linişti. Ii era sufletul greu de durerea unui suflet străin. Trebuia să se liniştească. Cum era să cânte aşa? Teama şi enervarea o cuprinseră iar.

Val o privi de câteva ori îngrijorat:

— „Nu ţi-e bine, Lala?"

Ea îi răspunse doar cu un gest negativ al mânii. Căută să se concentreze asupra celor ce spunea d-na Grigorescu, dar nu reuşi. Vorbele alunecau pe lângă ea, lipsite de interes. Nu mai vedea nimic decât o femee plângând apoi scena dela bufet, scena din fumoir...

Câteva capete se împreunară şoptind ceva în apropierea Lalei, ochii iscoditori o priviră. Aplauzele o făcură să tresară.

Se apropia rândul ei... Cum era să cânte în halul ăsta?

Preşedinta ţinuse o mică cuvântare în care arătase activitatea Societăţii, apoi mulţumi publicului şi celor ce dădeau concursul.

— „.... şi în special d-nei dr. Tofan".

Lala gândi: de ce în special mie? şi simţise toţi ochii aţintiţi asupra ei.

DOINA BUCUR

(Urmează)

LITERATURA UNIVERSALA

STEFANOS DAFNIS

CORĂBII DE PESCARI

In orizontul curat, în fundul golfului, apărură încet-încet două pânze roșii, care se zugrăveau triunghiular pe fondul cerului. Cele două năvi luară direcția orașului nostru și se apropiau din ce în ce, împinse de suflarea puternică a vântului primăvăratec...

Trecătorii depe cheu, barcagiii, vameșii și alți oameni din liman, strânși la Digul Nou, priveau cele două năvi, care veneau pentru prima oară și se mirau de pânzele lor roșii. Deodată, un bătrân pescar, Dumitru Mentéos, încrețindu-și sprâncenele, zise:

— Corăbiile sunt... Corăbiile de pescari.

— *Speranțele!* adăugă un altul.

Așa dar veneau pescarii italieni, tocmai din Barri, înaripați cu *pânzele* lor *latinești*, pe care le-a cântat atât de mult D'Annunzio în imnurile sale și în „Povestirile din Pescara". Veneau să-și caute de lucru în meleagurile noastre, să pescuiască în apele largi și diafane ale golfului Argolic, să rămâe câte-va luni și apoi să plece înapoi, în patria lor, cu chimirul bine umflat de banul local. Și orașul nostru, care avea spectacolele ca o raritate, veni într'un suflet să vadă pe mosafirii noi....

Cele două corăbii se apropiau, ușoare, grațioase, legănate de vânt, ca niște păsări mari cu pene roșii din povești, și cu cât se apropiau, cu atât contururile lor deveneau mai pronunțate, mai clare, cu antena înaltă din mijloc până la cer, ai fi zis, și-un steguleț tricolor, ascuțit, fâlfâitor în vârful catargului... Și după ce au trecut de Vrahion, lăsând la stânga cetățuia Burgi, și se apropiau una lângă alta, au ridicat pe prăjina dela pupă, împreună cu drapelul italian și drapelul elen și atunci răsună o voce multiplă din cele două corăbii:

— Savoiaaa!... Eviva la Grecia!...

Și oamenii depe cheu răspunseră la urare de două și de trei ori. Cheul, limanul luară o nouă, o neașteptată viață. Pescarii străini, — *napolitanii* — își legară bărcile, una lângă alta, cu odgoane groase de cercurile de fier depe dig și săriră afară. Erau bărbați tineri cei mai mulți, prăjiți la salamură, negricioși, robuști, plini de energie, cu mișcări repezi; făceau parte din rasa aceea, care se perpetuează pe malurile dela Barri până la Cotangiaro și-și părăsesc patriile ca să-și câștige pânea cu greutăți și luptă aspră. Din primul moment se văzu cine era șeful lor: un om de vre-o patruzeci de ani, patrat, cu mustața mare, privirea adâncă și scurt la vorbă...

Aveau cu ei și câți-va copii, o plăcere să te uiți la ei. De îndată ce bărbații au legat corăbiile, ei s'au desbrăcat, s'au aranjat la linie pe parmaclâc și la un semn s'au aruncat toți în mare, ca să-și facă baia!... Innotau ca niște broaște, se duceau la fund, se făceau nevăzuți în apele negre-verzui ale limanului și peste puțin reapăreau ca să se suie în corăbii veseli, zgomotoși, cu sonorele lor exclamațiuni napolitane, care răsunau ca niște strigăte de pescăruși... Unii dintre ei chiar se cățărau până la vârful antenei, zece metri înălțime, și săreau de acolo cu capu 'n jos, în niște sărituri admirabile. Oamenii depe cheu îi priveau cu simpatie și îi îndemnau la exercițiile lor îndrăznețe. Italienii nu mai puteau de fudulie:

— Bravo, Luigi!

— Bravo, Giovanni!

— Bravo, Luca!... Presto! presto!...

O doamnă, — soția căpitanului portului — scoase din poșeta ei un franc de argint și-l arătă copiilor, ținându-l în vârful degetelor ei delicate. Copiii se uitară la monedă cu ochi mari și emoțiunea lor se arătă pe toată fonologia muzicală a limbii napolitane. Doamna aruncă moneda în apă. Copiii se aruncară, o urmăriră până 'n fund, la o adâncime de trei staturi de om, și peste puțin eși cel dintâi, învingătorul. Italienii, care urmăreau lupta, strigară:

— Eviva, Luca!...

Luca era un băețandru blonduț, de vre-o doisprezece ani, foarte svelt. Ținând premiul strâns în mânuța lui, se cățără pe corabie și, așa cum era, gol, înaintă zâmbind la pupă, unde se afla întins un bătrân, cu spatele sprijinit pe o grămadă de funii. Purta șapcă, un cerc auriu la una din urechi și pielea obrazului său era ca un pergament foarte vechi. Acesta nu era atent la ceeace se petrecea în jurul lui și-și fuma pipa cu ochii spre mare, în zare... Micul Luca alergă pân' acolo, îngenunchie, sărută mâna bătrânului, murmură „babo!" și-i puse în palmă francul de argint. Bătrânul scoase pipa din gură și sărută copilul pe frunte...

După cum am aflat mai târziu, era nepoțelul lui.

■

O mică fericire era, zău, în localitatea noastră și venirea acestor pescari străini.

Chiar a doua zi s'au pus pe lucru. Plecau după miezul nopții, eșeau departe în larg, dincolo de Karathona, spre Astros. Toată ziua îi vedeai măturând spuma mării cu năvoadele lor și spre seară se întorceau cu coșurile pline de chepe și porcușoare și toate bunătățile golfului nostru, care luceau ca sticla și se jucau la lumină cu toate culorile aurii și argintii și fantezii în panere.

Și așa, spre asfințitul soarelui, apăreau iar venind cele două corăbii, împerechiate, ușoare, grațioase, cu pânzele lor latinești glorioase pe fondul orizontului... Localnicii îi așteptau pe cheu, să cumpere din marfa lor proaspătă, care mirosea a val. Iar ei își vindeau cu râvnă peștii și ceeace le mai rămânea, marfa de calitate inferioară, o luau cei mai tineri dintre ei, ca s'o vândă mai eftin prin mahalale, pe străzi, să mănânce și săracimea:

— Peiște! Peiște! (adică: peste! peste!) Peiște prospat!...

Și seara se adunau pe coverta uneia dintre corăbii și cinau frățește, șezând cu picioarele încrucișate, cu un felinar atârnat de antenă ca să le lumineze... Mâncau veșnica lor supă de pește, sau măslinioare — cina lor sărăcăcioasă, plimbând de la unul la altul pe rând o tivgă cu vin. Adică, nu tocmai vin. Beau o curioasă băutură, făcută din oțet botezat cu foarte multă apă! Cumpărau oțet dela moș Mysicatos, sau dela Rucuniotis, și-l amestecau cu apă, cinci părți de apă, una de oțet. Și-l beau sărmanii oameni în loc de vin!... Economii, ca să adune un ban, să-l trimită familiilor lor în patrie și să le rămâe și pentru la iarnă. Parcă nu suferă de astfel de lipsuri și ai noștri, emigranții din America?

Și după ce mâncau, cei mai în vârstă dintre pescari își aprindeau luleaua, ca să fumeze liniștiți, tăcuți, visând cine știe, la Barri, casele lor... Copiii dormeau jos, în hambar, dar cei mai tineri, flăcăii eșeau afară, — dacă era seară cu lună — și făceau *bal* pe cheul pavat cu pietre. Unul cânta din armonică, un al doilea din chitară și ceilalți dansau doi câte doi polcă sau vals. Alteori însă ședeau toți pe jos, pe treptele debarcaderului, privind și ei încolo, spre marea întunecoasă; și începeau să cânte o melodie napolitană, nostalgică, pe când cineva acompania cântecul cu flautul sau Michele cu chitara:

Adio Napoli,
Fanciulle belle
Come le stelle...

■

Printre pescarii străini mi-au atras atențiunea și m'am împrietenit cu doi dintre ei. Erau mulțumiți, fiindcă puteau să stea de vorbă cu mine în limba lor și să-mi spună necazurile. I-am cunoscut întâia oară într'o Duminică la biserică, la Catolici, după liturghie, unde mă dusesem să văd pe respectuosul meu învățător, don Georgio Sargologo, cel ce se află acum în paradisul sufetelor...

Fiindcă Napolitanii erau buni creștini și în fiecare Duminică urcau dealul la biserica lor, primeniți, cu hainele lor de sărbătoare; stăteau cu evlavie, îngenunchiând oridecâteori don Sargologo bătea clopoțelul de argint în fața Altarului, cântând toți împreună și stâlcind într'un mod comic psalmii latinești:

Ave, Maria — gratia plena
Oca pro nobis...

Atunci, după cum am spus, purtau hainele lor de sărbătoare și pe cap o bonetă marinărească, cu un ciucure roșu la vârf. Și după slujbă intrau în casa preotului, în sala cea mare, aceea împodobită cu tablouri vechi și fotografia regelui Otto pe patul lui de moarte.

Și preotul cu părul alb, cu barba lungă nepieptănată, cu figura expresivă, care era ca o estampă veche de Flandra, îi trata cu cafeluță și rahat din Syra, îi întreba de una de alta, și la urmă le dăruia câte-o garoafă din acelea care înfloreau în glastrele terasei sale.

Acolo am cunoscut pe mulți dintre pescarii veniți din străinătate. Dar un bătrân și un tânăr îmi făcură o impresie deosebită. Bătrânul era cel cu pipa, la care se dusese nepotul lui și-i dăduse francul de argint. Era posomorît, zgârcit la vorbă și se plângea că nu câștigă mult. Bine spunea el să nu mai vie aici și să șadă de-acum, să se odineashcă cu ai săi acasă.

— Dar ce ai, Zio Batista? îl întrebai.

Și Zio Batista începu să-mi înșire că-l dor toate oasele, că era igrasia nopții care-l chinuia, o boală mortală, malaria, și spunea că noaptea cade din stele și-l putrezește.

— Ce *malaria,* sinior mio, capite? Questa maledeta malaria!

Și scrâșnind din dinți, arunca o privire prin fereastră, spre mare, spre negura zării. Și Zio Batista nu înțelegea că erau bătrânețele și nostalgia ce-l rodeau...

— E din cauză că suntem păcătoși, dragul meu, îi explica bunul preot... E fiindcă am pierdut calea lui Dumnezeu și mergem pe calea noastră rătăcită... E fiindcă ți-a lipsit credința, Zio Batista!...

■

Celălalt personagiu, care mi-a atras atențiunea, era Michele, chitaristul. Bărbat tânăr, vlăjgan chiar, Napolitănoi, la treizeci de ani. Măturoi cu coadă, de scuturat. Cu nasul mare, roșu de tot, cu falca de suliță, cu mânile și picioarele lungi. Astăzi, Duminică era gătit, încălțat; l'am văzut însă și în zilele de lucru, după masă, când pleca la mahalale cu panerul pe cap, descult, lovind cu tălpile lui plăcile caldarâmilor:

Peiște!... Peiște prospat!... Pescaro!...

Se oprea o clipă la răspântie, țipa odată tare și apoi o lua repede la fugă...

L'am cunoscut mai de-aproape pe Michele. Intr'o zi, când l'a chemat mama să cumpere pești și el mă văzu în capul scării, mă recunoscu și-și deschise larg gura mare cu zâmbet „— Oe, sinior tale!" (nu-și aducea aminte de numele meu). Se sui sus, lăsă jos panerul, și șezu, ștergându-și nădușeala... Doar e primăvară și Michele-i obosit! Mama îi făcu o cafea, eu îi oferii o țigare... Ne-am împrietenit. Michele era vorbăreț. Ne-a destăinuit toate secretele lui. Cum se trăgea dintr'o familie mare și puternică din Sardinia, cum bunicul lui și un frate al tatălui său fuseseră bandiți în munți și-au fost uciși prin surprindere; cum un alt unchiu al lui, ca să spele păcatele familiei, își legă cordonul de mijloc și se făcu călugăr, capuțin și cum el (Michele) a urmat pescăria, fiindcă îi plăcea marea, călătoriile. Singura lui dorință era să navigheze...

— Bravo, Michele!... Dar atunci tu nu trebue să te'nsori.

— Ba, am să mă'nsor! declară ferm Michele.

Și ne-a destăinuit cum că era pe ascuns logodit cu o fată din patria lui, — o nebunie de fată! și ca s'o dovedească, ne arătă un inelus, un șerpușor de argint, încolăcit, și o fotografie, pe care o scoase din sân... Era o fată cu ochi mari, o fată grăsulie, cu părul umflat, ca o cântăreață de cafe-șantan „Fiorela mia! tresoro!" Și-și lipi buzoaiele pe fotografia Fiorelei.

— Și dece ești logodit pe ascuns, Michele?

— Fiindcă... fiindcă nu mă vreau ai, ei răspunse necăjit Michele. Fiindcă, înțelegi, sinior mio, ai ei sunt *mercanți*... fata... are zestre... și ei vreau s'o dea după unu bogat. Eu ce sunt? un pescar, un pescar sărac și fără carte...

Și ochii sentimentalului Napolitan se umplură de durere. Ar fi zis cineva că erau gata să plângă. Nu-l voiau ai ei, dar ce puteau să facă? Fiorela îi declarase că n'avea să ia pe nimeni altul, că preferă să cadă în mare, și-i jura, când pleca el în Grecia, că-l va aștepta chiar și cincizeci de ani... Dragoste, omule, nu jucărie.

Și Michele se sculă, își luă panerul, „Bonna notte!" și plecă.

— Pieste! Pieste prospat!... Pescaro!...

■

Michele venea deseori la noi. Devenise al casei. Ne aducea pești deși și gustări de mare: Crevete, raci, vre-un mic calcan... La intrarea lui, coridorul din fața casei se umplea de iod, mirosea a val. Și conversația prindea viață.

— Bona sera, sinior... sinior tale! (Nici-odată n'a putut reține numele meu). Bona sera, siniora!

Saluta pe mama mea, îndoindu-și în două mijlocul și se așeza apoi rotund jos, la capul scării, cu panerul peștilor lângă el, sau pe genunchi. Iși sorbea cafeluța, sau un păhărel cu coniac și ne povestea suferințele lui, suferințele sentimentale: Fiorela! Numele ei juca tremurător pe buzele lui de zece și de douăzeci de ori pe minut. Era dragostea lui, adorarea, tezaurul lui. Ea și alta nu!

— Bine, Michele, îi zisei odată, ca să-l necăjesc, dacă o iubești atât de mult, dece te uiți și la celelalte?

— Eu?! se apără Michele.

— Sigur... Dece, atunci când zărești vre-una dintr'ale noastre, frumușică, pe stradă, faci niște ochi așa de mari și zâmbești?

— Vai de mine! protestă iar credinciosul Napolitan. Ele fac ochii mari! Ele râd când mă văd pe stradă! Eu îmi văd de treabă. Peiște prospat!...

Insă din altă cauză era necăjit pescarul îndrăgostit: Nu știa carte și era nevoit să pue pe altul să scrie Fiorelei. Dar acum în urmă n'avea nici într'ăsta încredere și mă luă cu binișorul, rugându-mă să-i devin secretarul lui. Ne-am apucat deci într'o Duminică și-am compus în limba toscană o scrisoare, care era de râs și de plâns în acelaș timp! Și Michele o luă și se duse vesel s'o expedieze...

■

Pe Zio Batista nu-l mai vedeam nici Duminicile. Am aflat că zăcea și nu putea să urce dealul la biserică. Era culcat în hambarul corăbiei și locul lui, lângă frânghiile pupei rămase gol! Dar nepoțelul lui, Luca, se ducea în sus și 'n jos, ca să-l îngrijească... Uneori, când era vreme frumoasă, cu soare, îl luau doi bărbați și-l urcau pe punte să ia aer... Bătrânul, sprijinit pe funii, privea spre mare și suspina: „— Ah! *malaria* asta, boala asta afurisită, care cade din stele, zicea, are să mă prăpădească!... Maledetta malaria!..." Dar ceilalți ridicau indiferenți din umeri și treceau înainte. Și Zio Batista pironea ochii în mare, departe și rămânea tăcut, cu luleaua între dinți...

Rămăsese un săculeț de oase. Și din ce în ce se făcea mai rău...

■

Târziu, spre toamnă, când cei dintâi nori umbriră cerul, vine într'o zi Michele întristat și-mi spune cum că bătrânul a murit. Noaptea trecută a murit și dimineața l-au găsit țeapăn. Și ce păcat era că nici preotul n'a avut vreme să-i miruiască mânile și picioarele și să-i pue sub limbă nafura.

— D'aia ești atât de amărât, Michele, ai?

Dar Michele îmi răspunse că nu era atât pentru asta..., Ei, Zio Batista era bătrân, optzeci de ani, și-a mâncat mălaiul...

De altceva era mai necăjit azi Michele: De-o lună de zile și jumătate n'a primit nici-o scrisoare dela Fiorela a lui și azi a venit o scrisoare dela sora sa, Ana; îi scrie o seamă de prostii și pentru logodnica lui nici-un cuvânt. Astea nu-s semne bune. Și Michele își încreți sprâncenele, gânditor...

■

M'am dus la înmormântarea lui Zio Batista. S'a făcut de la cheu, direct la cimitir. La Dig a venit preotul, un copil înainte cu Crucea și felinarul și de jur împrejur cei câțiva catolici din localitate. Bătrânul fusese pus într'o ladă foarte simplă, jos în hambar. Drapelul italian atârna la jumătatea catargului, la ambele corăbii...

Inmormântarea avu loc pe la unsprezece dimineața. Vreme frumoasă. Limanul lucea tot de soare și cel mai mic nouraș dispăruse... Napolitanii erau întristați și vorbeau cu voce joasă. Se îmbrăcaseră cu hainele lor bune și cu beretele cu ciucurii roși. Doi flăcăi aduseră sus coșciugul și cu pas încetișor îl scoaseră afară.

Cortegiul se puse în mișcare. Preotul începu să citească *miserere,* sau cam așa ceva... In urma coșciugului venea nepoțelul bătrânului, plângând desperat; și urmau toți ceilalți Napolitani, pentru care acea moarte în străinătate îi costa foarte mult...

Maladetta malaria! Și-l duceau în limanul tăcerii...

■

După câteva zile, într'un amurg, vine iar Michele acasă. Ținea veșnicul paner al peștilor. Șezu jos în coridorul din fața casei, sprijini panerul de genunchii săi și era palid de tot, cu ochii în jos. Ar fi zis cineva că se uita la crabii și la crevetele, care sticleau în coș. Era turburat.

— Ce ai, Michele? *Cosa sudente?*

— *Pottim, citit, sinior tale!... citit.*

Cu un gest de dramatică desperare scoase din sân o scrisoare cu mărci italienești și mi-o dădu: „Citit nenorocirea mea!"

Ii scria sora lui, Anna, din Barri. Curat și verde, frățiorule, îi spunea, nu mai spera deloc. Fiorela a uitat toate, și sărutările și jurămintele. S'a logodit cu un altul, cu un negustor, cu un *benestante* din civita Becchia și trebuia să se facă chiar repede, aproape, aproape de Crăciun, căsătoria lor. Au să plece apoi în patria ginerelui... Ochii care nu se văd, Michele dragă, îi scria, se uită...

Și sărmanul Michele, care muncia în străinătate și credea în veșnicia dragostei!... Și l'a apucat plânsul, năvăli durerea în inima lui și ochii începură să curgă...

— Povero Michele!... Necredincioasă Fiorela! zicea.

Și lacrimile lui picurau noduri-noduri pe crabi și crevete...

■

Pe Michele nu l'am mai văzut. N'a venit să-și ia rămas bun de la mine.

Peste câteva zile corăbiile plecară spre Barri... Când am sosit la cheiu, le-am văzut cum eșeau din liman, cu pânzele roșii, cu prorele drepte tăiau marea plină cu pești, pe care au cutreerat-o timp de opt luni... Cele două corăbii împodobite cu steaguri, își luau rămas bun dela orașul nostru. La eșirea din liman traseră două focuri de armă. Apoi alte două...

Și peste puțin, cele două corăbii cu pânzele roșii s'au micșorat s'au micșorat și s'au pierdut pe fondul gri al cerului și al mării...

Traducere din elenă
ANTON MISTACHIDE

IN VILEGIATURĂ...

SALOM ALECHEM

Trebue să știți că drumul dela Iehupăț la Boiberik e o nimica toată; drumul nu ține decât ca la vreo jumătate de oră. Dar ca să pleci dela Iehupăț la Boiberik în vilegiatură cu nevasta, cu copiii, cu așternutul și cu veselele de lapte și de carne și pedeasupra și cu soacra — asta o doresc numai dușmanilor!...

Din primul moment de cum începi să te pregătești de plecare, soacra se burzuluește, iar nevasta se enervează, lucru mare !... Să n'o atingi careva cumva cu ceva, cu vreo vorbă, că-i poznă — și n'o mai potolești!

Iat-o ținând cheile în mână... se învârtește din loc în loc, că n'are astâmpăr și... deodată îi sare țandăra și isbucnește:

— „Unde mi-s cheile? Unde-s cheile? Cheile? Ce fel de casă-i asta, că dacă pui cheile undeva, dispar ca prin farmec?! Să mă ferească Dumnezeu de-așa casă și de-așa copii! Diavoli, strigoi — nu copii!..."

Iar copiii, după cum știți, au obicei că tocmai atuncea când te știu necăjit, aferat și grăbit, ți se învârtesc între picioare ca să se aleagă, care cu un ghiont, care cu un isbai, care cu o trânteală, de se naște un plânset, un țipăt, un haos, un adevărat iad!...

D'apoi împachetarea bagajelor? Să nu fie de deochi! Să împachetezi o cogeamite gospodărie, să așterni, să așezi, să îndeși, să legi bine, și înainte de toate nu cumva să uiți ceva, credeți că-i glumă? Și lucru dracului, par'că-i făcut într'adins, după ce-ai ambalat totul și ai expediat bagajul, te trezești la urmă că ai uitat pălăria nevestei, cușca cu canarul, călimara de pe masă și alte asemenea fleacuri pe care deobicei le lași la urmă — sau coșul samovarului...

— Ce să mă fac fără pălărie? protestează nevasta.

— Și fără coșul samovarului? bodogănește soacra.

— Dar cușca? Păsărica? strigă copiii!

In sfârșit n'am încotro și trebue să ne întoarcem cu toții să luăm totul. Dar, mă rog, cine mai poate lua lucrurile uitate când mânile tuturor sunt ocupate cu coșuri, coșulețe, cutii, boccele și bocceluțe?! Și atuncea nu mai ai încotro și trebue să iei singur — pardon de expresie! — coșul samovarului într'o mână și cușca în cealaltă... Dar ce te faci cu pălăria nevestei? Dar cu celelalte lucruri?

Atuncea îți vine o idee și spui „pardon" coșului pe care-l treci subsoară și iei în schimb pălăria, ca nu cumva să se boțească ! Dar călimara? Călimara o pui în buzunar și cu chiu cu vai te urci în birjă s'o iei spre gară.

In gară, însă, începe o altă scenă: „Bilete!"

Și nu-i chip să știi exact câte bilete ici... Incepi dară a număra: Nevasta, unul; să nu fie de deochiu opt copii, șase mari, fac șapte... Doi copii micuți, două jumătăți de bilete, fac opt... Soacra, unul, nouă; Trei slujnice, fac două-spre-zece... Exact două-spre-zece!

Buuun! Bine că nu-s 13, căci 13 e semn rău!

Cu gândul la alții, mă uit pe mine și nu mă mai pun la socoteală.. ca să nu fiu al treisprezecelea!...

■

Dzin, dzin, dzin...

Lumea se îndeasă și nevasta nu te lasă:

—Da' unde ești? Ce te mai codești atâta? Ce tot socoți? Din pricina ta o să mai pierdem trenu!...

Iar copiii îi țin hangul:

— Papa! Repede, papa! Hai mai repede, că pornește trenu!...

Și zăpăcit te urci în vagon, te anini de ușă, împiedicat din pricina coșului, așa că scapi pălăria nevestei și-o turtești toată... Te pleci ca s'o ridici, dar se varsă călimara, așa că începe o nouă porție, poate că de astădată pe bună dreptate:

— Te-ai mișcat și tu acuma ! Vrednic mai ești, n'am ce zice! Care dracu te-a poftit să te porți cu pălăria în mână?! Ce mă fac acum fără pălărie?

In zadar o asigur că o să-i cumpăr zece pălării, numai să tacă! Imposibil! Ea nu se lasă, și mai înciudată îți răspunde că n'are nevoe de pălăriile tale și ți le dă dracului de pomană, pe toate! Se'nțelege că tu roșești, te aprinzi și de rușine te trec toate sudorile și toate nădufurile, în timp ce copiii încep să se ciondănească între ei, fiecare vrând să se așeze la fereastră. Toți, mă rog, vor să stea și să privească, toți, pe una și aceeași fereastră... De aici ceartă și gâlceavă... Iar soacra bodogănește:

— Nu mai au astâmpăr, copiii ăștia!

Deodată copilașul cel mai mic întreabă:

— Papa, unde-i păsărica?

Te repezi spre cușcă — e pustie... Nu-i păsărica! Te ridici, o cauți pretutindeni, în toate ungherele, prin toate buzunările. Unde o fi păsărica? Când a sburat ?

— Vrednic mai ești, n'am ce zice, să nu-ți fie de deochi!, zice nevasta în batjocură și te fixează cu niște ochi de bandit! Iar toată lumea din vagon râde...

Unul dintre pasageri te întreabă:

— Ce fel de păsărică era? Canar sau privighetoare?

Și un altul de colo:

— Cât a costat?

Lumea se tăvălește de râs... Un tânăr cu ochelari negri și cu dinții albi, te sfătuește ca îndată ce vei ajunge la Boiberik să bați o depeșă la Iehupăț să se caute acolo păsărica — poate că s'a aciuat într'un copac... Și toată lumea râde cu poftă!... Iți vine să-l apuci pe deșteptul ăsta cu ochelarii negri și cu dinții albi, și să-l svârli pe fereastră... Noroc că apar conductorul și controlorul și toată lumea pregătește biletele.

— Nu, *vaș bilet?* te întreabă conductorul și se uită la tine pe deasupra ochelarilor, ca la un tâlhar care vrea să se strecoare până la Boiberik, fără bilet.

— *Vaș bilet?*

Și atunci amețești deabinelea, cauți biletul prin buzunări, te uiți în coșul samovarului, te pipăi la buzunarul din dos — nu-i nici un bilet. Și te zărește nevasta cum cauți și te pipăi și te întreabă:

— Ce ți s'a mai întâmplat alta acum, bărbățele dragă? Iar ai mai pierdut ceva? Ia vezi nu cumva ai perdut și ceasul de aur? Il mai ai? sau ai perdut și ceasornicul de aur ?

Scos din sărite, apuc coșul samovarului și-i fac vânt pe fereastră.

— La naiba! Arz'o focul de vilă și toate vilele din Boiberik! Arză-l'ar focul pe cel care a inventat vilegiatura și aerul curat!...

In românește de C. S.

Napoleon I către Maria-Luiza

Noaptea, îi piere somnul. Constant, valetul său credincios, stă de veghe lângă dânsul.

— Toată lumea dorește pacea, — cutează să spună Constant.

— Vom vedea ce însemnează o pace dezonorantă!, — răspunde împăratul cu glas obosit.

După intendentul general al armatei, după bătrânul valet, însuși fratele împăratului, Joseph, îi trimite, „cu o desăvârșită pornire de renunțare” sfatul brutal: „Trebue să vă supuneți cu tot curajul — împrejurărilor,... care nu vă îngădue să alegeți decât între moarte și disperare. Dacă, prin urmare, doriți pacea, încheiați-o cu orice preț.

Dacă nu, trebue să pieriți cu hotărîre, ca și ultimul împărat al Constantinopolului”.

In ziua aceea, 9 Februarie, Congresul se amână cu zece zile. Nădejdea că pacea se va încheia, se risipește. Molimile macină din ce în ce mai necruțător mica armată a lui Napoleon. Tânăra Gardă piere.

Deșteptarea Leului

In dimineața zilei de 9 Februarie, la vestea că Blücher se îndreaptă prin valea Marnei spre Paris, Napoleon iese din toropeala în care căzuse din cauza defecțiunilor. Se întoarce la hărțile lui, se apleacă din nou asupra lor și le jalonează cu ace cu gămălii de ceară colorată.

Lui Maret, care-i aduce să iscălească condițiunile impuse de puterile coalizate, îi răspunde:

— De asta ne arde nouă acum!? Sunt tocmai pe cale să dau ochii cu Bluecher, care înaintează dinspre Montmirail. Mâne îl voi ataca!

Și, încredințând localitatea Nogent-sur-Seine mareșalului Victor, iar Bray — lui Oudinot, Napoleon urcă spre Sézane împreună cu Ney și Mortier, cărora li se adaogă trupele lui Marmont.

In dimineața zilei de 10 Februarie, Marmont atacă prin surprindere armata rusă a lui Alsufief. Trupele mareșalului sunt alcătuite din recruți care au drept uniformă o manta și o șapcă de polițist: „trupele Maria-Luiza”.

Incolțit pe șoseaua dintre Châlons și Paris, pe care avea ordin s'o acopere, Alsufief e zdrobit. El însuși cade prizonier, împreună cu un alt general, pe care, seara, Napoleon îl poftește la masă, într'un han din Champaubert, — localitate ce a dat și numele bătăliei.

O nisipărie în care au fost asvârlite un maldăr imens de trupuri, a fost botezată „Groapa Rușilor”.

O ghiulea a rămas prinsă într'o crăpătură a fațadei hanului, unde Napoleon a rămas peste noapte și de unde i-a scris Mariei-Luiza:

Buna mea Luiza,

Victorie: am distrus 12 regimente ruse; am capturat 6.000 de prizonieri, 40 de tunuri și 200 de chesoane. Am prins pe generalul-șef, pe toți generalii și câțiva colonei. Eu n'am pierdut decât 200 de oameni.

Dă ordin să se tragă tunurile la Invalizi și să se anunțe vestea aceasta pretutindeni.

Sunt pe urmele lui Saken, care se află în Ferté-sous-Jouarre. La miezul nopții voi ajunge la Montmirail și-l voi urmări de aproape.

NAP.

Champaubert, în 10 (Februarie), la ora 7 seara.

Draga mea,

Cred că i-ai dat 3.000 de livre curierului care ți-a adus spada generalului rus. Trebuie să fii darnică. Când curierii îți aduc vești bune, dă-le bani; iar dacă sunt ofițeri — diamante.

Plec spre Montmirail. Nădăjduesc să-ți trimit vești bune astăzi. Cu sănătatea o duc foarte bine. Cu tot gândul la tine.

Al tău.

NAP.

O sărutare fiului meu.

(Fără dată)

A doua zi, când buletinul împăratului ajunge la Paris, izbucnesc urale pretutindeni. La Operă, unde se juca „Armida”, orchestra și corul intonează aria „A noastră e izbânda!”

A fost în adevăr a doua zi și a treia zi, mereu. Pe platoul Brie, în arondismentul Epernay, Montmirail domină valea râului Petit Morin. Generalii Sacken și Yorck se îndreaptă spre acest orășel, când, la 11 Februarie, Napoleon apare și ia poziție la Marchais.

Sacken atacă satul, care e apărat de Ney, pe când Mortier și Friant contra-atacă pe Ruși la Epine-au-Bois, iar cavaleria lui Guyot pornește în urmărirea lor.

Infrângerea Prusacilor și a Rușilor e completă.

Un tablou celebru al lui Horace Vernet înfățișează lupta în clipa când, sub cerul plumburiu, dușmanii sunt bătuți și risipiți de Mortier și de Lefevre, soțul Doamnei Sans Gêne:

Draga mea,

Astăzi, în 11, am atacat marea armată rusă și prusacă la o leghe înainte de Montmirail. Am învins-o, am pus-o pe fugă, i-am luat toată artileria, am făcut peste 7.000 de prizonieri și am capturat peste 40 de tunuri. Niciun om din această armată sfărâmată nu va scăpa.

Sunt sfârșit de oboseală. Cu tot gândul la tine. O sărutare băiatului.

NAP.

In 11 (Februarie), *la ora 8 seara.*

(Adăugat de mâna unui secretar:)

Dela ferma din Epine-au-Bois, între Montmirail și Vieux-Maisons.

Dă ordin să se tragă 60 de lovituri de tun și să se răspândească vestea aceasta pretutindeni. Generalul Sacken a fost ucis.

Odaia unde scria această scrisoare era plină de morți, care au fost evacuați pentruca împăratul să se poată odihni.

Urmărirea prin besnă încetase. Trupele lui Sacken se folosiră de răgaz ca să se scurgă spre Château-Thierry, acoperite de ariergada prusacă.

La 12 Februarie, Napoleon pornește pe urmele lor și, unul contra trei, le atacă. O mișcare de învăluire împotriva unui corp de armată prusac, îi dădu, pe platoul Nesle, o poziție dominantă.

Zdrobiți în luptă, generalii prusaci Horn și Jurgass se îmbulzesc spre Château-Thierry, unde zăpăceala lor mărește dificultățile retragerii.

Generalul rus Freundenreich, care încearcă să oprească înaintarea trupelor franceze, e rănit și luat prizonier.

Armata lui Yorck se îngrămădește ca o massă confuză la intrarea podurilor, retragerea fiindu-i acoperită de batalioanele principelui Wilhelm al Prusiei, până 'n momentul când și acestea sunt decimate printr'o sarjă cu baioneta:

In apropiere de Château-Thierry, la 12 Februarie 1814.

Am stat călare toată ziua, buna mea Luiza. Am capturat toată ariergarda dușmană, alcătuită din 4 batalioane ruse și 3 prusace, precum și 2 tunuri. Toată s'a predat în frunte cu generalul care o comanda: un general-intendant rus.

Inamicul și-a pierdut toată artileria, toate bagajele, 2/3 din armată, și e silit să fugă și să treacă Marna la Château-Thierry, îndreptându-se spre Soissons. Toate spitalele și linia spre Châlons și Vitri sunt în mânile noastre.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Comunicația fiind reluată cu Ferté-sur-Jouarre, peste un ceas voi primi vești dela tine.

Cu bine, draga mea. Fii veselă și mulțumită.

NAP.

Dă dispoziții să se publice ca articol din Paris toate veștile pe care ți le dau.

Buna mea prietenă,

Sunt foarte mulțumit știindu-te liniștită și fericită. Mi-am petrecut toată ziua aci, ca să supraveghez refacerea podului.

Ducele de Trévise a trecut pe aci, urmărindu-l pe inamic, care fuge în dezordine spre Rin, vrând să ajungă în Ardeni.

Eu sunt sănătos.

NAP.

Château-Thierry, în 13 (Februarie), la ora 5 după amiază.

Lăsându-l pe Mortier, duce de Trévise, la Château-Thierry ca să urmărească sfărâmăturile armatei învinse, Napoleon se întoarce împotriva lui Blücher, care l-a silit pe Marmont să se retragă dela Etoges spre Montmirail și acuma caută să tae legătura dintre mica armată imperială și mareșalul Victor, postată la Sézanne.

In zorii zilei de 14 Februarie, Blücher alungă pe cei patru mii de oameni ai lui Marmont, când, deodată, la Vauchamps, șapte mii de cavaleriști îi cad în spate. E Garda. Napoleon sosește împreună cu Ney și cu Nansouty. Bătuți de front, răsturnați pe flancuri, Blücher și Kleist o iau la fugă înspre Janvilliers, unde Grouchy îi șarjează din flanc, iar Drouot îi decimează cu cele cincizeci de tunuri încărcate cu mitralii. Dușmanul e astfel fugărit până la Champaubert, până la defileul „Pădurii fermecate” din Etoges, unde, cu câteva zile mai înainte capitulaseră grenadirii lui Alsufief:

Buna mea Luiza,

Am vești bune să-ți dau: l-am bătut pe general Kleist, care avea 36 de batalioane. I-am luat 8.000 de prizonieri și i-am ucis 4.000 de oameni. Am luat 10 steaguri și 3 tunuri, fără să pierd mai mult de 200-300 de oameni, morți și răniți.

Cavaleria gărzii mele s'a acoperit de glorie. Dă ordin să tragă 30 de lovituri de tun și să se publice un articol în Monitor.

Cu tot gândul al tău.

NAP.

O sărutare fiului meu.

Montmirail, în 14, la ora 9 seara.

Intr'o impresionantă dare de seamă, Buletinul Oficial rezumă operațiunile:

„Astfel, armata aceasta din Silezia, alcătuită din corpurile de trupă ruse ale lui Sacken și Langeron, din trupele prusace ale lui Yorck și Kleist, având un efectiv de 80.000 de oameni, a fost bătută, risipită, nimicită în patru zile”.

Odată bătălia dela Marna câștigată, mai rămâne să se pună stavilă, pe Sena, valului Marii Armate din Boemia, care pusese stăpânire pe Yonna și pe Loing, cucerise orașele Montargis, Nemours, Fontainebleau, Moret, Nangis.

Oudinot și Victor, cei doi mareșali, se retrag din fața acestei armate, când, pe neașteptate, primesc ordin să reziste.

Impăratul sosește imediat,— cu tunurile la post, cu infanteria în căruțe, cu cavaleria în trap; dinspre Sud urcă spre Sena Kellermann, Treilhard și trupele înapoiate din Spania.

Draga mea,

N'am primit nici o scrisoare de la tine astăzi, și nici jurnalele. Mă îndrept spre Brie-Contre-Aubert. Cu sănătatea o duc foarte bine. Sper să termin curând cu toți dușmanii noștri și în orice caz la mare depărtare de Paris.

Cu tot gândul la tine. Credinciosul tău.

NAP.

O sărutare băiatului.

In ziua de 16 Februarie Napoleon e la Guignes. Se cațără în clopotniță și, smulgând cu mânerul săbiei câteva plăci de ardezie, scrutează cu privirea câmpia.

Planul de luptă e gata.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta de azi dimineață la ora 10. Am aflat cu bucurie că ești sănătoasă și mulțumită de fiul tău. Sărută-l din parte-mi.

Nădăjduesc să-ți dau vești bune mâne.

Adio, buna mea Luiza.

Cu tot gândul la tine

NAP.

Guigne, în 16, la ora 6 seara.

In ziua de 17, Napoleon pornește spre Nangis, nodul celor trei drumuri care duc spre Troyes. Wittgenstein are aci trei divizii ruse, alcătuite din „acei monștri tătari, care-l dezonorează pe suveranul lor”.

— Mâne, — le-a spus comandantul lor, — vom fi la Paris.

Intr'o clipă, soarta lor a fost pecetluită. Invăluiți pe la stânga de Kellermann, pe la dreapta de Milhaud, decimați de focul lui Drouot, Tătarii lui Wittgenstein sunt înfrânți cumplit și două divizii cad în mânile Francezilor:

Buna mea Luiza,

Am pus să ți se scrie de două ori de pe câmpul de luptă ca să ți se dea vești bune. Am luat 6.000 de prizonieri ruși, am sfărâmat corpul de armată al lui Wittgenstein, i-am luat 15 tunuri și 50 de chesoane de artilerie. Am prins câțiva generali. Trupele mele îl urmăresc pe inamic în direcția Montreau, Provins și Bray. Astă-seară toată marea armată dușmană va fi svârlită dincolo de Sena în dezordine.

Adio, buna mea prietenă. O sărutare fiului meu. Ți-am trimis vorbă să dai ordin să se tragă 30 de lovituri de tun.

NAP.

Nangis, în 17 (Februarie), la ora 4 după amiază.

De Vrède ocupă Villeneuve-le-Comte cu două divizii bavareze. Dacă dragonii lui Lhéritier ar fi șarjat, Victor ar fi avut dreptate: Napoleon nu l-ar fi scutit pe generalul fugar de o lecție răsunătoare.

La 18 Februarie, Austriacii lui Bianchi sunt atacați la Montereau de generalul Château, care e respins. Dar, la momentul potrivit, sosește Napoleon împreună cu Pajol. De pe înălțimile dela Surville, care domină confluența Senei cu Yonna, fixează el însuși poziția tunurilor, fără teamă că-și poate pune viața în pericol:

— Nu vă temeți, prieteni. Incă n'a fost turnată ghiuleaua care să mă doboare!

Gărzile naționale din Bretania pun stăpânire pe împrejurimile Melunului. Iar cavaleria lui Pajol îi șarjează atât de violent pe Austriaci și pe Würtemberghezi, încât aceștia nu au nici răgazul să arunce în aer podul dela Montereau.

Care-i în timpul acesta atmosfera la Paris? Rumigny îi descrie împăratului intrarea prizonierilor în Capitală:

„Douăzeci de mii de captivi străbat orașul, în mijlocul aclamațiilor triumfale. La vederea columnei de bronz și a statuii imperiale, toți s'au descoperit. Mulți au îngenunchiat chiar”.

Lingușitor josnic! Cumnatul lui Caulaincourt, Saint-Aignan, îi relatează cu totul altceva:

— Savary, ministrul Poliției, nu-și mai poate lua răspunderea situației: dezertările se înmulțesc; agitațiile unora nu sunt egalate decât de descurajarea celorlalți. Pacea trebue încheiată!

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Mirajul luxului

Din cele mai vechi timpuri femeia a fost sclava modei (iar bărbatul, la rândul lui, robul femeii!) Ceiace n'a putut face un războiu, a făcut de multe ori o privire sau o mânușiță albă de femee.... Martoră ne stă istoria! Și în locuințele antice, desgropate după mii de ani, s'au găsit aceleași nimicuri care servesc femeii moderne: oglinzi, bijuterii, fard, parfumuri... Iată deci că nu are dreptate cine susține că femeia e schimbătoare. Nu, femeia a rămas aceiași dela începuturile primelor civilizații. Și care este deosebirea între negresa care-și trădează soțul — pentru o oglindă și un șirag de mărgele — cu un „alb” și intelectuala europeană (sau americană!) care făptuește exact acelaș lucru pentru un „Bugatti”, o haină de blană, sau un flacon de parfum? (Culoarea pielii și valoarea „schimbului” n'au aci nici o importanță!)

O mulțime de nenorociri au la bază această dorință de a plăcea, de a fi admirată, de a stârni invidie, de a face lux peste puterile tale...

Fata săracă care muncește în birou, magazin sau fabrică, n'are decât un ideal: luxul. Cum va ajunge acolo, e ușor de ghicit. Acelaș lucru se va întâmpla și cu naiva fată dela țară care pentru o rochie de „crêpe de chine” va cădea în mrejele „boerului” care administrează moșia unde muncește familia ei. Sfârșitul va fi acelaș: părăsire, copii omorîți, o mamă bătrână nenorocită și perspectiva unei celule sau a unui pat de spital.

Toate astea pentru un ciorap de mătase sau o rochie lucitoare!...

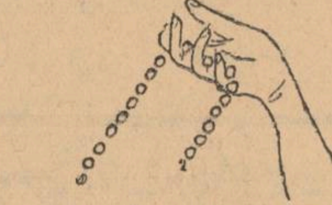
Femeia micului funcționar, nu visează decât lux. Și iată o căsnicie distrusă pentru o pălărie sau un palton (care ar fi făcut pe cutare să crape de necaz!) Scene, copii bruscați cu revoltă, soțul privit cu ură, plânsete, „ah, cât sunt de nenorocită” ca 'n romanele de 12 lei!...

Am aflat zilele acestea un caz care m'a impresionat adânc. O tânără cu bună situație materială, căsătorită cu un bărbat care o adoră — tânăr, frumos, cinstit, muncitor și bogat! — își înșală soțul cu un bărbat mult mai bătrân (care ar putea să fie tată !). Inactivitatea o face să viseze... și fără nici un scrupul calcă în picioare dragostea și tinerețea pentru o bijuterie și un automobil... Cazuri de acestea nu sânt rare, ați auzit desigur și dv., multe! Mai curând sau mai târziu vine căința, dar ce folos, nimic nu se poate întoarce!... Căminul distrus, sufletul rănit, cinstea nesocotită, nu se mai pot reface!...

Răul are rădăcini adânci și ar trebui să dea mai mult de gândit mamelor și femeilor conștiente.

Femeia are tot dreptul să dorească frumusețea și luxul. O femee inteligentă nu va dori însă niciodată mai mult decât poate avea. Frumusețea nu se poate fabrica. Te naști cu ea, dar e relativă și trecătoare. Apoi idealul frumuseții feminine a evoluat și evoluează mereu. Putem fi încântătoare fără a fi copia exactă a Venerei de Millo. Grația, blândețea, eleganța, ne pot da mai mult farmec chiar decât o frumusețe rece, lipsită de calități sufletești.

Calitățile sufletești rămân, frumusețea trece. Eleganța este pecetea personalității femeii.

Nu trebue să fiți elegantă ca... Norma Shearer sau ca d-na X. Eleganța e formată tocmai din originalitate. Putem însă fi elegante și originale „à peu de frais”. Femeia inteligentă și conștientă își va zice: „D-na X. e bogată, poate să-și permită luxul de a fi chiar excentrică Eu trebue să mă îmbrac după bugetul meu”.

Cu o astfel de mentalitate vei ști să rămâi fericită, scumpă doamnă, cruțându-ți complicațiile și frământările sufletești. Dacă mijloacele nu-ți permit, nu vei cumpăra pălăria sau pantofii de pe Calea Victoriei și rochia nu va fi numaidecât „model” dela... Maison Z. Cu puțină alergătură și bun gust, veți descoperi ceiace vă trebue în magazine mai mici și o croitoreasă tânără, dornică de a-și face clientelă va fi fericită să vă mulțumească. Casele mari vor continua să lucreze pentru femeile bogate, care nu trebue să aleagă între nevoile unei gospodării și o nouă rochie.

Nimeni nu va fi păgubit.

Eleganța e logică și utilă, luxul însă este inutil și imoral.

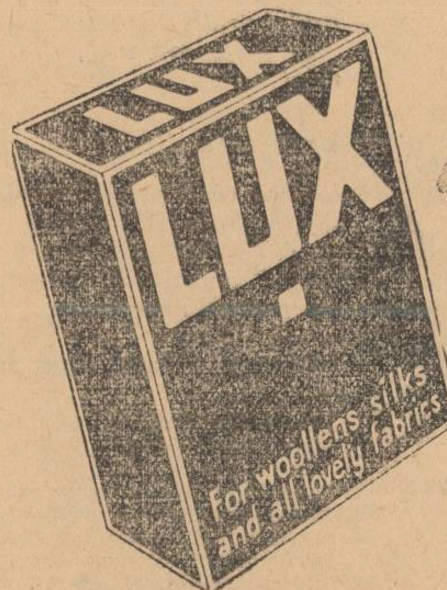
Fiți deci frumoase, prin bună dispoziție, sănătate și bunătate! Fiți elegante cu grație și originalitate! Mirajul luxului e pentru fluturașii care la prima atingere cu orbitoarea lumină falsă ce-i atrage, își pârlesc aripioarele... Femeia modernă trebue să fie conștientă, pătrunzând din ce în ce mai mult tâlcul adevărat al vieții...

D. B.

Cum se evită ruperea ciorapilor?

Spălându-i des și cu atențiune, dar nu cu săpun solid, ci muindu-le într'o soluție de fulgi de săpun LUX

Ciorapii își vor păstra astfel elasticitatea, par'că ar fi veșnic noui.

Cronica Sportivă

„Venus" străluceşte din nou. După o scurtă trecere în umbră, datorită de altfel celei mai tricolore echipe nu numai din Capitală, dar, probabil din toată ţara, ambiţiosul club al negrilor şi-a refăcut prestigiul printr'un match de superioară calitate.

Imponderabilul a făcut odată mai mult dovada că decide înclinarea balanţei. Ce deosebiri esenţiale există între echipa care a pierdut matchul cu Unirea Tricolor şi acea care l'a câştigat cu Universitatea? Nici una, sau aproape. Fără îndoială, teoreticienii jocului pot oricând dovedi cu bogată desfăşurare de argumente technice, că mutarea lui Sepi ca inter a însemnat înviorarea atacului, care la rândul lui înseamnă eficacitatea în faţa porţii, ceeace înseamnă goaluri, ceeace etc.

Păcatul mare şi nimicitor al acestor speculaţiuni este că din punct de vedere teoretic, ele se produc invariabil „a posteriori",iar din punct de vedere practic, că sunt perfect inutile.

„Ştiinţa este infailibilă, dar savanţii se înşeală întotdeauna", a spus înţeleptul Anatole. Cam aceasta ar fi puntea de legătură între tainele balonului sferic şi celelalte discipline intelectuale mai bătrâne.

Bine că e aşa, fiindcă altminteri un match de foot-bal s'ar putea rezolva ca o problemă de şah: stând lungit pe un divan şi meditând. Astfel experţii, din studiul fişelor de condiţie fizică, a promoţiei echipelor, a ultimelor performanţe, în fine a tuturor datelor materiale ale jocului, au rodit (ca fruct al meditaţiei lor) prezicerea că matchul va fi nedecis... Calculele în care fusese introdus şi coeficientul „factorului psicologic", indicând o victorie a Universitarilor.

Impresionant, dar neconvingător.

Vre-o cinci sau şase mii de sceptici, împinşi de golul Duminicei şi ispitiţi de căldura temperată a soarelui, s'au grăbit să asiste la „experienţa crucială". Trebue spus din capul locului că timp de 90 de minute, băeţii care şi-au dedicat tinereţea lui „Venus", s'au jucat cu mingea, cu adversarii şi cu argumentaţiile, câştigând matchul somptuos şi imprevibil cu 5-0.

La început nimic nu lasă să se bănuiască această deteriorare a balanţei. Cu toate că negrii obţin un corner chiar în minutul 2 al jocului.

Puţin după aceia Sepi trage, cum se spune, o „bombă formidabilă". Motoroi are o excelentă ocazie de marcat, pe care o pierde de altfel. Nimic nu se întâmplă până în minutul 36. când Petea Vâlcov lansează bine pe acelaş Motoroi care dela 5 metri trage „fulgerător" sau „imparabil"... cum doriţi.

Deci 1-0 pentru „Venus". Bine cunoscuta reacţiune se produce, dar erupţia ei se resoarbe în faţa porţii. Atacul clujenilor cel mult deranjează din contemplaţie pe Burdan, dar nu-l întrebuinţează, şi curând negrii domină din nou: iute, precis şi însufleţit. Sepci în poarta universitarilor munceşte mult şi din greu. De neumărate ori iese din poartă, intervenind precis şi eficace. Dar el e singur, poarta mare şi negrii fără odihnă. Deci fără mirare şi fără întristare, când în minutul 43, Petea Vâlcov trage dela 15 metri şi Sepci nu mai poate reţine, mingea se duce totuşi în plasă din imboldul juvenil al lui Vogel.

Incă un goal, altă reacţiune. Pentru înfierbântarea jocului n'ar fi stricat să marcheze un punct şi clujenii.

Au avut câteva ocazii, în special acea din ultimul minut al primei reprize, când Orza a avut o posibilitate certă de înscris un goal: dar n'a reuşit decât să trimită mingea prieteneşte lui Burdan, care a primit-o frăţeşte în braţe.

Repriza a doua a debutat cu celace este probabil un record de viteză în marcarea unui goal, mai mult chiar, este recordul-limită pentru o asemenea performanţă, căci nu a durat mai mult decât timpul material necesar pentru minge de a parcurge distanţa dela centrul terenului în plasă. Cu traiectoria ei s'a însărcinat Petea Vâlcov. E păcat că operaţia nu a fost oficial cronometrată, în orice caz rezultatul trebue exprimat în secunde.

Clujenii se reculeg ,atacă, reuşesc uneori să se impună pe terenul negrilor, cu toată bunăvoinţa, îşi dau multă osteneală, dar se vede că steaua lor s'a solidarizat cu „Venus".

Nu e nimic de făcut. Apărarea negrilor a fost insufleţită în matchul cu Universitatea de un adevărat geniu al destrucţiei. Nimic din ce încercau oaspeţii nu se putea închega într'un atac serios şi cu şanse de izbândă la poartă. De altfel nici nu prea aveau timp, pentrucă „Venus" îşi consolida victoria, aşa cum trebue: atacând insistent şi presant.

Astfel că în minutul 23 a patra „boabă" coaptă a căzut cu oarecare viteză în plasa Universităţii prin vrednicia lui Sepci, el însuşi deschis de Eisenbeisser. Cu scorul 4-0 şi încă 15 minute de joc, matchul şi-a consumat potenţialul: rivalitatea dintre cele două cluburi pentru clasificare este limurită.

Totuşi jocul nu pierde decât foarte puţin din vioiciune, căci oaspeţii luptă acum pentru „punctul de onoare". Dar e scris: tot celui ce are i se va da... şi iarăşi Petea Vâlcov, oportun servit de Albu, trece de Gain, de Popovici, de Bergia şi dela 10 metri înscrie actul 5 al tragediei.

Tragedie mai ales pentru teoreticienii profetizanţi ale căror migăloase şi deşarte construcţii au fost total nimicite.

Tăcuţi şi gânditori ei părăsesc terenul, meditând noui sisteme cu care să-şi dovedească pentruce în chip necesar negrii trebuiau să învingă. Fructul acestor meditaţii e de pe-acum previzibil: în condiţii identice „Venus" câştigă tot cu 5-0.

A arbitrat, nu tocmai isteţ, d. Oravetz.

▬

Campionatul naţional de football început în Septembrie a luat sfârşit în toiul unei călduri tolerabilă numai cu sacrificii şi a unei asistenţe în curs de lichefiare.

Rezultatele aşa cum lăsau să se întrevadă în ultimul timp, au fost menţionate şi exprimă foarte credincios valoarea echipelor primei noastre divizii. In fruntea clasamentului, cu un avans de trei puncte, Ripensia şi-a păstrat întâietatea; pentru locul al doilea, însă, a fost luptă mare şi până în ultimele zile, rezultatul a fost nedecis şi fazele competiţiei pline de neprevăzutul care strică socoteli şi administrează lecţii de umilinţă.

In Duminica trecută două asemenea pilde au fost oferite spre meditare mulţimilor credincioase: A. M. E. F. A. învinge C. A. O., e drept într'un match amical, dar a învins; şi la Bucureşti mândrul Jiu, echipa pentru care victoria îşi imobilizase surâsul până acum, a fost mai mult decât înfrântă; Macabi „a dispus" cum se spune cu o neglijentă superioritate, dela scorul de 4—0. Bine înţeles, imediat după rezultat s'a servit spectatorilor o teorie completă până la detalii, a cauzelor înfrângerii. Cusurul mare al acestor teorii este că verificarea experimentală are invariabil loc puţin înainte de a fi formulată. Puterea lor de convingere ar creşte însă considerabil dacă savanţii noştri ar inversa ordinea operaţiilor...

Ultimul match oficial jucat la Bucureşti a fost prilej de izbândă frumoasă pentru Juventus. Cu toate că din punctul de vedere al calităţii jocul a fost destul de mediocru, interesul totuşi n'a lipsit căci roş albaştrii ţineau să se reabiliteze în urma unei înfrângeri recente şi au stăpânit terenul cu voinţa imperioasă de a învinge. In schimb arădenii au jucat una din cele mai slabe partide; e drept că ei erau lipsiţi de serviciile preţioase ale lui Creţeanu, indisponibil, dar oricum eram obişnuiţi să-i vedem făcând faţă împrejurărilor. Fără a fi o echipă mare, Crişana totuşi a trecut mulţumitor prin multe încercări graţie valorii unor jucători ca Baratky, Puellok, Matei, Romanescu.

In acest ultim match ca şi în altele de altfel, orădenii nu s'au afirmat decât prin Baratky care a jucat cât o echipă întreagă dar care totuşi nu putea omeneşte împiedica victoria Bucureştenilor. Au muncit cei din urmă mult şi cu râvnă ca s'o câştige. Introducerea lui Lupu în echipă s'a dovedit eficace şi înaintarea a funcţionat precis şi viol; în centrul liniei de atac Zăinescu a fost goal geter-ul echipei marcând trei puncte. In fine linia mijlocaşilor şi apărarea au muncit mult pentru a neutraliza atacul adversarilor. Nu trebue însă uitat nici portarul orădenilor care prin jocul lui viciat de un exces de fantezie, a adus o foarte utilă contribuţie la victoria bucureştenilor. Astfel chiar la începutul jocului, în minutul 15, Zăinescu driblează câţiva adversari apropiindu-se de poartă; ospitalier dar inoportun Puellock iese întru întâmpinarea mingii care astfel încurajată intră efectiv în plasă şi Juventus conduce cu 1—0.

Dar întâmplarea este lipsită de orice efect pedagogic fiindcă numai cinci minute mai târziu istoria se repetă şi tot Zăinescu trimite în poarta părăsită al doilea goal. Juventiştii în posesia acestui confortabil avans, joacă acum dominator, obţinând cornere şi dând asalturi dese la poartă. Cu puţine minute înainte de sfârşitul reprizei o uşoară şi trecătoare neînţelegere a apărării orădene este abil convertită tot de Zăinescu într'un al treilea punct.

Despre suferinţele asistenţei în intervalul dintre reprize e mai creştinesc să nu amintim; dar simpla şi imobila lor prezenţă conferea spectatorilor, înnecaţi în torente de foc, prestigiul rar al sacrificiului.

La reluare orădenii încearcă să reacţioneze, atacând. Dar tot ce ţese Crişul, Juventus destramă; totuşi efortul nu rămâne nerăsplătit: Cionca bine lansat trece de Brandabura şi centrează lui Lacky în faţa porţii; emoţie, inadvertenţă, pripeală şi Palmer trimite în propria lui poartă. Incurajaţi orădenii insistă şi Baratky luptă din răsputeri încercând să-şi creeze situaţii de shot, dar juventiştii îl păzesc cu o străşnicie implacabilă; totuşi până la urmă tot reuşeşte să creeze o situaţie fructuoasă deschizându-l precis pe Stetz; acesta centrează frumos şi Nagy, trecut între timp la înaintare, reia cu capul înscriind al doilea punct pentru Crisana. Dar nici Juventus nu a pierdut timpul căci Lupu marchează al patrulea goal şi perechea Melchior-Puellock al cincilea. In fine Nagy, în ultimul minut de joc stabileşte scorul final de 5—3.

Fără îndoială victoria a revenit echipei care a meritat-o jucând mai avântat, dar trebue notat că portarul Crişanei a fost răspunzător de cel puţin două goaluri care puteau fi evitate cu mai multă atenţie şi mai puţină fantezie.

Cu acest match footballul oficial a intrat într'o bine meritată şi (fie îngăduită această mărturisire) cam tardivă vacanţă. De ce am fi mai catolici decât Papa: în Anglia unde vara este incomparabil mai temperată ca la noi, sezonul de foot-ball e de mult sfârşit şi alte jocuri mai potrivite ca efort fizic ocupă atenţia publicului mare. A juca un match de football în toiul căldurilor asasine ale lunei Cuptor este neomenos. Să nădăjduim că „organele competente" vor găsi anul viitor soluţia pentru evitarea acestor excese şi cine ştie, poate reabilitarea acelor lamentabile balcaniade care pentru noi constituesc deficitul footballistic al anului.

GRIMAN

Cinematograful

S. S. R.

„Oameni fără nervi" înseamnă aviatori, cu nervi de oţel, cu nervi tari. Aşa dar, când zic: „Eu am picioare solide", asta se traduce, în limbaj de subtitluri cinematografice : „Eu n'am picioare" sau „om fără picioare". Ingenios.

Iar S. S. R.

Ţăranul Jaques Balmat, din Chamonix, cel dintâi care, pe la începutul veacului al nouăsprezecelea, a făcut ascensiunea vârfului Mont-Blanc, a reuşit să-şi învingă groaza faţă de superstiţiile diverse legate de legenda muntelui. Asta, în limbaj de subtitluri cinematografice se traduce prin: „învingându-şi groaza ce-o aveă". Bogat exprimat. „O" dela „ce-o" este un pur lux, căci dacă spui „groaza", atunci „ce aveă" este foarte suficient. De altfel „ce aveă" în întregime este de prisos, căci „şi" dela „învingându-şi" înseamnă că era vorba de groaza lui, *şi dacă ceva e al tău, înseamnă că-l ai. E cam paradoxal, dar este aşa.*

De cât să nu ne supărăm; domnii scriitori români (căci Societatea scriitorilor români este aceea care se ocupă cu traducerile) sunt prea încântaţi de recenta lor descoperire a limbajului articulat în genere pentru a se tocmi şi a face economii. Este legitimul entuziasm risipitor al tuturor începuturilor.

Boyer

„Măsluitorii" — o piesă de teatru de cea mai tipic mediocră pariziană speţă, merită totuşi să fie revăzută din pricina lui Charles Boyer. Mare actor. Găsim la el exact ceea ce se întâlneşte mai rar: personalitate fizică. Fiecare mişcare este ca o invenţie a lui, inimitabilă. Acest artist a avut mult de câştigat în naturaleţe dela studiourile americane. Şi de pierdut; din pricina jocului în englezeşte, multă lume n'a observat cât de mare actor este. Căci îţi taie orice chef să auzi pe cineva spunând: „vaure ize vaure; ite ouloueze casts longue chadausse" (adică: war is war; it always casts long shadows).

Prinţ fără voe

Pentru amatorii de paradoxe: D-nul Thimig, incarnaţia băiatului de prăvălie care poartă Duminica guler, a fost pus de un regisor neamţ să joace un rol de rafinat gentleman multimilionar dar subit ruinat, devenit muritor de foame şi căzut întâmplător într'un mediu de proletari unde el, prinţul, se simte totodată jenat şi înduioşat. Jenat, vă rog să credeţi, de propriile lui maniere elegante, pe care ar vrea să le ascundă fiindcă ar putea ofensa pe bunii lui bravi şi simpli prieteni; dar vai, de aceste maniere distinse, el nu poate scăpa, căci îi sunt intrate în sânge.

Şi toate astea —, d-nul Thimig!

Uzurpare

Cred că d-nul Edouard Bourdet, cunoscutul autor al tot atât de cunoscutei piese : „Le sexe faible" ar avea dreptul la daune pentru uzurparea proprietăţii sale literare. Filmul care se joacă acum cu titlul românesc: „Sexul slab" nu are nimic comun cu cel veritabil. Este un abuz făcut de traducătorii români (Dar Societatea scriitorilor români care se ocupă, contra plată, cu traducerile filmelor, nu are nici-o vină, căci societatea care de abia ştie româneşte nu o să se apuce acum să mai ştie şi franţuzeşte pe de-asupra.

Spör

In filmul incriminat joacă d-nul Luguet împreună cu d-ra Meg Lemonnier. Felul de a vorbi al acestei fermecătoare actriţe este foarte particular: toate frazele se termină cu o apogiatură de genul do-mi-doooooo.

In privinţa textului, să nu uităm că ne găsim în plin teatru francez, unde toţi sunt gentlemeni, sportivi, înnotând în bogăţie şi amuzamente (singurele lucruri mai triste fiind chiulurile în amor şi ieşirile pe teren). Iată o mică dovadă de „gentlemănie" 100%:

El (Luguet) către Meg (care venea, sfios şi pentru prima oară în casă la el) „Poţi fi fără teamă. Nu ţi se poate întâmpla nimic. Iţi voi da mai mult decât o promisiune; o certitudine. Intr'adevăr: mâne are loc match-ul meu de box cu marchizul. Inţelegi că orice abuz îmi este interzis".

— Vous êtes gentil, îi spune ea.

— Ch' suis speure (adică „je suis sport") — îi răspunde el, cu cel mai de bombonel surâs de care e capabil acest durduliu cavaler de vanilie.

Face bine omului să se mai găsească din când în când într'o astfel de atmosferă de boierie integrală.

Sport-fast

Incă ceva. Ador sporturile; practic cu pasiune şi cu oare care succes o bună parte din ele; afară de asta găsesc că spectacolele de sportivi în exerciţiul funcţiunii sunt ceva foarte fotogenic. Totuşi.

Totuşi, când voi avea de făcut filme româneşti, îmi voi interzice orice episod cu exibiţie sportivă. Inchipuiţi-vă că toţi scenariştii spun: subiectul e bun între altele fiind-că se pretează la plimbări pe skiuri, la concursuri de patinaj, la partide de călărie, la match-uri de tennis, plonjoane la piscină, etc.... Ei bine nu. Inţeleg filmul francamente sportiv, unde subiectul principal să fie cutare sport (ca în filmele lui Leny Riefenstahll). Dar aşa, mici episoade sportive ca garnitură — asta e ceva odios. Exact tot aşa de odios ca şi micile dansuri fastlux, intercalate hodoronc-tronc între un duios „I love you" şi un viril „Hands up".

D. I. SUCHIANU

Pieirea lui Făt-frumos

Cerbul aştepta soarele să scapete
Şi, uşure ca foaia ce se clatină,
Se'ndrepta la izvorul — cum e'n datină —
Unde munţii bătrâni se bat în capete.

Când se lua cu luceafărul la 'ntrecere,
Alergau ca nişte clipe pogoanele
Şi se piteau în hăţiş lighioanele
De nestemata lui, să nu le secere.

Făt-frumos sărind din groapă să-l mântuie,
Işi pironi în mărgărint luminile...
De-atunci îi ţesură giulgiul tulpinile
Şi păduri de brad îl plâng când vântuie.

Doar cerbul vine la el printre palele
Norilor albi spintecând depărtările
Şi-l linge şi-i abureşte cu nările
Coiful căzut şi platoşa şi zalele.

Dar, cum l-a văzut în oglinda sorţilor
A purces să-l caute sfânta Vinere
Şi i-a deşteptat pleoapele lui tinere
Cu apă vie, din negura morţilor.

Scăpat din mâna bătrână şi prietenă,
I se pierdură ca'n peşteră urmele...
Rar îl mai văd doar ciobanii cu turmele
Hăt, departe, pe vreo muche cu cetină.

Pe'nnoptat când el umblă cu nălucile,
Cătând pe pustii steaua văgăunilor
Pe care-o văd numai ochii nebunilor,
Oamenii-şi fac ca pentru strigoi crucile.

M. D. IOANID

Cine se interesează de cura de Karlsbad citeşte broşura

Indicaţiile şi contra indicaţii le curei de Karlsbad

de **Doctorul Gr. Graur**
medic balnear la Karlsbad

Preţul lei 20. — Editura „Adeverul"
De vânzare la librării şi la depozitarii noştri

Capriciile soartei

Cine nu a auzit, ca un ecou al epociii spirituale şi strălucitoare, despre care se pomeneşte azi cu o uşoară înduioşare, dar şi cu puţină luare în râs, de numele *Liani de Pougy*, ca una din figurile cele mai reprezentative ale ei.

Viaţa Lianei a fost ciudată şi minunată dela naştere şi până în 1909 când a intrat în căsnicie, care, ca toate evenimentele fericite, nu a mai avut Istorie.

LIANE DE POUGY
în 1900

Fiică a unui cadet din Gasconia şi a unei mame spaniole mistică şi devotată, căreia i-a prevestit însăşi Maria Fecioara data naşterii chiar în ziua de Sf. Maria, Liana şi-a petrecut copilăria în mânăstirea S-ta Anna de Ré.

Eşind din mânăstire la 15 ani, se mărită foarte curând cu un marinar. La 18 ani are o casă de îngrijit, un bărbat de aşteptat şi un copil de crescut, sub cerul cenuşiu şi trist al Bretaniei.

Se putea să fie aceasta soarta unei femei atât de frumoase „cu ochi de zână şi corp de nimfă?" Putea fi oare destinul ei această viaţă severă de burgheză din provincie aşa cum era în secolul trecut?

Intr'o zi Liana îşi lasă căminul şi copilul în voia soartei şi ia trenul spre Paris. Işi alege cartierul condusă de un birjar ce cânta o tiroleză, îşi procură toalete şi îşi găseşte apoi un amant, cu care se arată la Operă, la curse, şi în toate locurile de petrecere care au făcut renumele epocii. Ia apoi lecţii de dans cu Mariquita, numele ei devine din ce în ce mai cunoscut şi în 1894 la vârsta de 21 de ani, este angajată la Folies-Bergères de către Marchand.

Are faimoasa idee să scrie o scrisoare prinţului de Galles, care era atunci la Paris şi să-l facă să vină la debutul ei, căci astfel va fi consacrată. Amuzat, prinţul de Galles ia două loji şi vine însoţit de trei prea frumoase doamne nobile: *Lady Grey, Lady Norris* şi *Lady Colbruch.* Liane de Pongy acoperi lojile cu toate florile din cornul de abundenţă cu care debuta. Din această clipă a început gloria. Primeşte bijuterii, flori în vaze nepreţuite, revistele îi publică fotografia, unii se prefac că se sinucid pentru ea, în fine succesul cel mai plin şi mai strălucit.

Dar adevărata ei glorie începe după ce cunoaşte pe Meilhac, autorul cel mai gustat de public, cu care face un turneu în toate capitalele lumii.

La Petersburg e primită de marii duci, în Italia d'Annunzio, îndrăgostit de ea, îi aşterne în aleia din parcul său broderii de aur şi roze ca s'o primească.

Nu a fost mare actriţă, dar a ştiut să unească galanteria cu un fel de estetism, căpătat prin influenţa unor admiratori rafinaţi şi cultivaţi, care au făcut din ea o nouă *Aspasie*. Ştie versurile poeţilor, înţelege pictorii, discută filosofie şi chiar scrie romane ciudate. Dar mai presus de toate e încântătoare. *Sévérine,* care se duce la ea să-i ia un interview, este absolut fermecată.

„Ea trezeşte ideia albeţei zăpezii şi a sidefului, a pufului lebedei, a transparenţei alabastrului, a norilor de vată, a cireşilor în floare. Are haina mlădioasă în care se învăluie, înfăţişarea şi mersul pe care Virgiliu le atribuie zeiţelor sale şi graţia *castă* a statuilor grece".

Ea realizează splendid idealul estetic al epocei cu tenul ei unic şi ochii mari care iluminează melancolia chipului ei de fată de pension, cu expresia mistică a unei figuri de Botticelli. Catulle Mendés, Montesquiou îi dedică sonete, Jean Lorain vrea s'o ia de nevastă. Dar Liane de Pougy era sortită unui alt destin.

In 1906, avant-scena pe care o avea ea întotdeauna la *Moulin Rouge,* fusese ocupată de altă cineva şi Liane a ocupat a lojă la întâmplare, fără să se preocupe dacă era sau nu angajată de alţii. Când sosi proprietarul lojei, Liana nici nu voi să audă. Atunci s'a chemat poliţia. Liane s'a ridicat furioasă şi a zis:

— „Am o rochie albastră, pantofi albaştri, ciorapi albaştri, jarretiere albastre, jupon albastru şi pantalonaşi albaştri. Dacă mă atingeţi fac cadrilul cel mare numai eu singură şi arunc pete albastre peste feţele tuturor".

In lojile învecinate Polaire, Max Maurey, Pierre Wolf râdeau şi o încurajau. Proprietarul lojei ca să potolească lucrurile se prezintă şi o invită în lojă.

Iar de atunci nu s'au mai despărţit. Liane de Pougy a intrat în legendă, pe când doamna de azi şi-a păstrat până acum aceiaşi ochi de zână în faţa prelungită, fără să i se fi turburat nici o linie pe chipul ei senin. In viaţa şi în căsnicia ei duce viaţa cea mai pură, acea viaţă la care se vede că a fost sortită prin copilăria ei cuminte şi prin ocrotirea Sfintei Fecioare.

La plajă

VISATORUL: — Mugesc valurile...
RADIOFONISTUL : — Trebue să-mi pun la punct aparatul...

Intrarea într'un dancing.

REVISTE ROMÂNEȘTI

Bucureștii Vechi (1935)

Acest buletin al Societății „Bucureștii Vechi" este o publicațiune care se impune atât prin scopul ce-l urmărește în domeniul istoric și arheologic, cât și prin faptul că — în străinătate chiar — puține sunt revistele în genul său.

Numărul acesta e închinat Lunii Bucureștilor și se bucură de o aleasă colaborare în frunte cu d-nii I. Andrieșescu, C. Moisil, Dinu Rosetti, H. Stahl, D. Simionescu, etc. Un bogat material este pus la îndemâna cercetătorilor.

Pentru interesul și frumusetea amănuntului, desprindem acest fragment din studiul d-lui I. C. Băcilă „Bucureștii în timpul lui Niculae Mavrogheni 1786—1790": „în legătură cu viața bucureșteană de oarece i se părea că orășenii cheltuesc prea mult, el spune într'un pitac către Vel Aga din 14 Iulie 1787 că orășenii „își risipesc agonisita lor la lucruri zădarnice mai bine să cumpere cele trebuincioase ale caselor lor, precum lemnele de foc, zahareaua mâncării și să se desobișnuiască a risipi cheltuiala lor în zadar".

Acest lucru îl povestește și Pitarul Hristache, dar într'o formă glumeață:

Mai avea obișnuită
Un tun seara nelipsit,
La un ceas îl slobozea
Când străjile se pornea
Ca să fie semn de streajă
Mic și mare s'aibă pază,
Dela un ceas să nu umble
Nimeni nici să se mai plimbe
Nici călare, nici cu butca,
Că ștreangul îi va fi munca.
Deci, noi ne mai speriarăm,
De plimbat ne mai lăsarăm
Și cum auzeam dând tunul
Numai toți p'acasă drumul!
Și nimeni nu îndrăsnea
Să stea la musaverea.

„De asemenea la bariere s'au pus streji și garduri pentru o mai bună pază.

„O întâmplare neprevăzută a făcut pe Domn să dea o strașnică poruncă către Logofătul spătăriei și către Ceauș, în ziua de 4 Februarie 1787.

„Poruncim Domnia mea către Logofătul al spătăriei și d-tale Ciaușu spătăresc, fiindcă am luat Domnia mea înștiințare cum că astă-noapte au fugit o muiere din București de care foarte ne-am tulburat. Domnia mea asupra-vă: Dece să nu fie strejile cu paza cea cuviincioasă? Și ce fel de streajă păzesc când pot și muierile a eși din București noaptea fără de nici o oprire? Cu adevărat vrednici sunteți de pedeapsa cea mai grea. Ci dar deschideți-vă ochii și întăriți strejile bine pe toată marginea Bucureștilor de jur împrejur, ca să nu se mai întâmple altă dată a putea dosi om sau muiere din București și a nu-l prinde strejerii, că în credința lui Dumnezeu vă spânzur încălțați-îmbrăcați".

Numeroase stampe, fotografii și hărți întregesc materialul acestui număr.

Revista Scriitoarelor și Scriitorilor Români

(An. IX, No. 3—4)

Redăm această *Strofă*, scrisă de poeta Maria Cunțan „această precursoare a liricei feminine românești ardelene", care se află grav bolnavă în sanatoriul Filaret:

Chinule copil străin,
Lacrima ți-e nașe,
Suferința ți-e destin,
Credința e fașe.
Când cu ea te înfășor,
Chinule sărace,
Rugăciunile mă dor
Iar sbuciumul tace.

Moldova literară

(Mai 1935)

Această modestă foaie literară apare la Mihăileni și este editată de societatea culturală „Tinerimea".

D. Filimon Rusu scrie despre Liviu Rebreanu, adică spune cum a fost primit d-sa la Rădăuți! Era mai interesantă o analiză literară, ori cât de mică și cadra mai bine cu rostul acestei reviste, care trebue să lupte acolo, în colțul acela depărtat de țară, pentru cultură.

Gazeta Medicală

Gimnastica, — leac înpotriva obezității. — Putem să fabricăm oameni? Menopauza și tulburările ei, de dr. S. Goligorschi. — Psihanaliza și sexualitatea infantilă, de dr. Fred. Watts. — Ce e leșinul? — Mărturisirile patologice: Bolnavi cari se denunță pentru crime pe cari nu le-au săvârșit. — Diverse întrebuințări ale oțetului. — Higiena înonatului. Regimul alimentar al vedetelor de cinema Avantagiile aierului marin. — Alimentele cu cele mai multe vitamine. — Consultații medicale și grafolooice.

In inima Chinei

Nu se cunoaște în literatura lumii alt exemplu decât acel lui Lafcadio Hearn, care să fi redat, măcar în parte, sufletul omenirii din îndepărtatul Orient, în adevărul și autenticitatea realității sale. Și încă acest scriitor de limbă engleză n'a redat decât pe Japonezul idealizat al trecutului, al Japoniei feudale. El este mai mult un pictor al trecutului Japonez și al urmelor acestui trecut, ca vestigii păstrate în zilele de azi.

Toți ceilalți care au scris despre China și Japonia nu au fost decât occidentali, în trecere prin aceste țări, care necunoscând limba acesteia și nepătrunzând moravurile și sufletul poporului, n'au putut da decât documente, și nu prezintă decât interesul pitorescului. De aci vine indiferența publicului cititor pentru romanul cu subiecte din viața acestor popoare.

Iată însă că o romancieră de un talent deosebit, Pearl Buck, fiica unui misionar englez, născută în China, crescută chinezește, mai mult chinezoaică de cât englezoaică, până la tinerețe, tot atât de englezoaică pe cât de chinezoaică îndată ce începe a scrie, publică un roman „Pământ chinezesc", unul din cele mai bune romane din secolul al douăzecelea, după părerea criticii engleze, și care transportă pe cetitor în inima Chinei țărănești.

Simțim în acest roman o Chină care fierbe de o viață profundă și în care orașele se pregătesc în ascuns într'o ațâțare anarhică, pentru o viață nouă.

„Pământ chinezesc" are două părți. In partea întâi este viața unei familii țărănești, care printr'o întâmplare neașteptată, izbutește să cumpere casa și pământul stăpânului său, Iar partea a doua e viața fiilor săi.

In romanul „Mama" publicat de „Revue des Deux Mondes" opera cea mai forte a autoarei și pe care numai ea singură era în stare să o scrie, e povestea, aproape monografia, unei țărance, care în afară de obiceiurile specifice chinezești, este o mamă cum trebue să fie toate mamele în natura primitivă a omului de țară.

După obiceiul pământului, ea este supusă soacrei sale limbute și văicărându-se, gemând toată vremea. Dar față de bărbatul ei, mai tânăr cu doi ani decât ea, (după obiceiul locului) nu arată supunerea atât de desfăcută de orice egoism, din „Pământ chinezesc" și atât de impresionantă. E tot atât de vie și iute la mânie ca și dânsul și nu pregetă să se bată în parte cu el.

El, e copleșit de monotonia vieții lui și impută nevestei că dă mereu vieții lor noi guri de hrănit. Are un han dar visează să devină un orășean cu pieliță palidă și bălaie, îmbrăcat în mătăsuri moi și fine. Nostalgia îl ademenește până în cele din urmă și i se pierde urma pentru totdeauna.

Pentru femeie, viața nu e niciodată monotonă. Totul se schimbă în jurul ei de la sămănat până la seceriș, apoi copiii care se nasc și cresc, sărbătorile și toate grijile vieții.

După plecarea bărbatului, ea muncește și pentru el, până ce încep copiii să-i dea ajutor. Merge regulat în oraș și pune pe un scrib să scrie o scrisoare ca din partea lui, dând știri familiei.

Dar primăvara e greu, natura își cere drepturile. Agentul proprietarului, om frumos, își dete seama de cerințele care o frământau și se învoiră împreună.

Atunci ea se duse în templu și își aruncă vestmântul de pe ea în capul zeilor, care o priveau cu ochi ficși și se dădu omului care o poftea. Când se văzu însărcinată, plecă iarăși în oraș și scribul de astă dată scrise o scrisoare în care se vestea moartea soțului.

Omul însă nu voi să o ia în căsătorie și ea trebui să scape de rușine, luând o băutură, care-i provocă pierzania în durerile cele mai groaznice și astfel se termină unica și trista ei idilă.

Iși însură apoi băieții și dându-și patul nurorilor se culcă pe salteaua de paie mizerabilă, pe care dormise soacra ei.

Fiica sa era oarbă și nora, nevoind să mai hrănească o gură de prisos o sili să o mărite cu un om din alte meleaguri. Mama nu o mai revăzu de cât moartă de pe urma relelor tratamente la care a fost supusă de socrii săi, care erau niște brute, iar bărbatul un idiot.

Al doilea fiu a fost arestat și osândit la moarte ca fiind comunist. Dar nora, nevasta celui mai mare, dădu naștere unui fiu... Bătrâna mamă, pe care o chinuiau remușcările se simți izbăvită, strângând la piept trupul moale și călduț al noului născut, nepotul ei.

Un realism de o calitate superioară, imparțial și inteligent, impregnat de o largă și o adâncă simpatie umană, a făcut să pătrundă sufletul chinezesc în comoara literaturii internaționale, cu opera d-nei Pearl Buck.

REVISTE STRĂINE

La Nouvelle Revue Française

(1-er Juillet 1935)

Colaborează la acest număr: André Suarès, Drieu la Rochelle, André Gide, A. Thibaudet, Ramon Fernandez, etc.

La pagina „Documentelor" d. Fernand Baldensperger ne dă *„Jurnalul unui poet"* de A. de Vigny, din care spicuim aceste câteva note: „Am făcut cunoștința doamnei Sand, autorul *„Indianei"*. E o femee care părea să aibă 25 de ani. Infățișarea ei este aceea a celebrei Judite din Muzeu. Părul ei negru și buclat îi cade pe guler în genul îngerilor lui Rafael. Ochii săi sunt mari și negri, formați ca ochii misticilor și ai figurilor magnifice italiene. Figura ei e severă și imobilă, partea de jos a feții puțin agreabilă, gura rău făcută. Fără grație în atitudini, aspră la vorbă. Bărbat prin ținută, prin vorbă, prin sunetul vocii și îndrăsneala expresiilor".

Iată cel mai sincer portret al Aurorei Dudevant (George Sand), schițat de subtitlul Vigny. Firea ei rece impunea totuși și temperamentul slab al lui Chopin găsit în această femee nu numai iubita, ci și contrariul temperamentului său: o voință și o îndrăzneală de neînfrânt.

Revue des Etudes Hongroises

XII — No. 3—4)

Deși apare la mari intervale este una dintre publicațiile de frunte ale Ungariei. Apare sub înaltul patronaj al Academiei de Științe din Budapesta.

D. Ch. Horváth scrie despre *„Romanul unguresc în cursul ultimilor ani";* sunt date interesante din care spicuim acest succint pasagiu:

„In cursul ultimilor ani, producțiunea literară în Ungaria a fost bogată și variată, mai ales în materie de romane.

„Tendința dominantă este o tendință socială; jumătate din romanele apărute dela 1930 încoace tratează probleme sociale, sau situația socială este aceea care joacă un rol decisiv în destinul personagiilor. Criza de care suferă umanitatea modernă, întorsăturile la cari asistăm, au influențat profund spiritul unguresc. De altfel, romanul social, care dă o imagine a vieții naționale a fost totdeauna la noi un gen tradițional începând cu *Bélteky-Haz* până la *Elsodort Falu.*

„D. Désiré Szabó, creatorul marelui roman-epopee, reprezentare sintetică și dinamică a vieții naționale, a publicat două noi romane și câteva nuvele. Intr'unul din aceste romane autorul descrie tabloul epocii revoluției din 1918. Celălalt roman este o pictură a societății moderne, făcută în culorile cele mai sumbre".

D. Horváth menționează, în ordine, pe Sigismond Móricz, J. Babay, Fr. Körmendi, Lily Bròdy, L. Kassák, etc.

In încheere, d-sa amintește de sărbătorirea a 70 de ani împliniți de celebrul romancier Fr. Herczeg, pe care întreaga societate ungară l-a sărbătorit. Grație unei activități literare excepționale, care nu s'a desmințit timp de cincizeci de ani, d. Herczeg a reușit să câștige publicul unguresc și cel străin și cu toată vârsta înaintată, continuă să publice opere remarcabile".

Revue des Deux Mondes

(1-er Juillet, 1935)

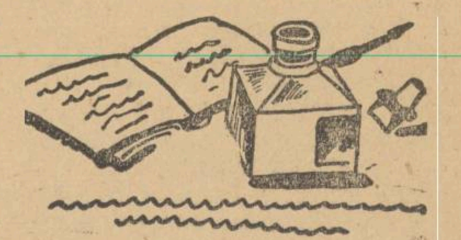
Literatura călătoriilor a început să crească în importanță din ce în ce mai mult. De altfel spiritul nostru, obosit de războiul de ieri, de această înaltă pasiune a crimei și a sângelui, caută să se îmbete cu parfumul depărtărilor.

D. Edouard Peisson are câteva note de voiaj, nu lipsite de poezie. Și pe lângă aceasta d-sa în timp ce caută și cercetează „cargobotul" cu care plutește spre Helsingfors, își cercetează și sufletul. Astfel omul și corabia rătăcitoare pe marea brumată a Balticei, se simt legați unul de altul. Scriind despre „mireasma mării", d-sa spune: „Fără'ndoială marea este lucrul cel mai puternic din lume. Alături de ea, vântul și focul apar meschine... Ea există mereu, ea e fără început și fără sfârșit.

„Marea are totdeauna aceiaș putere, acelaș parfum; ea posedă totdeauna acest fel suplu de a se despica, și în despicătură, ea pare mereu densă, mereu uleioasă". Da, această mare, de pretutindeni, ca un imens cer, oglindește în ea o lume necunoscută, veșnic nouă.

Colaborează la acest număr: J. De Lacretelle, Duc de la Force, Firmin Roz, Alb. Buisson, etc.

ALEX. CARUSSY

COMEMORĂRI

O celebritate medievală: THOMAS MORUS

Cine n'a auzit încă de acest faimos humanist și cancelar al regelui englez, Henrik al VIII-lea? Cine nu cunoaște viața sbuciumată și sfârșitul tragic al acestui martir al bisericii catolice, dela moartea căruia s'au împlinit zilele trecute 400 de ani? Contemporan cu marele humanist Erasmus Rotterdami, doctrinele căruia le cunoaștem din minunata biografie romanțată a scriitorului Ștefan Zweig, Thomas Morus și-a început cariera, ca serif, în Londra, locul său natal, de unde, în urma conflictului ce-l avu cu regele Angliei, Henrik al VII-lea, pentru ridicarea pe nedrept a dărilor, fu silit să se refugieze în Franța, reîntorcându-se în țară numai după urcarea pe tron a lui Henrik al VIII-lea, care descoperindu-i calitățile excepționale de bărbat de stat și scriitor, la 1528, după căderea lui M. Wolsey *, l-a numit cancelar al său.

Thomas Morus, încă din fragedă copilărie, fu împărtășit de o educație aleasă. Părintele său, John More, a fost unul din cei mai distinși magistrați ai Kings Bench-ului — al tribunalului suprem — englez. Urmând cursurile universitare (teologia și dreptul) din Oxford, și-a însușit la perfecție limba latină, fără de cunoașterea căreia nimenea nu putea fi considerat om

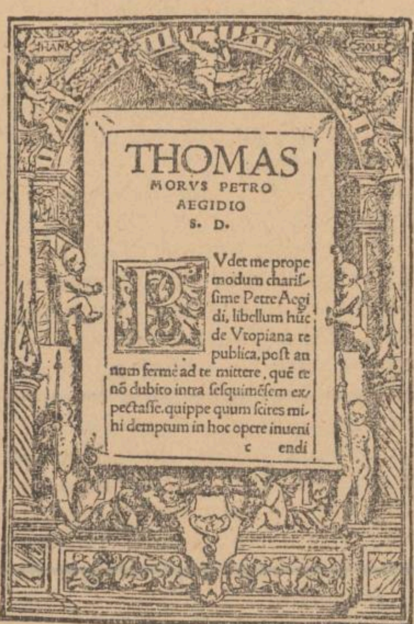
cult pe acele vremuri. O deosebită plăcere găsi în problemele economice, în adâncirea filosofiei și a religiei creștinești, fapt ce nu-l împiedică să guste însă pe Plato. In convingerile sale creștinești, n'a putut fi influențat, nici de curentul renașterii, nici de spiritul puternic al umanismului, înfierând cu toată tăria sufletului său plutocrația și silniciile omenești. Dintre umaniștii epocii, singurul de care putu fi atras Thomas Morus, a fost vestitul filosof italian, Pico Giovanni Mirandola, ** (1463—1494) pe care-l traduse în englezește. Pe Luther îl ura groaznic, iar învățăturile propovăduite de dânsul le combătea cu o încăpățânare ce-i lansase faima în toate țările europene. Totuș, când Henrik al VIII-lea se încăieră cu Papa, considerându-se șeful suprem al bisericii anglicane, Morus, refuzând să depună jurământul, fu persecutat groaznic. In cele din urmă, după ce condamnă gestul regelui de a divorța de soția sa, Ecaterina, fu aruncat în închisoare, iar în 6 Iunie ţ535, exact cu 400 ani înainte, a fost decapittat în Tower ***. Capul i-a fost expus pe bariera podului, iar văduva sa a fost despoiată de tot ce avea.

Sfârșitul năpraznic al lui Thomas Morus, care putea fi evitat cu ușurință, dacă se supunea câtuși de puțin dorințelor regelui, sgudui întreaga lume creștină, desgustând-o de fărădelegile lui Henrik al VIII-lea. Dar Morus era o fire mai echilibrată, decât să fi dat răspunsuri evasive, ori să cedeze din convingerile sale în fața absurdităților șefului său, ajuns pe panta desfrâului. Rugat de cei mai devotați prieteni, pentru a accepta invitările regelui, el a continuat să rămână intransigent, renunțând definitiv la situația și onorurile ce i s'au dat. Și, tocmai aceasta i-a grăbit pieirea.

In lucrările sale, Thomas Morus ni se arată tot atât de mare, ca în viață. Capitalismul ce prindea din ce în ce mai adânci rădăcini în straturile omenirii atunci făcu din Morus un eminent cunoscător al problemelor economice și sociale. Cartea sa vestită, „Utopia", sau cu titlul întreg: „De optimo reipublicae statu deque nova insula Utopia", Basel, 1518, modelată după „Republica" lui Plato, e cea mai strălucită operă a timpului său. Ea a fost tipărită chiar de Erasm. Importanța ei se remarcă însă abia prin secolul al XIX-lea, deodată cu mișcările socialiste ale lui Lasalle, Marx și Saint Simon. Ea este piatra de încercare a statului ideal, a statului în care totul e comun și democratic, dar care nu s'ar fi putut înfăptui, decât de savanți, ori oameni nemuritori.... Unde e deci Utopia? Pe grecește, numele ei ne spune că nicăiri.... Se ivește mereu la orizont, ca peste câteva clipe să dispară din nou...

Totuș Thomas Morus va rămânea în totdeauna un far al secolului său, un gânditor luminat, care în schimbul ideilor sale regeneratoare, preferă mai bine moartea. De aceea, inițiativa bisericii catolice de a-l introduce în rândul celor sfinți, e cea mai măreață și binemeritată cinste ce i se poate da, acum după 400 de ani.

Și acum un fragment al unei scrisori descoperite zilele acestea într'o bibliotecă engleză. Ea a fost adresată de Erasmus Rotterdami cavalerului humanist german, Ulrich von Hutten (1488—1523), cu 15 ani înainte de moartea lui Thomas Morus.

THOMAS MORVS PETRO AEGIDIO S. D.

Vdet me prope modum chariſsime Petre Aegidi, libellum hunc de Vtopiana republica, post annum fermè ad te mittere, quē te nō dubito intra ſesquimēſem expectaſſe. quippe quum ſcires mihi demptum in hoc opere inueni c endi

Ediția din Basel a „Utopiei" lui Thomas Morus, 1518, ilustrată de Hans Holbein.

Afară de valoarea ei istorică, această scrisoare, în care Morus ni se înfățișează atât de ingenios, e și un admirabil monument literar.

„Mare și strălucite prietene, Hutten! Impărtășesc patima ce te stăpânește față de geniul lui Thomas Morus. Pot să-ți spun, că nu ești singurul, care-i admiri lucrările minunate. Afară de aceasta, sunt în măsură de a-ți mărturisi, că sentimentele tale se bazează pe o reciprocitate: Morus este atât de încântat de scrierile tale, încât încep să fiu gelos. Ce privește portretul în scris al lui Morus, mi-ar plăcea să-ți pot satisface dorința. Pentru mine, asemenea, e o nemărginită fericire studierea unui prieten de talia lui Thomas. Infățișarea sa exprimă peste tot un caracter adânc. Sau pe scurt: e o figură, care dovedește mai mult spirit, decât demnitate, ori gravitate. Cu toate acestea, îi lipsește manifestarea bucuriilor excesive. Niciodată n'am văzut un om atât de cumpătat în ale mâncării. Ii place să se îmbrace simplu. Formalitățile omenești și obiceiurile curții îi displac. La curtea regelui Henrik al VIII-lea a putut fi ademenit numai cu mari greutăți. Iubește mai presus de toate libertatea și liniștea. Zilele de sărbători le așteaptă în mijlocul unui puternic sbucium sufletesc. E omul, care s'a născut numai pentru prietenie. Cele mai mari bucurii ale vieții i le procură întâlnirile cu adevărații săi prieteni, în care, dacă se înșală, caută să scape de dânșii pe neobservate, fără să-i jignească. E cu desăvârșire lipsit de lăcomie. De-l vei cunoaște pe Toma Morus, te vei convinge despre exactitatea portretului de față. Oameni ca acesta, în vremea noastră puțini vom găsi. (O fărâmă din caracterizarea lui Neculce asupra lui Dosofteiu!). In adevăr, nu știu, dacă se potrivește cu epoca în care trăim. Mi-e frică de conflictele ce se vor ivi...."

OCTAVIAN ȘIREAGU

* Cardinal și fost cancelar al Angliei.

** Opera s'a de căpetenie este: „Conclusiones philosophicae, cabalisticae et theologicae, Roma, 1486.

*** Un raion al Londrei, cu multe fortărețe și turnuri, dintre care cel mai însemnat este „Turnul alb"...

Insemnări și polemici

Un bust lui Il. Chendi

Despre Ilarie Chendi, criticul și publicistul de mare talent de odinioară, se vorbește foarte puțin în zilele noastre. Și Ilarie Chendi n'ar merita deloc această neglijență și uitare din partea contemporanilor.

Alături de celelalte mari figuri ale culturii noastre dela începutul acestui veac, memoria lui Chendi ar merita împrospătată.

La aceasta, pare-se s'au gândit membrii grupării revistei „Lanuri" din Mediaș, când au luat inițiativa ridicării unui bust lui Ilarie Chendi, ca un pios omagiu.

ILARIE CHENDI

Demn de remarcat este faptul că inițiativa pleacă dintr'un orășel ca Mediașul. Se dovedește, prin această inițiativă, că acolo, în Ardeal mai arde flacăra aprinsă de Chendi, și că se găsesc urmași cari vor veghia ca lumina ei să nu se stingă niciodată. Căci Ilarie Chendi a fost o mare scânteie a culturii române.

Intre junimism și sămănătorism

Curentele politice la modă își caută, pentru o brumă de prestigiu, mari justificări spirituale.

Fascismul politic, formă reacționară a unei clase în lichidare istorică, definitivă, are convingerea că poate influența mai mult, împrumutând formule din operele unor scriitori. Fenomenul e general.

S'a încercat și la noi asemenea stabiliri de legături și influențe. Că n'au avut nici un succes, e un lucru firesc. Curentele literare fecunde nu se ivesc la ordin, creația veridică și durabilă nu se supune dorinței politice de dominare. Legile creației spirituale se arată recalcitrante spiritului cazon și militarist. E un adevăr milenar: „Inter arma silent Musae". Fascismul e războinic, nu cultural.

O firavă încercare de pledoarie tardivă în direcția de mai sus, găsim într'un articolaș dintr'o revistă provincială neremarcată și neremarcabilă.

N'am aminti de articolul „Autohtonismul în literatură" apărut în „Insemnări sociologice", revista lunară care apare la Cernăuți sub direcția d-lui Traian Brăileanu, profesor universitar, dacă n'ar conține erori de acelea ce trebuesc subliniate.

Intâi articolașul e o confuzie generală de considerații economico-politico-filosofico - literare. Dar nu asta interesează.

Credem că după atâtea decenii de cercetări critice literare și de istorie a literaturii, nu mai pot fi ignorate anumite adevăruri elementare.

A se susține de pildă că mișcarea literară junimistă a fost întunecată, s'a „perimat" cum se exprimă autorul, datorită apariției Semănătorismului, e cam riscant.

Iată fraza prin care se începe: „Dacă recitim istoria literaturii românești a ultimelor decenii băgăm de seamă că estetismul junimist și gherismul socializant, consacrate și încă vii în literatura românească, au fost ca din senin perimate în fața izbucnirii Sămănătorismului. Când încă li se cerea scriitorilor să interpreteze estetic generalumanul sau să apere interesele claselor oprimate, deodată se concretizează în literatura exaltarea naționalului, istoria națională și viața sătească redam filoane de inspirație, Sămănătorismul se inscăunează victorios în cultura românească".

Cine nu e un adept fanatic al curentului și ideologiei sămănătoriste cu greu va pricepe acest entuziasm. A susține că „estetismul junimist" și „gherismul socializant", „au fost ca din senin perimate în fața izbucnirii Sămănătorismului", e destul de riscat pentru un cunoscător al evoluției noastre literare. Fecunditatea Sămănătorismului nici pe departe nu se poate compara cu aceia a Societății „Junimea" în cultura noastră.

Dar autorul mai vorbește despre „funcția sămănătorismului în evoluția satului românesc". Cum apreciem mult precizia în cercetări, ne declinăm competința pe această latură. Și credem că se impune ceva mai multă informație istorică, mai multă precizie și mai multă claritat

Centenarul lui Mark Twain

Revista americană „Unu, doi, trei" a organizat o anchetă: „care dintre schițele lui Mark Twain e cea mai scurtă și cea mai bună — ca umor?"

MARK TWAIN

Majoritatea cititorilor au indicat o schiță — ce nu ocupă mai mult de 20 de rânduri—cu titlul: „Două muște, sau două trusturi".

Subiectul acesteia nu-i însă tocmai „de actualitate", ca una ce a fost compusă pe vremea când „comerțul și industria mică" se luptau, cu îndârjire, contra „rechinilor capitalismului". Finețea umoristică s'a păstrat, totuși — în ciuda timpului — până'n zilele noastre...

...„Au fost odată două muște, care se iubeau mult. Intr'o zi, „una" a văzut un borcan cu dulceață deschis și etichetat: „Trustul industriei de dulcețuri". Lăcomia a îndemnat-o să-i încerce conținutul. De -abia s'a atins de borcan și i-a venit rău. După puțin timp, a murit, în chinuri groaznice...

Tovarășa sa nu-și găsea consolare. — „La ce să mai trăești, după ce ai pierdut pe cea mai scumpă ființă de pe lume? Care ar fi rostul vieții, în acest caz?"

S'a hotărît să se sinucidă. Norocul i-a fost mare. Chiar în apropiere se afla o hârtie lipicioasă, pe care stătea scris:

„Moartea muștelor! „Trustul pentru combaterea insectelor"...

Intr'un avânt suprem, neconsolata muscă s'a aruncat — cu ochii închiși—spre hârtia mortiferă... Ceva ciudat însă. Moartea nu venea. Dimpotrivă, musca se întărea; ba s'a liniștit complect. Reflecția din pragul morții a convins-o că viața nu-i atât de rea. A dat din aripi... Și-a sburat.

Pascin

Se împlinesc cinci ani dela dispariția unui artist, Pascin, om fără familie, fără patrie, fără tradiție, fără scopuri precise, dar de o semnificație unică. Câteva din desenele sale au atras atenția publicului asupra lor, la Expoziția dela Beaux Arts: „Prestige du dessin".

D-na Lucy Grogh a mai adunat alte câteva desene și acuarele în Expoziția sa din mica galerie din Place St. Augustin. E inaugurată pentru comemorarea artistului. Aceste opere necunoscute datează din ultimii ani ai artistului și sunt expresiunea puternică a conflictului care-i sfâșia viața și care l-a dus la sfârșit.

Desenele lui Pascin sunt opere izolate în care se manifestă îngerii și demonii din ființa omenească. Din îndepărtatele sale origini orientale Pascin are un fel de fatalism și le lăsare în voia forțelor necunoscute, de care se resimte arta sa.

Prin sensibilitatea sa de artist, însă, cu tot caracterul straniu al artei sale, rămâne un talent necontestabil.

Desenele sale resfrâng o acuitate nervoasă, aproape maladivă. Deși nu lucra metodic și precis, avea o putere directă de expresie în crochi-uri *repezi, prin care creia o lume nouă și fabuloasă, dovedind un dar nelimitat al observației și imaginației în creație artistică.*

In câteva trăsături neglijente și violente el exprima mânii, entuziasmuri, bune sau rele, întâlniri, la întâmplare și mii de lucruri ascunse. Privitorul are impresia, în ultimele sale desene mai ales, că artistul exprimă lucruri ce sunt de domeniul unui om deja mort.

Ciudat și turburător artist.

Muza la cârciumă

Raul Ponchon, *care a scris zeci de mii de versuri în periodice și reviste, nu avea nici un volum publicat când Leon Henrique a vrut să-l propună la Academia Goncourt în locul lui Elémir Bourges.*

Nu doar că nu s'ar fi găsit editor pentru versurile sale atât de apreciate de cititorul francez. Prietenii săi l-au rugat și au stăruit de el să îngăduie să le strângă în volume, mai ales Jean Richepin, tovarășul cu care a luptat pentru idei și entuziaste himere în tinerețea lor comună. „Posteritatea o să se lipsească de ele și n'o să-i fie rău pentru asta", răspundea cântărețul fără grijă, cu o liniștită indiferență. Totuși prietenii au izbutit să strângă parte din ele într'un prim și unic volum. Au făcut însă greșala să-i puie titlul „La Muse au cabaret".

Acest titlu a făcut pe mulți să și-l închipue pe Raul Ponchon, ca pe un fel de „Pauvre Lélian", ceiace nu e de loc conform cu realitatea.

El rătăcește, cască gura și umblă prin cafenele, dar nu e deloc boemul neîngrijit în aparența și costumul său pe care ni l-am putea închipui. El nu e nici cinic, nici vițios, nici poetul bachic pe care l-a creiat poate legenda și mai ales titlul nu tocmai bine ales al volumului său.

E un om jovial, individualist cu exces, îndrăgostit de arta sa, clocotind de admirație pentru orice frumusețe literară: clasică, romantică, realistă, simbolistă, nu importă.

E înamorat de Baudelaire, dar aceasta nu-l împiedică să fie un credincios al Hugolatriei.

„Prostii, prostii", răspunde el detractorilor, pe când i se roșește fața și craniul chel devine stacojiu, căci, mai mult decât oricare, el cunoaște grandoarea, variația operei imense și înălțarea la care ajunge uneori cugetarea marelui om.

Raul Ponchon a rămas ceeace se chiamă „un stâlp de cafenea" pentru că e fidel unor vechi și bune amintiri, în care cafeneaua era salonul artiștilor ușori la buzunar, cum a fost odinioară Kubelik sau High-Life la București. Acolo erau tovarășii cu care se simțea el cot la cot, acei cu care poetul își împărțea melancoliile, entuziasmurile, visurile deșerte și dezamăgirile. Un om care la optzeci de ani face cel puțin opt kilometri de străzi și grădini, care nu pregetă să se ducă să-și întâlnească vre-un prieten, făcând pe jos dus și întors drumul de la Cujas, unde locuește până la Bastille sau la „Arc". El nu se servește încă, nici la vârsta aceasta, de ascensor, ci ca un bun legionar de talie mijlocie, bine legat și ușor la picior, face alpinism, ca un vechiu escursionist al munților din Paris, casele cu multe etaje, pe care le-a practicat din îndepărtata sa tinerețe.

Fără a fi vițios, Paul Ponchon este un comesan de veche tradiție franceză, mâncând bine, fără să se gândească la dietă, știind să aprecieze băuturile de viță nobilă, fără să-și piardă nimic din ținuta sa de om civilizat și perfecta-i politeță.

In mijlocul societății oamenilor de litere de azi arși de invidie și chinuiți de aviditatea de a ajunge, Raul Ponchon nu urmărește decât un lucru: să-și păstreze libertatea de a trăi după gustul și înclinările sale, atât cât îngăduie tirania socială.

Numai cei care și-au trăit tinerețea cu el cunosc bogăția și varietatea acestui făuritor de versuri, adânc cunoscător al limbii franceze de eri și de azi, în toate comorile ei. La „Muse au Cabaret" e tot ce cunoaște cititorul din creația acelui poet adevărat.

Dar această carte de poeme nu reprezintă decât partea cea mai redusă din vasta sa operă. Teme infinit de variate, „aproape tot atât de variate ca ale lui Hugo", zice Henri de Régnier.

Cei care nu-i cunosc opera decât din „La Muse au Cabaret", rămân înmărmuriți când încearcă să o pătrundă mai bine.

El singur însă e vinovat de aceasta, căci s'a șters de bună voie, dar ce viață frumoasă!

N'a umblat nici după glorie, nici după avere, a privit banii ca fără nici o valoare, s'a pierdut în cele mai frumoase visuri și și-a împrăștiat prețioasele-i versuri la cele patru vânturi!....

Acum nu mai dă versuri nici la periodice, deși scrie mereu: „Ponchon vrea să-și plătească luxul de a scrie numai pentru Ponchon"!....

Poet de mare talent și om de tip unic.

Părerea lui Paul Claudel despre romanul lui Victor Hugo

Paul Claudel socoate că romanul lui Victor Hugo a fost pe nedrept sacrificat.

VICTOR HUGO

Nimeni, zice Claudel, nu a observat marea mișcare imaginativă, poate cea mai puternică din lume dela Chansons de Geste *și care s'a desfășurat între 1830 și 1870. Balzac, George Sand, Alexandre Dumas, apoi marele Michelet, cel mai viu și mai interesant dintre trubadurii francezi și în fine atâți alții, cu totul uitați, ca Eugène Sue și Paul Féval.*

In această vastă elaborare a evenimentelor fictive, care s'a petrecut odată cu dezvoltarea, încă și mai surprinzătoare de pe toată suprafața pământului, a Istoriei evenimentelor reale, partea lui Victor Hugo este considerabilă.

Tema romanelor sale, zice Claudel, este în totdeauna aceiași. E „Proscrisul", singuraticul, omul exclus din societate pentru o cauză sau alta și lăsat în voia forțelor elementare care stăpânesc lumea de dincolo de societatea omenească. E apoi Quasimodo, din „Notre Dame de Paris", e Gilliat din „Travailleurs de la Mer", e Gwinplaine", din „L'Homne qui rit", e Cimourdain, din Quatrevingt treize", e Jean Valjean, din acea măreață și confuză epopee, Mizerabilii. Romanul lui Victor Hugo este opera cea mai vastă de retorică franceză, purtată pe aripile formei celei mai ample, mai sonore, mai colorate, ce a existat vreodată,—imânată de avântul inspirației celei mai puternice, inspirația lui Victor Hugo. „Aș putea-o numi, zice Paul Claudel, rechizitorul dresat împotriva a ceeace există, de către ceeace nu există".

Intre atâția sacrificați, nesocotiți, călcați în picioare, servitori ai idealului ca Edgar Poë, Baudelaire, Verlaine, Victor Hugo este singurul, care în decursul unei lungi cariere, ce a durat aproape cât lunga sa viață, a fost poetul recunoscut oficial și a izbutit să taie o brazdă spumoasă și triumfală, în enormul secol al XIX lea.

Opinia populară l-a proclamat „Poetul Națonal", și opinia aceasta nu s'a înșelat. Victor Hugo, în mijlocul tuturor violențelor unui element dezlănțuit, a arătat în opera sa o lumină din cer, o stea, o rază de dreptate și iubirea adevărată de oameni. Mai ales în romanele sale, rechizitoriul, dresat de el, este o încercare a forțelor formidabile de dincolo de orizont, prin care au fost silite să treacă cele ce sunt pe pământ operă a voinței, inteligenței, necesității și tradițiunii, adică orice instituție omenească.

Muza romantică, prin glasul lui Victor Hugo, ne arată că „indignarea" este un semn de viață, un sentiment necesar și generos, dar numai când se deschide indivizilor și națiunilor un alt orizont, orizontul ideal peste meschinele preocupări materiale.

Subtilitățile dragostei

Contele Pierre de Zűrich *a descoperit în lungile și minuțioasele sale cercetări în arhivele publice și private,* — jurnalul intim, *inedit al unei surori a d-nei d-Epinay, d-na dela Briche, încă una din acele saloniere din secolul al XVIII-lea, care știau atât de frumos să cocheteze cu „pajul Cupidon vicleanul".*

Jurnalul acesta este unul din documentele psihologice cele mai interesante ale acelei sensibilități caracteristice secolului, amestec de sensibilitate Jean Jacques Rousseau, cu delicateța și luciditatea introspectivului Marivaux.

M-me dela Briche avea șaptesprezece ani când a întâlnit pe contele Crillon — și iată ce găsim în jurnalul intim: „Un sunet de voce încântător, o figură interesantă fără a fi frumoasă, cei mai frumoși ochi din lume, un fel de a fi sensibil și afectuos în toată persoana, infinit spirit și blândeță: iată ce am găsit în el și sper că nu exagerez".

Dela glume și versuri drăgălașe s'a ajuns la declarații și planuri de căsătorie.

Dar unchiul tinerei fete, care nu dorea căsătoria aceasta, a refuzat s'o înzestreze: și totul s'a dărâmat, făcând doi nemângâiați.

Contele de Crillon se însură și copila primi să ia în căsătorie pe un dela Briche, cu care nu s'a împăcat de loc.

Dar a avut norocul să rămână văduvă după cinci ani iar de aci înainte din bogata documentare a contelui Pierre de Zürich, viața d-nei de la Briche devine interesantă ca un roman.

Contele Crillon ceru d nei de la Briche o întrevedere printr'un abate. Șovăelnică, tânăra văduvă ceru sfatul unui prieten, d'Affry, care era înamorat de ea fără să-i fi spus însă nimic. Foarte leal, prietenul o sfătui să îl primească, dar în tovărășia nevestei sale.

S'au revăzut deci și s'au convins că focul ardea încă sub cenușă. Fostul îndrăgostit începu a-și îndesi vizitele, iar tânăra văduvă nesimțindu-se în destul de tare în fața amintirilor, dădu a înțelege contelui cu multă delicatețe că ar trebui să vină mai rar. După cum se vede — o adevărată comedie de Marivaux.

D'Affry s'a declarat în timpul acesta, deși cu multă rezervă. Avea favoarea să vie cât de des, dar tocmai din această cauză se simți foarte trist căci aceasta însemna că virtutea frumoasei femei nu se simțea în primejdie lângă el. Dar se mulțumi și cu locul acesta de-al doilea rang, nepretinzând adoratei sale decât o duioasă prietenie.

Pagini întregi, d-na de la Briche urmărește cu multă luciditate desfășurarea acestui ma rivaudage" sentimental, care o măgulește, o amuză fără a o mângâia cu totul de pierderea acelui lucru prețios între toate — iubirea unică și adevărată.

Vorbind de atitudinea lui D'Affry în timpul când rugase pe Crillon să vină mai rar, ca scrie:

„Și-a deschis mai mult sufletul ca să-mi arate sentimentele sale, dar nici odată nu s'a pomenit o alianță mai extraordinară a pasiunii celei mai violente cu onestitatea cea mai desăvârșită".

Dar în clipa când caută să nu jignească un prieten atât de devotat, ea nota în tabletele sale:

„Nu voiu încerca aci de a căuta și a dovedi prin propria mea experiență, dacă puterea unei prime dragoste își păstrează, pentru toată viața, drepturile ei asupra noastră, voiu mărturisi pur și simplu că o cred. Iată confesiunea mea și nădăjduesc că nu voiu mai reveni asupra ei".

Reviste

Vatra No. 3—4 (Iunie-Iulie).
Revista pentru moralizarea deținuților No. 1—2.
Flamuri No. 8—9—10 (20 Iunie).
Lumea Nouă No. 6 (Iunie).
Luceafărul No. 7-8 (Iulie-August).
Manifest No. 5 (Iulie).
Revista vremii No. 17 (Iunie).
Școala Mehedințului No. 10 (Iunie).
Țara de mâine No. 2 (Iunie).
Pamflet No. 19—20 (1—15 Iulie).

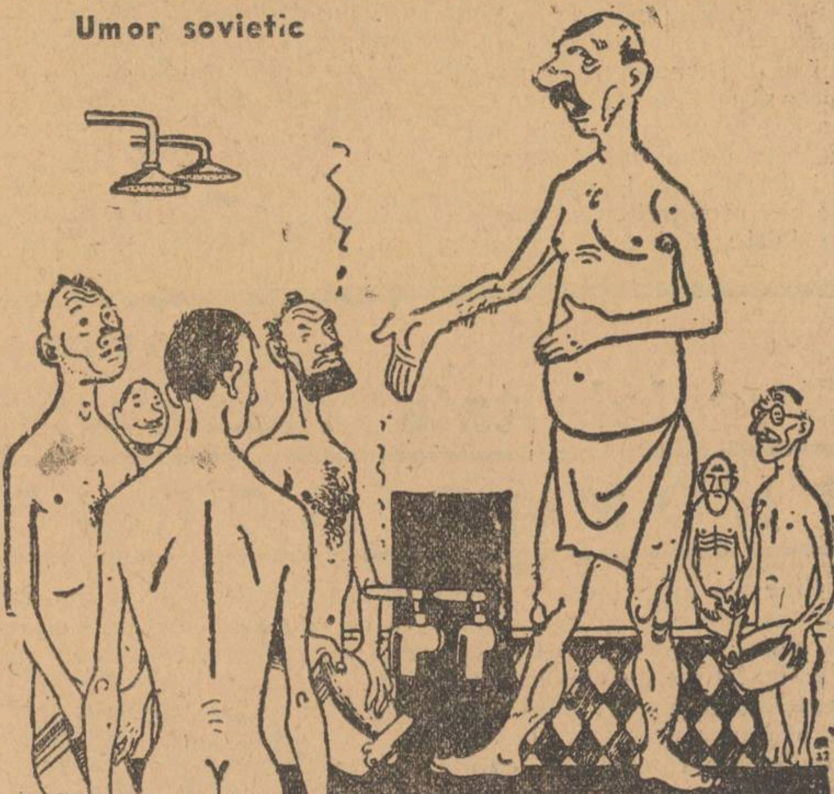
Reviste Străine

La Bulgarie: 3546-3549 (Iunie).
Wirtschafts Revue für den Balkan No. 1 (Iunie).
Euridice: (Mai—Iunie).
La Revue Mondiale: (Iunie).
Mercure de France: No. 889 (Iulie).
Glas tânăr: No. 5—8 (Mai-August).
Pagini Literare: No. 2-3 (Iunie).
Luceafărul: No. 7-8 (Iulie-August).
Arta și Omul: No. 19-22 (Ian. — Apr.).

Buletine

Buletinul Cărții Românești No. 6 (Iunie).

Umor sovietic

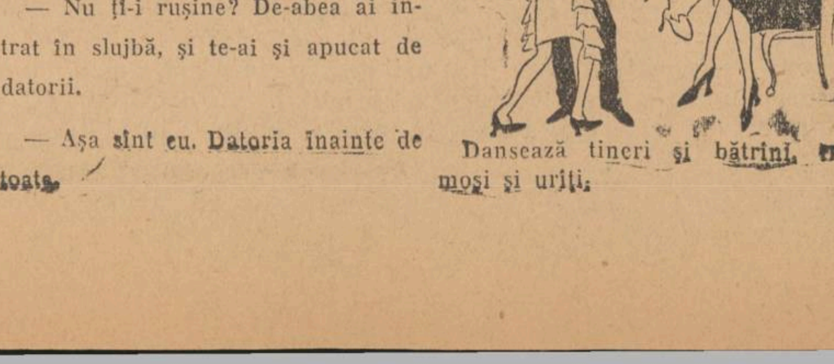
BĂIAȘUL: — Trebue să învățați cum se mînuesc robinetele. Cel din stânga e pentru apă caldă. Il învîrtiți în direcția minutarului dela ceas. Ați înțeles ?
— Desigur ! Putem da drumul la apă ?
— Asta nu... Că n'avem apă...

Reîntoarcerea dintr'o stațiune de vilegiatură.

— Nu ți-i rușine? De-abea ai intrat în slujbă, și te-ai și apucat de datorii.

— Așa sînt eu. Datoria înainte de toate.

Dansează tineri și bătrîni, moși și uriți.